Рәһмәтуллаһ ҺИНДИ

ҺӘЌИЌӘТНИЅ ЕЛАНИ

Тәрҗимә қилғучи: Муһәммәд ЙҮСҮП

Алмута, 2016

ТӘРҖИМАНДИН

Йеқинқи жиллардин буянқи Оттура Азиядики йеңидин мустәқил болған мусулман мәмликәтләрдә жүргүзүлгән етиқат әркинлиги сәяситиниң кәңчилиги астида Ислам дини қайтидин нур чечип, мусулман хәлқимиз өзлириниң миң жилдин бери етиқат қилип кәлгән Исламий етиқатлирини йеңидин риваҗландуруватқан мошу пәйттә, бу районларға дунияниң һәрқайси җайлиридин кәлгән христиан, йәһудий вә башқа динларға тәрғип қилидиған дәвәтчиләр тәрәп-тәрәпләрдә өзлириниң динлирини тарқитип, мусулман хәлқиниң Исламий етиқатини суслаштуруп, уларни мусулманлиқтин чиқириш үчүн барлиқ күчи билән тиришмақта. 70 жилдин көпирәк вақит дәвир сүргән коммунистик түзүмниң бесими астида Ислам дининиң диний етиқат принциплирини үгиниш вә үгитиштин мәрһум қалған, шундақла диний чүшәнчидин жирақлишип қалғанлиқтин, қайсисиға әгишиш вә немә қилишлирини билмәй қаймуқуп қалған бу хәлиқләрниң чирайлиқ вәдиләр, маддий ярдәмләр вә мәхсус тактикилар билән өзлиригә җәлип қилиш, андин буларни Исламий етиқаттин пүтүнләй жирақлаштуруп, йерим йолда ташлап қоюштин ибарәт сәясәтлирини әмәлгә ашурушлири үчүн вақитни пурсәт билгән һәрқайси динларға, хусусән христиан диниға, чақиридиған дәвәтчиләр өзлириниң батил диниға кишиләрни тәрғип қилидиған барлиқ васитә вә чарилирини қолланмақта вә мусулманларни, болупму яш әвлатларни мусулманлиқтин чиқирип, өз динлириға чоқундурғиниға охшаш бәзи нәтиҗиләрниму қазанмақта. Ана Вәтәндиму уларниң тәсири аз әмәс. Һәқиқәтән, бу Оттура Азиядики мусулман хәлиқләр үчүн, шундақла пүтүн Ислам дунияси үчүн ечинишлиқ бир иштур.

Шуниму ениқ билиш керәкки, мусулманларни һәрқайси батил динларға чақириватқанларниң ортақ ғайиси бу хәлиқләрни өзиниң диний қериндашлиридин қилиш әмәс, әлвәттә. Бәлки у дүшмәнләрниң бирләшкән ғайиси вә орта муддиаси шуки, мусулманларни пикир вә етиқатида житим қалдуруш арқилиқ уларни өзлиригә беқиндуруш, бу арқилиқ чақмақ тезлигидә риваҗлиниватқан вә күчлиниватқан Ислам дининиң келәчәктә пүтүн дуния хәлқиниң ортақ диниға айлинип келишиниң алдини елиштин ибарәт. Шуңа уларниң дәвәтлири мустәмиликичи чоң дөләтләрниң планлиши вә тәминлиши билән елип берилмақта. Чүнки һазир әң тез тарқиливатқан вә пүтүн дуния инсанлирини өзиниң һәқлиғи вә әқил мәнтиқигә уйғунлуғи билән қайил қилған дин бирла Ислам динидур. Мусулманларниң сани күндин-күнгә ашмақта. Ислам дининиң күнсири риваҗлиниватқанлиғини вә униңға етиқат қилғучиларниң көпийиватқанлиғини илим-пән тәрәққий қилған мәмликәтләрдә техиму ениқ көргили болиду. Мана мундақ вәзийәт Ислам диниға дүшмәнлик мәвқәсидә болған барлиқ батил диндикиләрни вәһимигә салмақта вә уларниң диққитини қозғимақта. Шуңа улар бу еқимни тизгинләш үчүн һәрхил ниқаплар астида Ислам диниға вә мусулманларға қарши сүйиқәстлирини жүргүзүшмәктә. Лекин улар бу сүйиқәстлири билән Ислам дининиң пүтүн инсанийәт ортақ етиқат қилидиған һәқ дин екәнлигигә зиян йәткүзәлмәйду. Улар пәқәт бир қисим мусулманларни алдап, уларни вақитлиқ қаймуқтуриду, халас.

Мусулманлиримизниң уларниң бу сирлиқ дозақлиридин қутулуп келишиға вә өзлириниң Исламий етиқатлириниң нәқәдәр есил һәм һәқ екәнлигини биливелишиға бир васитә болуп қалар дегән үмүттә “Мусулманлиқ вә христианлиқ” дегән мавзуда бир китап йезип, мусулман қериндашлиримизға тәғдим қилиш үчүн көп издәндим. Христианларниң вә йәһудийларниң һәрқайси тилларға тәржимә қилип тарқатқан китаплирини, жүмлидин “Тәврат” вә “Инжилларниң” әрәпчә, түркчә вә башқа йәрлик тилларға тәржимә қилинған нусхилирини оқуп чиқтим. Язмақчи болған китавимға мәнбә издәп Исламий китаплардин хелә китапларға муражиәт қилдим. Шу жәриянда һиндистанлиқ атақлиқ Ислам алими әллама Рәһмәтуллаһ Һиндийниң бу қимматлик әсәри билән тонуштум. Мениң издигәнлиримниң һәммисини мошу әсәрдә таптим. Шуниң билән бу әсәрни һазирқи заман уйғур тилиға тәржимә қилишқа бәл бағлидим, бу ишқа мени муйәссәр қилғанлиғи үчүн жанаби Аллаһқа чәксиз шүкүр ейтимән.

Бу әсәр әслидә төрт жилдтин тәркип тапқан чоң һәжимлик әсәр болуп, 1989-жили Сәүдийә Әрәпстанида нәшир қилинип, тарқитилған. 1994-жили Сәүд Әрәпстаниниң пайтәхти Рияд шәһиридики “Падиша Сәуд университетиниң” устази доктор Муһәммәд Абдулқадир Мәлкавийниң қәлими билән мәзкүр әсәр бир жилдқа ихчамлинип, Сәүди Әрәпстани “Мәмликәтлик исламий вәқиф, дәвәт вә пәтива ишлар министрлиги” тәрипидин нәшир қилинған. Бу әсәрниң бу қетимқи ихчамланғандин кейинки нәшри төвәндики төрт бапни өз ичигә алиду:

1-Кона вә йеңи әһдә китаплириниң исимлири вә уларниң өзгәртилгәнлиги һәм әмәлдин қалғанлиғиниң испатлиниши.

2-Үчни бир гәвдә қилиш етиқатиниң хаталиғиниң испатлиниши.

3- «Қуръанниң» Аллаһниң сөзи вә мөжүзә екәнлигиниң испатлиниши.

4-Муһәммәд әләйһиссаламниң һәқ Пәйғәмбәр екәнлигиниң испатлиниши.

Бу әсәрниң нами “Һәқиқәтни ашкарилаш, һәқиқәтни ечиш” болуп, ушбу тәржимидә “Һәқиқәтниң елани” дәп елинди.

Бу әсәрниң йезилиш тәртиви бойичә, алди билән кона вә йеңи әһдә китаплириниң қәстән өзгәртилишләргә ориши нәтижисидә Илаһи китаплиқ хусусийәттин чиқип кәткәнлиги, һәтта адәттики китапларға охшаш бир китап болуп қалғанлиғи тоғрилиқ тохтилиду. Андин «Тәврат» вә «Инжиллар» қанчилик көп бурмилиниш вә қәстән өзгәртилишләргә учриған болсиму, йәнила бәзи һәқиқәтләрниң сақлинип қалғанлиғи йүзисидин бу китаплардики қеп қалған сөзләрни, йәни өзгәртилиштин сақлинип қалған аз сандики ибариләрни «Қуръан Кәримниң» һәқ китап вә Муһәммәд әләйһиссаламниң һәқ Пәйғәмбәр екәнлиги үчүн дәлил орнида нәқил қилиниду.

Бу әсәрни һазирқи заман уйғур тилиға тәржимә қилиш жәрияни мурәккәп жәриян болди. Бу китапта нәқил кәлтүрүлгән «Тәврат» вә «Инжил» мәтинлирини һәрқайси тилларға тәржимә қилинған «Тәврат» вә «Инжилларға» муражиәт қилиш арқилиқ әслигә селиштуруп чиқип андин тәржимә қилдим. «Тәврат» вә «Инжиллардики» китапчиларниң вә шәхсләрниң исимлирниму һәрқайси тилларға тәржимә қилинған «Тәврат» вә «Инжиллардики» исимларға мувапиқлаштурдум. Түркий тилларға тәржимә қилинған «Тәврат» вә «Инжилларниң» мәтинлири “айәт” дәп тәржимә қилинған, амма мән «Тәврат» вә «Инжилларниң» текстлирини “текст” дәп яздим. Чүнки “айәт” сөзи пәқәт Аллаһниң сөзлиригила қоллинилиду. Һалбуки, һазирқи «Тәврат» вә «Инжил» мәтинлириниң көпинчисини Аллаһниң сөзи дәп пәрәз қилишқа болмайду. Зөрүр тепилған жайларға тирнақ () ичидә изаһәт бәрдим. Бәзи жайлардики

изаһәтләрниң ахириға (т) ишарити қоюш арқилиқ униң тәрҗиманниң изаһити екәнлигини ипадилидим. Китапханларға техиму чүшинишлик болуш үчүн, бу әсәрдә иҗмалий берилгән тарихий вәқәликләрни ишәнчилик тарих китаплириға асасланған һалда кәңәйттим. Бу әсәрниң өз әйнин тәрҗимә қилиш үчүн, диққәт вә еһтиятчанлиқ билән иш көрдүм. Җанаби Аллаһтин бу әсәрниң мусулманларға мәнпийәтлик болушини вә меһнитимниң хали Аллаһ разилиғи үчүн болуп, қобул қилинишини сораймән.

Муһәммәд Йүсүп.
Миладийә 2000-жил 6-март.
Һиҗрийә 1420-жил 1-зулһәҗҗә.
Алмута, Қазақстан.

МУҚӘДДИМӘ

Әскәртиш зөрүр болған бәзи мәсилиләр:

1-Христиан дини протестант мәзһиви алимлириниң китаплиридин елинған нәқилләр көпинчә етиқат мәниси билән әмәс, бәлки буйруқ мәниси билән кәлгән. (Христианларниң әң чоң вә мәшһур мәзһәплири үч болуп, улар: ортодокс, католик вә протестантлардур – т).

2-Протестантчилар өз китаплирини мәзмун җәһәттә қисқартиш, ойдуруш вә өзгәртиш арқилиқ йеңилап туриду. Нәширлири оттурисида наһайити чоң охшашмаслиқлар вә зитлиқлар мәжут. Китапханлар буниңға диққәт қилиши керәк.

3-Бу китапларниң ичидики Пәйғәмбәрләр һәққидә тоқулған қиссиләрни хата яки ойдурма дәп қараш җаиздур. Чүнки бу қиссиләр самави китапқа киргүзүвелинған оп-очуқ ойдурмилардур. Улар Аллаһниң сөзи әмәс, шуңа мундақ қиссиләрни инкар қилиш яхшидур.

4-Христиан алимлириниң адити шуки, улар Исламдики бәзи мәзһәп алимлириниң китаплиридин күчсиз, етиварсиз тәбирләрни нәқил қилип оттуриға чиқирип, андин униңға рәддийә бериду. Буниң билән уларниң китаплирини оқуған киши мусулман алимлириниң әсәрлирини күчсиз, йетәрсиз дәлилләргә толған китаплар дәп чүшинип қалиду. Һалбуки, улар мусулман алимлириниң китаплиридики мусулманларниң нәзәридә етиварлиқ болған ибариләр вә дәлилләрни қайрип қойиду. Мундақ һәқ сөзләрни улар еғизлириғиму алмайду, ишарәтму қилмайду. Уларниң бәзилири мусулман алимлириниң етиварлиқ әсәрлиридин нәқил алғандиму улар бу нәқилләрни өзгәртиш яки қисқартиш арқилиқ хиянәт қилмай қалмайду. Уларниң бу адити өзлириму инкар қилалмайдиған әң қәбиһ (сәт) адәттур вә қарши тәрәпниң пикирлирини нәқил қилиштики илми аманәтчиликкә һәм зиттур. Христиан доктори Фендир әйнә шуларниң биридур. У өзиниң 1854-жилидики әлламә Рәһмәтуллаһ Һинди (мәзкүр китапниң муәллипи) билән өткүзгән муназирисини йүздә-йүз өзгәртиш билән инглиз тилида нәшир қилдурған. Доктор Фендир йәнә башқа әсәрлиридә «Қуръанниң» айәтлирини өз хаһишиға көрә тәфсир қилған, андин униңға йәнә өзи қарши чиқип рәддийә бәргән. Униң нәзәридә әң тоғра тәфсир мусулманларниң тәфсири әмәс, бәлки ялғуз өзиниң тәфсиридур. Һалбуки, у әрәп тилини вә Қуръанниң тәфсир илимлирини билмәйдиған җаһилдур. Шуңа у етиварсиз тәфсирләрни нәқил қилип елип, мусулман муфәссирлириниң ортақ иттипақи билән күчкә егә қилинған мәшһур тәфсирләрни етивариға алмайду.

БИРИНЧИ БАП

ЙӘҺУДИЙ ВӘ ХРИСТИАНЛАРНИҢ КИТАПЛИРИ ВӘ ӨЗГӘРТИЛГӘНЛИГИНИҢ ДӘЛИЛЛИРИ

Христианларниң китаплириниң исимлири вә сани

Христианларниң етиқат қилидиған китаплири икки түргә айрилиду:

Биринчи түри, уларниң етиқати бойичә, Иса әләйһиссаламдин бурунқи Пәйғәмбәрләрниң васитиси билән йезилған китаплар болуп, уни улар "Кона әһдә (йәни «Тәврат»)" дәп атайду.

Иккинчи түри, уларниң етиқатиға көрә, Иса әләйһиссаламдин кейин, униң муритлири тәрипидин (Аллаһтин кәлгән) илһам билән йезилған китаплар болуп, уни улар "Йеңи әһдә (йәни «Инҗил»)" дәп атайду. Улар кона вә йеңи әһдидин ибарәт бу бир җүрүш китаплирини "Библия" дәп атайду. Библия грекчә сөз болуп, униң мәниси "китап" дегәнликтур. Улар һәр икки әһдини өз ичигә алған топламниң муқависиға "Муқәддәс китап" дәп язиду. (Христианлар «Тәврат» вә «Инҗилларниң» һәммисигә етиқат қилиду, йәһудийлар «Тәвратқа» етиқат қилиду, улар Иса әләйһиссаламни етирап қилмиғанлиғи үчүн «Инҗилларни» етирап қилмайду вә инкар қилиду – т).

Кона әһдә (йәни «Тәврат») төвәндики 39 китапни өз ичигә алиду:

1-Дунияниң яритилиши.

2-Чиқиш.

3-Лавийлар (алимлар).

4-Санлар.

5-Үлгә.

Жуқуридики бәш китапни христианлар вә йәһудийлар "Мусаниң бәш китави" дәп билип, уларни "Тәврат" дәп атиған. «Тәврат» сөзи ибрани тилида "қанун, тәлимат" дегән мәнбәләрни билдүриду. Улар һазир жуқуридики бәш китапни вә төвәндики униң қошумчилири билән қошуп "Тәврат" дәп атайду.

6-Йәшу (юшә).

7-Һакимлар.

8-Раус.

9-Сәмуил 1.

10-Сәмуил 2.

11-Падишалар 1.

12-Падишалар 2.

13-Күнләр тарихи 1.

14-Күнләр тарихи 2.

15-Әзра 1.

16-Әзра 2.

17-Эстер.

18-Әйюб.

19-Зәбур.

20-Сулайман һекайилири.

21-Топлам.

22-Ғәзәлләр.

23-Ишия.

24-Ирмия.

25-Ирмия мираси.

26-Һизқия.

27-Даниял.

28-Юшәә.

29-Юил.

30-Амус.

31-Уйәдя.

32-Юнан (Юнус).

33-Миха.

34-Аһум.

35-Һәбәққуқ.

36-Сәфания.

37-Һәҗҗәй.

38-Зәкәрия.

39-Мәлахи (Мәлахи — Иса әләйһиссалам дунияға келиштин тәхминән 420 жил бурун яшиған Пәйғәмбәр еди).

Самирийликләр Муса әләйһиссаламға мәнсүп қилинған бәш китап билән «Йәшуә» вә «Һакимлар» қатарлиқ йәттә китапнила етирап қилиду. Тәвратниң самирийичә нусхиси йәһудийларниң қолидики Тәвратниң ибранийчә нусхисиға зиттур. Бу иккиси йәнә униң грекчә нусхисида униң ибранийчә нусхисидин йәттә китап артуқтур. Улар бу йәттә китапни “Әбу Кәриф” дәп атайду. Уларниң исимликлири төвәндикичә:

1-Барух.

2-Тубия.

3-Йәһудәт.

4-Вәздәм (Сулайман һекмәтлири).

5-Иклизиястекис (Сираҗ оғли Йәшуә)

6-Мика 1 (Мә кабин 1).

7-Мика 2 (Мә кабин 2).

Буниң билән «Тәвратниң» грекчә нусхиси җәми 46 китапни өз ичигә алған болиду.

Амма «Библия» – муқәддәс китапларниң» иккинчи түри болған йеңи әһдә (йәни «Инҗил») һазир 27 китапни өз ичигә алиду. Улар төвәндикичә:

1- «Инҗил Мәтта».

2- «Инҗил Маркос».

3 - «Инҗил Муқа».

4- «Инҗил Юһәнна».

«Инҗил» сөзи әслидә грек тилидики “инклиюс” вә қибти тилидики “инклиюн” дегән сөзләрниң әрәп тилида бузуп қоллиниши еди. Униң мәниси “бешарәт, тәлимат” дегәнликтур.

Христианлар жуқуридики төрт китапниң топлимини “Төрт “Инҗил” дәп атайду. Әслидә “Инҗил” аталғуси жуқуридики төрт китапқила мәхсус еди. Амма улар һазир бу төрт китаптин башқиму пүтүн йеңи әһдә китаплириниң һәммисини “Инҗил” дәп атайду. Улар төвәндикичә:

5-Әлчиләрниң ишлири.

6-Римлиқлар.

7-Курнитликләр 1.

8-Курнитликләр 2.

9-Галатияликлар.

10-Эфусулуқлар.

11-Филипинликләр.

12-Кулусийлиқлар.

13-Тәсалуникиликләр 1.

14-Тәсалуникиликләр 2.

15-Тимусавуслиқлар 1.

16-Тимусавуслиқлар 2.

17-Титус.

18-Флймун.

19-Ибранийләр.

20-Яқубниң мәктүби.

21-Петрус 1.

22-Петрус 2.

23-Юһәнна 1.

24-Юһәнна 2.

25-Юһәнна 3.

26-Йәһуза

27-Юһәннаниң чүши.

Буниң билән христианларниң қолидики «Библия» – муқәддәс китапниң” умумий сани төвәндикичә болуп чиқиду:

«Тәвратниң» ибранийчә нусхисиға асасән:

Кона әһдә 39+йеңи әһдә 27=66 китап.

«Тәвратниң» грекчә нусхисға асасән:

Кона әһдә 46+йеңи әһдә 27=73 китап.

Шуниму билиш керәкки, миладийәниң 325-жили Шәрқий Рим императори “Константин I-ниң” әмри билән пүтүн христиан алимлириниң иштраки билән шүбһилик китапларни бир тәрәп қилиш үчүн “Ниқийә” шәһиридә бир чоң умумий қурултай өткүзүлгән. Қурултай әһли христиан дининиң шүбһилик дәп қаралған бир қисим китаплирини инчикиләп тәтқиқ қилип чиққандин кейин, бу китаплардин “Йәһудәт” намлиқ китавинила етирап қилип, башқа 14 китапни ойдурма китаплар, бу китапларға етиқат қилишқа болмайду, дәп қарар қилип, бу китапларни әмәлдин қалдуруш қарарини алған. Бу китаплар төвәндикичә:

1-Әстир.

2-Яқубниң мәктүби.

3-Петрус 2.

4-Юһәнна 2.

5-Юһәнна 3.

6-Йәһуза.

7-Ибранийләр.

8-Тубия.

9-Вәздәм.

10-Барух.

11-Иклизиястекс.

12-Мика 1.

13-Мика 2.

14-Юһәннаниң чүши (вәһиләр).

Бу вәқәлик Жийрум (миладийә 420-жили вапат болғанниң) Йәһудәт китавиға язған муқәддимисидә толуқ ипадиләнгән.

Аридин 32 жил өткәндин кейин, миладийниң 364-жили, христиан алимлири Лудисия (Лазиқийә) шәһиридә бир чоң курултай ечип, бу қурултайда бурун (Ниқийә) шәһиридә ечилған қурултайда әмәлдин қалдурулған китаплардин биридин йәттигичә болғанлирини етирап қилип, қобул қилишниң қилмастинла, уларни топлап бир том қилип униңға “Кона әһдә” намини бәргән. Бу пикир һазирқи Европа, хусусән Германия алимлири арисида кәң таралған мәшһур көз қараштур.

3-Һөкүмләрдә һазирқи «Тәвратниң» бөлүмлири билән «Һизқийә» китавиниң арисидики ихтилаплар вә зитлиқлар наһайити кәскиндур. Әгәр һазирқи мәшһур «Тәврат» Муса әләйһиссаламниң һәқиқий «Тәврати» болидиған болса, Һизқияниң китави униңға зит кәлмигән болатти.

4-Һазирқи «Тәвратниң» һечбир бөлүмидә муәллипниң өз әһвалини яки өз көзи билән көргән ишларни язғанлиғи көрүлмәйду. Бәлки һазирқи «Тәвратниң» өзи униң муәллипниң Муса әләйһиссалам әмәслигигә гуваһтур. Һазирқи «Тәвратниң» муәллипи йәһудийлар арисида мәшһур болған әпсанә вә қиссиләрни топлап чиқип, өз гуманида Аллаһниң сөзлири дәп қаралғанлирини “Аллаһ мундақ деди”, – дегән мавзу астиға алған. Муса әләйһиссаламниң сөзлири дәп қаралғанлирини “Муса мундақ деди”, – дегән мавзу астиға алған. Муәллип бу «Тәвратниң» һәммә йеридә Муса әләйһиссаламниң әһвалини үчинчи шәхс шәкли билән баян қилған. Мәсилән: “Муса өрлиди”, “Мусаға рәб мундақ деди” дегәнләргә охшаш. Әгәр һазирқи «Тәврат» әмәлиятта Муса әләйһиссалам өзи язған яки яздурған «Тәврат» болған болса еди, әлвәттә, у өзи үчүн биринчи шәхс шәкли билән ипадиләп, жуқарқидикигә охшаш мәтинләрни “мән өрлидим”, “рәб маңа мундақ деди” дәп ипадилигән болатти. Чүнки биринчи шәхс шәкли билән ипадиләш ишниң әһмийәтлик екәнлигини билдүриду. Мана буларниң өзила һазирқи «Тәвратниң» Муса әләйһиссаламға аит болған әсли «Тәврат» әмәслигигә йетәрлик дәлилдур.

5-Ишәнчилик мәшһур христиан алими доктор Скәндәр Кедс йеңи әһдиниң муқәддимисидә төвәндики үч мәсилиниң өзигә ениқ испатланғанлиғини язиду:

1) Һазирқи «Тәврат» Муса әләйһиссалам язған «Тәврат» әмәс.

2) Һазирқи «Тәврат» Пәләстиндә йезилған. У Муса әләйһиссаламниң дәвридә Исраил әвлатлири Сина чөлидә сәрсан болған вақитлирид йезилған әмәс.

3) Һазирқи «Тәвратниң» миладийдин бурунқи X әсирдә яки миладийдин бурунқи VIII әсирдә йезилғанлиғи ениқтур. Хуласә, һазирқи «Тәвратниң» йезилғанлиқ тарихи билән Муса әләйһссаламниң вапати оттурисида 500 жилдин артуғирақ вақит өткән.

6-Тәжрибиләрниң йәкүнлири билән мәлум болғинидәк, заманниң өтүши билән тилдиму өзгиришләр болиду. Һәрқандақ тил заман билән биллә өзгирип турған. Мәсилән: төрт йүз жил бурунқи инглиз тили билән һазирқи заман инглиз тили оттурисида хелә чоң пәриқләр мәжут. Христианларниң мәшһур алимлиридин доктор Нортен мундақ дәйду: “«Тәврат» билән Исраил

әвлатлири Бабил әсирлигидин қутулғандин кейин йезилғанлиғи дава қилинған башқа кона әһдә китаплириниң арисида тилға алғидәк тил пәрқи йоқтур. Мәлумки, Муса әләйһиссаламниң вапати билән Исраил әвлатлириниң Бабил әсирлигидин қутулғанлиғи арисида тәхминән 900 жил өткән. Тәврат билән башқа кона әһдә китаплириниң услубида тилға алғудәк пәриқ көрүлмигәнликтин, ибрани тилиға маһирлиғи билән тонулған алим Люседен бу китапларниң һәммиси бирла вақитта йезилған дәп йәкүнләйду".

7-Тәвратниң «Үлгә» 5-8-мәтинлиридә "Илаһиң үчүн таштин бир қушхана ясиғин, униңға төмүр ишләтмигин", "Ташқа бу каинатниң пүтүн қанунийәтлирини чирайлиқ нәқиш билән язғин" дәп қәйт қилинған болса, «Тәврат» "Йәшуә" 8: 30-32-мәтинлиридә: "Өз вақтида Йәшуә Исраилниң илаһи болған рәб үчүн Ибал теғиға бир қушхана ясиди", "Йәшуә у йәрдә Мусаниң Исраил әвлатлириниң көзи алдида язған тәвратни ташқа язди" дәп қәйт қилинған.

Жуқарқи мәтинләрдин билинидуки, қушханиниң ташлири «Тәвратни» униңға йезишқа йетәрлик еди. Әгәр Муса әләйһиссаламниң әсли «Тәвратни» һазирқи бәш китапни өз ичигә алған чоң һәҗимлик бир китап болған болса еди. Уни қушханиниң ташлириға йезишқа сиғматти.

8-Һазирқи «Тәвраттики» хаталиқлар вә бөлүмлири арисидики өз ара зитлиқлар униң Муса әләйһиссаламға Аллаһ тәрипидин берилгән һәқиқий «Тәврат» әмәслигини испатлимақта. Чүнки Аллаһтин бирәр Пәйғәмбәргә вәһий қилинған һәқиқий илаһий китап мундақ зитлиқлардин, әлвәттә, хали вә пак болиду.

ЙӘШУӘНИҢ КИТАВИ

Исраил миллитиниң асаслиқ дәстүри болған «Тәвратни» тонуп өткәндин кейин, «Тәвраттин» қалса биринчи орунда туридиған «Йәшуәниң» китавини тонуп өтәйли. Әһли китап алимлириға һазирғичә "Йәшуәниң китави" дәп атилип кәлгән бу китапниң һәқиқий муәллипи вә йезилған вақти ениқ мәлум болмиған. Улар бу мавзуда бәш хил қараштa болмақта:

1-Уни Муса Пәйғәмбәрниң жигити Йәшуә (йәни Нуһниң оғли Йәшуә) язған.

2-Уни Һарун Пәйғәмбәрниң оғли Азар язған.

3-Уни Һарун Пәйғәмбәрниң нәвриси Финһас язған.

4-Уни Сәмуил Пәйғәмбәр язған.

5-Уни Ирмия Пәйғәмбәр язған.

Йәшуә билән Ирмияниң арисида сәккиз әсир вақит өткән.

Бу зитлиқлар әһли китап алимлириниң нәзәридә бу китапниң келип чиқиши мәлум болмиған, асассиз бир китап екәнлигигә дәлилдур.

Йәшуәгә мәнсүп қилинған бу китапта Йәшуәниң сөзи болуши мүмкин болмайдиған сөзләр бар. Униңда йәнә бәзи мәтинләр барки, бу мәтинләр бу китапниң муәллипиниң Давуд әләйһиссалам билән замандаш екәнлигини көрситиду вә бу китапниң Йәшуәгә аит әмәслигини ениқ испатлайду. Һазирқи «Тәврат» билән «Йәшуә китави» оттурисида очуқ зитлар бар. Әгәр әһли китап ойлиғандәк һазирқи «Тәврат» Муса әләйһиссалам язған Тәврат болған болса вә Йәшуәгә мәнсүп қилинған бу китап әмәлиятта Йәшуәниң китави болған болса, буларниң оттурисида зитлиқлар мәйданға кәлмигән болатти, әлвәттә. Йәшуәниң бәзи әһкамларда Муса әләйһиссаламға мухалипәтчилик қилиши

тәсәвуридин жирақ. Чүнки у Муса әләйһиссаламниң әң йеқин адими вә шагирти еди. У қандақму Муса әләйһиссаламниң һаятида әмәл қилинип кәлгән әһкамларни кейин өзичә өзгәртсун?!

«Тәврат» билән Муса әләйһиссаламниң избасари вә йеқин адими болған Йәшуәниң китави арисидики бу зитлиқлар вә ихтилаплар очуқ көрүлгән йәрдә башқа кона әһдә китаплириниң арисидики зитлиқлар, әлвәттә, чоңдур вә көптур. Бәлки бәзи тәтқиқатчи алимлар кона әһдә китаплириниң һечбирини етиварлиқ санимиған вә уларни әпсанә вә ривайәтләр топлими, дәп һөкүм қилған. Чүнки бурунқилар кона әһдә китаплириға наһайити көп ойдурмиларни киргүзгән. Булар әһли китап алимлириниң өз китаплириниң һәқлигини вә әслийлигини испатлашқа дәлил — испати йоқ екәнлигини испатлаш үчүн йетәрлик дәлилләрдур. Улар пәқәт гуман вә хиял биләнла бу китапларни мәзкүр муәллипкә мәнсүп қилиду. Гуман билән хиял әһли китапларниң нәзәридә дәлил-факт санилиду. Бирәр китапни илһам егиси болған бирсигә мәнсүп қилиш билән у китап илаһий китап болуп қалмайду.

«ИНЖИЛЛАРНИҢ» ӘҺВАЛИ

«ИНЖИЛ МӘТТА»

Қедимий христианларниң һәммиси вә һазирқи христиан-ларниң көпинчиси Мәттаға мәнсүп болған әслдики “Инжил” Мәттаниң” ибирани тилида йезилғанлиғиға вә христиан мәзһипиниң бузғунчилиқлири һәмдә авалқи үч әсирдә уларниң башлириға кәлгән питнә-пасатларниң сәвәви билән бу «Инжилниң» йоқилип кәткәнлигигә бирдәк қайилдур. Һазирқи ибрани тилидики “Инжил” Мәтта” дегән китап грекчидин тәржимә қилинған нусхисидур. Буни тәржимә қилған кишиму уларға мәлум әмәстур. Худди Жийрум етирап қилғандәк, христиан алимлири бу китапни тәржимә қилған тәржиманниң исмини яки әһвалини билмәйду. Улар гуман вә тәхмин билән “бәлки палани тәржимә қилған болуши мүмкин” дәйду. Қандақму гуман билән бирәр әсәрни бирсигә мәнсүп қилғили болсун?

500дин артуқ христиан алиминиң бирдәк иттипақи билән «Инжилларнин» әң мөтивәри вә қедимиси һесапланған “Инжил” Мәттаниң” Мәттаға мәнсүп әмәслиги очуқ елан қилинған. Чүнки “Инжил” Мәтта” билән “Ибранийлиқлар” мәктүбидин башқа йеңи әһдә китаплириниң һәммиси грек тили билән йезилған. Мәтта өзиниң әсли «Инжилни» Ибраһим вә Давуд әләйһиссаламларниң нәсиллиридин бир шәхс чиқиду дегән етиқат билән туруватқан ибрани йәһудийлири үчүн Пәләстиндә ибрани тилида язған. Амма Мәтта өзиниң бу «Инжилини» грекчигә өзи тәржимә қилған әмәс. Бәлки кейин намәлум бир шәхс тәрипидин тәржимә қилинған. Зади бу тәржиман ким еди? Бу соалға һазирғичә жавап тепилмиған. Башқа «Инжиллар» болса, грек тили билән йезилған. Һәтта өз «Инжилини» грек тили билән язған, дегән киши оп-очуқ ялғанчидур. Тәтқиқатчи алим Нортен чоң һәжимлик бир китап йезип униңда: ойдурулған һазирқи «Тәвратниң» Муса әләйһиссаламға мәнсүп әмәслигини вә «Инжилларғиму» көплигән өзгәртишләрниң киргүзүлгәнлигини испатлиған. Нортен китавида Мәттаниң өз «Инжилини» ибрани тили билән язғанлиғиниң очуқ һәқиқәт екәнлигини баян қилған. Чүнки қедимий христианларниң бу һәқтики қарашлири бирдәк еди. Уларниң һечбири бу пикиргә мухалипәтчилик қилмиған. Уларниң бу гуваліғи мәқбулдур. Бәлки қедимкиләр “Инжил Мәттаниң ибрани нусхиси йәһудий қәвмидин болған христианларниң қолида бар еди. Бу нусха Жийрумниң заманиғичә можут еди. «Инжил» Мәттаниң һазирқи нусхиси тәржимани билинмигән

бир тәрҗимә нусхисидур”, дәп гувалиқ бериду. Нортен китавида қедимийләрниң “Мәтта инсанниң муритлиридин еди. У инсанниң көп әһвалини өз көзи билән көргән, қулиғи билән аңлиған. Әгәр у өзигә мәнсүп қилинған бу «Инҗилниң» һәқиқий муәллипи болидиған болса, униң сөзидин бирәр орунда болсиму униң өз көзи билән көргән әһвалларни язғанлиғи намайән болатти, қедимидин тартип давам қилип кәлгән адәт бойичә, китапниң өзи тәрипидин йезилғанлиғини изһар қилған болатти вә өзи үчүн биринчи шәхс шәклидә ибарә сүргән болатти. Ениқки, бу «Инҗил» Мәттаға мәнсүп әмәс” дегән сөзлирини күчләндүргән.

Християн мәзһивидин Маникиз мәзһивиниң атақлиқ алимлиридин Фастес мундақ дәйду: “Бу «Инҗил» пүтүнләй ялғандур. Униң авалқи икки баби Марсиюн, Әбиюн, Юнийтерн мәзһәплиридә инкар қилиниду вә поп вәлимисиниң нәзәридиму у оп-очуқ ойдурмидур”.

Тәтқиқатчи алим Нортен мәзкүр икки бапни вә бу «Инҗилдики» көплигән мавзуларни инкар қилиду. Җийрум мундақ дегән: “Бурунқи алимлар “Инҗил” Маркосниң” ахирқи баплиридин болған 16-бапқа шәк билән муамилә қилатти. “Инҗил” Луқаниң” 1 – 2-баплириға вә 22-бапиниң бәзи мавзулириға шәк қилатти. Чүнки 1-, 2-баплар Марсиюн мәзһиви әмәл қиливатқан «Инҗилда» йоқ еди”.

Нортен мундақ дәйду: “Инҗил Маркосниң 16-бабиниң 9-мәтинидин 22-мәтинигичә болған мәзмунлири кейин қошувелинған мәтинләрдур. «Инҗилларни» язған муәллипләрниң адити бойичә өз тәрипидин халиған мавзуларни вә ибариләрни киргүзүш наһайити кәң тарқалған бир һерислиқ иш еди”.

«ИНҖИЛ ЮҺӘННА»

“Инҗил Юһәнна” дәп атилип кәлгән бу «Инҗилниң» Иса әләйһиссаламниң муритлиридин болған Юһәнна тәрипидин йезилмиғанлиғини испатлайдиған дәлилләр наһайити көптур. Улардин:

1-Бу «Инҗилниң» һечбир йеридә униң муәллипиниң өз көзи билән көргән, қулиғи билән аңлиған вә өз һаятида йүз бәргән әһвалларни язғанлиғи мәлум әмәс. Бәлки бу «Инҗилниң» ибарилири муәллипниң Исаниң мурити болған Юһәнна әмәслигини испатлайду. Бу «Инҗилниң» ахири мону ибарә билән тамамланған: “Булар у муритниң язғанлири вә гува болғанлиридурки, биз униң гувалиғини һәқ дәп билимиз”. (“Инҗил “Юһәнна” 21 – 24). Муәллип бу мәтиндә, Юһәнна үчүн үчинчи шәхс шәклидә ибарә сүрүп, униңға “у” дегән алмашни қолланған вә өзи үчүн биринчи шәхс шәклидә ибарә сүрүп, “биз билимиз” дегән алмашни қолланған. Буниңдин билиндики, бу «Инҗилниң» муәллипи Исанниң мурити болған Юһәнна әмәстур.

2-миладийниң II әсирдә яшиған Әрниюс дегән киши Боликарифқа мурит еди. Боликариф болса мурит Юһәннаниң мурити еди. Әрниюсниң һаят вақтида бир топ җамаәт бу «Инҗилниң» мурит Юһәннаға мәнсүп әмәслигини елан қилғанда, Әрниюс уларға қаршилиқ билдүрмигән. Бу «Инҗил» әмәлиятта мурит Юһәннаға мәнсүп болған болса, буни Әрниюс өз устази Боликариф арқилиқ билгән боллатти вә уни Юһәннаға мәнсүп әмәс, дегүчиләргә қарши чиққан болатти. Шу ениқки, Әрниюс қиссиләрни ривайәт қилишта тонулған атақлиқ алим еди. У устази Боликарифтин көплигән қиссиләрни ривайәт қилған. Әрниюс II әсирдә “Мәтта”, “Луқа”, “Маркос” қатарлиқ үч «Инҗилни» елан қилған биринчи кишидур. У “Инҗил Юһәннани” тилиға алмиған. Униңдин кейин униңға әгишип миладий 216-жили Александр Янус дегән киши бу үч «Инҗилни» елан қиған. Александр үч Инҗилни елан қилғанларниң иккинчиси вә төрт «Инҗилни» елан қилғанларниң биринчиси болуп һесаплиниду. “Инҗил Юһәннани” Исаниң мурити болған Юһәнна язған дәп етиқат қилғучилар

униңға инкар қилғучилар алдида бу давалирини күчкә егә қилиш үчүн бирәр дәлил-испат кәлтүрәлмигән. Әрниюсму бу даваниң дуруслуғиға гувачи болмиған.

3-“Инҗил” Юһәннани” мурит Юһәннаға мәнсүп қилишни инкар қилиш Ислам әһлигила хас болған иш әмәс, бәлки башқа диндикиләрму инкар қилиду:

1) Христиан Манкиз мәзһивиниң пешиваси Фастес IV әсирдә: «Бу йеңи әһдә китаплири (йәни төрт «Инҗил») Иса яки униң муритлиридин бирәси язған китаплар әмәс, бәлки бу китаплар намәлум кишиләр тәрипидин йезилған. Андин улар кишиләрни қайил қилдуруш вә китаплирини қимматкә егә қилиш үчүн бу китаплирини Исаниң муритлири намиға мәнсүп қилған. Улар бу қилмишлири билән Иса муритлириға наһайити еғир дәриҗидә төһмәт қилди. Чүнки бу китапларда наһайити чоң зитлиқлар вә көплигән хаталиқлар бар”, – дәп очуқ җакалиған.

2) Буддист алими Сәлсус 2-әсирдә “христианлар «Инҗиллирини» 3-,4-өзгәртишлири арқилиқ уларниң мәзмунлирини башқа нәрсигә айландуруп қойған” дәп елан қилған.

3) Алим Стадлен “Инҗил Юһәннаниң” муәллипи Искәндрийә мәдрисиниң оқуғучилиридин бири еди. Бу шәксиз һәқиқәт” дәп язған.

4) Тәтқиқатчи алим Бритшнедр мундақ дегән: “Бу «Инҗил» вә башқа Юһәнна нами билән йезилған мәктүпләрниң һечбири мурит Юһәннаниң әсәрлири әмәс. Бу «Инҗил» II әсирниң башлирида йезилған”.

5) Мәшһур тәтқиқатчи алим Кротес мундақ дегән: “Әфсес чиркониң тәрәпдарлири «Инҗил Юһәннаға» 21 бапни қошувалған”.

6) Христиан Әлуген мәзһиви II әсирдә “Инҗил Юһәннани” вә Юһәннаға мәнсүп қилинған пүтүн әсәрләрни рәт қилған вә буларниң мурит Юһәннаға мәнсүп болушини инкар қилған.

Бу мавзудики сөзүмни Һуренниң мону хатимиси билән түгитимән: “Қедимий чирко тарихчилиридин бу «Инҗилларниң» йезилған вақитлири тоғрилиқ ишәнчлик мәлумат йоқ, чүнки бурунқилар ишәнчсиз ривайәтләргә вә ойдурма қиссиләргә етивар берип, уларға ишинип, өз китаплириға һәммини киргүзгән. Улардин кейин кәлгәнләр бурунқиларниң язғанлирини муқәддәс билип, әмәл қилған. Андин раст-ялған һәр түрлүк қиссиләр вә ривайәтләр бир катиптин йәнә бир катипқа йетип келиштә тоғра-хаталири пәриқ етилмәстин кәлгән. Һәтта заман өткәнсири вә бу китапларниң тарихи қедимийлашқансири, уларниң раст-ялғанлирини тәтқиқ қилиш иши имкансиз болуп қалған”

Һурен «Инҗилларниң» йезилиш тарихи һәққидики ихтилапларни мундақ баян қилиду: «Инҗил Мәттаниң» йезилған тарихи һәққидә, миладийәниң 37-жили, 38-жили, 41-жили, 43-жили, 48-жили, 61-жили, 62-жили, 63-жили вә 64-жили йезилған дәйдиған һәрхил ривайәтләр можут.

Инҗил Маркосниң йезилған тарихи һәққидә миладийәниң 53-жили, 63-жили, 64-жили йезилған дәйдиған һәрхил ривайәтләр можут.

«Инҗил Юһәннаниң» йезилған тарихи һәққидә миладийәниң 68-жили, 69-жили, 70-жили, 97-жили вә 98-жили йезилған дәйдиған ривайәтләр бар.

Христианларниң қолидики бу мәшһур төрт «Инҗилниң» әһвали мунчилик болған йәрдә, башқа йеңи әһдә китаплириниң әһвали булардин техиму шүбһилик вә ишәнчисиз болғанлиғи һәҗәплинәрлик әмәс.

Бу тәтқиқатлар нәтиҗисидә һәрқандақ әқил егисигә аян болдики, әһли китапларда (йәһудий, христианлар) кона вә йеңи әһдә китаплиридин һечбириниң ишәнчлик васитиләр арқилиқ сағлам йетип кәлгәнлигини испатлайдиған дәлил-фактлири йоқтур. Мундақ болған екән, әһли китапларниң бу китаплирини вәһий яки илһам билән йезилған дәп дава қилишлириға һеч орун йоқтур. Чүнки

мундақ дәп дава қилишлири хатадур. Мундақ даваларниң хаталиғиға мону дәлилләр йетәрлик болса керәк:

1-Бу китаплар сансизлиған хаталиқлар вә билип-билмәй өзгәртишләр билән толған китаплардур. Бу китапларниң һәммә орунлирида көрүнүп турған мәна җәһәттики зитлиқлар әһли китап алимлириму инкар қилалмайдиған дәриҗидә наһайити көптур. Һәтта уларниң мәшһур тәтқиқатчи алимлири вә муфәссирлириму бу китаплардики хаталиқларни вә қәстән өзгәртишләрни етирап қилған вә ибариләрдики зитлиқларни етирап қилип, улардин бирсини тоғра қалғанлирини ойдурма дәп қарар қилған. Улар өзлириниң муқәддәс китаплиридики бу хаталиқлар вә зитлиқларға әқил қобул қилалмайдиған шәкилдә бәзи баһанилəрни көрсәткән. Чүнки Аллаһтин кәлгән илһам арқилиқ йезилған китапта хаталиқ вә зитлиқлар мәжут болмаслиғи керәк. Һәрқандақ илаһий китап инсанлар тәрипидин өзгәртилгәндин кейин, у илһамийлик яки вәһийлик һалидин һаман чиқип кәткән болиду.

Тәтқиқатчи Нортен мундақ дәп язиду: «Инҗилларниң муәллиплири бу «Инҗилларни» өзлириниң адәт вә характерлириға вә өз чүшәнчилиригә асаслинип язған. Уларниң язған һәр бир мәсилилиридә яки чиқарған һөкүмлиридә илһам қилинатти дәп тәсәввур қилинмайду».

Һенри вә Искат тәфсирлиридә: “Пәйғәмбәрниң язғанлири һәммиси илһам яки қанунлуқ болуши натайин” дәп язиду. “Англия маарипи” намлиқ китапта көплигән христиан алимлириниң пикирлири мундақ дәп қәйт қилинған:

«Һәрқандақ һаләт илһам арқилиқ болған әмәс. Бу китаплардики пүтүн сөзләрни илһам арқилиқ йезилған дәп дава қилғучилар бу давалирини испатлиялмайду”.

Тәтқиқатчи алимлар бирликтә йезип чиққан “Рис маарипи” намлиқ китапта мундақ дәп қәйт қилинған: “Һәқиқәтән бу китапларниң муәллиплириниң қилиқлирида вә сөзлиридә хаталиқлар вә бир-бирини бузидиған хаталиқлар бар. Муритларниң бәзилири бәзилирини вәһий вә илһам егиси дәп биләтти. Қедимий христианлар муритларни хаталиқлардин сақланған дәп етиқат қилматти. Чүнки уларниң ишлириға вә һәрикәтлиригә гаһида қаршилиқлар көрситилип туратти. У муритларниң муритлири язған “Инҗил Маркос” билән “Инҗил Луқа” мошундақтур. Алимлар бу иккисиниң илһам билән йезилған китаплар екәнлигигә шәк қилишиду.

Протестант мәзһивиниң бүйүк алимлири вә тәтқиқатчилири йеңи әһдә китаплириниң илһам билән йезилған китаплар әмәслигини очуқ елан қилиду вә муритларниң хаталиқлириниму иқрар қилиду”.

2-Тәтқиқатчи Нортен христианниң мәшһур алими Әкһариниң төвәндики сөзлирини нәқил қилип мундақ дәйду: “Һәқиқәтән, христиан дининиң авалқи дәвридә Исаниң әһвалини баян қилған бир китап бар еди. Уни “әсли Инҗил” дейишкә болатти”. У Исани көрмигән, сөзлирини аңлимиған кейинки муритлар үчүн йезилған бир китап еди. Бу китап биринчи вә иккинчи әсирләрдә көпәйгән “Мәтта”, “Луқа”, “Маркос” вә башқа пүтүн «Инҗилларниң» йезилиши үчүн бир мәнбә болған еди. Лекин бу Инҗиллар өзгәртип, қошувалғучиларниң қоллириға чүшкәндин кейин, уларниң тәдриҗий һалда өз хаһишлиридин бирнәрсиләрни ойдуруп, гайида қисқартип, гайида қошуп жүрүшлири җәриянида бу «Инҗилларниң» мәзмунлири көпийип кәткән. Нәтиҗидә һәқиқий әһваллар билән ялған, ойдурма ривайәтләр вә қиссиләр арилишип кәткән. Шуниң билән бу «Инҗиллар» чоң һәҗимлик ривайәтләр вә һекайиләр топлимиға айлинип қалғанлиқтин, униң шәкли өзгәргән. Бу һекайә вә ривайәтләр бириниң еғизидин йәнә бириниң еғизиға йетип бериш җәриянида техиму өзгирип, етиварини пүтүнләй йоқатқан. Һәтта христиан чирколири миладий иккинчи әсирниң ахири вә үчинчи әсирниң башлирида дәвир сүргән 70тин артуқ «Инҗилдин» 4 «Инҗилнила» таллавелип, қалғанлирини көйдүрүп ташлашқа мәҗбур болған. Әгәр чирколар шу вақитта әсли «Инҗилни» тепип, уни ойдурулған сансиз «Инҗиллардин» айривалған болса еди, бу әлвәттә яхши болатти, лекин

ойдурма «Инжилларниң» вә бу «Инжилларға» киргүзүлгән әпсанә вә қиссиләрниң көплүгидин бу иш һәқиқәтән қийин еди. «Инжилниң» һечқандақ бир нусхиси ялған-явдақ ривайәтләрдин вә һекайиләрдин хали болалиған әмәс. Һәтта әслиси билән ойдурмиларни айривелишму мүмкин болмайдиған бир вәзийәт шәкилләнгән еди. Шу қедимийлар «Инжилларниң» көплүгидин вайим йәтти. Чүнки улар растни ялғандин айрип пәриқләндүрүшкә зади қадир болалмайдиған еди. У заманларда мәтбәә болмиғанлиқтин, бу «Инжилларни» нусхидин нусхиға көчирип язғанларниң һәрбири өзи көчәргән нусхисиға халиған һекайиләрни вә әпсанә, ривайәтләрни киргүзүвалатти. Бир нусхидин көпәйтилгән нусхилар кишиләр арисиға тарқалғандин кейин, бу нусхилардикиләрниң һәммиси муәллипниң сөзлириму яки әмәсму, дәп тәтқиқ қилишму мүмкин болмайдиған дәрижигә чүшүп қалған еди. Һәтта христиан өлималири вә дәвәтчилири өзлириниң диний китаплириниң тохтимастин һә дәп өзгәртилип, йеңилинип келиватқанлиғиға ечинип "«Инжилларни» көчирип нусха қилип чиққучилар бу китаплар йезилип узун өтмәйла уларни өзгәртивәтти. Шәйтанниң муритлири бу муқәддәс китаплардики һәқиқәтләрни чиқирип ташлап, өз хаһишлиридин көплигән әпсаниләрни киргүзүвелиш арқилиқ бу китапларни нижасәтләр билән булғавәтти. Муқәддәс китаплиримиз сақлинип қелинмиди. Бу китапларниң илаһийлиқ сүпитиму аллиқачан йоққа чиқти", – дәп вайсаш билән вәз ейтидиған болған. Муқәддәс китапларни халиғанчә қисқартиш вә қошуш арқилиқ уларни өзгәртиш иши шу вақитларда адәткә айлинип қалған бир еқим екәнлигиниң дәлили шуки, у вақитлардики муәллипләр язған китаплириниң ахирида "Бу китапни өзгәрткән кишигә Аллаһ ләнәт қилсун!", – дәп йезиш арқилиқ өзгәрткүчиләрни қаттиқ агаһландуридиған болған. Шундақтиму йәнә өзгәртиш ишлири давам қиливәргән. Һәтта Иса әләйһиссаламниң тәржимәһалиғиму өзгәртишләр киргүзүлгәнлиги ениқтур. Шуңа бир буддист алиминиң христианларни: "Улар «Инжиллирини» 3 – 4 қетим өзгәртип язған", – дәп әйиплигәнлигиму һәҗәплинәрлик әмәс. Чүнки раст билән ялғанни айрип пәриқләндүрүшкә сәвийәси йәтмигән кишиләр «Инжиллар» мәйданға чиқишқа башлиған вақитлардин бери бу «Инжилларниң» өзлиригә яқмиған җайлирини қисқартиш вә халиған еғиз ривайәтлирини униңға киргүзүш билән көп шуғулланған. Улар «Инжилларда» қәйт қилинип кәлгән мәтинләрниң сөзлирини йәнә шу мәнани билдүридиған башқа сөзләргә өзгәртиш билән язатти. Улар вәз-несиһәтләр вә Иса әләйһиссаламниң һаяти тоғрилиқ кәлгән мәтинләрниң ибарилирини өзлири халиған рәвиштә өзгәртип, йәнә шу мәнани билдүридиған башқа ибариләр билән язатти. Биринчи әсир христианлири йолға қойған бу өзгәртиш, ойдуруш адити үчинчи әсирниң ахириғичә давам қилған. Адәттә христиан диниға дүшмәнлик мәвқәсидә болған кишиләрму бу адәтни кәсип қиливалған. Александр Янус: "II әсирдә яшиған инсанларниң кәспи «Инжилларни» өзгәртиштин ибарәт болған" дәйду.

Нортен Әкһаринниң жуқуридики сөзлиригә әгәштүрүп мундақ дәйду: "Жуқуридикиләр ялғуз Әһкаринниң пикри әмәс. Бәлки бу көплигән христиан алиминиң ортақ пикридур". Нортен «Инжилларни» мудапиә қилишта вә ақлашта тонулған кишиләрниң бири болуп туруп, у бу төрт «Инжилдики» йәттә мавзуни тәпсилий баян қилип болғандин кейин, бу мавзуларниң «Инжилдин» әмәслигини, бәлки ойдурма мавзулар екәнлигини етирап қилиду. У йәнә ялған қиссиләрниң вә әпсаниләрниң «Инжиллардики» мөҗүзиләр баянлириғиму арилишип кәткәнлигиниму вә һазирқи заман бу Инжиллардин раст-ялғанни айривелиш мүмкин әмәслигини иқрар қилиду.

Раст билән ялған сөзләр арилишип кәткән бир китап илһам билән йезилған илһами китап болаламду?!

Әһли китапларниң икки әһдә китаплиридин яки уларға қошувелинған китапчилиридин қайси бириниң илһам билән йезилған китап екәнлигини дава қилишлириға имканлири барму? Биз,

мусулманлар, шундақ етиқат қилимизки, Аллаһ тәрипидин Муса әләйһиссаламға берилгән әсли «Тәврат» вә Иса әләйһиссаламға берилгән әсли «Инжил» пәйғәмбиримиз һәзрити Муһәммәд әләйһиссалам дунияға келиштин хелә бурунла йоқилип болған еди. Һазир «Тәврат» вә «Инжил» нами билән можут болуп турған китаплар раст вә ялған қиссиләр, ривайәтләр вә әпсанилардин ибарәт бир һекайә топлимидур. Биз «Тәврат» билән «Инжил» өз һали бойичә өзгәртилмәстин Муһәммәд әләйһиссаламниң дәвиригичә бар еди. Бу китапларға Ислам дини дунияға кәлгәндин кейин өзгәртишләр киргүзүлгән демәймиз, һечқандақ бир мусулман мундақ дейәлмәйду.

Павлус (қедимий христиан алиминиң) мәктүплири рәт қилиниду. У һечқандақ илим қимматкә егә әмәс, шуңа у етиварға елинмайду. Амма Иса әләйһиссаламниң муритлириға кәлсәк, биз, мусулманлар, Иса әләйһиссаламниң ихласмән муритлирини мәдһийиләймиз. Лекин уларни Пәйғәмбәрләр дәп етиқат қилмаймиз. Уларниң сөзлири бизниң нәзәримиздә хаталиқ һәм тоғрилиқ еһтимали болған мужтәһидләр (тиришчанлар) (Ислам қануншунас алимлириниң) сөзлиригә охшаштур. «Инжилниң» әсли нусхисиниң авалқи икки әсир ичидила йоқилип болғанлиғи Иса әләйһиссаламниң муритлириға болған ишәнчниң йоқилишиға сәвәп болди. Хусусән, улар көп һалларда Иса әләйһиссаламниң сөзлиридики асасий мәхсәтни чүшинәлмәтти. Һазирқи «Инжиллар» буни испатлайду. Чүнки Иса әләйһиссаламниң сөзлиридә дәрһал чүшинишкә қийин болидиған иҗмали сөзләр көп.

«ИНЖИЛ МАРКОС» ВӘ «ИНЖИЛ ЛУҚА»

Маркос билән Луқа Иса әләйһиссаламниң муритлиридин әмәс. Уларниң илһам егилиридин болғанлиғи һәққидиму бирәр дәлил-факт йоқ. Бәлки улар бирәр қетим болсиму Иса әләйһиссаламни көрүшкә муйәссәр болмиған кишиләрдур. Шуңа бу иккисигә мәнсүп болған бу икки «Инжил» һәққидә тохтилишқа һаҗәт йоқ.

Биз, мусулманларниң, етиқати бойичә «Тәврат» Муса әләйһиссаламға, «Инжил» Иса әләйһиссаламға Аллаһ тәрипидин чүширилгән самави (асман) китаплиридур. Бу икки китапниң ичидикиләрниң һәммиси вәһий (Аллаһниң сөзлиридур). Буларни өзгәртишкә, бузушқа вә қошушқа яки қисқартишқа болмайду. Төвәндики айәтләрдә "Қуръан Кәримниң" әслидики «Тәврат» билән «Инжилни» сүпәтлигәнлигини көримиз: 2-сүрә «Бәқәрә» 87-айәт, 10-сүрә «Һуд» 110-айәт, 23-сүрә «Муминун» 49-айәт, 25-сүрә «Фурқан» 35-айәт, 28-сүрә «Қәсәс» 43-айәт, 32-сүрә «Сәждә» 23-айәт, 41-сүрә «Фуссиләт» 45-айәтләрдә Аллаһ таала: "Биз һәқиқәтән Мусаға китап (йәни «Тәвратни») әта қилдуқ" дәйду. 5-сүрә «Маидә» 46-айәт, 57-сүрә «Һәдид» 27-айәтләрдә Аллаһ таала Иса әләйһиссалам һәққидә: "Униңға (йәни Исаға) Инжилни әта қилдуқ" дәйду. Шуниму ениқ пәриқләндүрүш керәкки, кона әһдә вә йеңи әһдә намидин муқәддәс китаплар дәп аталған һазирқи қиссиләр, ривайәт вә әпсаниләр билән толған бу китаплар "Қуръан Кәримдә" баян қилинған «Тәврат», «Инжил» әмәстур. Бу китапларни илаһий китаплар дейишкә әрзимәйду. Буларни илһам билән йезилған дәп етиқат қилиш яки дурус дәп билиш хатадур. Амма бу икки әһдә китаплиридики ривайәтләрдин «Қуръан Кәрим" тоғра дәп тәстиқлигәнлигини бизму тәстиқләп қобул қилимиз, «Қуръан Кәрим" ялған дәп рәт қилғанлирини бизму инкар қилимиз. Шуниңдәк, «Қуръан Кәрим" раст яки ялғанлиғи һәққидә бизгә мәлумат бәрмигән мавзуларни биз қобул қилиш яки рәт қилиштин сүкүт қилимиз. Аллаһ таала "Қуръан Кәримниң" «Маидә» сүрисидә мундақ дәйду: "Әй Муһәммәд! Биз саңа өзидин илгәрки (самави) етирап қилғучи вә уларға шаһит болғучи һәқ китапни (йәни

«Қуръанни») чүшәрдуқ” («Маидә» 5/48). «Қуръан Кәрим” бурунқи самави китаплардики һәқиқәтләрни бизгә баян қилип, уни күчкә егә қилиду вә униңдики ялғанларни бизгә баян қилип, униңға рәддийә бериду.

Ислам алимлириниң «Тәврат» вә «Инҗил» дәп аталған бу китапларға рәддийә берип, уларниң ичидики ялғанларни вә әпсаниларни паш қилғанлиғи әмәлиятта Аллаһ тааладин Муса вә Иса әләйһиссаламларға чүширилгән һәқиқий «Тәврат» билән «Инҗилға» тил тәккүзгәнлиги әмәс, бәлки әсирләрдин бери икки әһдә китаплири намидин топланған ялған қиссә, һекайә вә әпсаниләргә вә буларни вәһий яки илһам китаплири дәп гуман қилғучиларға рәддийә берип, һәқиқәтни көрситиштин ибарәттур.

Аллаһ таала “Қуръан Кәримниң” «Бәқәрә» сүрисидә мундақ дәйду: “Китапни өз қоллири билән йезип уни аз пулға сетиш (йәни дунияниң азғинә мәнпәәти) үчүн, бу Аллаһ тәрипидин чүширилгән дегүчиләргә вай! Қоли билән язғанлири (йәни «Тәврат» билән «Инҗилни» өзгәрткәнлири) үчүн уларға вай! (буниң билән) еришкән (һарам) нәрсилири үчүн уларға вай!” («Бәқәрә» 2/79).

Ислам әһли һәқиқий «Тәврат» Муса әләйһиссалам Аллаһниң униңға қилған вәһийси арқилиқ сөзлигән «Тәврат» екәнлигигә вә һәқиқий «Инҗил» Иса әләйһиссалам Аллаһниң униңға қилған вәһийси арқилиқ сөзлигән «Инҗил» екәнлигигә, шуниңдәк, һазирқи кона вә йеңи әһдә намлири билән мәшһур болған китапларниң Аллаһ таала “Қуръан Кәримдә” баян қилған һәқиқий «Тәврат», «Инҗиллар» әмәслигигә бирдәк пикирдур. Чүнки һазир «Тәврат» нами билән атилип бир-биригә охшимайдиған үч китап бар. «Инҗил» нами билән атилип бир-биригә охшимайдиған төрт китап бар. Аллаһ таала Муса әләйһиссаламға бирла «Тәврат» вә Иса әләйһиссаламға бирла «Инҗил» чүшәргән. “Қуръан Кәримдә” баян қилинған «Тәврат» билән «Инҗилға» инкар қилған киши капир болиду. (Чүнки биз мусулманлар бурунқи һәқиқий самави китапларниң һәммисигә иман кәлтүрүшкә буйрулдуқ — т).

Һазирқи (муқәддәс китаплар) нами билән раст-ялған қиссиләрдин, Пәйғәмбәрләргә қилинған төһмәтләрдин, тарихий яки илмий асаси болмиған һекайиләрдин, әпсанилардин топланған «Тәврат», «Инҗил» дейилгән бу икки әһдә китаплириға инкар қилған киши капир болмайду. Бәлки буларға инкар қилип, буларниң ойдурма екәнлигини баян қилиш Ислам алимлириниң муқәддәс борчидур. Һазирқи үч хил «Тәврат» бир-биригә зиттур. Улардики хаталиқлар вә зитлиқлар наһайити көптур. Бу «Тәвратларда» Муса әләйһиссаламниң вапат болғанлиғи вә Муап дегән җайға дәпнә қилинғанлиғи баян қилинған. У қандақму Муса әләйһиссаламниң сөзи болалисун?! Кәскин ейтимизки, һазирқи «Тәвратларниң» һечбири Муса әләйһиссаламға чүширилгән һәқиқий «Тәврат» әмәс. Һазирқи мәшһур төрт «Инҗилму» бир-биригә охшимайду. Улар арисидики зитлиқлар вә хаталиқлар бәк көп. Бу «Инҗилларда» Иса әләйһиссаламниң (уларниң гуманиға көрә) дарға есип өлтүрүлгәнлиги қиссиси баян қилинип, Иса палани күни дарға есип өлтүрүлди вә қәбригә дәпнә қилинди, дәп қәйт қилинған. Бу қандақму Иса әләйһиссаламниң сөзи болалисун?! Шуңа кесип ейтимизки, һазирқи мәшһур төрт «Инҗилниң» һечбири Иса әләйһиссаламға чүширилгән һәқиқий «Инҗил» әмәс!

МУҚӘДДӘС КИТАПЛАРДИКИ БӘЗИ ЗИТЛИҚЛАР

1-Бунияминниң әвлатлириниң исимлири вә уларниң сани һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» “Күнләр 1” 6:7-мәтинидә “Бунյаминниң Баләә, Бакәр, Бәдиәил қатарлиқ үч балиси бар еди” дәп қәйт қилинған болса, «Тәврат» “Күнләр 1” 8: 1-, 2-мәтинидә “Бунյаминниң биринчи балиси Баләә, иккинчи балиси Әшбил, үчүнчи балиси Әхрәж, төртинчи балиси Нуһә, бәшинчи балиси Рафа еди” дәп қәйт қилинған. «Тәврат» «Яритилиш» 46:21 мәтиндә: “Бунյаминниң балилири: Баләә, Бакәр, Әшбил, Нәман, Җира, Иһя, Руш, Муффим, Һуффим вә Әрд қатарлиқлардур” дәп қәйт қилинған. Биринчи мәтингә асасән Бунյаминниң балилири үч, иккинчи мәтингә асасән униң балилири бәш болуп чиқиду. Бу икки мәтин балиларниң исимлири билән санида бир-биригә зит кәлгән. Бу иккиси пәқәт Баләәниң исимидила бирлишәлигән. Үчинчи мәтиндә асасән балиларниң сани ондур. Бу текст жуқуридики икки мәтин балиларниң исимлири билән сани җәһәттә зит келиду. Бу текст биринчи мәтин билән балилардин иккисиниң исимлирида, иккинчи мәтин билән улардин йәнә башқа иккисиниң исимлиридә бирләшкән. Бу үч мәтин Баләәниң исмидин башқисида бирлишәлмигән. Жуқуридики биринчи вә иккинчи мәтинләр бир китапниң ичидики мәтинләрдур. Бу икки мәтинниң муәллипи бирдур. У болсиму Әзра. Бу зитлиқ униң мошу бир китави ичидә йүз бәргән. Йәнә у язған «Яритилиш” китавидиму мундақ зитлиқлар вә хаталиқлар моҗуттур. Әһли китап алимлири бу ихтилаплар вә зитлиқлардин һәйран қелишти вә бу хаталиқларни Әзраға мәнсүп қилишқа мәҗбур болуп, мундақ җавап беришти: “Әзра нәқил қилип язған нәсәб варақлири нақис еди. У Бунյаминниң балилири билән нәврилириниң арисини пәриқләндүрәлмигән”.

2-Исраил вә Йәһузаниң әскәрлириниң сани һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» “Сәмуил 2” 24: 9-мәтиндә “Юаб умум хәлиқниң санини падишаға билдүрди. Исраил тәрәптә 800 миң қиличлиқ чавандаз бар еди. Йәһуза тәрәптә 500 миң әскәр бар еди” дәп қәйт қилинған болса, «Тәврат» “Күнләр 1” 21: 5-мәтиндә “Юаб умум хәлиқ санини Давудқа билдүрди. Исраил әскәрлирниң сани бир миллион бир йүз миң қиличлиқ чавандаз еди. Йәһузаниң әскәрлириниң сани 470 миң еди” дәп қәйт қилинған. Биринчи мәтингә асасән Исраилдики әскәр сани 800 миң, Йәһузаниң әскәрлириниң сани 500 миң. Иккинчи мәтиндә асасән Исраилдики әскәр сани бир миллион бир йүз миң, Йәһузаниң әскәрлири сани 470 миң. Көрүп өткинимиздәк, бу икки мәтин арисидики зитлиқ наһайити чоңдур. Адам Кларк өзиниң тәфсиридә бу зитлиқларни иқрар қилип, бу икки мәтинниң ичидин тоғра санни испат қилишниң қийин екәнлигини етирап қилған. Чүнки тарих китаплириға киргүзүлгән өзгәртишләр көп болған. Тоғра санни бәлгүләш үчүн тәтқиқ қилиш биһудиликтур. Әң яхшиси, бу китапларниң өзгәртилгәнлигини етирап қилиштур. Чүнки бу инкар қилиш мүмкин болмайдиған бир мәсилидур. Бу китапларни нусха қилип көчүргәнләрму илһам егилири әмәс еди.

3-Җадниң хәвири һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» “Сәмуил 2” 24: 13-мәтинидә: “Җад Давудниң йениға келип, униңға мундақ дәп хәвәр бәрди: саңа йәттә жиллиқ ачарчилиқ замани кәлгини яхшиму яки дүшмәнлириң алдида үч ай қечип кәтсәң, улар сени қоғлап жүрсә яхшиму?” дәп қәйт қилинған болса, «Тәврат» “Күнләр 1” 21: 11-, 12-мәтинлиридә “Җад Давудниң йениға келип, униңға мундақ деди: Аллаһ дедики, қайсини қобул қилисән: үч жиллиқ ачарчилиқниму яки үч ай қечип дүшмәнлириңниң қиличиға ахири тутулишиңниму?” дәп қәйт қилинған. Бу икки мәтинниң оттурисида ачарчилиқ замани тоғрилиқ зитлиқ бар. Биринчи мәтиндә йәттә жил, иккинчи мәтиндә үч жил дейилгән. Христиан алимлири вә муфәссирлири биринчи мәтинниң хата екәнлигини иқрар қилиду. Адам Кларкму иккинчи мәтин тоғридур, чүнки у грекчә нусхисиға уйғун келиду, дәйду.

4-Падиша Әхзияниң тәхткә олтарған вақтидики йеши һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» “Падишалар 2” 8: 26-мәтиндә “Әхзия тәхткә олтарған вақтида у 22 яшта еди. У Иерусалимда бир жил падиша болди” дәп қәйт қилинған болса, «Тәврат» “Күнләр 2” 22: 2-мәтиндә “падиша Әхзия тәхткә олтарған вақтида у 42 яшта еди. У Иерусалимда бир жил падиша болди” дәп қәйт қилинған. Жуқуридики икки мәтинниң оттурисида 20 жил миқдар зитлиқ бар. Шүбһисизки, иккинчи мәтин хатадур. Чүнки униң дадиси Яһурам 40 йешида өлгән. Әхзия дадиси өлгәндин кейин, андин падишаллиқа олтарған. («Тәврат» “Күнләр 2” 20: 20 вә 22: 1-, 2) әгәр иккинчи мәтинни хата демигәндә, Әхзия дадисидин икки яш чоң болған болиду. Адам Кларк, Һорен, Һенри вә Искатлар өз тәфсирлиридә бу зитлиқларниң катипниң хаталиғидин мәйданға кәлгәнлигини етирап қилған.

5-Падиша Йәһуякинниң тәхткә олтарған вақтидики йеши һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» “Падишалар 2” 24: 8-, 9-мәтинлиридә: “Йәһуякин тәхтә олтарған вақтида 18 яшта еди. У Иерусалимда үч ай падиша болди”, – дәп қәйт қилинған болса, “Күнләр 2” 36: 9-мәтинидә: “Йәһуякин падишалиқ тәхтигә олтарған вақтида сәккиз яшта еди. У Иерусалимда үч ай он күн падиша болуп, рәбниң көзи алдида яман иш қилди”, дәп қәйт қилинған. Көргинимиздәк, бу икки мәтинниң оттурисидила он жил миқдар зитлиқ бар. Уларниң муфәссирлири иккинчи мәтинниң ениқ хата екәнлигини иқрар қилған. Чүнки Йәһуякинниң һакимийәттә олтарған вақти аран үч ай еди. Андин у Бабилға әсир болуп барди. У аяллири билән биргә түрмидә өлгән. Сәккиз яшлиқ балиниң аяллири болуши әқилгә сиғмайду вә мундақ балини хаталиқ өткүзди, дейишкиму болмайду. (Чүнки у техи балиғ болмиғачқа, қилмишидин җавапкәр әмәс). Шуңа Адам Кларк бу мәтин чоқум ойдурмидур, дәп елан қилған.

6-Давудниң чавандазлиридин бириниң бирла вақитта өлтүргән өлүкләрниң сани һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» “Сәмуил 2” 23: 8-мәтинидә: “у қиличини бир көтириши билән, бирла вақитта 800 кишини өлтәрди” дәп қәйт қилинған болса, Тәврат “Күнләр 2” 11: 11-мәтинидә: “у қиличини бир көтириши билән, бирла вақитта 300 кишини өлтәрди”, дәп қәйт қилинған. Адам Кларк вә доктор Кени Кат бу мәтинләрдә үч чоң өзгәртиш йүз бәргән, дәп иқрар қилған.

7-Нуһ әләйһиссалам кемисигә алған җанлиқларниң сани һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» “Яритилиш” 6: 19-, 20-мәтинлиридә “һәрқандақ тирик вә җисимлиқ җанлиқлардин иккидин елип кемигә салғинки, улар сениң билән қалсун. Улар әркәк вә чиши арилаш болсун. Қушлардин, һайванлардин һәр җинистин иккидин елип, кемигә салғин. Улар сениң билән қалсун”, дәп қәйт қилинған болса, Тәврат «Яритилиш» 7: 8-, 9-мәтинлиридә: “Пак вә напак һайванлардин, қушлардин вә йәр йүзидики пүтүн җанлиқлардин әркәк-чиши болуп, Нуһниң кемисигә Аллаһ әмир қилған бойичә кирди”, дәп қәйт қилинған. Йәнә «Тәврат» «Яритилиш» 7: 2-, 3-мәтинлиридә “пүтүн пак һайванлардин әркәк-чиши арилаштуруп йәттидин, йәттидин еливал. Напак һайванлардин әркәк-чиши болған һалда иккидин, иккидин еливал. Қушлардин һәм әркәк-чиши арилаштуруп йәттидин-йәттидин еливал. Буниң билән йәр йүзидә нәсил давам қилсун”, дәп қәйт қилинған. Жуқуридики бу үч мәтин бир китапниң мәтинлиридин болуп, биринчи вә иккинчи мәтинләрдин Аллаһниң Нуһ әләйһиссалам пүтүн һайванлардин, қушлардин вә һашарәтләрдин әркәк-чиши қилип иккидин-иккидин өзи билән биллә кемигә еливелишни әмир қилғанлиғи вә әмәлиятта Нуһ әләйһиссаламниң бу әмирни орунлиғанлиғи мәлум болиду. Амма үчинчи мәтиндин Аллаһниң Нуһ әләйһиссаламға пүтүн пак һайванлардинму вә пүтүн қушлардин әркәк вә чиши қилип йәттидин вә напак һайванлардин әркәк вә чиши қилип иккидин кемисигә еливелишни әмир қилинғанлиғи мәлум болиду. Биринчи вә иккинчи мәтинләрдә йәттиниң баяни һәққидә һечнәрсә йоқ. Үчинчи мәтиндә

болса, напак һайванлардин иккидин, пак һайванлардин вә қушлардин йәттидин еливелишиға буйрулған. Мана бу мәтин жуқуридики икки мәтингә тамамән зиттур.

8-Давуд әләйһиссалам әсиргә алған әсирләрниң сани һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» "Сәмуил 2" 7: 4-мәтиндә "Давуд улардин 1700 атлиқ вә 20 миң пиядә қошунини әсиргә алған", – дәп қәйт қилинған болса, Тәврат "Күнләр 1" 18: 4-мәтиндә әйни замандики вәқәлик һәққидә "Давуд улардин 1000 һарвулиқ, 7000 атлиқ вә 20 миң пиядә қошунини әсиргә алған", – дәп қәйт қилинған. Бу икки мәтинниң оттурисидики зитлиқ чоң болған.

9-Давуд әләйһиссаламниң арамлиқлардин өлтүрүлгән өлүкләрниң сани һәққидики зитлиқлар.

«Тәврат» "Сәмуил 2" 10: 18-мәтиндә "Давуд арамлиқлардин 700 һарвулиқ вә 40 миң атлиқ қошунини өлтәргән" дәп қәйт қилинған болса, «Тәврат» "Сәмуил 1" 19: 18-мәтиндә "Давуд арамлиқлардин 7000 һарвулиқ вә 40 миң пиядә қошунни өлтәргән" дәп қәйт қилинған. Иккинчи мәтиндә 6300 һарвулиқ зиядә йезилған вә атлиқлар пиядә дәп алмаштурулуп йезилған.

10-Сулайман әләйһиссаламниң атлириниң сани тоғрисидики зитлиқлар.

«Тәврат» "Падишалар 1" 4- 26-мәтиндә "Суләймән 40миң җабдулған вә 12 миң җабдуқсиз ети бар еди" дәп қәйт қилинған болса, «Тәврат» "Күнләр 2" 9: 25-мәтиндә "Сулайманниң 4миң җабдулған вә 12 миң җабдуқсиз ети бар еди", дәп қәйт қилинған. Биринчи мәтиндә 36 миң җабдулған ат артуқ йезилған. Мәшһур тәфсиршунас Адам Кларк "әң яхшиси «Тәвратниң» мәтинлиридики санларда өзгәртишләр йүз бәргән, дәп етирап қилишимиз керәк", дәп елан қилған.

11-Иса әләйһиссаламниң нәсәби һәққидики зитлиқлар.

Иса әләйһиссаламниң нәсәби «Инжил» "Мәтта" 1: 17-вә «Инжил» "Луқа" 3: 23-28-мәтинлиридә баян қилинған. Бу икки «Инжилдики» нәсәбләрни селиштуруп көргән киши дәрһал алтә чоң ихтилап вә зитлиқни көрәләйду. Улар төвәндикичә:

(1) «Инжил» "Мәтта" 1: 16-мәтиндә Исаниң аниси Мәрйәмниң җориси Яқуп оғли Юсуф еди, дәп қәйт қилинған болса, «Инжил» "Луқа" 3: 23-мәтиндә "Мәрйәмниң җориси Һали оғли Юсуф еди", дәп қәйт қилинған.

(2) «Инжил» "Мәтта" 1: 6-мәтиндә "Иса Давуд оғли Сулайманниң нәслидин еди" дәп қәйт қилинған болса, «Инжил» "Луқа" 3: 31-мәтиндә "Иса Давуд оғли Насанниң нәслидин еди", дәп қәйт қилинған.

(3) «Инжил» "Мәтта" 1: 6-11-мәтинлиригә көрә, Иса әләйһиссаламниң Давуд әләйһиссаламдин башлап Бабил әсирлигигичә болған әҗдатлириниң һәммиси мәшһур падишалар болуп чиқиду. «Инжил» "Луқа" 3: 27-31-мәтинлиригә көрә, Иса әләйһиссаламниң әҗдатлиридин Давуд әләйһиссалам билән униң оғли Насандин башқилириниң һечбири падишаму әмәс, мәшһурму әмәс, бәлки адәттики кишиләр болуп чиқиду.

(4) «Инжил» "Мәтта" 1: 12-мәтиндә "Шәәлтел Йәкнияниң оғлидур" дәп қәйт қилинған болса, «Инжил» "Луқа" 3: 27-мәтиндә "Шәәлтел Нириниң оғлидур" дәп қәйт қилинған.

(5) «Инжил» "Мәтта" 1: 3-мәтиндә "Зәруб Бабилниң оғлиниң исми Әбиһуддур", дәп қәйт қилинған болса, «Инжил» "Луқа" 3: 27-мәтиндә Зәруб Бабилниң оғлиниң исми Рисадур", дәп қәйт қилинған.

Әҗәплинәрлиги шуки, Зәру Бабилниң оғуллириниң исимлири «Тәврат» "Күнләр 1" 3: 19-мәтиндә баян қилинған. Бу исимлар ичидә Әбиһуд яки Риса дәйдиған бир исим йоқ.

(6) «Инжил» "Мәтта" 1: 6-17-мәтинлиридин Давуд әләйһиссаламдин Иса әләйһиссаламғичә болған заман ичидә 26 нәсил өткәнлиги, Инжил "Луқа" 3: 23-31-мәтинлиридин Иса билән Давудтин ибарәт бу икки Пәйғәмбәрниң арилиғида 41 нәсил өткәнлиги мәлум болиду. Миладий III әсирдә бу

икки «Инжил» оттуриға чиққандин кейин, шу замандики христиан алимлири вә тәтқиқатчилири бу «Инжиллардики» зитлиқлардин һәйран қелишқан, улар бу зитлиқларни китаплиридин йоқ қилишқа петиналмиған вә заманниң өтүши билән, зитлиқларниң бирликкә келишини үмүт қилишқан. Лекин уларниң үмүтлири әмәлгә ашмиған. Нәсәбтики бу зитлиқлар кейинкиләрни һәйран қалдурған һалда, та һазирғичә давам қилип кәлмәктә.

12-Иса әләйһиссаламниң қолида шипа тапқан ағриқларниң сани һәққидики зитлиқлар.

«Инжил» "Мәтта" 20: 29-34-мәтинлири арисидики икки әманиң қиссиси баян қилинған. Мән бу мәтинләрдин бир қанчисини нәқил қилиш билән купайә қилимән: 29-мәтиндә улар Әриһадин чиқиватқанда, униңға (йәни Исаға) көп кишиләр әгәшти, 30-мәтиндә йол үстидә икки әма олтиратти, 34-мәтиндә "Иса уларға ич ағритти вә көзлирини силидидә, дәрһал уларниң көзлири ечилди вә униңға әгишип маңди" дәп қәйт қилинған. «Инжил» "Мәтта" 8: 28-34-мәтинлиридә икки мәҗнунниң қиссиси баян қилинған. Мән 28-мәтиндинла нәқил қилиш билән купайә қилимән. Иса Җирҗисиларниң йениға кәлгәндә, қәбридин чиққан икки мәҗнун уни қарши алди.

«Инжил» "Мәттаниң" жуқуридики икки мәтинидә баян қилинғанлар икки әма еди.

Биринчи қиссиниң өз әйни «Инжил» "Маркос" 10: 46-52-мәтинлиридә баян қилинған. Бирақ бу мәтинләрдә йол үстидә олтарған әма бир киши, униң исми Партмавс екәнлиги қәйт қилинған. Иккинчи қиссиниң әйниси «Инжил» "Маркос" 5: 1-20-мәтинлиридә, «Инжил» "Луқа" 8: Иса әләйһиссаламни қарши алған мәҗнунниң бир адәм екәнлиги мәлум болди.

13-Иса әләйһиссаламниң 12 муритиға тәвсийә қилған һаса тоғрисидики зитлиқлар.

«Инжил» "Мәтта" 10: 9-, 10-мәтинлиридә "бәлвеғиңларға алтун, күмүч вә мис қоймаңлар. Сәпәргә озуқ, аяқ, бирдин артуқ кийим, һаса алмаңлар", – дәп қәйт қилинған. Бу тәвсийәниң өзи «Инжил» "Луқа" 9: 3-мәтинидә "Иса уларға ейттики, сәпәр үчүн һечнәрсә алмаңлар: озуқ, нан, күмүч алмаңлар, бир киши икки кийим алмисун", – дәп қәйт қилинған. «Инжил» "Маркос" 6: 8-, 9-мәтинлиридә "уларға сәпәр үчүн бир һасидин башқа һеч нәрсә алмаслиғини вәсийәт қилди. Һәтта уларни бәлвағлириға озуқлуқ, нан, мис қатарлиқларниму елиштин мәнивий қилди. Бәлки бирдин аяқ елишни вә икки кийим алмаслиғини тәвсийә қилди", – дәп қәйт қилинған. Жуқуридики үч мәтинниң биринчиси билән иккинчиси Иса әләйһиссаламниң 12 муритини дин тарқитиш үчүн жирақларға әвәткинидә уларни сәпәр үчүн бир нәрсә елиштин, һәтта бирәр һасиму елиштин мәнивий қилғанлиғини ипадиләйду. Амма үчинчи мәтин Иса әләйһиссаламниң уларға һаса еливелишқа рухсәт қилғанлиғини ипадиләйду.

14-Иса әләйһиссаламниң өзи үчүн бәргән гувалиғи һәққидики зитлиқлар.

«Инжил» "Юһәнна" 5: 31-мәтинидә Иса әләйһиссаламниң мошу сөзи қәйт қилинған: "Әгәр мән өзәм үчүн гувачи болидиған болсам, мениң гувалиғим һәқ әмәстур". «Инжил» "Юһәнна" 8: 14-мәтиндә йәнә Иса әләйһиссаламниң өзи үчүн мундақ дегәнлиги қәйт қилинған: "Әгәр мән өзәм үчүн гувалиқ беридиған болсам мениң гувалиғим һәқтур". Биринчи мәтин Иса әләйһиссаламниң өзи үчүн бәргән гувалиғиниң етиварға елинмайдиғанлиғини ипадилисә, иккинчи мәтин униң өзи үчүн бәргән гувалиғиниң етибарға елинидиғанлиғини, йәни биринчисиниң әксини ипадиләйду.

15-Крестни көтәргүчи һәққидики зитлиқлар.

«Инжил» "Мәтта" 27: 32-мәтиндә "улар чиқиватқинида қәйрәванлиқ бир адәмни көрди. Униң исми Симан еди. Улар уни крестни көтирип меңишқа мақул кәлтүрди", – дәп қәйт қилинған болса, «Инжил» "Луқа" 23: 26-мәтиндә "улар крестни елип меңиветип, қәйраванлиқ Симан исимлик бир адәмни тутувалди. У етизлиқтин келиватқан еди. Униңға крестни көтәргүзүп, Исаниң арқисидин маңди", – дәп қәйт қилинған вә «Инжил» "Юһәнна" 19: 17-мәтиндә "улар Исани елип маңди, Иса

крестни өзи көтирип, Жумжумә (ибранийчә Жулжусә) дәп аталған җайға барди”, – дәп қәйт қилинған.

Жуқуридики үч мәтинниң биринчиси билән иккинчиси, йәни “Луқа” билән “Мәттадики” мәтинләр крестни көтәргән адәмниң қәйраванлиқ Симан екәнлигини, үчинчи мәтин йәни “Юһәннадики” мәтин болса крестни көтәргән кишиниң Иса әләйһиссалам аманлиқ елип кәлгүчиму яки униң әксиму?

«Инжил» “Мәтта” 5: 9-мәтиндә “аманлиқ елип кәлгүчиләр бәхиткә еришсун! Чүнки улар “Аллаһниң оғуллири”, – дәп атилиду” дәп қәйт қилинған, «Инжил» “Луқа” 9: 56-мәтиндә: “Чүнки инсан оғли, (йәни Иса) кишиләрни һалак қилиш үчүн әмәс, бәлки уларни нижатлиққа ериштүрүш үчүн кәлгән”, – дәп қәйт қилинған болса, «Инжил» “Мәтта” 10: 34-мәтиндә: “Силәргә мени йәр йүзигә аманлиқ әта қилиш үчүн кәлди, дәп гуман қилишмаңлар. Мән аманлиқ әмәс, бәлки қилич елип кәлдим” вә «Инжил» “Луқа” 12: 49- 51-мәтинләрдә: “Мән йәр йүзигә от ечиш үчүн кәлдим. У отниң тутушишини шунчилик көп арзу қилимән. Мени йәр йүзигә аманлиқ елип кәлди, дәп гуман қилишамсиләр? Һәргизму ундақ әмәс, бәлки мән силәргә ейтимәнки, мән бирликни парчилаш үчүн кәлдим”, – дәп қәйт қилинған.

Жуқуридики мәтинләрдики зитлиқлар наһайити очуқтур. Биринчи вә иккинчи мәтинләрдә Иса әләйһиссалам аманлиқ елип кәлгүчиләрни “бәхиткә еришсун!”, – дәп махтайду вә өзиниң кишиләрни нижатлиққа ериштүрүш үчүн кәлгәнлигини баян қилиду, үчинчи вә төртинчи мәтинләрдә өзиниң аманлиқ елип кәлгәнлигини инкар қилиду вә өзиниң йәр йүзигә от ечиш һәм бирликни парчилаш үчүн кәлгәнлигини елан қилиду.

МУҚӘДДӘС КИТАПЛАРДИКИ БӘЗИ ХАТАЛИҚЛАР

Бу мавзудики хаталиқлар жуқурида баян қилинғанларға охшимайду. Чүнки жуқуридики нусхилар, тәржимиләр вә мәтинләр оттурисидики зитлиқлар вә ихтилапларниң баяни еди. Амма бу мавзуда баян қилмақчи болғанлиримиз әмәлиятқа яки әқилгә, яки адәткә, яки тарихий растлиққа, яки һәрқандақ бир илмий һәқиқәткә уйғун кәлмәйдиған очуқ хаталиқларниң баянидур.

1-Исраил әвлатлириниң Мисирда турған вақти һәққидики хаталиқлар.

«Тәврат» ибранийчә «Чиқиш” 12: 41-мәтинләрдә “Исраил әвлатлири Мисирда 430 жил турған. Толуқ 430 жил тошқан күни рәбниң адәмлириниң һәммиси Мисирдин чиқип кәткән”, – дәп қәйт қилинған. Бу хатадур. Чүнки Исраил әвлатлириниң Мисирда турған вақти 215 жилдур. Амма уларниң Кәнъан зимини (Пәләстиндә) вә Мисирда турған вақтиниң умумийси 430 жилдур. Чүнки Ибраһим әләйһиссаламниң Кәнъан зиминиға барған вақтидин униң оғли Исһақниң туғулған вақтиғичә болған муддәт аран 25 жил. Исһақниң туғулғинидин Яқупниң туғулғиниғичә өткән вақит 60 жил. Яқуп әләйһиссалам Мисир зиминиға киргән вақтида 130 яшта еди. Нәтижидә Ибраһим әләйһиссаламниң Кәнъан зиминиға киргән вақтидин униң нәвриси Яқуп әләйһиссаламниң Мисир зиминиға киргән вақтиғичә өткән муддәтниң умумийси 215 жил болуп чиқиду. Йәни 25+60+130=215. Исраил әвлатлириниң Мисир зиминида турған вақти Яқуп әләйһиссаламниң Мисирға киргинидин башлап, уларниң Муса әләйһиссалам билән биргә Мисирдин айрилған вақтиғичә болуп, бу һәм 215 жилдур. Уларниң Кәнъан вә Мисир зиминлирида турған вақтиниң һәммиси 430 жил болиду. Әһли китап тарихчилири вә муфәссирлиридин болған умумйүзлүк алимлар «Тәвратниң» ибранийә нусхисидики бу хаталиқни етирап қилған вә мундақ дәп хуласә чиқарған: “Тәвратниң Самирийә нусхисидики

Исраил әвлатлириниң икки җайда турған умумий муддитини топлиған мәтинләр тоғридур. Бу башқа нусхилардики хаталиқларни рәт қилишқа йетәрлик”. «Тәврат» Самирийә «Чиқиш” 12: 40-мәтиндә “Исраил әвлати вә уларниң әҗдатлириниң Кәнъан вә Мисир зиминлирида турған вақти 430 жилдур”, – дәп қәйт қилинған. «Тәвратниң» грекчә нусхисидиму бу мәтин әйни шәклидә қәйт қилинған. Христиан тәтқиқатчилириниң нәзәридә, әң етиварлиқ саналған “Муқәддәс китапларни оқуғучилар үчүн рәһбәр” намлиқ китапниң муәллипи мундақ дәп язиду: “Яқупниң Мисирда турушқа башлиған вақтидин Исаниң дунияға кәлгән вақтиғичә өткән муддәт 1706 жил. Исраил әвлатлириниң деңиздин өткән вә Фираунниң ғәриқ болған вақтидин Иса әләйһиссаламниң дунияға кәлгән вақтиғичә өткән муддәт 1491 жилдур. Биз бу муддәтләрни һесаплап чиққинимизда, 1706-1491=215 болуп чиқиду. Бу муддәт Яқуп Мисирға киргәндин башлап Мусаниң Мисирдин айрилған вақтиғичә болған муддәтниң өзидур. Биз Яқупниң Мусаға 4-бова екәнлигини (йәни Муса Имранниң оғли, Имран Қәһатниң оғли, Қәһат Левиниң оғли, Леви Яқупниң оғли екәнлигини) билгинимиздә, Исраил әвлатлириниң Мисирда турған вақти 215 жил екәнлиги вә буниңдин артуқ болуши мүмкин әмәс екәнлигигә толуқ қанаәт һасил қилған болимиз”. Мана бу муддәт әһли китап алимлиридин болған тәтқиқатчилар, муфәссирләр вә тарихшунасларниң бирликкә кәлгән йәкүнидур. Улар «Тәвратниң» ибранийчә нусхисидики “Исраил әвлатлириниң ялғуз Мисирдила турған вақти 430 жил еди” дегән мәтинниң хата екәнлигини паш қилған. Шуңа Адам Кларк өзиниң тәфсиридә мундақ дәп язиду: “«Тәвратниң» ибранийчә нусхисида қәйт қилинғанларда хаталиқларниң наһайити көп екәнлигигә, Самирийә нусхисидики Мусаниң бәш китавиниң башқилириға қариғанда тоғра екәнлигигә вә тарих буни күчләндүридиғанлиғиға һәммә бирдәк көз-қараштидур” Һенри вә Искат тәфсирлиридә мундақ дәп йезилған: “Самирийә нусхиси тоғридур. У башқисидики зитлиқларни һәл қилиду”.

Мәлум болдики, әһли китап алимлири «Тәвратниң» ибранийчә нусхиси «Чиқиш» 12: 40-мәтинидики хаталиқларни етирап қилиштин баш тарталмиған.

2-Мисир зиминидин Муса әләйһиссалам билән биргә чиқип кәткән Исраил әвлатлириниң сани һәққидики хаталиқлар.

«Тәврат» “Санлар” 1: 45-47-мәтинләрдә мундақ дәп қәйт қилинған: “Уларниң санини Муса билән Һарун санап чиқти… Исраил әвлатлиридин өз атилириниң өйлиридин соқушқа чиққанларниң һәммиси 20 яшниң үстидә еди. Уларниң сани 603550 (алтә йүз үч миң бәш йүз әллик) нәпәр еди. Амма лавийлар атилириниң нәсиви етивари билән бу санниң ичидин саналматти”. Жуқуридики мәтинләргә көрә, Мисирдин Муса вә Һарун әләйһиссаламлар билән чиққан Исраил әвлатлиридин 20 яшниң үстидә болғанлириниң умумий сани 603550 кишидур. Лавийлар бу санниң сиртида еди. Шуниңдәк, Исраил әвлатлириниң аяллири вә 20 яшқа тошмиған балилири бу санниң сиртида еди. Бу санға кирмигәнләрниң һәммисини бу санға қошуп һесаплиғандиму уларниң умумий сани икки йерим миллиондин кам болмайду, бу хатадур. Буниң сәвәплири мундақ:

(1) «Тәврат» «Яритилиш” 46: 27-мәтиндә, «Чиқиш” 1: 5-мәтиндә, «Үлгә” 10: 22-мәтиндә, Яқуп аилисиниң Мисирға барған вақтидики умумий сани 70 киши еди, дәп қәйт қилинған.

(2) Исраил әвладиниң Мисирда турған вақти 215 жил еди.

(3) «Тәврат» “Чиқиш” 1: 15-22-мәтинлиридә “Исраил әвлатлириниң Мисир зиминидин чиқип кетишидин алдидики 80 жил җәриянида уларниң оғул балилири өлтүрүлүп, қизлири сақ қалдурулатти”, – дәп қәйт қилинған. Сиз жуқуридики үч мәсилини тонуғандин кейин, әқлиңиз бу 603550 санниң чоқум хата екәнлигини тәкитләйду. Бәлки биз улардин Мисирда туғулуп һаман өлтүрүлгән бовақларни һесапқа алмиғанда вә уларниң санини һәр 25 жилда бир һәссә көпәйгән дәп пәрәз қилғандиму, 70 кишилик сан 215 жил ичидә тоққуз қетим һәссиләп көпийип ахирқи сан

36000дин ашмайду. Әһвал мундақ турса, қандақму улардин 20 яшниң үстидикиләрниң сани 603550 киши болсун?! Әгәр улардин 20 яшниң үстидикиләрниң сани йерим миллиондин көп болидиған болса, пүтүн Исраил әвлатлириниң умумий сани икки йерим миллиондин аз болмаслиғи лазим келиду. Мундақ болуши мүмкин әмәс.

Тәтқиқатчи алим ибни Хәлдун өзиниң тарих әсәриниң муқәддимисидә бу санни инкар қилиш мәвқәсидә болған. Чүнки Яқуп әләйһиссалам билән Муса әләйһиссаламниң арилиғида пәқәт үч ата, йәни төрт нәсил бар еди. Бу “Чиқиш” 6: 17-20-мәтинлиридә вә 3: 17-19-мәтинлиридә қәйт қилинған мону ибариләргә асаслиниду: “Муса Имранниң оғли, Имран Қәһтанниң оғли, Қәһтан Левиниң оғли, Леви Яқупниң оғлидур”. 70 кишилик бир аилиниң төрт нәсил җәриянида мунчилик көп санға йетиши мүмкин әмәс. Әқилму уни қобул қилмайду.

Төвәндики икки вәқәликму бу санниң хата екәнлигини испатлайду:

(1) «Тәврат» “Чиқиш” 12: 38-42-мәтинлиридә Муса әләйһиссаламниң Исраил әвлатлири билән көп сандики қой, кала вә башқа чарвилирини елип Мисирдин чиққанлиғи, уларниң деңиздин бир кечидила өтүп кәткәнлиги, уларниң һәр күни илгиригәнлиги, уларниң илгириләшлири үчүн Муса әләйһиссаламниң бевситә ағзаки буйруғи йетәрлик екәнлиги, Исраил әвлатлири деңиздин өтүп болғандин кейин, Турсина бойидики он икки булақниң йениға орунлашқанлиғи баян қилинған. Уларниң сани жуқурида баян қилинғандәк көп болған болса, уларниң өзлири чарвилири билән бирликтә бир кечидила деңиздин өтүп болуши мүмкин әмәс, һәмдә уларниң илгирләшлири үчүн Муса әләйһиссаламниң бевситә ағзаки ейтқан әмриниң купайә қилиши мүмкин әмәс. Униң үстигә Турсинаниң әтрапидики җайларға уларниң өзлириниң вә чарвилириниң көплүги билән сиғиши мүмкин әмәс.

(2) «Тәврат» “Чиқиш” 1: 15-, 22-мәтинлиридә “Исраил әвлати үчүн Мисирда уларниң аяллириниң туғут ишлириға қарайдиған иккила дохтур аялниң болғанлиғи, бу иккисигә йеңи туғулған оғул балиларниң һәммисини өлтүрүш буйруғи берилгәнлиги” қәйт қилинған. (Чүнки Мисирниң шу вақиттики падишари Фирәунгә униң йенидики палчилири Исраил әвлатлиридин бир оғул туғулидиғанлиғи вә у Фирәунниң сәлтәнитиниң гумран болушиға сәвәп болидиғанлиғи һәққидә бешарәт бәргәндин кейин, Фирәун пүтүн Исраил әвлатлириниң оғул туғулған бовақлирини өлтүрүшкә пәрман чиқарған –т).

Әгәр Исраил әвлатлириниң сани, жуқурида баян қилинғандәк, чоң сан болған болса, икки аял дохтурниң пүтүн туғутларға қариялиши мүмкин әмәс, бәлки мундақ вәзийәт миңларчә туғут аяллириниң болушини тәқәзза қилиду. Шүбһисизки, Исраил әвлатлириниң шу вақиттики сани 215 жил ичидә 70 кишидин нәслиниш миқдарида еди. Шундақ болғандила уларниң туғут ишлириға икки аял йетәрлик болиду. Уларниң пүтүн чарвилири билән Мисирдин Сина зиминиға чиқип болуши үчүн бир кечә йетәрлик болиду. Бу сандики кишиләрниң һәр күни илгирилиши үчүн Муса әләйһиссаламниң ағзаки буйруғи йетәрлик болиду вә Турсина әтрапидики җайларму уларниң вә барлиқ чарвилириниң орунлишиши үчүн йетәрлик санилиду. Шүбһисиз һалда кесип ейтимизки, «Тәврат» “Санлар” 1: 44-47-мәтинлиридики “Исраил әвлатлиридин 20 яшниң үстидә болғанлириниң сани 603550 киши еди”, дегән ибариләр хатадур.

3-Давуд әләйһиссаламниң Пәйғәмбәр екәнлигини инкар қилишни керәк қилидиған хаталиқ.

«Тәврат» “Үлгә” 23: 2-мәтиндә “зина балиси рәбниң җамаитигә кирәлмәйду. Униң онинчи әвладиғичә һечбир рәбниң җамаитигә кирәлмәйду”, – дәп қәйт қилинған. Бу мәтин хатадур. Чүнки бу мәтингә көрә Давуд әләйһиссалам рәбниң җамаитигә кирәлмәйду вә Пәйғәмбәрму саналмайду. Чүнки, «Тәврат» “Яритилиш” 38: 12-30- мәтинлиридә баян қилинишичә, Фарис зина балисидур.

Фарисниң дадиси Йәһуза Самар исимлик бир аял билән зина қилғанлиқ нәтижисидә униң оғли Фарис туғулған. Давуд әләйһиссалам Фарисниң 9-нәврисидур. Давуд әләйһиссаламниң нәсиви «Инҗил» "Мәтта" 1: 1-6-мәтинләрдә вә «Инҗил» "Луқа" 3: 31-33-мәтинләрдә баян қилинишичә мундактур: "Давуд Йәссаниң оғли, Йәсса Убедниң оғли, Убед Буәзниң оғли, Буәз Сәлмунниң оғли, Сәлмун Нәһшунниң оғли, Нәһшун Әминнадабниң оғли, Әминнадаб Арамниң оғли, Арам Һәсрунниң оғли, Һәсрун Фарисниң оғли, Фарис Йәһузаниң оғли, Йәһуза Яқупниң оғли, Яқуп Исһақниң оғли, Исһақ Ибраһимниң оғлидур". «Тәврат» "зәбур" 89: 26-, 27-мәтинлиригә көрә Давуд әләйһиссалам рәб җамаәсиниң рәиси вә йәр йүзидики пүтүн падишаларниң каттиси санилиду. Шуңа кесип ейтимизки, «Тәврат» "Үлгә" 23: 2-мәтин хатадур. 1825-жили Лондонда вә 1826-жили Калькуттида нәшир қилинған «Инҗил» "Луқадики" Давуд әләйһиссаламниң нәсиви униң әҗдатлиридин Арам билән Һәсрунниң оттурисиға Юрам дегән бир исимни зиядә қилиш арқилиқ көпәйтип нәшир қилинған. Улар бу зиядини Давуд әләйһиссаламниң нәсивини көпәйтип, уни Фарисниң 11-нәвриси қилип көрситиш үчүн қилған. Лекин бу ойдурмичилар «Инҗил» "Луқадики" Давуд әләйһиссаламниң нәсәвигә Юрам дегән бу исимни зиядә қилған вақтида, бу икки нәшрининң ичидә бар болған "Мәттадики" нәсәб бабиғиму бу исимни зиядә қилишни унутқан. Буниң билән уларниң ойдурмичилиқ әпти-бәшириси ечилип қалған. Әйни вақитта нәшир қилинған бу икки «Инҗил» оттурисида Давуд әләйһиссаламниң нәсәвидики кам ихтилап һазирму шу бойичә давам қилмақта. Улар зиядә қилған Юрам дегән бу исим мәзкүр «Инҗилниң» 1844-жилдики вә 1865-жилдики нәширлиридә йоқ. Улардин кейинки нәширлиридиму йоқтур. Тоғриси, «Тәврат» "Үлгә" 23: 2-мәтин әслидинла ойдурмидур. Униңдики Йәһузаниң Самар билән зина қилғанлиқ қиссисиму төһмәттур. Әһли китапниң атақлиқ муфәссири Һарслийму: "… онинчи нәсилгичә һечбири рәбниң җамаитигә кирәлмәйду", дегән ибарә ойдурмидур. Униң һечбир асаси йоқтур, дәп һөкүм қилған.

4-Пейтәшмис әһлидин өлтүрүлгәнләрниң сани һәққидики хаталиқ.

«Тәврат» "Сәмуил 1" 6: 13-19-мәтинлиридә "Пейтәшмис әһли вадида буғдай орувататти. Улар башлирини көтирип жуқуриға қариведи, бир сандуқни көрди вә буниңдин хошал болушти. Рәб бу вақитта Пейтәшмис әһлини урди. Чүнки улар рәбниң сандуғиға қариди. Улардин 50 миң 70 нәпәр (әллик миң йәтмиш) киши өлтүрүлди. Хәлиқ жиғлашқа башлиди. Чүнки рәб бу хәлиққә каттиқ зәрбә бәргән еди", – дәп қәйт қилинған. Шүбһисизки, бу хәвәр хатадур. Адам Кларк бу һәқтә мундақ дәйду: "«Тәвратниң» ибранийчә нусхисидики бу мәтин чоқум өзгәртишкә учриған, яки униңдин бәзи ибариләр чүшүп қалған, яки билип-билмәй 50 миң (әллик миң) дегән әвзини қошуп қойған болуши наһайити ениқтур. Чүнки мундақ бир кичик бир йезида бу сандики инсанниң болуши натайин. Бар дәп пәрәз қилған тәғдирдиму, уларниң һәммисиниң бирла вақитта орма оруғили чиққанлиғи әқилгә сиғмайду. Униң үстигә әллик миң кишиниң етизлиқниң оттурисиға қоюлған бир сандуқни бирла вақитта көрәлиши техиму мүмкин әмәс".

Тәвратниң латинчә нусхисида бу ибарә "70 нәпәр рәис вә 50 миң (әллик миң) хәлиқ өлтүрүлгән", – дәп қәйт қилинған, грекчә нусхидиму ибранийчә нусхисиға охшаш "50 миң (әллик миң) 70 нәпәр инсан" дәп қәйт қилинған. Амма «Тәвратниң» сүрянийчә вә әрәпчә тәрҗимлиридә "5070 (бәш миң йәтмиш) нәпәр инсан" дәп қәйт қилинған. Тарихшунас Юсифис "70 киши" дәп язған. Әһли китапниң йәнә башқа алимлири һәрхил рәқәмләрни язған. «Тәвратниң» бу нусхилиридики зитлиқлар вә баян қилинған рәқәмниң имкансизлиғи бизгә бу мавзуда мәзмунларни камайтиш яки қошуш арқилиқ өзгәртиш киргүзгәнлигигә толуқ қанаәт һасил қилдуриду. Һенри вә Искат тәфсирлиридә бунчилик ишқа кишиләрниң гунакар болуп санилишини вә мундақ бир кичик бир йезида бу хил өлтүрүшниң болғанлиғини еһтималдин жирақ саниған вә бу һадисиниң болғанлиғидин шәкләнгән. Башқа

алимларму тарихта мундақ бир һадисиниң болғанлиғини еһтималдин жирақ саниған вә бу хәвәрни инкар қилип, «Тәвратниң» бу мәтинлириниң ойдурғанлиғиға иқрар қилған.

5-Сулайман әләйһиссалам бена қилған равақниң егизлиги һәққидики хаталиқ.

«Тәврат» “Күнләр 2” 3: 4-мәтиндә “равақниң узунлиғи өйниң кәңлигидә 20 гәз, егизлиги 120 гәз еди” дәп қәйт қилинған. «Тәврат» “Падишалар 1” 6: 2-мәтиндә “Сулайман бена қилған өйниң егизлиги 30 гәз еди”, – дәп қәйт қилинған. Бу өйниң егизлиги 30 гәз болған болса, равақниң егизлиги қандақму 120 гәз болсун?!

Адам Кларк өзиниң тәфсиридә “Күнләр 2” 3: 4-мәтиндә чоқум хаталиқ болғанлиғини етирап қилған. Шуңа бу мәтинни әрәп вә грек тиллириға тәржимә қилғанлар 120 дегән рәқәмдики 1ни елип ташлап “равақниң егизлиги 20 гәз еди” дәп язған. Буниңға бенаән бу нусхиниң 1844-жилидики нәширдә бу хаталиқ түзитилип, “өйниң алдидики равақниң узунлуғи өйниң узунлуғида 20 гәз, егизлиги һәм 20 гәз еди” дәп йезилған.

6-Әбия вә Йәрибамниң әскәрлириниң сани һәққидики хаталиқ.

«Тәврат» “Күнләр 2” 13: 3-17-мәтинләрдә “Әбия 400 миң кишилик талланған чавандазлири билән урушни башлиди. Йәрбиам болса урушқа 800 миң кишилик қайтмас чавандазларни таллиди. Әбия уларға каттиқ зәрбә бәрди. Исраил тәрәптин 500 миң киши өлтүрүлди”, – дәп қәйт қилинған. Әһли китапниң муфәссирлири бу икки мәтиндики санларниң хата екәнлигини иқрар қилған. Чүнки у вақиттики падишаларниң адәм саниға қияс қилғанда, бу сан әқилгә сиғмайду. У вақитларда уларниң саниниң азлиғидин уларниң һәммисини топлиғандиму бу санға йәтмәтти. Шуңа «Тәвратниң» латинчиға қилинған көп тәржимлиридә бу сан өзгәртилип, биринчи сан 40 миң, иккинчи сан 80 миң, үчинчи сан 50 миң дәп йезилған. Әһли китап муфәссирлириму бу өзгәртишләргә наразилиқ билдүрмигән, бәлки қоллиған.

7-Адәм әләйһиссалам йегән дәрәқ вә униң йеши тоғрисидики хаталиқ.

«Тәврат» “Яритилиш” 2: 7-мәтиндә: “Яхшилиқ билән яманлиқни тонуш дәриғидин йемә. Чүнки сән уни йегән күнүң өлисән”, дәп қәйт қилинған. Бу хатадур. Чүнки Адәм әләйһиссалам бу дәрәқтин йегән вә у күни өлмигән, бәлки униңдин кейин 900 жилдин көпирәк өмүр көргән. «Тәврат» “Яритиш” 6: 3-мәтиндә “Рәб дедики: мениң инсанға әта қилған роһим униң азғунлуқлири сәвәптин мәңгүгә давам қилмайду. У бәрибир инсандур, униң өмри 120 жил болиду”, дәп қәйт қилинған. Буму интайин хатадур. Чүнки қедимий заман инсанларниң өмүрлири наһайити көп болған. «Тәврат» “Яритилиш” 5: 1-31-мәтинләргә көрә: Адәм әләйһиссалам 930 жил, Шис 912 жил, Әнус 905 жил, Қинан 910 жил, Мәһлил 895 жил, Ярд 962 жил, Әхнух (Идрис әләйһиссалам) 365 жил, Мутәшалиһ 969 жил, Ламик 777 жил яшиған. «Тәврат» “Яритилиш” 9: 29-мәтингә көрә: Нуһ әләйһиссалам 950 жил яшиған. Шуниңдин ениқландики, инсанларниң йешини 120 жилға тохтитиш хатадур, әлвәттә.

8-Иса әләйһиссаламниң нәсәвидә кәлгән нәсилләр санидики хаталиқ.

Иса әләйһиссаламниң Ибраһим әләйһиссаламғичә болған нәсәви «Инжил» “Мәтта” 1: 17-мәтинләрдә мундақ баян қилинған: “Ибраһимдин Давудқичә болған нәсилләрниң һәммиси 14 нәсилдур. Давудтин Бабил әсирлигигичә болған нәсилләр 14 нәсилдур. Бабил әсирлигидин Исағичә болған нәсилләр 14 нәсилдур”. Бу мәтиндин мәлум болдики, Иса әләйһиссаламниң Ибраһим әләйһиссаламғичә болған нәсәви үч дәвирни вә һәрбир дәвир 14 әвлатни өз ичигә алиду. Нәтижидә Иса әләйһиссаламдин Ибраһим әләйһиссаламғичә болған нәсилләрниң умумийси 42 нәсил болуп чиқиду. Бу хатадур. Чүнки бу нәсилләрниң умумий сани 41 нәсил еди. Биринчи дәвир, йәни Ибраһим әләйһиссаламдин Давуд әләйһиссаламғичә болған нәсәб болуп, униңда 14 нәсил, иккинчи дәвир, йәни Сулайман әләйһиссаламдин Йәкнияғичә болған нәсәб болуп, буниңда 14 нәсил, үчинчи дәвир,

йәни Шәәлтелдин Иса әләйһиссаламғичә болған нәсәб болуп, буниңда 13 нәсил өткән. Миладийниң үчинчи әсиридә өткән алим Бурфери бу хаталиққа қарши чиққан болсиму, буниңға җавап тапалмиған.

9-Давуд әләйһиссаламниң каһинларниң йениға барғанлиғи һәққидики хаталиқ.

«Инҗил» "Мәтта" 12: 3-,4-мәтинләрдә "уларға ейтти: «Силәр Давудниң өзи вә йенидикилири ач қалғанда қандақ қилғанлиғини оқумидиңларму? У Аллаһниң бәйтигә кирип, каһинлардин башқа униңға вә йенидикиләргә йейиш һалал болмиған нанни қандақ йеди". «Инҗил» "Луқа" 6: 3-, 4-мәтинләрдиму шундақ дәп қәйт қилинған. «Инҗил» "Маркос" 2: 25-, 26-мәтинләрдә "уларға ейтти: «Давуд ач қалған вақтида униң вә йенидикиләрниң немә қилғанлиғини һеч оқумидиңларму? У каһинларниң каттиси Әбиәсарниң дәвиридә Аллаһниң бәйтигә қандақ кирди вә каһинлардин башқисиға йейиш һалал болмиған нанни йеди вә йенидикиләргиму бәрди", – дәп қәйт қилинған. Бу мәтинләрдики "униң йенидикиләр", "униң йенидикиләргә" вә "униң йенидикиләргиму бәрди" дегән ибариләр ойдурмидур. Чүнки Давуд әләйһиссалам у вақитта ялғуз еди. Униң йенида һечким йоқ еди. Йәнә "каһинларниң каттиси Әбиәсарниң дәвиридә" дегән ибариму ойдурмидур. Чүнки Давуд әләйһиссалам у җайға кәлгән вақиттики каһинларниң каттиси Әхмалик исимлик бир киши еди. Бу хаталиқлар вә ойдурмичилиқлар бу қиссиниң әсли мәтини болған "Сәмуил 1" 21: 1-9-мәтинләргә вә мәзкүр китапниң 22: 23-мәтинигә мураҗиәт қилиш билән билиниду. Шуңа Говел әпәндим өз китавида буларни хата вә ойдурма дәп язған. Көплигән алимларму уни тәстиқ қилған. Уларниң тәтқиқатиға көрә жуқуридики сөзләр әсли мәтингә қошувелинған ойдурма сөзләрдур.

10-Иса әләйһиссалам дарға есилғанда йүз бәрмигән ишларниң йезилғанлиғидики хаталиқлар.

«Инҗил» "Мәтта" 27: 50-53-мәтинләрдә: "Иса жуқури аваз билән вақириған һалда җан үзди. Ибадәтханиниң пәрдиси жуқуридин төвәнгә икки парчә болуп парчиланди. Йәр тәврәп кәтти. Ташлар парчиланди, униңда ухлаватқан улақларниң җәсәтлири орнидин турди. Улар қәбирлиридин чиқип Қуддус шәһиригә кирди вә көп кишиләргә көрүнди", – дәп қәйт қилинған.

«Инҗил» "Маркос" 15: 38-вә «Инҗил» "Луқа" 23: 45-мәтинлиридә ибадәтханиниң пәрдисиниң жиртилғанлиғидин башқа, йәрниң тәвригәнлиги, ташларниң парчиланғанлиғи, улуқларниң қәбирлиридин чиқип Қуддус шәһиригә киргәнлиги вә уларниң көп кишиләргә көрүнгәнлиги қатарлиқ ривайәтләрниң һечбири қәйт қилинмиған. Бу чоң һадисини ялғуз Мәттадин башқа шу заманниң тарихчилиридин һечбири язмиған. Уларни бу вәқәликни унтуп қалған болуши еһтимал, дәп қарашқиму болмайду. Чүнки инсан һәрқанчә унутқақ болған һалдиму мундақ әҗайип, һәйран қаларлиқ һадисини унтуп қалмайду. Униң үстигә Луқа әҗайип вәқәләрни йезишқа башқиларға қариғанда әң қизиқидиған адәм еди. Әһмийәтлик болмиған адәттики вәқәләр вә ривайәтләрниң йезилип, мундақ әҗайип һадисиниң (әгәр у әмәлиятта болған иш болса) йезилмиғанлиғи тәсәввурдин жирақ, әлвәттә. Шүбһисизки, бу һекайә ялғандур. Тәтқиқатчи Нортен «Инҗилларни» мудапиә қилишта тонулған әң мутәәсип бир шәхс туруп, бу һекайиниң ялғанлиғиға нурғунлиған дәлилләрни кәлтүргән вә мундақ дегән: "Буниңға охшиған һекайиләр Иерусалим харабисидин кейин йәһудийларниң арисида кәң тарқалған хурапатлардур. Бәлки бу һекайиләрни бири «Инҗил» "Мәттаниң" шәрһисигә язған болуши, андин уни нусха қилип көчәргә катип яки тәрҗиман уни "әсли мәтин" дәп гуман қилип, униңға киргүзүп қойған болуши еһтимал". Нортенниң сөзидин мәлумки, «Инҗил» «Мәттани» тәрҗимә қилған адәм тоғра-хатани айрияалмайдиған бирси еди. У китапта көргәнлириниң һәммисини тоғра-хата, текст вә шәрһи дәп айримастин тәрҗимә қилип қойған. Мундақ тәрҗимигә ишәнч қилишқа боламду?!

11-Шалиһниң дадисиниң исми тоғрисидики хаталиқ.

«Инҗил» “Луқа” 3:36-мәтиндә: “Шалиһ Қинанниң оғли, Қинан Әрфә Кшадниң оғлидур” дәп қәйт қилинған. Қинан дегән исимниң Шалиһ билән Әрфә Кшадниң оттурисида келиши чоқум хатадур. «Тәврат» “Яритилиш” 10: 24-мәтиндә “Әрфә Кшадтин Шалиһ төрәлгән” дәп қәйт қилинған. Йәнә мәзкүр китапниң 11: 12-, 13-мәтинлиридә “Әрфә Кшад 35 яшқа киргәндә Шалиһ туғулди. Шалиһ туғулғандин кейин, Әрфә Кшад 403 жил яшиди” дәп қәйт қилинған. Бу мәтиндә «Тәвратниң» ибранийчә нусхиси билән Самирийә нусхиси охшаштур. Бу мәтинниң охшиши «Тәврат» “Күнләр 1” 1: 18-мәтиндә баян қилинған. Буларниң һәммисидә Шалиһ Әрфә Кшадниң оғли дәп қәйт қилинған. Буниңдин испатландики, Луқаниң язғанлири хатадур. Қинан дегән исим пәқәт «Тәвратниң» грекчә тәрҗимисидила можуттур.

Күчлүк еһтималға көрә, бәзи ойдурмичи христианлар «Тәвратни» «Инҗилға» уйғунлаштуруш, буниң билән «Инҗилларни» хаталиқлардин ақлаш үчүн униң грекчә тәрҗимисини өзгәрткән болуши керәк.

МУҚӘДДӘС КИТАПЛАРНИҢ ЛӘБЗИЛИРИДИКИ ӨЗГӘРТИШЛӘР

1-Топан баласидин бурунқи каттиларниң яшлири тоғрисидики өзгәртишләр.

Һәзрити Адәм яритилғандин башлап топан баласиғичә өткән заманлар тоғрилиқ «Тәврат» “Яритилиш” 5: 1-32-мәтинләрдә сөзләнгән. Бу муддәт һәзрити Адәмниң дәвридин Нуһ әләйһиссаламниң дәвригичә өткән заманларниң муддити еди. Бу заманларниң муддити «Тәвратниң» Самирийә нухисиға көрә: 1307-жил, «Тәвратниң» ибарнийчә нусхисиға көрә: 1656-жил, «Тәвратниң» грекчә нусхисиға көрә: 2262 жилдур. Бу үч нусхида баян қилинған рәқәмләрниң оттурисида наһайити чоң охшашмаслиқлар көрүлмәктә. «Тәвратниң» жуқуридики үч нусхиси һәзрити Адәмниң 930 жил өмүр көргәнликигә қарита охшаш пикирдур. («Тәврат» “Яритилиш” 5: 5-мәтин) бу үч нусха «Тәврат», йәнә Нуһ әләйһиссаламниң топан баласи болған вақитта 600 яшта екәнлигиму бирдәк пикирдур. («Тәврат» “Яритилиш” 7: 6-мәтин) әгәр биз топан баласи болған вақиттин йәнә 1307 жилдин Адәм әләйһиссаламниң йешини, йәни 930 жилни еливәтсәк, (1307-930=377) 377 жил қалиду.

Буниңға бенаән Адәм әләйһиссалам топан баласидин 377 жил бурун вапат болған болиду. Нуһ әләйһиссаламниң топан баласи болған вақиттики йешидин, йәни 600 жилдин 377 жилни еливәтсәк, (600-377=223) 223 жил қалиду. Нәтиҗидә «Тәвратниң» Самирийә нусхисиға бенаән Нуһ әләйһиссалам Адәм әләйһиссаламниң һаят вақтида 223 жил яшиған болиду. Бу пүтүн тарихчиларниң бирликкә келиши билән хатадур. «Тәвратниң» грекчә вә ибранийчә нусхилириму буни инкар қилиду. Чүнки Адәм әләйһиссалам вапат болғанда, у 930 яшта еди. Топан баласи болған вақитта, Нуһ әләйһиссалам 600 яшта еди. Бу икки санни қошқанда (930+600=1530) 1530 жил болуп чиқиду. «Тәвратниң» ибранийчә нусхисиға көрә: Адәм әләйһиссалам вапат болуп, 126 жилдин кейин Нуһ әләйһиссалам дунияға кәлгән болуп чиқиду (йәни «Тәвратниң» ибранийчә нусхисиға көрә: Адәм әләйһиссалам яритилғандин башлап топан баласиғичә өткән вақит 1656 жил, Адәм әләйһиссалам 930 жил өмүр сүргән, Нуһ әләйһиссалам топан баласи болғанда 600 яшта еди. 1656 жилдин Адәмниң йеши болған 930 жил билән Нуһниң топан баласидики йеши болған 600 жилни еливәткәндә, (1656-930-600=126) 126 жил қалиду. Бу 126 жил Адәм әләйһиссалам вапат болғандин кейин Нуһ әләйһиссалам дунияға кәлгичә өткән жилдур – т). «Тәвратниң» грекчә нусхисиға көрә: Нуһ әләйһиссалам Адәм әләйһиссаламниң вапатидин 732 жил кейин дунияға кәлгән (йәни 2262-1530=732) болуп чиқиду. «Тәвратниң» бу үч нусхиси оттурисидики мундақ чоң зитлиқлар түпәйлидин йәһудийларниң мәшһур тарихшунас алими вә пүтүн христианларниң нәзәридә пешива

саналған Юсефус «Тəвратниң» нусхилириниң һечбиригə ишəнч қилмиған вə Адəмниң яритилишидин топан баласиғичə өткəн вақитниң 2256 жил екəнлигини күчлəндүргəн.

2-Топан баласидин кейинки каттиларниң яшлири һəққидики өзгəртишлəр.

Топан баласидин башлап Ибраһим əлəйһиссаламниң туғулған вақтиғичə өткəн муддəт «Тəврат» "Яритилиш" 11: 10-26-мəтинлəрдə баян қилинған. Бу муддəт «Тəвратниң» ибраниəйчə нусхисиға көрə: 292 жил, Самирийə нусхисиға көрə: 942 жил, грекчə нусхисиға көрə: 1072 жилдур. Бу үч нусхиниң оттурисидики рəқəмлəр бир-биригə һеч йеқинлашмайдиған бир зитлиқлардур. Амма «Тəвратниң» бу үч нусхиси Нуһ əлəйһиссаламниң топан баласидин кейин 350 жил өмүр көргəнлигигə қарита ортақ қараштидур. («Тəврат» "Яритилиш" 9: 28-мəтин) топан баласидин кейин Нуһ əлəйһиссалам вапат болған вақтиғичə болған 350 жилдин Ибраһим əлəйһиссалам дунияға кəлгəнгə қəдəр болған 292 жилни еливəтсəк, 58 жил қалиду (йəни 350-292=58). Нəтиҗидə «Тəвратниң» ибранийчə нусхисиға көрə: Ибраһим əлəйһиссалам Нуһ əлəйһиссаламниң һаят вақтида туғулған вə Нуһ əлəйһиссалам вапат болғанда Ибраһим əлəйһиссалам 58 яшта болған болиду. Бу пүтүн тарихчиларниң бирдəк иттипақи билəн хатадур. «Тəвратниң» Самирийə вə грекчə нусхилириму буни ялғанға чиқириду. Чүнки «Тəвратниң» Самирийə нусхисиға көрə: Ибраһим əлəйһиссалам Нуһ əлəйһиссаламниң вапатидин кейин 592 жил кейин дунияға кəлгəн (йəни 942-350=592).

«Тəвратниң» грекчə нусхисиға көрə: Ибраһим əлəйһиссалам Нуһ əлəйһиссаламниң вапатидин 722 жил кейин дунияға кəлгəн (йəни 1072-350=722). Бу үч нусха «Тəвратниң» оттурисидики мундақ чоң зитлиқларниң түпəйлидин Юсефус бу нусхиларниң һечбиригə ишəнч қилишқа болмайдиғанлиғини тəкитлигəн вə топан баласидин Ибраһим əлəйһиссалам дунияға кəлгəн вақитқичə өткəн муддəтни 993 жил дəп бəкиткəн.

Əһли китапниң бүйүк муфəссирлиридин Һенри вə Искатлар өз тəфсирлиридə Екстайниң мону сөзлирини нəқил кəлтүргəн: "Йəһудийлар миладийə 130-жилида шу дəвир христианлириниң «Тəвратниң» грекчə нусхисини ибранийчə нусхисидин етиварлиқ санап, униңғила етиқат қилиштин ибарəт тəəсуплуғи түпəйлидин, христианлар етиварлиқ санайдиған бу грекчə нусхини етиварсиз қилиш мəхсити билəн ибранийчə нусхисидики топан баласидин кейинки каттиларниң яшлири һəққидики мəтинлəрни қəстəн өзгəртивəткəн". Һорен өзиниң тəфсиридə тəтқиқатчи Һелизниң ибранийчə нусхисиниң қəстəн өзгəртилгəнлигини күчлүк дəлил-фактлар билəн испатлиғанлиғини баян қилиду. Тарихчи Кеникатму йəһудийларниң бу нусхини йəни, «Тəвратниң» ибранийчə нусхисини, қəстəн өзгəртивəткəнлигини испатлап көрсəткəн. Ениқки, əһли китап муфəссирлири вə тəтқиқатчилириниң алдида уларниң муқəддəс китаплириниң мəзһəплəр ара тəəсуплуқ вə һавайи-һəвəслəрниң түрткиси билəн гаһ қисқартиш, гаһ зиядə қилиш арқилиқ қəстəн өзгəртилип кəлгəнлигини етирап қилиштин башқа чиқиш йоли қалмиған.

3-Ташни қоюш үчүн вəсийəт қилинған тағниң исми һəққидики өзгəртиш.

«Тəврат» ибранийчə "Үлгə" 27: 4-мəтиндə: "Силəр Ордундин (Ордун — һазирқи Иордания) өткəн вақтиңларда бүгүн мəн силəргə вəсийəт қилған бу ташни Ибалə теғиға турғузисилəр" дəп қəйт қилинған. Бу мəтин «Тəвратниң» Самирийə нусхисида мундақ қəйт қилинған: "силəр Ордундин өткəн вақтиңларда бүгүн мəн силəргə вəсийəт қилған бу ташни Чериззим теғиға турғузисилəр вə қаттиқ орнитисилəр", – дəп қəйт қилинған. «Тəврат» "Үлгə" 27: 12-29-мəтинлəргə көрə: Чериззим вə Ибалə тағлири Пəлəстинниң Наблис шəһиридики бир-биригə қаришип туридиған тағлардур. "Туруватқан йериңгə сени егə қилиш үчүн сениң илаһиң рəб кəлгəн вақтида бəрикəтни Чериззим теғиға бəкиткəн, Ибалə теғиға лəнəт болсун". («Тəврат» "Үлгə" 11: 29-мəтин). Муса əлəйһиссалам

ташни бәкитип, таш бәкитилгән бу җайни бәрикәткә мәхсус қилишқа әмир қилған тағниң исми тоғрилиқ талаш-тартишлар ибранийчә йәһудийлири билән Самирийә йәһудийлири оттурисида қедимидин һазирғичә давам қилип кәлмәктә. Бу икки пәриқниң һәрбири йәнә бирини «Тәвраттики» тағниң исми баян қилинған мәтинни өзгәртивәткән, дәп қарилайду. Бу талашлар христиан дининиң протестант мәзһипиниң муфәссир вә тәтқиқатчи алимлириниң арисидиму һазирғичә можуттур. Уларниң бәзилири бу мавзуда Самирийә нусхисиниң тоғра екәнлигини дава қилса, бәзилири ибранийчә нусхисиниң тоғра екәнлигини дава қилиду. Адам Кларк қатарлиқ тәтқиқатчиларниң нәзәридә тоғриси Самирийә нусхисидур. Чүнки ибранийчә йәһудийлири Самирийә йәһудийлириниң Черизим теғини муқәддәс саниғанлиғиға болған адавити вә чидимаслиғи йүзисидин бу мәтиндики “Черизим” дегән ибарини қәстән өзгәртивәткән. Черизим теғи булақлар, бағлар вә өсүмлүкләргә бай тағдур. Шуңиму у “Бәрикәт теғи” дәп атилишқа мунасип еди. Амма Ибалә теғи болса таштин башқа һечнәрсә тепилмайдиған қақаслиқ бир тағдур. Шуңа у ләнәткә мунасип еди. Мана булар йәһудий вә христианларниң атақлиқ тәтқиқатчи вә тарихчи алимлириниң «Тәвратниң» ибранийчә нусхисидики бу мавзуниң қәстән өзгәртилгәнлигигә қилған очуқ етираплиридур.

4-Мәмликәтниң исми һәққидики өзгәртиш.

«Тәврат» ибранийчә “Күнләр 1” 28: 19-мәтинидә: “Исраил падишари Аһазниң сәвәвидин рәб Йәһузани халиди”, дәп қәйт қилинған. Бу мәтиндики “Исраил” дегән исим чоқум хатадур. Бу ибариләрниң орнини алмаштурушдин келип чиққан өзгәртиштур. Чүнки Һаза Йәһуза исимлик шәһәр (Иерусалим пайтәхти болған Җәнубий шәһәрниң) падишаси еди. У Исраил (пайтәхти Наблис болған Шималий шәһәрниң) падишаси әмәс еди. Ениқки, бу мәтиндики “Йәһузза” сөзи “Исраил” сөзиниң орниға алмаштуруветилгән. Бу һәқиқәтни «Тәвратниң» грекчә вә латинчә икки нусхиси күчләндүриду. Бу икки нусхида “рәб Йәһуза шәһирини бу шәһәрниң падишаси Аһазниң сәвәвидин харлиди”, дәп қәйт қилинған. Буниңдин испатландики, «Тәвратниң» ибранийчә нусхисидики бу мавзу өзгәртилгән.

5-Инкар билән испат оттурисидики һәйранлиқлар.

«Тәвратниң» ибранийчә нусхиси “Зәбур” 10: 27-мәтинидә: “Униң сөзлиригә улар асийлиқ қилмиди” дәп қәйт қилинған болса, «Тәвратниң» грекчә нусхисида бу мәтин: “Униң сөзлиригә улар асийлиқ қилди”, дәп қәйт қилинған. Көргинимиздәк, ибранийчә нусха асийлиқни инкар қилиду, грекчә нусха асийлиқни испатлайду. Һәр икки мәтиндә чоқум хаталиқ бар. Алимлар бу мәтинләрдә чоқум өзгәртиш болғанлиғини етирап қилған. Улар бу иккисиниң бирини тоғра дәп қәйт қилишқа аҗиз кәлгән. Һенри вә Искатлар өз тәпсирлиридә бу мәсилә үстидә елип берилған тәтқиқатларниң наһайити узун сүргәнлигини, бу мавзуда чоқум хаталиқ болғанлиғи вә бу хаталиқниң бирәр һәрипни зиядә қилип қойғанлиқ яки қисқартип қойғанлиқтин келип чиққанлиғини җакалиған.

6-Һазирқи «Тәвратниң» Муса әләйһиссаламдин кейин йезилғанлиғиниң дәлиллири.

«Тәврат» “Яритилиш” 36: 31-мәтинидә: “бу падишалар Әдум зиминигә Исраил падишаси падиша болуштин бурун егә болған кишиләрдур”, – дәп қәйт қилинған. Андин бу мавзудики мәтинләр давам қилип, Исраил әвлатлириниң падишалиридин биринчи падиша Талут (Шавул) һөкүмранлиқ қилиштин бурун һөкүмранлиқ қилған Әдум падишалириниң исимлирини баян қилишқа башлиған. Исраил әвлатлириға Талуттин кейин Давуд әләйһиссалам падиша болған. Бу иккисиниң һөкүмранлиғидин бурун Исраил әвлатлири һакимларниң илкидә яшиған. («Тәврат» “Яритилиш” 36: 31-39-мәтинләр). Бу мәтинләрниң әйниси «Тәврат» “Күнләр 1” 1: 43-50-мәтиндә қәйт қилинған. Бу икки бөлүмниң мәтинлириниң охшаш екәнлиги очуқ мәйданидур. Чүнки булар бу мәтинләрни сөзлигән кишиниң Исраил әвлатлириниң Пәләстиндики сәлтәнити қурулған вақиттин кейин бар

екәнлигигә ишарәт қилиду. Исраил әвлатлириниң биринчи падишари Талут еди. У Муса әләйһиссаламдин 356 жил кейин кәлгән. Лекин «Тәвратниң» биринчи бөлүми болған “Яритилиш” бөлүмидә бу мәтинләрниң болуши қәтъий мунасивәтсиз бир иштур. Қандақ болуп бу ибариләр «Тәвратниң» мәтинлиригә кирип қалған? Тоғриси, мәшһур муфәссир Адам Кларкниң мону йәкүнидур: “Бу ибариләр һәргизму Мусаниң сөзи әмәс. Булар «Тәвратниң» бәзи нусхилирида “Яритилиш” бөлүминиң шәрһисигә йезилған сөзләрдур. «Тәвратниң» көчирип язғанлар буларни әсли мәтинниң парчилири дәп гуман қилип, буларни рәсмий мәтинләргә киргүзүп йезивәткән”. Көрүп туруптимизки, уларниң мәшһур муфәссирлири етирап қилғандәк, бу тоққуз мәтин «Тәвратниң» әмәстур. Булар «Тәвратниң» бәз нусхилириға киргүзүвелинған, андин бу нусхилар тонулушқа башлиғандин кейин Тәвратниң һәммә нусхилириға бу ибариләр киргүзүлгән. Уларниң етирапиға асасланғанда, уларниң китаплири һемишәм өзгәртилип кәлгән вә йәнә өзгәртилишкә мунасиптур.

7-“Бүгүнгичә” дегән ибарини қошуш арқилиқ өзгәртиш.

«Тәврат» “Үлгә” 3: 14-мәтиндә: “Мәнасса оғли Яир Әрҗубәниң зиминини Җәшурлуқлар билән Мәикиликләрниң чегирасиға қошувалди вә өзиниң нами билән Башанә Һәввуси Яир дәп атиди. У бүгүнгичә шундақ аталмақта” дәп қәйт қилинған. Бу мәтинниң Муса әләйһиссаламниң сөзи болуши мүмкин әмәс. Чүнки бу сөзләрни сөзлигән киши Яирниң заманидин хелә вақит кейин өткән кишидур. “Бүгүнгичә” дегән ибарә бизниң бу сөзүмизни күчләндүриду. Чүнки мундақ ибарә пәқәт узун заманғила ишлитилиду. Һорен өзиниң тәфсиридә бу икки мәтинниң (йәни 6-, 7- мавзудики мәтинләрниң Муса әләйһиссаламниң сөзи болушини қәтъий инкар қилған. Чүнки “Яритилиш” 36: 31-мәтиндә кәлгән биринчи ибарә муәллипниң йәһудийларниң Пәләстиндә дөлити қурулғандин кейин өткән адәм екәнлигигә ишарәт қилиду. Иккинчи ибарә болса, муәллипниң йәһудийлар Пәләстиндә турған заманлардин хелә кейин өткәнлигини көрситиду. Һәр иккиси Муса әләйһиссаламдин кейинки заманлардур. Бу икки ибарә Һоренниң нәзәридә пайдисиз ибариләр әмәс, бәлки мәтинни мәшғул қилған ибариләрдур. “Үлгә” бөлүминиң муәллипи әгәр Муса әләйһиссалам болса еди, у һәргиз “бүгүнгичә” дегән сөзни қилмиған болатти. Һорен Муса әләйһиссаламниң заманидин бирқанчә әсир кейин кәлгән катипларниң бири Яир атиған бу исимниң һазирғичә шундақ давам қилип кәлгәнлигини билдүрүш үчүн, шәриһтики бу ибарини әсли мәтингә қошуп қойған, андин бу ибарә «Тәвратниң» башқа нусхилириғиму йезилған, дегән йәкүнни күчләндүриду. Һоренниң бу пикригә шәк қилған киши «Тәвратниң» грекчә нусхисини башқа нусхилириға селиштуруп көрсун. У чоқум бәзи нусхиларда мәтинниң өзигә қошувелинған мундақ сөзләрниң йәнә башқа нусхиларда мәтинниң шәрһисигә йезилғанлиғини көриду. Һорен Муса әләйһиссаламниң заманидин бирқанчә әсир кейин мәтинләрниң шәрһисигә йезилған артуқ сөзләрниң кейинки дәвирләрдә рәсмий мәтингә қошуп йезилишқа башлиғанлиқтин, бу сөзләрму китапниң әсли мәтининиң бир парчисиға айлинип қалғанлиғини вә кейин «Тәвратниң» пүтүн нусхилириға йезилип әсли мәтинләр қатаридин орун елип кәлгәнлигини етирап қилмақта. Мана булар уларниң китаплириниң һемишәм өзгәртиш вә ойдурушлардин халий болмиғанлиғиға очуқ дәлилдур. Шуңа Һенри вә Искатлар өз тәфсирлиридә: “Мусадин кейинки бирәр катип тәрипидин мәтинләргә киргүзүвелинған мундақ қошумчә сөзләр ташливетилсиму, асасий мәзмунға зийини йоқтур”, дәп язған. «Тәврат» “Санлар” 32: 41-мәтиндики мону ибариниң Муса әләйһиссаламниң сөзи болуши мүмкин әмәс: “Мәнасса оғли Яир уларниң деханчилик йәрлирини алди. Уни Һәввуси Яир дәп атиди”. Бу йәрдә йәнә бир өзгәртишни паш қилимиз. У болсиму, Яирниң дадиси Мәнасса әмәс, бәлки Сәҗуб дегән киши еди. «Тәврат» “Күнләр 1” 2: 22-мәтиндә: “Сәҗубдин Яир төрәлди. Җилад дегән җайда 23 шәһәр униңға қаратти”, – дәп қәйт қилинған. «Тәвратниң» “Үлгә” бөлүми билән “Күнләр 1” бөлүми

Яирниң дадисиниң исми тоғрилиқ бир-биригә зиттур. Хаталиқ бу икки бөлүмниң биридә болуши керәк. Униң үстигә бу мәтинләр кейин ойдурулған сөзләр, дәп етирап қилинғандин кейин, буларниң һечбирини тоғра дейишкә болмайду. Шуңа Һиндстан, Америка вә Англияләрдә нәшир қилинған муқәддәс китапларниң қамусиниң муәллиплири мундақ дәп язған: "Мусаниң китаплири дәп тонулған бәш бөлүмдики бәзи жүмлиләр буларниң Мусаниң сөзлири әмәслигигә очуқ ишарәт қилмақта. Униңдин башқа йәнә бу китапларда бәзибир ибариләр барки, улар Мусаниң сөзләш тәриқисигә яки униң сөзлишиштики услубиға охшимайдиған сөзләрдур. Булар чоқум ойдурма сөзләр, бу сөзләрни әсли мәтинләргә қошуп йезивалған кишиниң кимлиги һечкимгә мәлум әмәстур". Һенри вә Искат тәфсирлириниң топлимида мундақ дәйду: "бүгүнгичә" дегән ибарә кона әһдә китаплириниң көплиригә киргүзүвелинған. Буниңға охшаш ибариләрниң һәммиси катиплар тәрипидин мәтинләргә йезилип қалған артуқ сөзләрдур. «Тәврат» "Юшәәниң" сәккиз йеригә мундақ ойдурма сөзләр киргүзүвелинған.

8-Бәзи бапларға муқәддимиләрни киргүзүш нәтижисидики өзгәртиш.

«Тәврат» "Үлгә" 1: 1-5-мәтинлирини оқуған киши бу бәш ???????? ???? ??????????????? ???? ?????????? ??-???? ?????????. ????? ??????? ?? ????????? мәтинниң Муса әләйһиссаламниң сөзи әмәслигини оп-очуқ көрәләйду. Чүнки муәллип бу мәтинләрдә Муса әләйһиссалам һәққидә үчинчи шәхс етивари билән сөзлигән. Мәсилән: "Бу Мусаниң пүтүн Исраил әвлатлириға сөзлигән сөзидур. Муса Исраил әвлатлириға рәб тәвсийә қилған бойичә сөзлигән. Ордундики Муаб дегән жайда Муса бу шәриәтни шәрһиләшкә башлиған…" Адам Кларк бу бәш мәтинниң "Үлгә" бөлүмигә муқәддимә қилип қошувелинғанлиғини етирап қилған вә мундақ дегән: "Үлгә" бөлүминиң 34-баби Мусаниң сөзлири әмәстур. Чүнки униң сөзи 33-бапта түгигән болиду. 34-бапни Муса язған дәп дава қилиш хатадур. Чүнки буниң растлиғи еһтималдин жирақтур". Һенри, Искат, Двали вә Речирмент тәфсирлириниң топлимида мундақ дейилгән: "34-бапни әсли мәтингә қошуп язған киши яки Юшәә, яки Сәмуил яки Әзра, яки нами тонулмиған бирси болуши мүмкин. Һәрһалда бу мәзмунлар Исраил әвлатлириниң Бабил әсирлигидин қайтқинидин кейин йезилған болуши еһтимал". Жуқуридики муфәсирләр вә тәтқиқатчиларниң сөзлиригә нәзәр салидиған болсақ, уларниң һечбириниң бу мавзуда кәскин сөз қилмиғанлиғини вә пәқәт гуман, тәхмин қилиш биләнла жуқуридики йәкүнләрни чиқарғанлиғини көримиз. Төвәндә «Тәврат» "Үлгә" 34-баптин бәзи мәтинләрни нәқил кәлтүримиз: "Муса Муаб һарвулиридин чүшүп Нәбу теғиға өрлиди… Рәб униңға Жиладтин Дангичә болған пүтүн зиминларни көрсәтти (1). Рәб униңға ейтти… (4). Рәбниң бәндиси Муса рәбниң сөзи бойичә Муаб дегән жайда өлди (5). Муса Муаб зиминидики фәгур өйиниң удулидики бир өйгә дәпнә қилинған. Униң қәбрисини бүгүнгичә һечбир инсан билмәйду (6). Муса вапат болған вақтида, у 120 яшта еди (7). Исраил әвлатлири Мусаға жиғлиди… (8). Исраил әвлатлири ичидин Мусаға охшаш бирәр Пәйғәмбәр кәлмиди (10). Муса әләйһиссаламға назил болған самавий китапта униң өлүми, дәпнә қилинғанлиғи, кишиләрниң униңға жиғлиғанлиғи, униң қәбрисиниң һазирғичә билинмигәнлиги вә униңдин кейин Исраил әвлатлири ичидин униңға охшайдиған бирәр Пәйғәмбәр кәлмигәнлиги йезиламду?!

Биз, мусулманлар, шундақ етиқат қилимизки, «Тәвратниң» авалқи бәш бөлүминиң хатимиси болған "Үлгә" бөлүмниң 34-баби Муса әләйһиссаламниң сөзлири әмәстур. Биз буниң Муса әләйһиссаламға мәнсүп қилинишиға инкар қилиш билән купайә қилмаймиз. Бәлки Муса әләйһиссаламға мәнсүп қилинған мәзкүр бәш китапниң һечбири Муса әләйһиссаламниң китави әмәслигини кәскин испат қилалаймиз. Бу китаплардики хаталиқлар, зитлиқлар, ойдурмилар вә өзгәртишләрниң һәммиси көз алдимиздики нәқ дәлилдур. Булар бизниң сөзүмизни испатлашқа

йетәрликтур, чүнки Пәйғәмбәргә вәһий қилинған китапта жуқуридикидәк ишларниң йүз бериши мүмкин әмәс. Булар Пәйғәмбәргә вә униң Пәйғәмбәрлигигә қилинған һақарәт вә төһмәттур. Әһли китапниң бәзи алимлири вә тарихчилири жуқуридики зитлиқлар, ихтилаплар вә ойдурмиларни бизниң дегәнлириизгә охшаш дәлилләп, бизниң етиқатлиримизни күчләндүрмәктә.

9-Үчинчи бир гәвдә қилиш әқидисиниң риважлиниши һәққидики өзгәртишләр.

(Үчни бир гәвдә қилиш — ата (йәни Аллаһ), оғул (йәни Иса) вә муқәддәс роһтин ибарәт бу үчи бирлишип бир илаһни тәшкил қилған, Иса бу үчниң иккинчисидур дәп етиқат қилиш демәктур — т).

«Инжил» "Юһәнна 1"5: 7-, 8-мәтинләрдә: "Һәқиқәтән гувачилар (үчтур: ата, кәлимә, муқәддәс роһ. Улар асмандидур. Бу үчи бир гәвдини тәшкил қилиду. (Зиминдики гувачилар) үч болуп, улар: "роһ, су, қан. Бу үчи бир гәвдини тәшкил қилиду", – дәп қәйт қилинған. Әсли мәтин уларниң тәтқиқатчилири ейтқандәк, мундақ еди: "Һәқиқәтән гувачилар роһ, су вә қандин ибарәт үч болуп, булар бир гәвдини тәшкил қилиду". Бу 1865-жили нәшир қилинған «Инжилниң» мәтинидур. Буниңда жуқуридики () тирнақ ичидики сөзләр йоқ. Амма бу «Инжилниң» 1825- вә 1826-жиллири нәшир қилинған нусхисиниң мәтинидә мундақ кәлгән: "чүнки гувачилар үчтур. Улар: роһ, су вә қандур. Бу үчи бир илаһни тәшкил қилиду". Бу икки мәтин бир-биригә йеқиндур. Бирақ үчни бир гәвдә қилиш етиқатиға ишинидиғанлар әсли мәтингә жуқуридики () тирнақ ичидики сөзләрни киргүзүвалған. Улар киргүзүвалған вә өзлириниң йөнилиши болған бу артуқ сөзләр чоқум ойдурмидур. Көплигән әһли китапниң тәтқиқатчи алимлири бу ибариләрниң ойдурғанлиғини тәкитләп, буларниң әсли мәтиндин чиқирилиши керәк екәнлигини кәскин җакалап кәлгән. Амма IV әсир христианлириниң әң атақлиқ алими вә үчини бир гәвдә қилиш әқидисидикиләрниң бирдин-бир йөнилиши болған алим Әксайин үчни бир гәвдә қилиш етиқатиға инкар қилидиған ерин мәзһипи билән һемишәм муназирә қилишатти. У Юһәннаниң китавини шәрһиләп, 10 парчидин көпирәк китап язған. У өзи язған китапларниң һечбиридә жуқуридики () тирнақ ичидики сөзләрни нәқил қилған әмәс. Муназиридиму бу сөзләрни пәқәт қолланматти. Әгәр жуқуридики () тирнақ ичидики сөзләр униң дәвридики «Инжил» мәтинлиридә болған болса еди, у әлвәттә һеч җапа тартмастин, үчни бир гәвдә қилиш әқидисигә қарши чиққучиларға рәддийә бериштә уни дәлил қилип қолланған болатти. Буниңдин шу һәқиқәт ашкарландики, үчни бир гәвдә қилиш етиқатиға ишәнгүчиләр Әксайиндин кейин өзиниң бу әқидисигә дәлил болалайдиған тирнақ () ичидики бу ибариләрни ойдуруп чиққан вә Юһәнна китавиниң әсли мәтинлиригә буларни киргүзүвелип, андин буларни әсли мәтиндин бир парчә дәп елан қилған. 1845-жили Һиндстанда Ислам алими шәйх Рәһмәтуллаһ билән христиан алимлиридин доктор Фендр вә униң дости Фирәнҗләр оттурисида елип берилған чоң муназиридә бу икки христиан алими жуқуридики () тирнақ ичидики ибариләрниң ойдурма екәнлигини иқрар қилған вә башқа йәттә орундиму мундақ ойдурма ибариләрниң болғанлиғини етирап қилған. Һорен бу ибариләрни тәтқиқ қилип, 12 бәтлик бир мақалә елан қилған. Һенри вә Искат тәфсирлири топлиминиң муәллипиму Һоренниң бу мақалисини қоллап, бу ибариләрниң һәқиқәтән ойдурма екәнлигини испатлап, төвәндики дәлилләрни кәлтүргән:

(1) Бу ибарә XVI әсирдин бурун йезилған грек нусхилириниң һечбир нусхисида йоқ.

(2) Бу ибарә авалқи заманларда тәтқиқ вә еһтият билән нәшир қилинған нусхиларниң һечбиридә йоқ.

(3) Бу ибарә қедимий латинчә нусхиларда яки тәржимләрдә йоқ.

(4) Бу ибарини қедимий алимлардин яки чирко тарихчилиридин бирәр кишиму язған әмәс.

(5) Бу ибарини протестант мәзһивиниң христиан динини ислаһ қилғучилар груһи әсли мәтиндин чиқиривалған. Бәзи мәзһәпләр бу ибаригә шәк билән қариған.

Буниң билән шу ениқландики, христианлар өз әқидилирини күчләндүрүш үчүн яки өзлириниң вақитлиқ пайдилирини көзләп, өзлириниң муқәддәс китаплирини қәстән өзгәртип, өзлиригә пайдилиқ болған йеңи ибариләрни ойдуруп чиқип, әсли мәтинләргә киргүзүп кәлгән. Чүнки мәтбәәләр иҗат болуштин илгири улар үчүн өзлириниң муқәддәс китаплирини өзгәртиш, қошуш, қисқартиш вә ойдурушниң ишиклири очуқ еди. Һазирму бурун ечилған бу ишикләрниң улар үчүн һәр заман очуқ болуватқанлиғини көримиз. Протестант мәзһивиниң биринчи имами, атақлиқ пешива Лустер муқәддәс китапларни өзиниң муритлириниң пайдилиниши үчүн немис тилиға тәрҗимә қилған кишидур. Униң һаят вақтида бу тәрҗимиләр тәкрар-тәкрар нәшир қилинған, лекин у жуқуридики ойдурма ибариләрни бу тәрҗимиләргә язмиған. У һаятиниң ахирқи жиллири, йәни 1547-жили, бу тәрҗимини қайта нәшир қилдурған вә муқәддимисигә "мениң бу тәрҗимәмни өзгәртмисун!" – дәп тәвсийә қилған. Лекин бу вәсийәт умумий әһли китапниң, хусусән христианларниң адитигә мунасип кәлмигини үчүн, улар бу вәсийәткә әмәл қилмиған вә әксичә иш көргән. Униң вапатиға 30 жил тошмастин, миладийниң 1574-жили Германияниң Франкфурт шәһиридики аһалилар Лусерниң бу тәрҗимисини қайта нәшир қилдуриду вә жуқуридики ойдурма ибариләрни бу тәрҗимигә киргүзиду. Униңдин кейин бу тәрҗимә йәнә бирқанчә қетим нәшир қилиниду. Улар бу вақитта бу ибариләрни хәлиқниң қаршилиғидин қорқуп, тәрҗимидин чиқирип ташлайду. Андин йәнә Германияниң Ветинберг шәһириниң аһалилири 1596- вә 1599-жиллири Лусерниң бу тәрҗимисини қайта нәшир қилдуриду вә униңға жуқуридики ойдурма ибариләрни киргүзүп, буларни әсли мәтиндин бир парчә қилип язиду. Һамбург шәһириниң әһлиму уларниң қилғинининиң охшишини қилиду, йәни буларму Лусерниң бу тәрҗимисини 1596-жили нәшир қилдуриду вә униңға жуқуридики ибариләрни киргүзиду. Кейин Вентборг шәһириниң әһли бу тәрҗимини қайта нәшир қилдурғинида, бу тәрҗимиләрдики зитлиқлардин хәлиқниң наразилиғи чиқишидин қорқуп бу қетим бу ибариләрни мәтиндин елип ташлайду. Андин протестант христианлири мундақ қошуп чиқириштин ибарәт дилғуллуқларға рази болмиғандин кейин, улар һәммә бирдәк иттипақлишип, бу ибариләрни Лусерниң тәрҗимисиниң пүтүн нәширлиригә киргүзүшкә қарар чиқириду. Буниң билән улар өз имаминиң очуқ хилаплиқ қилған болди. Чүнки мәтбәәләр иҗат қилиштин бурун өзгәртиш улар үчүн яхши пурсәт еди. Муқәддәс китапларму аз сандики кишиләрниңла қолида можут болатти. Мәшһур философ алим Исһақ Ньютон 50 бәтлик һәҗмидә бир китап язған, униңда жуқуридики ойдурма ибариләрниң вә башқа мавзулардики хелә көп ибариләрниң чоқум ойдурма вә ялған сөзләр екәнлигини испатлиған. Бу ибариләр йеңи әһдиниң («Инжилларниң») 1865- вә 1983-жиллиридики нәширлиридә () тирнақ ичигә елинип нәшир қилинған вә бу икки қетимлиқ нәширниң мәсъуллири вә ислаһ қилғучи муһәррирлири бу нәширләрниң биринчи бетигә бәргән муқәддимисидә: "Қедимий нусхиларда болмиған бәзи ибариләр вә сөзләр () тирнақ ичигә елинди", – дәп изаһат бәргән. Йеңи әһдиниң 1982-жили Бейруттики католик нәшриятида вә 1983-жили Бейруттики һөррият нәшриятида нәшир қилинған нәширлиридә () тирнақ ичидики ибариләр йоқтур.

10-Иса Аллаһниң оғли дәйдиған давани күчкә егә қилиш йүзисидин өзгәртиш.

«Инжил» "Әлчиләрниң ишлири" 8: 27-мәтиндә «Филуппес ейтти: «Әгәр чин көңлүңдин ишәнсәң, бу саңа дурустур». У жавап берип: «Мән ишиниманки, Иса Аллаһниң оғлидур деди», дәп қәйт қилинған. Бу мәтиндики "Иса Аллаһниң оғлидур" дегән ибарә үчни бир гәвдә қилиш әқидисигә ишәнгүчиләр тәрипидин қошувелинған ойдурма ибаридур. Мәшһур христиан алимлиридин Кириспах билән Шолез бу ибариләрниң ойдурма екәнлигини бирдәк елан қилған.

11-Рәубенниң өз атисиниң аяли билән зина қилғанлиғи вәқәсидики өзгәртиш.

«Тәврат» ибранийчә “Яритилиш” 35: 22-мәтиндә: “Исраил бу зиминда туруватқан вақтида Рәубен өз атисиниң аяли билән зина қилди. Исраил буни аңлиди”. Шүбһисизки, бу мәтиндә өзгәртиш болған вә бир жүмлә сөз елип ташланған. Йәһудийларниң һәммиси бу орунда бир ибариниң елип ташланғанлиғини етирап қилиду. Һенри вә Искат тәфсирлиридиму мундақ дейилгән: “Йәһудийлар бу орунда бир ибариниң елип ташланғанлиғиға нисбәтән охшаш көз-қараштидур”. «Тәвратниң» грекчә тәржимисидики бу мәтинниң толуқланмиси мундақтур: “Йәһудийлар бу орунда бир ибариниң елип ташланғанлиғиға нисбәтән охшаш көз-қараштидур”. «Тәвратниң» грекчә тәржимисидики бу мәтинниң толуқланмиси мундақтур: “Бу иш униң нәзәридә қәбиһ иш еди” ибраний йәһудийлири бу ибарини немә үчүн елип ташлиған? дегән бу соалға техичә жавап йоқ.

12-Қәдәһниң оғриланғанлиғи вәқәсидики өзгәртиш.

«Тәврат» ибранийчә “Яритилиш” 44: 5-мәтиндә “Ғожайиним су ичидиған қәдәһ әмәсму бу?”, – дәп қәйт қилинған болуп, бу мәтингә қисқартиш билән өзгәртиш киргүзүлгән. Муфәссир Һарсли бу орунда бәзи ибариләр елип ташланғанлиғиға иқрар қилған вә елип ташланған ибариләрни өз жайиға киргүзүп толуқлашқа әмир қилған. Нәтижидә бу мәтин толуқлинип грекчә тәржимидә кәлгәндәк төвәндикичә йезилған: “Немә үчүн мениң қәдәһимни оғрилидиң. Бу мениң ғожайиним су ичидиған қәдәһ әмәсму?”.

13-Имранниң қизи Мәрийәмниң исмини қалдуруп қоюштики өзгәртиш.

«Тәврат» ибранийчә “Чиқиш” 6: 20-мәтиндә: “Имран өзиниң таға ачиси Юкабедни хотунлуққа алди вә униңға Муса билән Һарунни туғуп бәрди”. Бу мәтиндә қисқартиш арқилиқ өзгәртиш елип берилған. Бу мәтинниң «Тәвратниң» Самирийә вә грекчә нусхилирида толуқ шәкилдә мундақ қәйт қилинған: “Униңға Муса билән Һарунни вә бу иккисиниң сиңлиси Мәрийәмни туғуп бәрди”. Адам Кларк мундақ дегән: “Бүйүк тәтқиқатчилар “бу иккисиниң сиңлиси Мәрийәмни” дегән ибарә ибраний нусхисиниң мәтинидә бар еди, дәп етиқат қилишиду”. Бу сөзниң мәниси, бу ибарини ибраний йәһудийлири «Тәвратниң» Самирийә нусхисиғила тәәсуплуқ қилидиған самириликқларға яки «Тәвратниң» грекчә нусхисинила йөнилиш нуқтиси қиливалған христианларға қарши һалда мәтиндин қисқартиватқән. Йәнә башқа бир мәсилә шуки, Имран Қәһатниң оғли, Қәһат Левиниң оғли, Имран Левиниң қизи Юкабедигә өйләнгән. У өзиниң таға ачиси (йәни дадисиниң сиңлисидур). “Өзиниң таға ачиси” дегән ибарә «Тәвратниң» Самирийә вә грекчә тәржимисиниң 1811-, 1865-, 1970-, 1983-жиллири нәшир қилинған нусхилирида вә 1822-, 1829-, 1842-жиллири нәшир қилинған һиндичә тәржимә нусхилиридаможуттур. Қизиқ йери шуки, «Тәврат» “Лавийлар” 18: 12- вә 20: 19-мәтинлиридә кәлгән һөкүм бойичә өзиниң таға ачиси билән некалиниш һарамдур. 1644-жили вапат болған 8-поп Әрбануснiң заманида нәшир қилинған «Тәвратниң» әрәпчә тәржимә нусхисида “таға ачиси” дегән ибарә “таға ачисиниң қизи” дәп өзгәртилип мундақ йезилған: “Имран өзиниң таға ачисиниң қизи Юкабедгә өйләнди”.

1625-, 1671-, 1844-, 1848-жиллири нәшир қилинған әрәпчә тәржимә нусхилирида бу мәтин “өзиниң таға ачисиниң қизи” дегән өзгәртилмә шәкли билән кәлгән. Униңдин кейинки нәширлиридиму улар бу шәкилни сақлап қалған.

14- «Зәбурдики» қошуш вә қисқартишлар.

«Тәврат» “Зәбур” -, 4-мәтинлиридә бәзи ибариләр барки, булар «Зәбурниң» латинчә, әрәпчә, грекчә нусхилирида көрүниду. Бу мундақ еди: “Уларниң галлири очуқ қәбирләрдур. Улар тиллири арқилиқ кишиләрни алдайду. Иланларниң зәһәрлири уларниң ләвлири астида йошурунған. Уларниң еғизлири ләнәт билән толған. Уларниң қәдәмлири қан төкүшкә, һалакәтләргә наһайити чаққандур. Бәхитсизлик уларниң йоллирида. Улар аманлиқ йолини билмиди. Уларда Аллаһтин қорқуш дегәнләр

йоқ”. Бу мәтинләр «Зәбурниң» ибранийчә нусхисида йоқ. Амма Павлусниң римлиқларға язған мәктүбиниң 16 13-18-мәтинлиридә тепилиду. Йәһудийлар «Тәвратниң» грекчә нусхисини йөнилиш нуқтиси қиливалған христианларниң динини бузуш үчүн жуқуридики мәтинләрни өзлириниң йөлиниши болған ибраний «Тәвраттин» чиқирип ташлиған яки христианлар Павлусниң яқлаш йүзисидин бу мәтинләрни жуқуридики тәрҗимә нусхилириға киргүзүвалған. Мана бу қошувелиш арқилиқ елип берилған өзгәртиштур.

15- «Инҗил» “Луқадики” өзгәртиш.

«Инҗил» “Луқа” 21: 32-34-мәтинләрдә: “Силәргә һәқиқәтни ейтимәнки, буларниң һәммиси әмәлгә ашмиғичә, бу нәсил өтмәйду. Асман билән зимин йоқилиду, амма мениң сөзлирим йоқалмайду. Қәлбиңларниң еғирлишип қалмаслиғи үчүн агаһ болуңлар”, – дәп қәйт қилинған. Һорен мундақ дәйду: “Бу «Инҗилниң» 33-мәтини билән 34-мәтининиң арисидики ибариләр пүтүнләй елип ташланған. Тәтқиқатчилар вә муфәссирләрниң һәммиси «Инҗил» “Луқаниң” мәтинлиридә йүз бәргән бу чоң нуқсанға көз жумуп кәлгән. Һәтта тәтқиқатчи Һелиз буниңға алаһидә агаһландуруш бәргән”. Һорен «Инҗил» “Луқани” «Инҗил» “Маркос” вә «Инҗил» “Мәтталарға” мувапиқлаштуруш үчүн «Инҗил» “Луқадин” елип ташланған мәтинни қайтидин униңға киргүзүшкә әмир қилған. «Инҗил» “Луқадики” бу өзгәртиш җинайитини техиму ениқ паш қилиш үчүн, төвәндә бу мәтинниң «Инҗил» “Маркос” вә «Инҗил» “Мәттадики” толуқ ипадисини көрситимиз:

«Инҗил» “Мәтта” 24: 34-36-мәтинләрдә: “Мән силәргә һәқиқәтни ейтимәнки, уларниң һәммиси әмәлгә ашмиғичә, бу нәсил өтмәйду. Асман билән зимин йоқилиду. Лекин мениң сөзлирим йоқалмайду. Амма у күнни, шу саатни ялғуз атамдин башқа һечким билмәйду. Асмандики пәриштәләрму билмәйду”, – дәп қәйт қилинған.

«Инҗил» “Маркос” 13: 30-32-мәтинлиридә: “Мән силәргә һәқиқәтни ейтимәнки, буларниң һәммиси әмәлгә ашмиғичә, бу нәсил өтмәйду. Асман билән зимин йоқилиду. Лекин мениң сөзлирим йоқалмайду. Амма у күнни, шу саатни атидин башқа һечким билмәйду. Асмандики пәриштәләрму, балиму билмәйду”, – дәп қәйт қилған.

Һорен вә Һелизларниң етирапи бойичә: «Инҗил» “Мәтта” 24: 36-мәтинидә вә «Инҗил» “Маркос” 13: 32-мәтинидә кәлгән ибариләр «Инҗил» “Луқадин” елип ташланған вә киргүзүлүши керәк болған ибариләрдур.

16-Йәһудий, христианларниң өз ара дүшмәнликлири сәвәвидин келип чиққан өзгәртишләр.

«Инҗил» “Мәтта” 2: 23-мәтинидә: “У келип, Насира шәһиригә йәрләшти, бу Пәйғәмбәрләргә бу җай Насирийә дәп атилиду, дәп берилгән бешарәтни әмәлгә ашуруш үчүн еди”. Бу мәтинниң “бу Пәйғәмбәрләргә бу җай Насирийә дәп атилиду, дәп берилгән бешарәтни әмәлгә ашуруш үчүн еди”, дегән қисми бу «Инҗилдики» мәшһур хаталиқларниң биридур. Чүнки мундақ ибарә Пәйғәмбәрләргә мәнсүп қилинған китапларниң һечбиридә тепилмайду. Буни христианлар йәһудийларға болған дүшмәнлиги йүзисидин вә әқидилирини испат қилиш үчүн өз китаплириға киргүзүвалған яки йәһудийлар христианларға болған дүшмәнлиги йүзисидин бу мәтинни өз китаплиридин чиқирип ташлиған. Биринчи зиядә қилиштин келип чиққан өзгәртиш болса, иккинчиси қисқартиштин келип чиққан өзгәртиштур. Тәтқиқатчи Кризастәм вә католик алимлири бу мәтинниң Пәйғәмбәрләрниң китаплирида бар екәнлигини, лекин бу китаплар йәһудийларниң диянәтсизлиги сәвәвидин аллибурун йоқилип болғанлиғини вә бу китапларниң бәзисини йәһудийларниң житип ташлап, бәзисини көйдүргәнлигини ейтиду. Чүнки Иса муритлириниң бу китапларға йөлинип өз әқидилирини испатлаватқанлиғини көргән йәһудийлар Иса әләйһиссаламниң Пәйғәмбәр екәнлигини инкар қилиш

үчүн бу китапларни қәстән зайә қиливәткән. Бу мәсилә йәһудийларниң “Мәтта” нәқил алған китапларни зайә қиливәткәнлигидин техиму рошән билинмәктә.

Гестин йәһудийларниң бүйүк алими Терифун билән өткәзгән муназирисидә мундақ дегән: “Йәһудийлар нурғунлиған китапларни қәстән өзгәртивәткән. Буниң билән өз китаплирини кона әһдилик сүпитидин чиқирип ташлиған. Улар бу ишни йеңи әһдә китавиға тоғра кәлмисун дәп қилған”. Мана бу қедимий заманларда китапларни өзгәртиш вә халиғанчә қошуп яки қисқартип йезивелишниң наһайити асан екәнлигини көрситиду. Йәһудийлар билән христианларниң бир-биригә дүшмәнлиги йүзисидин қанчилигән китапларниң уларниң қоллири билән дуния йүзидин өчирилип кетилгәнлигини көрүвалалаймиз. Дунияда һәқиқәтни қәстән өзгәртиш вә бурмилаштин ибарәт қайси бир җинайәт уларниң нәпси ғәрәзлири сәвәплик қәстән һалда самави китапларни өзгәртивәткинидәк еғир вә қәбиһ болалайду?!

Йәһудийлар Иса әләйһиссаламниң Пәйғәмбәр екәнлигини инкар қилиш үчүн өзлириниң муқәддәс китаплирини өзгәртивәткән вә христианлар үчни бир гәвдә қилиш әқидисини күчкә егә қилиш вә Иса әләйһиссаламни Аллаһ дәйдиған давасини испатлаш үчүн өзлириниң муқәддәс китаплирини қәстән өзгәртивәткән йәрдә уларниң китаплиридики Муһәммәд әләйһиссаламниң ахирқи заман Пәйғәмбири болуп келидиғанлиғи һәққидә кәлгән бешарәтләрни қәстән өзгәртип йоқ қиливәткәнлиги әҗәплинәрлик иш әмәс. Бәлки улар буниңға әң көп әһмийәт бериду. Чүнки улар мусулманларға пайдилиқ болған пүтүн мәтин вә ибариләрни өзгәртиштин һеч баш тартмайду.

ХРИСТИАНЛАРНИҢ ХАТАЛИҚЛИРИ ВӘ УЛАРҒА РӘДДИЙӘ

Уларниң биринчи хаталиғи.

Христианлар өз китаплириниң һәқиқитини билмәйдиғанларни алдаш үчүн (“пәқәт мусулманларла икки әһдә китаплирини өзгәртиветилгән”, дәп дава қилишиду) дәп җөлийду.

Уларниң бу төһмәтлиригә төвәндә үч хил усул билән кәлтүрүш:

Христианларға қарши кишиләрниң сөзлирини нәқил кәлтүрүш.

1-Буддист алим Сәлсус II әсирдә христианларға рәддийә берип, алаһидә бир китап язған. Немис алими Әкһарин Сәлусниң мону сөзлирини нәқил кәлтүриду: «Христианлар китаплирини үчинчи, төртинчи қетим, бәлки униңдин көп қетим өзгәрткән. Нәтиҗидә бу китапларниң мәзмунлириму өзгирип, башқа нәрсиләргә айлинип қалған». II әсирдә яшиған бу буддист алими шу вақитқичә христианларниң китаплириниң төрт қетим өзгәртилгәнлигидин хәвәр бериду.

2-Америкилиқ ислаһатчи алим Бекир (1860-жили вапат болған, у христианларниң нәзәридә капир һесаплиниду) мундақ дегән: “Христианларниң китаплиридики бир-биригә зит келидиған мәтинләр 30 миңдур. Бу аз һесаплиғанда шундақ”.

3-Динсизлардин бири Иса әләйһиссаламға, һәзрити Мәрийәмгә вә муритларға мәнсүп болған вә һазирқи христанлар инкар қилидиған «Инҗил» бөлүмлирини һесаплап, җәдвәлгә турғузуп чиққан. Бу бөлүмләрниң сани 74 бөлүм болуп чиққан. Андин у мундақ дегән: “илһам билән йезилған дәп дава қилинған китаплар һазирқи йеңи әһдә китаплириниң өзиму яки улар әмәсму, нәдин билимиз? Әгәр биз илһам билән йезилған китаплар һазирқи «Инҗилларниң» өзи дәп пәрәз қилған тәғдирдиму, мәтбәәләр иҗат болуштин бурун бу китаплар һәрхил өзгәртишләргә вә ойдурушларға һәр заман учрап туратти”.

Иккинчи усул:

Һазирқи христианларниң нәзәридә бидәтчиләр дәп саналған қедимий христиан мәзһәплириниң сөзлирини нәқил кәлтүрүш:

1-Әбиюн мәзһиви.

Бу мәзһәп миладий I әсирдә оттуриға чиққан. Булар Павлус (христиан динини чирикләштүргән мәшһур шәхс) билән бир дәвирдә яшиған. Бу мәзһәп Павлусниң ишлирини қаттиқ инкар қилатти вә уни капир дәп қаратти. Бу мәзһәп кона әһдә китаплиридин пәқәт «Тәвратни», йеңи әһдә китаплиридин пәқәт «Инҗил» “Мәттанила” етирап қилатти. Лекин буларниң қолидики «Инҗил» “Мәттаниң” нусхиси һазирқи «Инҗил» “Мәттаға” охшиматти. Уларниң «Инҗилида» һазирқи «Инҗил» “Мәттадики” авалқи икки бап йоқ еди. Чүнки улар бу икки бапни вә көплигән башқа мавзуларни ойдурма дәп санатти. Улар Иса әләйһиссаламни илаһ дәйдиған давани инкар қилатти вә уни пәқәт инсан, дәп етиқат қилатти.

2-Марсиюн мәзһиви.

Бу қедимий христиан мәзһәплириниң биридур. Булар йеңи әһдә китаплиридин «Инҗил» “Луқани” вә Павлусниң мәктүплиридин 10 мәктүпнила етирап қилатти, башқисини инкар қилатти. Улар йеңи әһдә китаплири һәққидә: “Бу китаплар илһам билән йезилған китаплар әмәс” дәтти. Улар қобул қилип етиқат қилидиған 10 мәктүп һазирқи мәшһур 10 мәктүпкә зит еди. Уларму «Инҗил» “Луқаниң” авалқи икки бөлүмигә вә башқа көплигән бапларни инкар қилатти. Әрднер өзиниң тәфсиридә улар инкар қилидиған мавзуларни “14 мавзу” дәп баян қилған.

Бел өзиниң тарихий әсәридә: “Марсиюн мәзһиви икки илаһқа чоқунатти: буларниң бири яхшилиқ илаһи, йәнә бири яманлиқ илаһи еди. Улар «Тәврат» вә башқа кона әһдә китаплириниң һәммиси яманлиқ илаһи тәрипидин кәлгән. Чүнки улар йеңи әһдә китаплириға зит келиду, дәп етиқат қилатти”, дәп язиду.

3-Маникиз мәзһиви.

Бу мәзһәпниң әң атақлиқ алимлиридин IV әсирдә өткән алим Фастен болуп, Лардпер өз тәфсиридә Әксайинниң мону сөзлирини нәқил кәлтүргән: “Фастен мундақ дегән: мән силәргә әҗдатлириңларниң һейлә-микирләр билән йеңи әһдигә қошувелип, униң гөзәллигини вә әвзәллигини, йоқатқан нәрсилирини инкар қилимән. Чүнки бу әмәлияттур. Бу йеңи әһдини Иса язған әмәс, униң муритлириму язған әмәс, бәлким уни нами мәлум болмиған бир шәхс язған болуп, кейин кишиләрниң уни униң һәқиқий вәкәликләргә уйғун болмиғанлиғи сәвәвидин етиварлиқ санимаслиғидин әнсирәп, уни ялғандин муритларға мәнсүп қилған. Бу муәллип һәқиқәттин чәтнигән вә зитлиқлар билән толған бу китапни йезип оттуриға чиқириш арқилиқ Иса муритлириға еғир һалда азар қилған болди”. Бу мәзһәпниң пешиваси мәсилиләрни очуқ, дадил һалда җакалатти. Уларниң муһимлири төвәндикичә:

1) Христианлар йеңи әһдә китаплириға униңда болмиған нәрсиләрни киргүзүвалған вә бәзи мавзуларни униңдин елип ташлиған.

2) Һазирқи мәшһур «Инҗилларниң» һечқайсиси Исаниң язған әсли «Инҗили» әмәс. Буларни муритлар яки улардин бир әсир кейинки кишиләрму язған әмәс, бәлки буларни нами билинмигән шәхсләр йезип оттуриға чиқарған.

3) Бу йеңи әһдә китаплирида наһайити көп зитлиқлар вә хаталиқлар бар.

Лардпер өзиниң тәфсиридә мундақ дәп язиду: “Тарихчиларниң һәммиси Маникиз мәзһивиниң кона әһдә китаплириға һәр вақит етиқат қилмиғанлиғиға, уларниң “шәйтан Мусаға сөзләш арқилиқ йәһудий Пәйғәмбәрлирини алдиған”, дәп етиқат қилидиғанлиғиға вә уларни қарақчи, булаңчилар дәп сүпәтләйдиғанлиғиға бирдәк пикиргә кәлгәндур.

Жуқуридики икки усулдин ениқландики, христианларниң ишлириға қарши туридиған вә һазирқи христианлар бидәтчиләр дәп санайдиған қедимий христиан мәзһәплириниң һәммиси кона вә йеңи әһдә китаплирида өзгәртиш вә һәрхил ойдурмичилиқларниң болғанлиғини биринчи әсирдин башлапла кәскин һалда елан қилип кәлгән.

Үчинчи усул:

Христиан диниға мутәссиплик билән етиқат қилидиған вә барлиқ христианларниң нәзәридә етиварлиқ болған христиан тарихчилири вә муфәссирлириниң сөзлирини нәқил кәлтүрүш.

1-Адам Кларк өзиниң тәфсиридә: “Тарихчиларниң Иса тоғрилиқ язғанлириниң көплири тоғра әмәстур. Чүнки улар әмәлиятта болмиған һадисиләрни вә ишларни язған. Башқа мавзулардиму гаһ қәстән, гаһ билмәстин көп хата нәрсиләрни язған, бу реалліқтур. Христиан дининиң авалқи әсирдә дәвир сүргән «Инжилларниң» көплири ялған «Инжиллардур». Мундақ «Инжилларниң» сани 70тин ашқан. Фабри Сиюс мундақ ялған «Инжилларниң» һәммисини үч жилдқа топлап нәшир қилдурған”, дәп язған.

2-Муса әләйһиссаламға “Яритилиш”, “Чиқиш”, “Алимлар (Лавийлар)”, “Санлар” вә “Үлгә” қатарлиқ бәш бөлүмдин башқиму йәнә «Тәврат» бөлүмлири мәнсүп қилинған. Уларниң мәшһурлири һазирқи «Тәвратта» төвәндики алтидур:

1-Һадисиләр.

2-Яритилиш.

3-Мераж.

4-Әсрар.

5-Әһдә.

6-Иқрар.

Һорен мундақ дегән: “Бу ойдурма бөлүмләр христиан дининиң авалқи әсирдә, йәни биринчи миладийдә ижат қилинған”.

3-Мәшһур тарихчи Мушим мундақ дәйду: “Иса дунияға келиштин бурун мисирлиқ йәһудийлар мәшһур философларниң “ишәнчини күчәйтиш вә Аллаһқа ибадәт қилиш үчүн ялған сөзләш вә кишиләрни алдаш жаизла әмәс, бәлки яхшилиққа ятиду”, – дәйдиған сәпсәталирини үгәнгән. Улар бу хата пәлсәпә билән иш көргән. Уларниң бу ишлири қедимий самави китапларға қилған муамилилиридин очуқ көрүнүп туриду. Кейинчә бу хата пәлсәпиниң илләтлири христианларға көчкән. Христианларниң көплигән китапларни тарихтики мәшһур бүйүкләргә мәнсүп қилғанлиқлири буниң бир испатидур”.

Ялғанни тоқуш, ойдуруш вә алдаш христианлардин бурунқи йәһудийларниң вә кейинчә христианларниң нәзәридә диний пәзиләт саналған бир иш турса, бу иш давам қилмастин тохтап қаламду?

4-Ларднер өзиниң тәфсиридә падиша Анастисус (491 – 518-жиллири арисида һөкүмдар болған) әмри билән “муқәддәс китаплар муәллиплириниң ениқ билинмигәнлиги сәвәптин етиварсиз қилиниду”, – дәп пәрман чиқарған. Униңдин кейин йәнә униң пәрмани билән бу «Инжиллар» ислаһ қилинип, түзитилгән. Әгәр шу вақитта бу «Инжилларниң» муәллиплири билингән болса яки ишәнчлик дәп қаралған болса, бу «Инжиллар» һәргиз ислаһ қилинмиған болатти. Ислаһ қилип түзәткүчиләр күчлириниң йетишичә бу «Инжиллардики» зитлиқларни вә хаталиқларни өзгәртип ислаһ қилған болсиму, бу китапларниң әслиниң йоқалғанлиғи вә ойдурма екәнлигидин ибарәт һәқиқәт һәр заман испатлинип турмақта.

5-Әксайин, Һелиз вә қедимий христианлар мундақ дәтти: “Йәһудийлар миладиниң 130-жили христианларниң «Тәвратниң» грекчә нусхисиғила етиқат қиливатқанлиғини көрүп, уларға болған дүшмәнлиги йүзисидин бу тәржимә нусхини инавәтсиз қиливетиш үчүн «Тәвратниң» ибранийчә нусхисини қәстән өзгәртивәткән”. Кенкат йәһудийларниң өзлири етиқат қилидиған ибраний нусха «Тәвратни» башқа нусха «Тәвратқа» етиқат қилидиған самирийликләргә дүшмәнликлири йүзисидин өзгәртивәткәнлигини қанаәтлинәрлик дәлилләр билән испатлиған.

6-Муфәссир Һарсли мундақ дегән: “Муқәддәс китапларниң әсли мәтинлириниң өзгәртилгәнлигидә һечқандақ шәк-шүбһә йоқ. Қәбиһ, яман ибариләр бу китапларға әсли мәтин орнида киргүзүлгән. «Тәвратниң» ибранийчә нусхисиниң мәтинлири кишиләрниң қоллиридики нәқилләрдә әң қәбиһ шәклидә бурмиланған”.

7-Ватсен мундақ дегән: “Урежин муқәддәс китаплардики зитлиқлар вә ихтилапларниң көплүгидин шикайәт қилатти вә униң сәвәвини катипларниң ғапиллиғи, яман нийәтлири вә мәсилигә әһмийәтсиз қарашлири қатарлиқ һәр түрлүк өзүрләр билән шәрһиләнгән. Жийрум кона әһдә китаплирини тәржимә қилиш пикригә кәлгәндин кейин, у өзиниң йенидики нусхиларға бу китапларни селиштурғинида, бу иккисиниң оттурисида чоң ихтилаплар вә зитлиқларни көргән”.

Адам Кларк өзиниң тәфсиридә мундақ дәп язиду: “Жийрумдин бурун һәр түрлүк тәржиманлар тәрипидин тәржимә қилинған латинчә тәржимиләрму наһайити көп еди. Жийрум ейтқандәк, уларниң бәзилиригә наһайити чоң өзгәртишләр кирип кәткән вә ичидики мавзулардиму зитлиқлар көп болған”.

8-Раһиб Файлибис Куваднос бәзи мусулманларға рәддийә бериш асасида “Хияллар” намлиқ бир китап язған вә уни 1649-жили нәшир қилдурған. Униңда мундақ дәп язған: “Кона әһдә китаплирида кишиләрниң қоллири билән өзгәртилгән хаталиқлар наһайити көп. Биз, христианлар, йәһудийларниң бузғунчилиғиға көз жумуп, бу китапларни қоғдап кәлдуқ. Биз уларниң әпсанилиригә ишәнмәймиз”.

9-Протестант мәзһивидикиләр тәрипидин падиша Джемскә (1625-жили вапат болған) сунулған әризидә мундақ дейилгән: “Бизниң қолимиздики муқәддәс китапниң ичидики “Зәбур” китави униң ибранийчә нусхисиниң мәтинлиригә охшимайду. Униңда мәтинләрни қисқартиш, ойдуруп қошуш вә башқа сөзләргә өзгәртиветишләр наһайити көптур. Мундақ әһвал 200дин артуқ мавзуда учрайду”.

10-Инглиз тарихчиси мистер Томас (1881-жили вапат болған) мундақ дәп язиду: “Муқәддәс китапларни тәржимә қилған инглиз тәржиманлар асасий мәхсәтни бурмилавәткән, һәқиқәтни йошурған, билимсиз кишиләрни көп алдап кәткән. Шуниң билән тоғра болушқа тегишлик «Инжилни» қиңғирлаштурувәтти. Улар зулмәтни нурдин артуқ көрәтти. Ялғанни һәқиқәттин әвзәл биләтти”.

11-Англиядики йеңи тәржимә һәйъитиниң бүйүк мәсъуллиридин бири болған мистер Прутен әһли китап алимлириға мундақ дәйду: “Англиядә дәвир сүрүватқан тәржимиләрниң һәммиси хаталиқлар билән толған. Силәрниң мәшһур тәржимәңләрдә кона әһдә китаплириниң 848 мавзудики мәтинлири өзгәртиветилгән. Бу иш сан-санақсиз кишиләрниң йеңи әһдә китаплирини рәт қилишлириға сәвәп болди”.

Икки әһдә китаплириниң ибарилиридики зитлиқларниң сәвәплири.

Һорен өзиниң тәфсиридә мундақ дәйду: “Бу китапларниң ибарилиридики зитлиқларниң төрт сәвәви бар.

Биринчи сәвәп:

Катипларниң ғапиллиғи вә хаталиғи болуп, бу мундақ тәсәввур қилиниду:

1-Катипқа ибарини сөзләп бәргән киши әслини өзгәртип сөзләп бәргән. Катипму аңлиғанлирини язған яки униң сөзләп бәргәнлирини толуқ чүшәнмәстин, өзиниң чүшәнгинигә асаслинип язған.

2-Ибраний һәриплири билән грек һәриплири охшишип кетиду. Шуңа бириниң орниға башқа бирини язған.

3-Катип сөз оттурисидики сизиқни һәрип дәп чүшәнгән яки катип асасий мәхсәтни чүшәнмәстин ибарини өз әқли бойичә түзитип язған. Буниң билән у хаталашқан.

4-Катип бир мавзудин йәнә бир мавзуға сәвәнликтин йөткәлгән. Кейин у агаһландурулғандин кейин, бурун язғанлирини өчәрмәстин, йөткәлгән йеридин башлап язған. Нәтиҗидә бурунқи хаталиқ билән язғанлири шу бойичә қалған.

5-Катип бир нәрсини унутқан болуп, у башқа бир мавзуни йезиватқинида, есигә кәлгән бурунқи унутқанлирини кәлгән йеридин башлап йезивәткән. Буниң билән ибариләр өз орнидин башқа мавзуларға йөткилип қалған.

6-Катип йезиватқан вақтида сәвәнликтин язмақчи болған қурдин башқа қурға өтүп кәткән. Буниң билән бир яки көп ибариләр йезилмай қалған. Катипму билмәй қалған.

7-Катип бәзи мавзуларни чүшәнмигәнликтин, өзиниң чүшәнгини бойичә язған вә хаталашқан.

8-Катипларниң җаһиллиқлири вә ғапиллиқлири ибариләрниң зитлиғидики чоң сәвәптур. Чүнки улар шәрһиләрдики яки тәфсирләрдики ибариләрни мәтиндин бир парчә дәп чүшинип қалған вә уларни мәтинләргә қошуп йезивәткән.

Иккинчи сәвәп:

Нәқил қилинған әсли нусхиниң нақислиғи болуп, бу төвәндикичә тәсәввур қилиниду:

1-Һәрипләрниң оқулуш қаидисиниң өчирилиши.

2-Бир бәттә көрүнгән һәрипләрниң оқулуш қаидиси йәнә башқа бәтләрдиму шундақ көрүнгән. Нәтиҗидә башқа бәтниң һәриплиригә арилишип қалған, катип уни бурунқи бәтниң бир қисми, дәп чүшинип, шу бойичә йезивәткән.

3-Ташлинип қалған мәтинләр бәтниң астидики шәрһисигә орнини көрситидиған ишарәтсиз йезилған болуп, иккинчи бир катип уни язғанда ташлинип қалған бу мәтинниң орниниң нәдә екәнлигини билмигәчкә, өзиниң райи бойичә язған вә хаталашқан.

Үчинчи сәвәп:

Хиялий түзитиш вә асассиз ислаһ қилиш болуп, бу төвәндикичә тәсәввур қилиниду:

1-Катип тоғра ибарини хата яки нақис дәп чүшинип қалғанлиқтин, униңға өзгәртиш киргүзгән.

2-Бәзи тәтқиқатчилар бу китаплардики хаталиқларни ислаһ қилиш биләнла қалмастин, бәлки бәзи ибариләрни өзлириниң нәзәридә бәдиий саналған башқа ибариләргә өзгәртивәткән вә өзлириниң нәзәридә пәриқсиз көрүнгән бир мәналиқ ләвзиләрни вә артуқ көрүлгән сөзләрни мәтиндин елип ташлиған.

3-Бир-биригә охшап кетидиған мәтинләрни мәна җәһәттин охшаш дәп чүшинип қелип, бу мәтинләрни бир-биригә тамамән охшитишқа тиришқан. Нәтиҗидә артуқ сөзләрни кемәйткән, нақисларни көпәйткән. Бу җинайәт, хусусән «Инҗилларға» көп ишлитилгән. Шуңа Павлусниң мәктүплиригә кона әһдә китаплиридин нәқил кәлтүрүлгән ибариләрни униң грекчә тәрҗимисигә мувапиқлаштуруш үчүн қошумчилар көп қошулған. Мундақ ишлар әң көп йүз бәргән ишлардур.

4-Бәзи тәтқиқатчилар йеңи әһдә китаплириниң ибарилирини латинчә тәрҗимигә мувапиқлаштуруш үчүн бу китапларни көп өзгәрткән.

Төртинчи сәвәп:

Қәстән өзгәртиш болуп, муқәддәс китапларниң мәтинлирини қәстән өзгәртиветиш җинайити мутәәсип динчилар вә бидәтчиләр тәрипидин садир болған. Өзгәртиштә әң мәшһур болғанлар христиан дининиң марсиюн мәзһивигә мәнсүп болған бидәтчиләрдур. Амма мутәәсипләр болса, бәзи мәсилиләрни күчләндүрүш яки қарши тәрәпкә рәддийә бериш үчүн китапларни қәстән өзгәртиватқән. Бу өзгәртишләр улардин кейин техиму риважланған". Һорен йәнә өз китавида мундақ мутәәсип динчилар тәрипидин көплигән өзгәртишләрниң болғанлиғиға мисалларни кәлтүргән.

Жуқурида «Тәврат» вә «Инжиллардин» ибарәт бу икки әһдә китаплириға өткүзүлгән һәр түрлүк җинайәтләрниң испатланғанлиғини көрүп өткәндин кейин, дәймизки: йәһудий, христианлар өзгәртиш, бузуш, ойдуруш вә қисқартиш васитилиридин қайси бирини қилмиди?! Улар мәқәддәс китапларни өзгәртиш ишиклиридин қайси бир ишикни чәкмиди?! Уларниң мүҗәзи мундақ болған йәрдә, христианлар Ислам дини мәйданға кәлгәндин кейинму йәнә өзлириниң әзәлдинки адити бойичә өз китаплиридики мусулманларға пайдилиқ болған мавзуларни, ибариләрни өзгәртиватқән. Кейин бу ишлар техиму риважландурулған десәк әҗәплинәрликму?! Бәлки, мусулманларниң зийиниға болидиған мундақ өзгәртишләргә улар алаһидә әһмийәт бериду.

ХРИСТИАНЛАРНИҢ ИККИНЧИ ХАТАЛИҒИ

Христианлар "Иса кона әһдә китаплириниң һәқ екәнлигигә гувачи болған. Әгәр бу китаплар әслидики шәклидин өзгәртилгән болса еди, Иса униң һәқлигигә гувачи болмиған болатти вә йәһудийларниң муқәддәс китапларни өзгәртиштин ибарәт бу җинайәтлири сәвәплик, уларни әйиплигән болатти", – дәп гуман қилишиду. Уларниң бу гуманиға мундақ дәп җавап беримиз: кона вә йеңи әһдә китаплиридин һечбир ләвзә җәһәттин ишәнчлик васитиләр билән испатлиналмиған вә муәллиплиригә мәнсүп болуштиму һәрхил ривайәтләр сөзлинип, бирәр кишигә ишинәрлик бир ривайәт билән мәнсүп болалмиған екән, бу китапларда өзгәртишниң пүтүн түрлири ижра қилинғанлиғи испатлиниду. Дин вә диянәт әһдилири дәп тонулған диний мутәәсипләрниң (өз гуманлирида яхши нийәт билән) бәзи мәсилиләрни күчкә егә қилиш вә қарши тәрәпкә рәддийә бериш үчүн қәстән һалда бу китапларни өзгәрткәнлиги инкар қилғили болмайдиған дәриҗидә көз алдимизда нәқ турған екән, (диянәтсиз өлималири өзлириниң нәпси ғәрәзлири түпәйли қанчилик көп өзгәрткән болса, һәммиси көз алдимизда нәқ екән), бу китапларниң һәммиси шүбһилик болуп қалған. Бу китапларниң бәзи мәтинлириниму дәлил орнида қоллинишқа болмайду. Чүнки иккинчи вә үчинчи әсирләрдики христианлар әбиюнийә, марсиюнийә вә маникиз мәзһәплиригә қарши һалда көплигән ойдурма мәтинләрни өз китаплириға киргүзүвалған. Кейин мундақ ойдурма мәтинләр уларниң диний мәсилиләрни күчкә егә қилишлири үчүн ишқа яриғансири, техиму көп тоқулушқа башлиған. Биз бу мәтинләрниң ойдурма екәнлигидин қәтъий нәзәр шуни дәймизки, мундақ мәтинләр билән бу китапларниң растлиғи испатланмайду. Чүнки бу мәтинләрда бу китапларниң сани вә исми баян қилинған әмәс. Мундақ болған екән, кона әһдә китаплири (һазирқи протестант мәзһивидикидәк) 39 парчиму яки (һазирқи католик мәзһивидәк) 46 парчиму, қандақ билимиз?!

Исадин кейин яшиған вә пүтүн христианлар бирдәк улуқлайдиған мутәссип йәһудий тарихчиси Юсефис өзиниң китавида мундақ дәп язған: "Биз, йәһудийларда, бир-биригә зит кәлгидәк миңларчә китап йоқ, бәлки бизниң 22 парчә китавимиз бар болуп, булардин бәш китап Мусаға мәнсүптур".

Буниңдин ениқландики, Муса әләйһиссаламниң бәш китавидин башқа 17 китап «Тәвратқа» қошувелинған китаплардур. Протестант мәзһивигә көрә, «Тәвратқа» қошувелинған китапларниң

сани 34, католик мәзһивигә көрә 41дур. Бу китапларниң қайсилири «Тәвратниң» қошумчилири болған жуқуридики 17 китапқа кириду, қайсилири униңға кирмәйду?

Жуқуридики мавзуларда тәтқиқатчи Кризасте вә католик алимлириниң йәһудийларниң көп китапларни өзлириниң ғапилліқлири вә диянәтсизлиги сәвәплик зайә қиливәткәнлиги, бәзилирини көйдүрүп, бәзилирини жиртип ташлиғанлиғи қатарлиқ җинайәтлирини етирап қилғанлиғиниң баяни жуқурида өтти. Зайә қилинған китаплар жуқуридики 17 китапниң ичидин болуши мүмкин. Тәтқиқатчилар бу китаплардин 20 китапниң нами бир, бирақ өзи йоқ, дәп иқрар қилған. Тамис Инклис дегән алим мундақ дегән: "Муқәддәс китаплардин зайә болуп йоқ болғанлириниң сани 20дин аз әмәслигини пүтүн дуния бирдәк етирап қилиду".

Юсефисниң гувачилиғи билән «Тәвраттин» бәш китапниң Муса әләйһиссаламға мәнсүп екәнлиги испатланған. Амма Юсефисниң дәвридики бу бәш китап һазирқи мәшһур бәш китапму яки башқисиму, уни ким билсун?!

Юсефисниң һазирқи китапларға ишәнч қилмиғиниға қариғанда, у бәш китап һазирқи китапларниң ичидики бәш китап әмәс. Әгәр биз һазирқи икки әһдә китаплирини бу китаплар Иса әләйһиссаламниң заманида можут болған, булар Иса вә униң муритлири һәқлигигә гувачи болған китапларниң өзи еди, дәп пәрәз қилған тәғдирдиму, бу гувалиқ пәқәтла бу китапларниң аталмиш муәллиплиригә мәнсүп екәнлиги яки әмәслигидин вә униң ичидикиләрниң растлиғи яки бәзиси раст, бәзиси тоқулма екәнлигидин қәтъий нәзәр, бу китапларниң шу вақитларда йәһудийларниң қолида бар екәнлигинила ипадиләйду. Бу гувалиқтин бу китапларниң һәммисиниң аталмиш муәллипләргә мәнсүп екәнлиги яки униң ичидикиләрниң һәммисиниң һәқ вә раст екәнлиги мәлум болмайду. Әгәр Иса вә униң муритлири бу китаплардин (йәни «Тәвраттин») бирәр мәсилини нәқил кәлтүргән болсиму, уларниң нәқил кәлтүргәнлиги нәқил елинған китапниң һәқ екәнлигини билдүрмәйду. Шундақ, әгәр Иса әләйһиссалам «Тәврат» өз ичигә алған китапларниң һәммисидики пүтүн һөкүмләрниң һәммисини Аллаһтин кәлгән, һәқ дәп җакалиған болса вә Иса әләйһиссаламниң бу сөзи ишәшлик васитиләр билән йетип кәлгән болса еди, бу китапларни кәскин һалда һәқ, шүбһә йоқ дәп ейталиған болаттуқ. Мундақ болмиған екән, бу китаплар шүбһиликтур вә давамлиқ тәтқиқ қилишқа тоғра келиду. Чүнки Иса әләйһиссаламдин бу китаплардин һечқайсиси һәққидә очуқ баян кәлмигән. Тәтқиқатчи Бели өзиниң китавида мундақ дегән: "Исаниң "Тәврат Аллаһтин кәлгән" дегән сөзи "кона әһдә китаплириниң һәммиси яки мәтинлириниң һәммиси Аллаһтин кәлгән, һәммиси әслидикидур вә тоғридур", – дегән мәнани ипадилимәйду, әлвәттә. Әгәр биз кона әһдә китаплириниң һәммисиниң әслидики екәнлигигә Иса гувалиқ бәргән, дәп пәрәз қилған тәғдирдиму, униң у вақиттики гувалиғи униңдин кейинки йәһудийларниң өзгәртиш, ойдуруш вә бурмилаш қатарлиқ җинайәтлирини ақлиялмайду. Исадин бурун китаплирини өзгәрткән бу йәһудийлар униңдин кейин өзгәртәләмду, әлвәттә, өзгәрткән". Христиан дининиң атақлиқ алимлири, муфәссирлири, тарихчилири вә тәтқиқатчилириниң һәммиси йәһудийларниң Иса әләйһиссаламдин кейин миладийниң 130-жили христианларға болған дүшмәнлиги йүзисидин муқәддәс китаплирини қәстән өзгәртивәткәнлигигә бирдәк иқрардур. Демәк, Иса әләйһиссаламниң гувалиғиму униңдин кейини йүз бәргән өзгәртишләргә зит кәлмәйду.

ХРИСТИАНЛАРНИҢ ҮЧИНЧИ ХАТАЛИҒИ

Христианлар «Тәвратқа» өзгәртиш киргүзүлгәнлигини еһтималдин жирақ санап: "Муқәддәс китапларниң нусхилири дунияниң һәрқайси тәрәплиригә тарқалғачқа, уларни өзгәртиш оңай әмәс", – дәп гуман қилишиду. Уларға мундақ дәп җавап бериду:

Мусса әләйһиссалам «Тәвратни» (йәни өзигә мәнсуп болған бәш китапни) йезип йәһудий алимлириға тапшурған вә уни мәхсус бир сандуққа селип сақлашқа тәвсийә қилған. Әмәлиятта Муса әләйһиссаламниң «Тәврати» бу сандуққа селип қоюлиду вә биринчи дәвир кишилиридә бу китап шундақ сақлинип, қоғдилип кәлди. Бу биринчи дәвир кишилири түгәп кетиши билән, Исраил әвлатлириниң әһвали өзгиришкә башлиди. Улар гаһ диндин йенип кетип, гаһ тәвбә қилип динға қайтип туратти. Давуд вә Сулайман әләйһиссаламларниң дәвригичә уларниң әһваллири шундақ давам қилған. Бу Пәйғәмбәрләрниң келиши билән, уларниң әһваллири яхшилинип, әқидилири әслигә кәлтүрүлүп, улар йолға киргүзүлиду. Амма сандуқтики «Тәврат» уларниң динидин йенивелишлири түпәйли Сулайман әләйһиссаламниң келишидин бурунла зайә қиливетилгән болуп, униң қайси вақитта йоқалғанлиғини улар кесип ейтип берәлмәйду. Чүнки Сулайман әләйһиссалам сандуқни ачқинида, униң ичидин 10 вәсийәт йезилған икки тахтидин башқа «Тәврат» тахтилири тепилмиған. («Тәврат» “Падишалар 1” 8:9).

Уларниң муқәддәс китаплири Сулайман әләйһиссаламниң һаятиниң ахирқи жиллири йәһудийларниң диндин йенивелиш һадисисиниң йәнә бир қетим йүз бәргәнлигини сөзләйду. Уларниң китаплири Сулайман әләйһиссаламға төһмәт қилип мундақ дәйду: “Сулайман һаятиниң ахирқи жиллирида диндин йенивелип, бутларға чоқунған, хотунлириниң разилиғи үчүн көплигән будда ибадәтханилирини салдурған”. («Тәврат» “Падишалар 1” 11: 1-11). Уларниң бу қәбиһ тәбирлири бойичә Сулайман әләйһиссалам ахирқи өмридә муртәд болуп, буддист болуп кәткән болса, униң «Тәврат» билән алақиси қаламду?!

Сулайман әләйһиссалам вапат болғандин кейин, миладийәдин илгәрки 93-жили чоң көләмлик диндин бурулуш нәтиҗисидә Исраил әвлатлири икки мәмликәткә айрилип кетиду. Набатниң оғли Йәрбиам Пәләстинниң шималидики җайларни “Исраил мәмликити” дәп атап, униңдики 10 қәбилигә падиша болиду. Уларниң пайтәхти Тирсә (Набилисқа йеқин бир җай) еди. Сулайманниң оғли Рәһибам Пәләстинниң җәнубидики җайларға падиша болиду. У җайларда икки қәбилә яшатти. Бу җайлар Йәһузза мәмликити дәп атилатти. Пайтәхти Иерусалим еди. Һәр икки мәмликәттә капирлиқ вә диндин йенивелиш һадисилири әвҗигә йәткән. Исраил дөлитидики капирлиқ еқими наһайити кәң һәм тез еди. Чүнки бу дөләтниң биринчи падишаси Йәрбиам диндин йенип, алтун мозайни бут қилип тикләп, униңға чоқунған вә башқиларниму униңға зорлиған. Бу мәмликәттики Исраил әвлатлири буддист болуп кәткән. Уларниң аз бир қисми буддистлиқни қобул қилмай, Йәһуза мәмликитигә көчип кәткән. Исраил дөлитигә 19 падиша һөкүмранлиқ қилған болсиму, һечбириниң дәвридә уларниң әһвали яхшилиққа өзгәрмигән. Буларниң биринчи падишадин ахирқи 19-падишағичә һәммиси капирлиқта яшиған. Улар бутларға чоқунатти. Аллаһ уларниң бу қилмишлири түпәйлидин, уларға әшшуриларни мусәлләт қилған. Миладийдин бурунқи 722-жили II Сәрҗунниң башчилиғидики әшшурий күчлири Исраил әвлатлирини әсиргә алиду. Уларниң көп қисмини өлтүриду. Бәзилири башқа мәмликәтләргә көчип кетиду. Бу мәмликәттә улардин азла Исраил әвлатлири қалиду. Улар буддистларни өзлиригә тартип, уларға зимин бериш нәтиҗисидә, Исраил дөлитигә кәлгән буддист милләтләр билән Исраил әвлатлири арилишип яшаш вә қуда-баҗилиқ мунасивәтлирини орнитишлири нәтиҗисидә улар бир-биригә ассимиляция болуп кетилиду. Улар шуниңдин кейинки әвлатлирини самирийәликләр дәп атайду. Исраил дөлитиниң биринчи падишаси Йәрбиамдин бу дөләтниң гумран болушиғичә болған икки әсирдин көпирәк вақит ичидә Исраил әвлатлириниң «Тәврат» билән болған алақиси мутлақ үзүлүп қалған еди. Бу дөләттә «Тәвратниң» бирәр нусхисиниң тепилиши худди исми бар, җисми йоқ әнқа қушиниң тепилишидинму қийин еди. Амма Исраил әвлатлириниң иккила қәбилисидин қурулған Йәһуза дөлити болса, бу дөләттә Сулайман

әләйһиссаламниң вапатидин кейин, 20 падиша өткән. Бу падишаларниң ичидә мөмүнлиридин капирлири көп еди. Сулайман оғли Рәһибамниң дәвиридин башлапла бу дөләттә буддизмлиқ дини тарқалған. Һәрбир дәрәқниң түвигә бутлар қоюлған. Униңға чоқунуш қизғинлиқ билән риваҗлинишқа башлиған. Аллаһ уларниң бу қилмишлириға җаза бериш үчүн, уларға Мисирниң падишаси Шешиқни мусәлләт қилған болуп, у Йәһуза дөлитигә һуҗум қилип, пүтүн һәйкәлләрни вә падиша сарийиниң ғәзнилирини булаң-талаң қилиду. Андин йәнә Аллаһ бу дөләтниң 3-падишаси Асаниң дәвиридә буларға Исраил дөлитиниң 3-падишаси Әсани мусәлләт қилиду. Уму бурунқиларниң қилғанлирини қилиду. Йәһуза дөлитиниң 6-падишаси Әхзияниң дәвридә Қуддус шәһириниң пүтүн әтраплириға буддистларниң қурбанлиқ ханилири селиниду. Бәйтул муқәддәсниң ишиклири тақилиду. Андин бу дөләтниң 14-падишаси Мәнассаниң дәвиридә купурлуқ кәң дәриҗидә тарқалғанлиқтин, бу дөләтниң көп кишилири буддист болуп кетиду. Бу вақитта улар Иерусалимниң ичигә бутханиларни бена қилиду. Бу падишаниң оғли Амунниң дәвиридиму бу ишлар шундақ давам қилиду. Миладидин бурунқи 637-жили Аммунниң оғли Юшия тәхткә чиққандин кейин, у Аллаһқа һәқиқий това-истиғпар қилип, бу дөләттә Муса әләйһиссаламниң динини қайтидин әслигә кәлтүрүп, уни гүлләндүрүшкә башлайду. Бутханиларни вә бутларни чеқип ташлап, каһин (уларниң диний адими) Һилқияни диний рәһбәр қилип бәлгүләйду вә Сафан исимлик бирсини йәһудий ибадәтханисини ислаһ қилип, әслигә кәлтүрүш үчүн, кишиләрдин мал-мүлүк топлаш ишлириға бәлгүләйду. Улар «Тәвратқа» бәкму еһтияҗлиқ еди. Лекин Исраил әвлатлириниң буддист болуп кәткинидин башлап миладидин бурунқи 621-жилиғичә, йәни Юшия һөкүмранлиғиниң 18-жилиғичә, һечким «Тәврат» нусхилириниң барлиғини аңлимиған вә көрмигән болуп, Юшияниң тәхткә олтарғанлиғиниң 18-жили униң диний рәһбири Һилқия ибадәтханиға жиғилған күмүчләрниң һесавини еливатқинида «Тәвратниң» "Үлгә" бөлүминиң вә бәзи шәриәт мәсилилириниң қолязмисиниң тепилғанлиғини дава қилиду. Бу китап Шафанға берилиду. Шафан падиша Юшияға униң мәзмунини оқуп бәргинидә падиша қаттиқ һәсрәттин кийимлирини жиртиду вә Исраил әвлатлириниң асийлиқлириға қаттиқ ечиниду. («Тәврат» "Падишалар 2" 22:1-11, "Күнләр 2" 34: 1-19), лекин бу нусхиму ишәнчлик әмәс. Һилқияниң сөзигиму ишәнгили болмайду. Чүнки ибадәтхана падиша Әхзияниң заманидин илгири икки қетим талан-тараж қилинған. Кейин бу ибадәтхана буддист дининиң ибадәтханисиға өзгәртилгән. Ибадәтханиниң хадимлири һәр күни бу ибадәтханиға кирәтти. Икки әсирдин көпирәк (йәни миладидин бурунқи 843-жилдики Әхзияниң һөкүмранлиғидин миладидин бурунқи 621-жилдики Юшияниң һөкүмранлиғиниң 17-жилғичә болған вақит ичидә) һечким «Тәврат» дегән исимни аңлап бақмиған вә көрүп бақмиған еди. Униң үстигә у вақитларда Юшия Мусаниң динини әслигә кәлтүрүш үчүн қаттиқ тиришқан. Каһинлар һәр күни ибадәтханиға кирип-чиқип туратти. Һәҗәплинәрлиги шуки, бу китап ибадәтханидин тепилған. 17 жил җәриянида бу китапниң у җайда екәнлигини һечким көрмигән яки аңлимиған. Шуңа кәскин ейтимизки, "Үлгә" дегән бу китапчини каһин Һилқия өзи тоқуп чиққан. У падиш Юшия вә тәрәпдарлириниң Мусаниң шәриитини әслигә кәлтүрүшкә тиришиватқанлиғини көрүп, йәһудий алимлириниң еғизлиридин аңлиған бу ривайәтләр вә қиссиләрни топлап чиққан. 17 жил җәриянида у бу ривайәтләрни топлаш билән шуғулланған. Бу китап топлинип болғандин кейин, уни Мусаға мәнсүп қилған һалда оттуриға чиқарған вә уни ибадәтханидин тапқанлиғини дава қилған. Буниға охшаш ойдурмичилиқлар Исраил миллитини йүксәлдүрүш вә риваҗландуруш үчүн кейинки йәһудийлар вә умумий христианларниң нәзәридә махташқа әрзийдиған диний паалийәтләрдур. Һилқияниң бу ишиниң маһийити қандақ болушидин қәтъий нәзәр, падиша Юшияниң һөкүмранлиғиниң 18-жили униңға тапшурулған бу китап униң һаятиниң ахириғичә (йәни 13 жил) әмәл қилинған. Миладийдин бурунқи 608-жили Юшия

өлгәндин кейин, униң орниға униң оғли Йәһуаһаз олтириду. У динидин йенип капир болиду вә бу дөләттә капирлиқни риваҗландуриду. Аллаһ бу вақитта уларға Мисир падишаси Нәхвәни мусәлләт қилиду. Нәхвә падиша Йәһуаһазни әсиргә елип, униң орниға униң иниси Юшия оғли Йәһуяқимни тәхтә олтарғузиду. Уму акиси Йәһуаһазаға охшаш буддист еди. У өлгәндин кейин, орниға униң оғли Йәһуякин олтириду. Уму дадисиға охшаш буддист еди. Аллаһ униңға Бабил падиша Бухтәнәссәрни мусәлләт қилиду. Бухтәнәссәр уни вә Исраил әвлатлиридин нурғун кишиләрни әсиргә алиду. Ибадәтханини, Қуддус шәһирини вә падиша сарийиниң пүтүн мал-мүлүклирини талан-тараж қилиду. Униң орниға тағиси Сидқияни олтарғузиду. Уму бурунқиларға охшаш буддист еди. У 11 жил һөкүмдар болиду. Бу җәрянда у Бухтәнәссәргә беқинип яшайду. Миладидин бурунқи 587-жили Бухтәнәссәр Сидқияни тутқун қилиду вә униң пүтүн әвлатлирини көз алдида өлтүриду. Андин униң икки көзини ойиду вә зәнҗирләп бағлап, башқа Исраил әвлатлири билән биргә уни Бабил әсирликигә әвәтиду. Ибадәтханини, падиша сарийини вә Иерусалимни көйдүрүп, шәһәрниң һәммисини харабигә айландуриду. Шуниң билән Йәһуза дөлитигә миладийәдин бурунқи 587-жили хатимә берилду. Бу вәқә Исраил дөлитини Әшшурриларниң жиқитишидин 130 жил кейин еди. Әһвал мундақ екән, йәһудийлардики «Тәвратниң» йетип келиш васитиси Юшияниң (миладидин бурунқи 608 – 638 жж. заманидин хели бурунла үзүлүп қалған болиду. Униң дәвиридә оттуриға чиққан китапчиға ишәнч қилинмайду. Ишәнч қилинған тәғдирдиму униңға пәқәт 13 жилла әмәл қилинған, кейин йәнә йоқалған. Бу китап зайә қилинғандин кейин, униң әһвали һәққидә һазирғичә мәлумат йоқ. Тарихларға көрә бу китапчә Юшия әвлатлириниң арисида тез сүръәттә овҗ алған куфурлуқлар җәриянида Бухтәнәссәрниң һуҗумидин бурунла йоқилип болған. Әгәр бу китапчини Бухтәнәссәр һуҗумиғичә сақлинип кәлгән, дәп пәрәз қилинған тәғдирдиму Бухтәнәссәрниң пүтүн шәһәрни харабигә айландуруветип, һәммә нәрсиләрни көйдүргәнлиги тарихий һәқиқәттур. Чүнки бу вәқәдин бурун йезилған кона әһдә китаплириниң һәммиси дуния йүзидин йоқилип болған. Пүтүн әһли китаплар буниңға иқрардур. Шуңа улар “Әзра кона әһдини Бабилда қайта язған”, дейишкә мәҗбур болған. “Муқәддәс китапниң қамусиниң” муәллиплири, “шүбһисизки, муқәддәс китапниң көплигән бөлүмлири муртәдлик вә капирлиқ әсирләрдә, хусусән, Мәнәссаниң миладидин бурунқи 693-жилдин миладидин бурунқи 639-жилиғичә болған 54 жиллиқ һөкүмранлиғи җәриянида йоқилип болған. Һилқияниң қолиға чүшкән мәзкүр китапму ибадәтханиниң бузулушида йоқитилған”, – дәп қарар қилиду.

2-Әзра кона әһдини — уларниң гуманиға көрә — қайта йезип чиққан вақитта, йәнә башқа бир һадисә йүз бәргән. Буниң баяни «Тәврат» “Мика 1”дә вә Юсефисниң башқа китаплирида қәйт қилинған. Бу мундақ еди: “Әнтиюкс 4” Иерусалимни ишғал қилған вақтида, у йәһудий динини пүтүнләй йоқ қилишқа бәл бағлап, кона әһдә китаплирини тепилған йәрдә көйдүрүп ташлайду… «Тәврат» нусхилири йенидин чиқип қалған кишиләрниң һәммиси өлүмгә һөкүм қилиниду. Әнтюкс бу ишни үч йерим жил үзмәй давамлаштуриду. Бу һадисә миладидин бурунқи 161-жили болған еди. Көп кишиләр өлтүрүлиду. Әзра язған китапларниң һәммиси көйдүрүлүп, йоқ қилиниду. Шуңа Җан Мелнр мундақ дегән: “«Тәврат» нусхилириниң Бухтәнәссәр һадисисидә униң әскәрлири тәрипидин йоқ қилинғанлиғиға, кейин Әзраниң васитиси билән оттуриға чиққан көчүрмиләрниңму Әнтиюкс һадисисидә йоқ қилинғанлиғиға, андин йәнә йәһудийларниң бешиға нурғунлиған һадисиләр келип, бу һадисиләрдә Әзра китаплириниң қалдуқ нусхилириниң вә башқа китапларниңму йоқ қилинғанлиғиға, миладийниң 70-жилидики римлиқ титус һадисисиму жуқуридики һадисиләрниң бири екәнлигигә пүтүн алимларниң бирдәк пикирдидур. Бу вәқәликләр Юсефисниң тарихида вә башқа тарих китаплирида қәйт қилинған. Титус һадисисидә йәһудийлардин Қуддус шәһиридә бир

миллион бир йүз миң киши қилич, от вә ачлиқ билән өлгән. 97 миң киши әсир қилинған. Әсирләрни Титус башқа мәмликәтләргә қуллуққа сетивәткән. Сүрийә вә Пәләстиндә көплири өлтүрүлгән. Әнтиюкисниң көйдүрүшлиридин кона әһдә китаплиридин бирәр парчә сақ қалған тәғдирдиму, римлиқ титус һадисисидә парчиму чоқум көйдүрүп ташланған”. (Бу китаптики “Тәврат” дегән мавзуға қаралсун).

3-Кона әһдиниң ибранийчә нусхисини қедимий христианлар етирап қилматти. Улар бу нусхини ойдурма, дәп етиқат қилатти. Улар милади II әсиргичә грекчә нусхисиға етиқат қилатти. Амма йәһудийларниң ибадәтханилирида болса грекчә нусха I әсирниң ахириғичә етиқат қилинатти. Ибранийчә нусха һәр икки тәрәптә аз тепилатти. Йәһудийлар өзлириниң диний рәһбәрлириниң ортақ кеңишиши бойичә миладийниң VII — VIII әсирлиридә йезилған «Тәврат» нусхилирини әмәлдин қалдурған. Чүнки бу нусхилар уларниң йөнилиш нуқтиси болған китапларға тамамән зит еди. Шуңа бу икки әсирдә йезилған китаплардин һечбири тәтқиқатчиларниң қолиға йетип кәлмигән. Улар өзлириниң етиқатиға зит келидиған «Тәврат» нусхилирини йоқ қилиш ишлирини һеч иккиләнмәстин бежиргән йәрдә, өзлириниң йенида болған вә өзлири етирап қилидиған нусхиларни халиғанчә өзгәртиштин пәқәт тохтап қалмиған.

4-Авалқи үч әсирдә христианларниң башлириға кәлгән һадисиләр уларниң йенидики «Тәврат» нусхилириниң аз болушиға сәвәп болған. Чүнки уларниң тарихчилири уларниң бу үч әсирдә наһайити еғир күлпәтләргә вә мусибәтләргә учриғанлиғини сөзләйду. Әмәлияттиму уларниң башлириға кәлгән бу еғир күлпәтләр, бесимлар вә зулумлар уларниң қолидики әсли «Инҗилниң» вә башқа муқәддәс китапларниң йоқ болуп кетишигә йетәрлик сәвәп еди. Уларниң башлириға кәлгән күлпәтләрниң мәшһурлири төвәндикиләрдур:

(1) Миладиниң 64-жили залимлиғи билән тонулған падиша Нерун христианларға қаттиқ зулум қилғанниң сиртида Рим шәһирини пүтүнләй көйдүрүп ташлиған. Униң дәвридә өзини христиан дейиш кәчүрүлмәс җинайәт еди. У Петрусни аяли билән қошуп, буниңға йәнә нурғун кишиләрни қошуп өлтүриду. Мундақ өлтүрүш иши бу падишаниң өлүмигичә, йәни миладиниң 68-жилиғичә пайтәхттә вә барлиқ вилайәтләрдә үзүлмәстин давам қилиду.

(2) Миладиниң 71-жили Римға император болған Думишян (Думитиянус – миладиниң 70-жили йәһудийларни қәтли қилған Титусниң исми, қаттиқ рәһимсизлиги билән тонулған, христианларға өчлүктә Нерундин қелишмайдиған дәриҗидики вәһши мәхлуқниң) дәвридә христианларға еғир зулум қилинған. Император Думшиян Юһәннани шәһәрдин қоғлап чиқириду вә шәһәр хәлқини бир жил қәтлиам қилишқа әмир қилиду. Әскәрләр шәһәр хәлқини өлтүрүп, маллирини мусадирә қилиду. Думшиян христианларни азаплашта бурунқи залимлардин ешип кәткән еди. У христиан динини йәр йүзидин пүтүнләй йоқ қилишқа аз қалған еди. Мундақ өлтүрүш ишлири бу императорниң өлүмигичә, йәни миладиниң 96-жилиғичә, шундақ давам қилиду.

(3) Миладиниң 97-жили Римға император болған Траянусниң дәвиридә христианларға болған бесим йәнә әвҗигә чиқиду. Хусусән, миладиниң 101-жилидин 108-жилиғичә зулум чекигә йетиду. Бу вақитта у Давуд әләйһиссаламниң нәслидин болғанларниң һәммисини өлтүрүшкә қарар чиқириду. Император даирилири һәммә җайларни ахтуруп жүрүп, учриған христианларниң һәммисини өлтүриду. Бу иш униң 117-жилидики өлүмигичә шундақ давам қилиду.

(4) Миладий 161-жили Римға император болған Маркус Әнтиюнинус мутәәсип буддист вә атақлиқ философ еди. У христианларға қарши бесимини тәхттә олтарған вақтидин башлап 10 жил давам қилдуриду. У христиан алимлирини буддист ибадәтханилириниң хадимлири болушқа зорлатти

вә уни қобул қилмиғанларни отниң үстигә қоюлған төмүр орундуқларда олтарғузуп азаплатти, андин қийнап өлтүрәтти.

(5) Миладий 193-жили Римға император болған Сувәйир христианларға болған бесимини миладийә 202-жилидин башлайду. Пүтүн әтраплардики христианларни өлтүрүшкә әмир қилиду. Мисир вә Куртаҗә Францияләрдики қәтлиамлар әң қаттиқ болиду. Миңларчә кишиләр қаттиқ еғир азаплар билән өлтүрүлиду. Һәтта христианлар бу дәвирни “дәҗҗал дәври” дәп атишиду.

(6) Миладийә 230-жили Римаға император болған Максемин буддизм адәтлирини гүлләндүрүп, христианларға қаттиқ бесим ишлитишни башлайду. У 237-жили пүтүн христиан алимлирини өлтүрүшкә җиддий буйруқ чиқириду. Чүнки у алимлар өлтүрүлүп түгисә, башқа авам хәлиқләр буддист диниға оңайла кириду, дәп гуман қилған еди. Униңдин кейин һәрқандақ христианни мәһкимисиз вә ениқлимастин тутқанла җайда өлтүрүшкә пәрман бериду. Ахирида император пүтүн Рим аһалисини қирғин қилишқа бәл бағлиғанда, өзиниң бир әскири тәрипидин 238-жили өлтүрүлиду.

(7) Падиша Дешис христианларға болған бесимини 253-жилдин башлайду. У христиан динини пүтүнләй йоқ қилишқа қарар бериду. Падиша даирилири пүтүн вилайәт, наһийә вә йезиларни арилап жүрүп “мән христиан” дегән кишиләрниң һәммисини қаттиқ азаплап өлтүриду. Униң бу зулми Мисир, Африка, Италия Кичик Азия вә Шам шәһәрлиридә қаттиқ әвҗигә йетиду. Христианлардин көп кишиләр будда динини қобул қилишқа мәҗбур болиду.

(8) Падиша Риянус христианларға қарши бесимни 257-жилидин башлайду. У пүтүн христиан алимлирини вә раһиплирини өлтүрүш, мал-мүлүклирини мусадирә қилиш, аяллирини вә зибу-зиннәтлирини булаш, христианларни юртлиридин қоғлаш, қелип қалғанлирини бутларға тазим қилдуруш, әгәр қобул қилмиса, қилич яки от билән өлтүрүш қарарини елан қилғандин кейин, миңлиған христианлар өлтүрүлиду, қалғанлири кишиләр билән бағлинип қул қилиниду.

(9) Падиша Ерилен христианларға дүшмәнлигини 274-жилдин башлап әвҗигә чиқириду. Лекин бу вақитта христианлардин көп киши өлмәйду. Чүнки падиша өзи өлтүрүлиду.

(10) Падиша Дюклешин 284-жили Римға император болиду. Христианларға қарши зулми 286-жилидин башлап ишқа ашиду. Бу вақитта христианлардин 6600 кишини өлтүрүш билән бу қирғинчилиқ башлиниду. Зулумниң әң әвҗигә йәткән вақти 302-жил еди. Бу зулум 313-жилғичә давам қилиду. 302-жили бу падиша Фириҗийә шәһирини пүтүнләй көйдүрүп ташлайду. Шәһәрдә бирму христиан һаят қалмайду. Андин у муқәддәс китапларни пүтүнләй йоқ қилиш үчүн, наһайити көп күч сәрип қилиду. 303-жили март ейида пүтүн чирковларни чеқиш, китапларни көйдүрүш вә христианларни ибадәттин мәнъий қилиш һәққидә қарар чиқирилғандин кейин, падиша даирилири һәрқайси җайларни арилап чирковларни чеқиш, муқәддәс китапларни тепилған йеридә көйдүрүш ишини ғәлибилик тамамлайду. Андин падиша Мисирдики хадимлириға қибтиләрни бутларға чоқундуруш, әгәр қобул қилмиса, өлтүрүш һәққидики пәрманини йоллайду. Бу вақитта христианлардин 800 миңдин көпирәк адәм өлтүрүлиду. Бу әсирни улар “шәһидлар әсири” дәп атайду. У вақитта һәр күни христианлардин 30 билән 80 арисида адәм өлтүрүләтти. Падишаниң бу зулми шәриқ вә ғәриптики пүтүн христианларға умум болған һалда, 10 жил давам қилиду. Бу қетимқи зулумлар бурунқилардинму вәһши вә қаттиқ болған еди. Христианлар өзлириниң тарих китаплирида қәйт қилинған бу бесимлар вә зулумлар ичидә муқәддәс китапларниң нусхилириниң шәриқ вә ғәрипләргә тарқалғанлиғини тәсәввур қилғили болмайду. Бәлки уларниң қоллирида муқәддәс китаплардин бирәр нусхиниң сақлинип қалғанлиғини тәсәввур қилишму мүмкин әмәс. Чүнки һәқиқий китаплар мошундақ һадисиләрдә йоқилиду. Буниң билән ойдурмичиларға өз һавайи-һәвәслири билән халиғанни йезип ойдурушқа пурсәт туғулиду. Жуқуридики һадисиләр вә башқа

нурғун вәқәликләр сәвәви билән кона вә йеңи икки әһдә китаплириниң йетип келиш васитилири пүтүнләй йоқалғанлиғи ениқтур. Һазирқи икки әһдә намидики китаплар ойдурма вә тоқулма китаплар екәнлигидә шүбһә йоқтур. Йәһудийлар яки христианларда бу китапларниң әсли екәнлигини испатлайдиған дәлил-испат йоқтур. Шәйх Рәһмутулла Һиндий доктор Фендр вә Фринч билән елип барған муназирисидә улардин икки әһдә китаплиридин бирсини йетип келиш васитисини дәлилләп беришини тәләп қилғанда, улар христианларниң башлириға кәлгән 313 жиллиқ һадисиләр вә мусибәтләр һәм питнә-пасатлар сәвәви билән бу китапларниң йетип келиш васитилириниң йоқалғанлиғини иқрар қилип, өзүр ейтқан. Буниң билән испатландики, уларниң қоллиридики һазирқи нусхиларниң мәлум бирәр әсирдә йезилғанлиғиниму кәскин дәлили йоқтур. Әһли китаплар гуман вә тәхмин қилиш билән бу китапларниң йезилиш тарихини бәзи әсирләргә мәнсүп қилған. Лекин кәскин ейталғини йоқ. Биз, мусулманлар әһли китапларниң китаплири Муһәммәд әләйһиссалам кәлгичә бузулмиған, кейинки әсирләрдә өзгәртилгән, дәп етиқат қилимиз. Бәлки пүтүн мусулманларниң ортақ иҗмаи билән йәһудий вә христианларниң китаплири Муһәммәд әләйһиссалам келиштин бурунла өз әслини йоқатқан. Бәзи өзгәртишләр Муһәммәд әләйһиссалам кәлгәндин кейинму давам қилған, дәп етиқат қилимиз. Ойдурма нусхиларниң көп болғанлиғи бу китапларниң әслини йоқатқанлиғини вә өзгәртилгәнлигини испатлаш үчүн йетәрлик дәлилдур. Чүнки бу нусхилардики зитлиқлар бир-бириниң сахтилиғини паш қилмақта.

ИККИ ӘҺДА КИТАПЛАРДИН БӘЗИ ӘҺКАМЛАРНИҢ ӘМӘЛДИН ҚАЛДУРҒАНЛИҒИНИҢ ИСПАТЛИНИШИ

Ислам дининиң шәриәт истилаһи бойичә “әмәлдин қалдуруш” дегәнниң мәнаси: бирәр мәсилә үстидә бурун буйрулған шәриәт һөкүмини кейин йәнә шу мәсилә үстидә буйрулған шәриәт һөкүми арқилиқ әмәлдин қалдуруш демәктур. Ислам динидики әмәлдин қалдуруш қиссиләрни әқил қәтъий рәт қилалмайдиған Аллаһ бардур, у бирдур дегәнгә охшаш мәсилиләрни, Аллаһқа иман ейтишниң лазимлиғи, купурлуқниң вә шырикниң чоң гуна екәнлигигә охшаш әқидә мәсилилирини өз ичигә алалмайду. У мәңгүгә давам қилиш яки вақитлиқ әмәл қилиниши еһтимал болған әмәл мәсилилиригила хастур. Булар “мутлақ әһкамлар” дәп атилиду.

Биз, мусулманларниң, нәзәридә әһкамларниң әмәлдин қалдурулушиниң уқуми йәһудийларниң истилаһидикидәк “Аллаһниң ишларниң ақивитини билмәстин бирәр ишқа әмир қилип яки бирәр иштин кишиләрни мәнъий қилип, кейин бу һөкүмләрни әмәлдин қалдурғанлиғи, өзиниң бурун чиқарған һөкүмлириниң ақивитини билмигәнлик вә кейин у һөкүмгә башқа пикир айдиңлашқандин кейин, бурунқи өзи буйриған һөкүмләрни бузуп кейинки пикри бойчиә һөкүм чиқарғанлиғидур” дегәнлик әмәс, бәлки биз, мусулманларниң, истилаһида һөкүмләрниң әмәлдин қалдурулушиниң уқуми мундақ: Аллаһ әзәлдин өзи чиқарған әмир қилиш вә мәнъий қилиштин ибарәт һөкүмлириниң мәлум вақитқичә давам қилип, кейин йәнә өзиниң ирадиси вә буйруғи билән әмәлдин қалдуридиғанлиғини убдан биләтти. Бу мәлум вақит йетип кәлгәндин кейин, Аллаһ йәнә башқа һөкүмләрни елан қилиш арқилиқ бурунқи чиқарған һөкүмлирини күчләндүриду, яки әмәлдин қалдуриду, яки толуқлайду. Ахирқи һөкүмләр бурунқи һөкүмләрниң әмәл қилиниш вақтиниң түгигәнлигини баян қилиштур. Биз, мусулманлар, бурунқи һөкүмләрни әмәлдин қалдуруш үчүн йеңи бир һөкүмниң кәлгәнлигини билмисәк бурунқи һөкүмләрни күчкә егә дәп униңға әмәл қилишни давамлаштуримиз. Бурунқи һөкүмләргә зит һалда башқа һөкүмләр кәлгән вақитта инсанлар әқлиниң

йетәрсизлиги түпәйли уни бурунқи һөкүмни өзгәрткәнлик дәп чүшинип қалиду. Әмәлиятта бу иш Аллаһқа нисбәтән өзгәртиш әмәс, зитлиқму әмәс, бәлки бурунқи һөкүмләрниң әмәл қилиниш вақтиниң түгигәнлигиниң баянидур. Аллаһниң бурунқи бәзи һөкүмлирини әмәлдин қалдурушида, әлвәттә инсанларға мәнпийәтлик болған һекмәтләр бардур. Уни пәқәт Аллаһ өзи билиду. Чүнки Аллаһ буйруған әһкамларниң һәммиси инсанларниң пайдиси үчүндур. Әһкамлар инсанларниң әһвалиға қарап буйрулиду. Инсанларниң бу һекмәтләрниң һәммини идрак қилиши мүмкин әмәс. Әнди асасий мәхсәткә кәлсәк, шуни дәймизки, бизниң етиқатимиз бойичә: икки әһда китаплиридики қиссиләр әмәлдин қалдурулған әмәс, бәлки у қиссиләрниң ичидики бәзи ойдурма һекайиләр вә әпсаниләр кәскин ялғандур! Мәсилән:

1-Лут әләйһиссаламниң өзиниң икки қизи билән зина қилғанлиғи вә бу икки қизниң өз атисидин һамилдар болғанлиғи һәққидики әпсанә. («Тәврат» “Яритилиш” 19: 3-19).

2-Яқуп әләйһиссаламниң оғли Йәһузаниң өз оғлиниң аяли Самарға басқунчилиқ қилғанлиғи вә Самарниң бу зинадин Фарис вә Зариһ дегән қош гезәкни туққанлиғи. («Тәврат» “Яритилиш” 38: 12-30).

3-Давуд, Сулайман вә Иса әләйһиссаламларниң һәммиси зинадин болған Фарисниң әвлатлири екәнлиги. («Инҗил» “Мәтта” 1: 3-16).

4-Давуд әләйһиссаламниң Урияниң аялиға басқунчилиқ қилғанлиғи, бу аялниң Давуд әләйһиссаламдин һамилдар болғанлиғи вә униң ерини Давуд әләйһиссаламниң сүйиқәст қилип өлтәргүзүп, бу аялни хотунлуққа алғанлиғи. («Тәврат» “Сәмуил 2” 11: 2-27).

5-Сулайман әләйһиссаламниң ахирқи өмридә диндин йенип муртәд болуп, бутқа чоқунғанлиғи вә аяллирини рази қилиш үчүн бутханиларни салдурғанлиғи. («Тәврат» “Падишалар 1” 11: 1-13).

6-Һарун әләйһиссаламниң Исраил әвлатлири үчүн алтундин ясалған бир мозай бутни тикләп, униңға чоқунғанлиғи вә башқиларниму чоқунушқа буйруғанлиғи. («Тәврат» “Чиқиш” 32: 1-6).

Жуқуридики қиссиләр вә буларға охшаш барлиқ қиссиләрниң һәммиси ялған қиссиләр вә Пәйғәмбәрләргә қилинған кәчүрүлмәс төһмәтләрдур. Биз мундақ ялған қиссиләрни әмәлдин қалдурулған һөкүмләрдин санимаймиз. Чүнки булар һәқиқәттин жирақ болған әпсанә вә ялған төһмәтләрдур. Бизниң истилаһимиз бойичә, Зәбур (Давуд әләйһиссаламға Аллаһтин чүшкән китап) «Тәвратни» әмәлдин қалдурғучи әмәс вә «Инҗил» келиши биләнму, у әмәлдин қалдурулған болмайду. Чүнки «Зәбур» дуалардин ибарәт бир китаптур. Дуалар әмәлдин қалдурмайду. «Зәбур» вә башқа икки әһдә китаплириниң заманимизғичә йетип келишидики ишәнчлик васитилирини йоқатқанлиғи, өзгәртиш киргүзүшләрдин вә ойдурушлардин һеч бир заман хали болмиғанлиғи үчүн, бу китаплар шүбһилик һалға чүшүп қалғачқа, биз буларни оқуштин мәнъий қилинғанмиз. Амма әмәлдин қалдурулушқа тегишлик болған әһкамлардин бәзи «Тәврат» әһкамлириниң Ислам динида әмәлдин қалдурулғанлиғини етирап қилимиз. Лекин биз «Тәвратта» кәлгән һөкүмләрниң һәммисини әмәлдин қалдурулған дәп ейтмаймиз. «Тәвратниң» бәзи һөкүмлири Ислам динимизда әмәлдин қалдурулмиған. Шәритимизму униңға әмәл қилишқа буйруған. Мәсилән, «Тәвратта» һарам қилинған ишлардин: ялған қәсәм қилиш, наһәқ адәм өлтүрүш, зина қилиш, оғрилиқ қилиш, ялған гуваһлиқ бериш, хошниниң мелиға вә номусиға хиянәт қилиш, башқиларниң номусини аяқ асти қилиш, ата-анини қахшитиш, бир туққанларниң бир-биригә өйлиниши қатарлиқ ишлар Ислам динимиздиму һарам вә мәнъий қилинған һалда давам қилмақта.

Гаһида әмәлдин қалдурғучи һөкүм кейинки Пәйғәмбәрниң шәриитидә әмәлдин қалдурулғучи һөкүм бурунқи Пәйғәмбәрниң шәриитидә келиду. Гаһида әмәлдин қалдурғучи вә әмәлдин

қалдурулғучи һәр икки һөкүм бирла Пәйғәмбәрниң шәриитидә келиду. Буниң мисаллири кона вә йеңи һәр икки әһдә китаплирида наһайити көптур.

Төвәндә әмәлдин қалдурғучи йеңи һөкүмниң кейинки Пәйғәмбәрниң шәриитидә вә әмәлдин қалдурулғучи кона һөкүмниң бурунқи Пәйғәмбәрниң шәриитидә кәлгәнликниң бәзи мисаллири берилиду:

1-Өзиниң бир туққан һәдә-сиңиллири билән өйлиниш Адәм әләйһиссаламниң шәриитидә җаиз еди. Адәмниң әвлатлири һәдә-сиңиллири билән өйлиниш арқилиқ көпәйгән. Бу һөкүм Муса әләйһиссаламниң шәриитидә әмәлдин қалдурулған. («Тәврат» “Лавийлар” 18: 9). “Мәйли атаң тәрипидин болған болсун, мәйли анаң тәрипидин болған болсун, мәйли бир өйдә, мәйли ташқирида яшиған болғин, қиз қериндишиңниң әвритини ачма”. («Тәврат» “Лавийлар” 20: 17). “Өзиниң қиз қериндиши билән бир орунда ятқан киши мәлъундур” («Тәврат» “Үлгә” 27: 22). Адәм әләйһиссаламниң шәриитидә өзиниң қиз қериндиши билән өйлиниш җаиз болмиған болса еди, бу һөкүмдин Адәм әләйһиссаламниң әвлатлириниң һәммиси мәлъун дейилгән болатти. Амма ундақ әмәс. Әң тоғриси, бу иш Адәм әләйһиссаламниң шәриитидә җаиз еди, Муса әләйһиссаламниң шәриитидә әмәлдин қалдурулған вә һарам қилинған.

2-Пүтүн һайванларниң гөши Нуһ әләйһиссаламниң шәриитидә һалал еди. “Һәрқандақ җанлиқ һайванлар силәргә йешил оттәк таамдур. Уларниң һәммисини силәргә бәрдим”. («Тәврат» “Яритилиш” 3: 9). Муса әләйһиссаламниң шәриитидә бу һайванларниң бәзиси һалаллиқ һөкми әмәлдин қалдурулуп, һарамлиқ һөкүмни алған. («Тәврат» “Лавийлар” 11: 4-8). “Төгә, тошқан вә тулум чашқан қатарлиқлар силәргә һарамдур, гөшини йемәңлар. Чошқиму силәргә һарамдур, униң гөшини йемәңлар, җисмини тутмаңлар”. («Тәврат» “Үлгә” 14: 7-8).

3-Ача-сиңилларни бир некаһта тутуш Яқуп әләйһиссаламниң шәриитидә җаиз еди. Яқуп әләйһиссалам Ләйә вә Раһил исимлик икки ача-сиңилни некаһида тутқан. («Тәврат» “Яритилиш” 29: 15-35). Кейин Муса әләйһиссаламниң шәриитидә бу ишниң һалаллиқ һөкми әмәлдин қалдурулуп, һарамлиқ һөкүмини алған: “Бир аялниң үстигә униң ачисини яки сиңлисини алма. Униң һаят вақтида униң ача-сиңиллириниң әвритини ачма” («Тәврат» “Лавийлар” 18: 18). Ача-сиңилни бир некаһта тутуш Яқуп әләйһиссаламниң шәриитидә җаиз болмиған болса еди, униң әвлатлирини зинадин болған дейишкә тоғра кәлгән болатти. Лекин ундақ әмәс, Исраил әвлатлиридин кәлгән Пәйғәмбәрләрниң һәммиси униң нәслидин болған.

4-Муса әләйһиссаламниң шәриитидә хотунини қайси бир сәвәп билән талақ қилиш җаиздур. Аял киши ажришип чиққандин кейин халиған кишиниң униңға өйлиниши һәм җаиздур, («Тәврат» “Үлгә” 24: 1-4). Иса әләйһиссаламниң шәриитидә, аял кишини пәқәт зинадин башқа қайси бир сәвәп билән талақ қилиш җаиз әмәс, бундақ аялни башқа бириниң елишиму җаиз әмәс, бәлки талақ қилинған хотунни елиш униң билән зина қилғанға охшаштур. “Аялини талақ қилған киши униң талақ хетини бәрсун дейилди. Амма мәнъий етимәнки, аялини зинадин башқа бир гуна түпәйлидин талақ қилған киши униң зина қилишиға йол ачқан болиду. Уни алған киши униң билән зина қилған болиду”. («Инҗил» “Мәтта” 5: 31-32). Иса фәррисийләргә мундақ дәп җавап бәргән: “Силәрниң қәлбиңларниң қаттиқлиғидин Муса силәрниң аяллириңларни талақ қилишиңларға рухсәт қилған. Амма әнди ундақ болмайду: аялини униң зина қилғанлиқ гунаһидин башқа бир гунаһи билән талақ қиливетип, башқа бирсигә өйләнгән адәм униң билән зина қилған болиду вә талақ қилинған аялни алған адәмму бу аял билән зина қилған болиду”. («Инҗил» “Мәтта” 19: 8-9). Бу мәтинләрдин һөкүмни әмәлдин қалдуруш ишиниң икки қетим болғанлиғи мәлум болиду. Талақниң Муса әләйһиссаламдин бурун һарам екәнлиги, андин Муса әләйһиссаламниң шәриитидә бу һөкүм әмәлдин

қалдурулуп, талақ һалал қилинғанлиғи вә Иса әләйһиссаламниң шәриитидә талақ йәнә һарам қилинғанлиғи мәлум болиду.

5- «Тәвратниң» пүтүн һөкүмлириниң әмәлдин қелиши.

Муса әләйһиссаламниң «Тәвратида» пүтүн Исраил әвлатлириға мәхсус шәриәт һөкүмлири бар еди. Исраил әвладидин кәлгән барлиқ Пәйғәмбәрләр униң әһкамлириға әмәл қилишқа буйрулған. Бу әһкамларда һайванларниң һарам-һалаллиқ һөкүмлириниң һәммиси бар еди. Иса әләйһиссаламму Исраил әвлатлири ичидин кәлгән бир Пәйғәмбәр еди, у Муса әләйһиссаламниң шәриитини әмәлдин қалдурғучи әмәс, бәлки униң шәриитигә әгәшкүчи Пәйғәмбәр еди. У мундақ дегән: “Мени бурунқи Пәйғәмбәрләрниң динини бузғили кәлди, дәп ойлап қалмаңлар. Мән бузуш үчүн әмәс, бәлки уни толуқлаш үчүн кәлдим. Силәргә шуни ейтайки: асман билән зимин йоқ болмастин давам қилидекән, һәммиси толуқ болмиғичә бу қанундин бир һәрипму яки бир чекитму өзгәрмәйду”. («Инҗил» “Мәтта” 5: 17-18). Доктор Фендр өзиниң “Һәқиқәт мизани” намлиқ әсәридә жуқуридики текстларға асаслинип «Тәврат» әһкамлири әмәлдин қалдурулмайду, дегән сөзидә чиң турған. Иса әләйһиссаламниң «Тәврат» әһкамлиридин бирәр һөкүмниму әмәлдин қалдурғанлиғиға инкар қилиду. Чүнки у бузуш үчүн әмәс, бәлки толуқлаш үчүн кәлгән. Лекин «Тәвраттики» һарам қилинған нәрсиләрниң һәммиси Павлусниң пәтиваси билән һалаллиққа айланған. Христианларниң шәриитигә көрә: паскина кишиләрдин башқа һечқандақ киши үчүн һарам дәйдиған нәрсә йоқтур. Пак нәрсиләр паскина кишиләр үчүн паскинидур вә паскина нәрсиләр пак кишиләр үчүн пактур. Бу әҗәплинәрлик бир пәтива еди. Павлус римлиқларға язған мәктүбидә мундақ дәп язған: “Мән рәб Исани тонуған һәқиқий алим мән. Һечқандақ нәрсә өз затида паскина әмәстур, пәқәт уни паскина дәп һесаплиған кишиләр үчүн у паскинидур”. («Инҗил» “Римлиқлар” 14: 14). “Паклар үчүн һәрнәрсә пактур. Амма паскинилар – мөмүн болмиғанлар – үчүн пак нәрсә йоқтур, бәлки уларниң әқиллири вә виҗданлири паскинидур”. («Инҗил» “Титус” 1: 15).

Жуқуридики бу икки мәтиндин Муса вә Исраил әвлатлири ичидин Иса әләйһиссаламғичә кәлгән пүтүн Пәйғәмбәрләрниң вә уларға әгәшкән кишиләрниң пак әмәслиги, бу сәвәптин уларниң барлиқ һарамларни һалал қилишқа күчи йәтмигәнлиги, Иса әләйһиссаламниң Муса әләйһиссаламниң шәриитини әмәлдин қалдурушқа һәм күчи йәтмигәнлиги вә Павлус муритлириниң пак болғанлиғи үчүн Павлусниң уларға пүтүн һарам нәрсиләрниң һәммисини һалал қилип бәргәнлиги мәлум болиду. Тоғра, Павлус Муса әләйһиссаламниң шәриитини пүтүнләй әмәлдин қалдурушқа җүръәт қилалиди. Павлус муритлириниң (йәни һазирқи христианларниң) қанаити бойичә «Тәврат» әһкамлириниң һәммиси әмәлдин қалдурулған.

6-Исраил мәйрәмлири вә шәнбиниң әмәлдин қалдурулуши «Тәврат» “Лавийлар” 23: 1-44-мәтинлиридә Исраил мәйрәмлири вә шәнбә күнлүкниң улуқлиниши Исраил әвлатлириниң пүтүн нәсиллири үчүн һәммә җайларда давам қилиниши пәрәз қилинған мәңгүлүк һөкүм екәнлиги баян қилинған. Шәнбә күнини улуқлаш Муса әләйһиссаламниң шәриитидә мәңгүлүк өзгәрмәс һөкүм еди. Бу күндә мәйрәм қилмастин, ишлигән киши өлтүрүләтти. «Тәврат» «Яритилиш” 2: 2-3, «Чиқиш” 20: 8-11, 23: 12, 34: 21, “Лавийлар” 19: 3, 23: 3, “Үлгә” 5: 12-15, “Ирмия” 9: 14, “Һизқия” 20: 12-24-мәтинләрдә шәнбә күнини улуқлаш мәсилиси тәкрарланған. Шәнбә күнидә ишлигәнни өлтүрүш һөкүми «Тәврат» “Чиқиш” 31: 12-17 вә 35: 1-3 мәтинләрдә баян қилинған. Муса әләйһиссаламниң дәвридә шәнбә күнлүктә харәтчилик қилған бир адәм шәһәрниң сиртиға елип чиқилип, таш кесәк қилинип өлтүрүлгән. («Тәврат» “Санлар” 15: 32-36). Павлус Исраил әвлатлириниң пүтүн байрам күнлирини вә шәнбини улуқлаш адитини әмәлдин қалдурған. У кулусийлиқларға язған мәктүбидә

мундақ дегән: “Силәргә һечким йемәк-ичмәк, байрам, ай, шәнбә тоғрилиқ һөкүм қилалмайду”. («Инжил» “Кулусийлиқлар” 2:16).

Двали вә Ричертметларниң тәфсирлиридә муфәссир алимлиридин иккисиниң мону сөзлири нәқил кәлтүрүлгән: “Йәһудийларда байрам: жиллиқ, айлиқ вә һәптиликтин ибарәт үч түрлүк болатти. Бу байрамларниң һәммиси әмәлдин қалдурулған, һәтта шәнбини улуқлашму әмәлдин қалдурулуп, йәкшәнбә униң орниға қоюлған”.

7-Хәтнә қилишниң әмәлдин қалдурулуши.

Оғул балиларни хәтнә қилиш Ибраһим әләйһиссаламниң шәриитидә мәңгүлүк өзгәрмәс һөкүм болуш сүпити билән можут еди. “Силәрниң нәслиңлардин оғуллар сәккиз күнлүк болған һаман хәтнә қилиниду. Силәрниң гөшүңлар һәққидә қилған бу әһдәм мәңгүлүк әһдидур”. («Тәврат» “Яритилиш” 17: 12-13). Бу һөкүм Ибраһим оғуллири Исмаил вә Исһақ әләйһиссаламларниң әвлатлири ичидә вә Муса әләйһиссаламниң шәриитидә давам қилип кәлгән. “Йеңи туғулған оғул балилар сәккиз күнлүк болғанда хәтнә қилиниду”. («Тәврат» “Лавийлар” 12:3).

Иса әләйһиссаламму хәтнә қилинған: “Бу сәбини хәтнә қилиш үчүн сәккиз күн толған күни, униң ети Йәсуә қоюлди”. («Инжил» “Луқа” 2: 21).

Христианларниң ибадитидә һазирқи күнгичә давам қилип кәлгән мәлум бир намаз бар болуп, улар бу намазни Иса әләйһиссаламниң хәтнә қилинған күнидә уни хатириләш үчүн оқуйду. Иса әләйһиссаламниң дәвридә оғулларни хәтнә қилиш иши әмәлдин қалдурулған әмәс, бәлки давам қилип кәлгән. Пәқәт Павлус бу һөкүмни әмәлдин қалдуруш үчүн қаттиқ чиң турған вә ахирида буни әмәлдин қалдурған. «Инжил» “Филипликләр” 3:3, “Римлиқлар” 2:25-29, “Галатиликләр” 2: 3-5, “Кулусийлиқлар” 2: 11-мәтинләрдики павлусниң мәктүплирида бу мәсилиниң әмәлдин қалдурулғанлиғи сөзләнгән. Төвәндә униң галатилиқларға язған мәктүбидин икки мәтиндинла нәқил кәлтүримиз: “Мән мана Павлус силәргә шуни ейтимәнки, әгәр силәр балилириңларни хәтнә қилсаңларму, Иса силәргә һеч пайда йәткүзмәйду. Чүнки Исада хәтнә қилишниң һечнәрсигә пайдиси йоқтур”. («Инжил» “Галатилиқлар” 5:2-6).

Христианлар Иса әләйһиссалам бузмиған бу мәңгүлүк һөкүмни павлусниң пәтиваси билән әмәлдин қалдурулған.

8-Павлусниң нәзәридә «Тәвратниң» қиммити

Павлус ибранийләргә язған мәктүбидә мундақ дегән: “Бурунқи вәсийәтләрниң зәиплик вә пайдисизлиғи сәвәвидин улар әмәлдин қалдурулди”. («Инжил» “Ибранийләр” 7:18). Бу мәтин 1825- вә 1826-жиллардики нәшридә: “Бурунқи һөкүмләрниң әмәлдин қалдурулуши уларниң пайдисиз вә ишәнчисизлигидин болди” дәп кәлгән. 1671-, 1823-, 1844-жиллардики нәширдә болса, “бурунқи вәсийәтләрниң рәзиллиги, ажизлиғи вә пайдисизлиғидин улар әмәлдин қалдурулди” дәп кәлгән. Бу мәтин 1882-жилдики нәшридә: “Ундақта биз бурунқи вәсийәтләрни уларниң ажизлиғи вә пайдисизлиғи үчүн қобул қилмаймиз” дәп кәлгән. «Инжил» “Ибранийләр” 8: 7-13-мәтинләрдә: “Бурунқи әһкамлар әйипсиз болған болса еди, улар иккинчи әһкамни тәләп қилмиған болатти. Йеңиси конисини әмәлдин қалдурди. Зади әмәлдин қалдурулған нәрсә түгәшкә йеқин еди”, – дәп қәйт қилинған. Бу мәтинләр 1823- вә 1844-жиллардики нәшридә: “Авалқиси маламәтсиз болған болса еди, иккинчисигә орун йоқ еди. Йеңи демәк, пасатлиққа йеқин болған конини әмәлдин қалдурғучи демәктур”, – дәп кәлгән. 1825- вә 1826-жиллардики нәшридә болса бу мәтинләр мундақ кәлгән: “Авалқиси қаршилиқсиз болған болса еди, иккинчисигә орун болматти. Иккинчиси йеңи әһдә дәп қобул қилинған екән, авалқиси кониға айланған болди. Конирап қалған чүрүк нәрсә йоқилишқа һаман

йеқиндур”. «Инжил» “Ибранийлəр” 9:10-мəтиндə: “иккинчисини күчкə егə қилиш үчүн биринчиси əмəлдин қалдурулиду” дəп қəйт қилинған.

Жуқуридики мəтинлəрдə Павлус «Тəвратни» ишəнчисиз, пайдисиз, рəзил, əйиплик, чүрүгəн, пасатлиққа йеқин, түгəшкə йеқин, маламəтлик, мəқбул əмəс вə қаршилиқсиз əмəс, дегəн ибарилəр билəн сүпəтлигəн. Двалий вə Ричертментлар өз тəпсирлиридə Бейилниң мону сөзини нəқил кəлтүргəн: “Бу һəһайити ениқ мəсилидурки, Аллаһ кона, нуқсанлиқ динни йеңи, яхши дин арқилиқ əмəлдин қалдурушни халайду. Шуңа у йəһудий динини бекар қиливетип, униң орниға христиан динини турғузиду. Бу йəһудийларниң бəргəн қурбанлиқлириниң йетəрсиз екəнлигини елан қилиш демəктур. Шуңа Иса нуқсанни пүтүнлəш үчүн өз нəпсигə өлүмни қобул қилди. Бу икки динниң биригə əмəл қилиш билəн иккинчиси əмəлдин қалдурулиду”.

Жуқуридики мисаллардин төвəндикилəр ениқлиниду:

1-Бурунқи шəриəтлəрдики бəзи əһкамларниң кейинки шəриəтлəрдə əмəлдин қалдурулуши Ислам динидила можут болған хусусийəт болмастин, бəлки бурунқи динлардиму можут болған иштур.

2- «Тəвратниң» мəңгүлүк болған яки вақитлиқ болған пүтүн əмəлий вə етиқадий əһкамлирини, пəризлирниму һалал-һарамниң чəклимилирини Павлус əмəлдин қалдурғандин кейин, христианлар уларға əмəл қилиштин беһаҗəт болған.

3-Павлус Тəвратни конирап кəткəн, ишəнчисиз, пайдисиз, рəзиллик, əйиплик, пасатқа, түгəшкə йеқин, əмəлдин қалған, чүрүк вə маламəтлик дегəнгə охшаш сүпəтлəр билəн сүпəтлəп сөкиду. Əгəр кониси шундақ болидиған болса, Ислам шəриитиниң йəһудий вə христианларниң шəриəтлирини əмəлдин қалдуруши əҗəплинəрлик əмəс, бəлки Павлусниң сөзигə асасəн бу əң муһим иштур. Чүнки уларниң шəриəтлири Ислам дининиң йеңи шəриитигə нисбəтəн қалақ, түгəшкə йеқин, кона һəм пайдисиз санилиду.

Павлус билəн əһли китапниң мупəсирлири «Тəвратни» Аллаһниң сөзи дəп етирап қилип туруп, уни налайиқ сөзлəр билəн сүпəтлигəн йəрдə, Ислам динидин ибарəт бу йеңи шəриəтниң уни əмəлдин қалдуруши қандақму зөрүр болмисун?!

«Тəврат» вə «Инжилларниң» «Қуръанниң» чүшүши билəн əмəлдин қалдурулғанлиғи муназирə қобул қилмайдиған, шүбһисиз бир əмəлийəт. Бу икки əһдиниң əһкамлири əмəлдин қалдурулған екəн, уларға əмəл қилишму «Қуръанға» əмəл қилиш билəн купайə қилинип, улар өзлүгидин əмəлдин қалған болиду.

Төвəндə бир Пəйғəмбəрниң шəриитидə əмəллдин қалдурғучи вə əмəлдин қалдурулғучи һəр икки һөкүмниң тепилидиғанлиғиниң мисаллирини кəлтүримиз:

1-Қурбанлиқ қилишқа буйрулған һөкүмниң əмəлдин қалдурулуши.

Аллаһ Ибраһим əлəйһиссаламни оғли Исһақни (тоғриси Исмайил əлəйһиссаламни) қурбанлиқ қилишқа буйруйду. Улар Аллаһниң бу əмрини қобул қилип уни орунлаштин бурун, Аллаһ бу əмрини əмəлдин қалдуруп, асмандин бир қошқарни чүшүрүп бəргəн. («Тəврат» “Яритилиш” 22:1-4).

2-Мəхсус қушханида боғузлаш əмриниң əмəлдин қалдурулуши.

Аллаһ Муса вə Исраил əвлатлирини кала, қой вə өшкə қатарлиқ малларни боғузлиғанда қурултай чедириға йеқин болған “гуваһлиқ гүмбизи” дəп атилидиған мəхсус қушханида боғузлашқа бəлгүлəнгəн бу мəхсус орунниң сиртида мал боғузлиған кишини өлтүрүшкə əмир қилған. («Тəврат» “Лавийлар” 17: 1-6). Андин бу һөкүм əмəлдин қалдурулуп, мəзкүр малларни халиған җайларда боғузлашқа болидиғанлиғи йолға қоюлған. («Тəврат» “Үлгə” 12: 15-22). Һорен өзиниң тəпсиридə жуқуридики мəтинлəрни нəқил кəлтүрүп, бу икки мəтиндə зитлиқ барлиғини, лекин убдан мулаһизə қилинса, Исраил əвлатлириниң шəриəт əһкамлириниң уларниң əһвалиға қарап кемəйтилип, қошулуп,

өзгәртилип кәлгәнлигини, муқәддәс китапларни вә ичидики әһкамларни өзгәртишниң у заманларда наһайити оңай екәнлигини баян қилиду һәмдә Муса әләйһиссаламниң Пәләстингә кириштин бурунқи сәрсанлиғиниң 41-жили «Тәврат» “Лавийлар”дики һөкүмләрни “Үлгә” билән очуқ әмәлдин қалдурғанлиғини вә улар Пәләстингә кирип болғандин кейин кала, қой вә өшкиләрни халиған җайда боғузлашқа рухсәт қилғанлиғини тәкитләйду. Жуқуридики әһли китап алимлири вә мупәссирлири Муса шәриитиниң бәзи әһкамлириниң әмәлдин қалдурулғанлиғиға вә шәриәтниң гаһ кемәйтилип, гаһ зиядә қилинип Исраил әвлатлириниң һалиға көрә өзгирип кәлгәнлигини етирап қилмақта. Һәҗәплинәрлиги шуки, йәһудий вә христианлар башқа шәриәтләрдә камайтиш, толуқлаш вә әмәлдин қалдурушниң болғанлиғини қобул қилмайду вә Аллаһни бурунқи һөкүмни әмәлдин қалдуруп, униң орниға башқа һөкүм чиқарған дейиш, уни ишларниң ақивитини билмигән дегәнликтур, дәп қарайду. Амма, биз мусулманлар, башта баян қилғинимиздәк, Аллаһ бурунқи һөкүмни мәлум вақитқичә күчкә егә қилиш үчүн чүшәргән вә кейин бу һөкүмниң әмәл қилиниш вақти түгигәндин кейин, бу һөкүмни әмәлдин қалдуруп, шу заманға лайиқ һалда йеңи һөкүм чүшәргән, дәп етиқат қилимиз.

4-Хизмәткә мәхсус алимниң йеши һәққидики һөкүм.

«Тәврат» “Санлар” 4: 3-, 23-, 30-, 35-, 39-, 43-вә 46-мәтинләрдә “қурултай чедирида ишләйдиған мәхсус хизмәтчи алмниң йеши 30 билән 50 арисида болиду”, – дәп қәйт қилинған болса, «Тәврат» “Санлар” 8: 24-, 25- мәтинләрдә “қурултай чедирида ишләйдиған мәхсус хизмәтчи алимниң йеши 25 билән 50 арисида болиду”, – дәп қәйт қилинған. Бу икки мәтиндики зитлиқ – өзгәртиштин келип чиққан зитлиқ, яки иккинчи мәтиндики һөкүм биринчи мәтиндики һөкүмни әмәлдин қалдурған болиду. Бу иккиниң биригә иқрар қилиш керәк.

5-Һизқияниң йешиниң узартилиши.

“Аллаһ Амус оғли Ишия Пәйғәмбәрни Йәһуза дөлитиниң падишари Һизқияниң йеқинға берип, униң әҗилиниң тошқанлиғини хәвәр қилишқа әмир қилди. Падиша Һизқия бу вақитта тамға қарап намаз оқуди вә қаттиқ жиғлиди. Ишия Пәйғәмбәр униң йенидин чиққандин кейин, Аллаһ Һизқияниң «Инжилни» түгәткәнлигидин ибарәт бу һөкүмни әмәлдин қалдурди вә Ишия өйигә қайтиштин бурун, униң Һизқияниң йениға қайтип берип униңға: Аллаһ сениң намизиңни, дуайиңни аңлиди, төккән яшлириңни көрди, саңа шипалиқ әта қилди вә сениң өмрүңни 15 жил узартти, дәп хәвәр беришни вәһий қилди”. («Тәврат» “Падишалар 2” 20: 1-6). Демәк, әмәлдин қалдурғучи вә әмәлдин қалдурулғучи һәр икки һөкүм Ишия Пәйғәмбәргә вәһий қилиниш арқилиқ униң васитиси билән Һизқия падишаға йәткүзүлгән.

6-Умумийлиқ вә хаслиқ арисидики христиан дини. “Бу 12 кишини Иса әвәтти вә уларға мундақ дәп тәвсийә қилди: Үммәтләрниң йолиға маңмаңлар, самирийләрниң шәһиригә кирмәңлар, бәлки Исраил аилисиниң йиткән қойлириға бериңлар”. («Инҗил» “Мәтта” 10: 5-6) Иса җавап берип мундақ деди: Мән Исраил аилисидин башқисиға әвәтилгән әмәсмән”. (Инҗил “Мәтта” 15: 24) Жуқуридики бу икки мәтиндә Иса әләйһиссалам өзиниң дәвитини пәқәт Исраил әвлатлириғила мәхсус қилип көрсәткән. Амма «Инҗил» “Маркос” 16: 15-мәтиндә “Иса өзиниң муритлириға: дунияниң һәммә йеригә бериңлар, «Инжилни» пүтүн хәлиққә йәткүзүңлар, деди”, – дәп қәйт қилинған. Христианлар бу мәтинни христиан дининиң дуниявий дин екәнлигини испатлайду, дәп гуман қилишиду. Бу мәтин уларниң бу давасиға асасән жуқуридики икки мәтинни әмәлдин қалдурған болиду. Чүнки Иса әләйһиссалам бурун өзиниң динини Исраил әвлатлири үчүнла хас дин қилип елан қилип, кейин бу динни пүтүн дуния хәлқигә умумий қилип ипадилигән вә дунияниң һәрқайси җайлириға берип, бу динни тарқитишни муритлириға тәвсийә қилған. Әгәр христианлар өзлириниң шәриитидә бурунқи

һөкүмләрниң кейинки һөкүмләр арқилиқ әмәлдин қалдурулғанлиғиға иқрар қилса, уларниң китаплирида бәзи һөкүмләрниң әмәлдин қалдурулғанлиғини испатлаштин ибарәт бизниң бу мавзудики сөзүмизни күчләндүргән болиду, әгәр улар буниға иқрар қилмиса, уларниң китаплириниң өзгәртишләр, зитлиқлар вә ойдурмичилиқлар билән толған китаплар екәнлигини өзлири испатлап бәргән болиду. Тоғриси, «Инҗил» “Маркостики” жуқурида өткән сөзләрни Иса әләйһиссалам ейтмиған.

Жуқуридики мисаллардин көргинимиздәк, йәһудий вә христианларниң һәр икки әһдә китаплиридики әһкамларниң әмәлдин қалдурулғанлиғи шәк қобул қилмайдиған һәқиқәттур! Уларниң бу китапларда әмәлдин қалдуруш болмиғанлиғини дава қилишлири шүбһисиз хата болуп чиқти. Улар қандақму бу давани ақтуралисун?! Инсанийәтниң еһтияҗлири һәр заман вә һәр маканниң шараитиға қарап өзгирип туриду. Бәзи әһкамлар мәлум вақитқичә күчкә егә болуш сүпити билән тәғдир қилинған болиду. Мәлум вақит йетип кәлгәндин кейин, бу әһкамлар кейинки йеңи әһкамлар арқилиқ әмәлдин қалдурулиду. Чүнки бәзи әһкамлар мәлум вақит ичидә кишиләрниң еһтияҗлириға мунасип болиду. Кейинки вақитларда уларниң ишлириға яримайду. Инсанлар өзлиригә неминиң пайдилиқ екәнлигини билмәйду, лекин уларни яратқан Аллаһ уларға неминиң пайдилиқ екәнлигини әзәлдин убдан билиду. Буниңға асасән дәймизки, йәһудий вә христианларниң өзлириниң батил тәвиллири вә ялған гуманлири билән Аллаһ тәрипидин уларниң китаплиридики бәзи әһкамларниң әмәлдин қалдурулғанлиғини инкар қилишлири чоң һәқсизлиқтур.

ИККИНЧИ БАП

ҮЧНИ БИР ГӘВДӘ ҚИЛИШ ЕТИҚАТИНИҢ ХАТАЛИҒИНИҢ ИСПАТЛИНИШИ

Әскәртишкә тегишлик болған мәсилиләр

Биринчи мәсилә

Кона әһдә китаплири Аллаһниң бир екәнлигини, шерик яки балиси йоқ екәнлигини, һәмишә тирик, һәммигә қадир екәнлигини вә өз затида, сүпәтлиридә һечкимгә охшимайдиған тәндашсиз бир

Илаһ екәнлигини сөзләйду. Бу мәсилә кона әһдә китаплирида мәшһур мәсилә болғанлиғи үчүн, униң дәлиллирини нәқил кәлтүрүшкә һажәт йоқ.

Иккинчи мәсилә

Илаһтин башқисиға ибадәт қилиш пүтүн самави китапларда қаттиқ мәнъий қилинған иштур. «Тәвратниң» көплигән мәтинлиридә униң мисаллирини көрәләймиз. Мәсилән, Тәврат "Чиқиш" 20: 3-, 4-, 5-, 23-, 34: 14-17, «Үлгә" 13: 1-11, 17:2-7-мәтинлиридә Аллаһтин башқа бирсигә ибадәт қилған яки униңға тәшәббус қилған һәрқандақ кишини, гәрчә у Пәйғәмбәр болсиму, өлтүрүшниң пәризлиги сөзләнгән.

Үчинчи мәсилә

«Тәвратта» Аллаһниң охшиши йоқ екәнлигини елан қилған мәтинләр көп. Мәсилән, «Тәврат» "Үлгә" 4:12-15 мәтинләрдә мундақ кәлгән: "Рәб оттниң оттурисидин силәргә сөзлиди, силәр бу сөзләрни аңлидиңлар, лекин силәр Аллаһни көрмидиңлар, бәлки авазини аңлидиңлар. Өзәңларға яхши қараңлар, чүнки силәр Рәб отиниң оттурисидин силәргә сөзлигәндә бирәр сүрәт көрмидиңлар". Йеңи әһдә китаплирида болса, Аллаһни бу дунияда көрүшниңму мүмкин болмайдиғанлиғини испатлайдиған мәтинләр көптур. Мәсилән, «Инжил» "Мәтта" 1: 18-мәтиндә: "Аллаһни һечким көргән әмәс", – дәп қәйт қилинған. «Инжил» "Павлус 2" 6:6-мәтиндә: "Аллаһни инсанлардин һечким көргән әмәс вә улар уни көрүшкә қадир әмәс" дәп қәйт қилинған. «Инжил» "Юһәнна 1" 4:12-текстта "Аллаһқа һечким қариған әмәс", – дәп қәйт қилинған. Жуқуридики «Инжил» мәтинлиридин Аллаһниң охшиши йоқ вә уни дунияда көрүшниң мүмкин әмәслиги испатлиниду. Чүнки көз билән көрүлгән бирси һәргизму Илаһ болалмайду. Иккки әһдә китаплириниң көплигән мәтинлиридә "Илаһ" сөзи падишаларға, Муса әләйһиссаламға, Исраил әвлатлириниң аимлириға вә камил инсанға, бәлки адәттики кишиләргә вә шәйтанға қоллинилған. Чүнки буниға охшаш сөзләр Аллаһтин башқисиға қоллинилған орунларда бу сөзләр башқа мәналарда кәлгән. Мундақ сөзләр қоллинилған жүмлиләрниң сияқи һәрқандақ кишигә бу сөзләрниң "Илаһ" мәнисидә кәлмигәнлигини көрситиду. Һәрқандақ ақил кишиниң мундақ сөзләрни дәлил қилип туруп, бәзи кишиләрни Илаһ яки Илаһниң оғли дәп дава қилиши әқил вә мәнтиқигә тоғра кәлмәйду.

Төртинчи мәсилә

Һечқандақ бир Пәйғәмбәр кишиләрни үчини бир гәвдә қилиш әқидисигә чақирған әмәс. Самави китаплардин бирәр китапму бу әқидини сөзлигиниму йоқ. «Тәвратта» мундақ бир даваниң болмиғанлиғи бизниң бу мәсилә үстидә тохтилишимизни беһажәт қилиду. Чүнки һазирқи өзгирип кәтти, дәп қариған «Тәвратни» оқуған кишиму униңдин үчни бир гәвдә қилиш әқидисигә даир бирәр баян яки ишарәт тапалмайду. Муса әләйһиссаламниң дәвридин та һазирғичә кәлгән һечбир йәһудий алими үчни бир гәвдә қилиш әқидисини етирап қилмайду. Мундақ әқидиниң өз китаплириға мәнсүп қилинишиниму қәтъий рәт қилиду. Әгәр үчни бир гәвдә қилиш әқидиси һәқ болидиған болса еди, Муса әләйһиссаламдин башлап Иса әләйһиссаламғичә болған пүтүн Исраил сулалисидин кәлгән Пәйғәмбәрләрниң уни баян қилиши керәк еди. Мәзкүр Пәйғәмбәрләрниң һәммиси «Тәвратта» кәлгән барлиқ әһкамларға вә униңдики әқидә мәсилилиригә етиқат қилишқа буйрулған. Христианлар үчни бир гәвдә қилиш етиқатини нижатлиқниң асаси, Пәйғәмбәр болсун яки адәттики инсан болсун, һечкимниң бу әқидисиз нижатлиққа еришиши мүмкин әмәс, дәп етиқат қилиду. Әгәр бу әқидә һәқ болидиған болса, Исраил сулалисидин кәлгән Муса әләйһиссаламдин башлап пүтүн Пәйғәмбәрләр мундақ алаһидә муһим болған бир әқидини қандақму баян қилмисун?! Улар әһмийәтлик дәрижиси буниңға йәтмәйдиған адәттики мәсилиләрни қайтилап баян қилған. Бәзи әһкамларни бирқанчә мавзуларда қайтилап баян қилған вә бу әһкамларға хилаплиқ қилғучиларниң өлтүрүлүшини пәриз

қилған. Һәҗәплинәрлиги шуки, Исраил сулалисиниң ахирқи Пәйғәмбири һәзрити Иса әләйһиссалам уларниң гуманиға көрә өзи бу үч гәвдиниң бири болуп туруп, бу әқидини очуқ баян қилмастин қандақму асманға чиқип кәтти? Тоғриси, христианларниң қоллирида бу әқидиниң һәқ екәнлигини испатлайдиған дәлил-факт йоқтур. Пәқәт улар әқлигә вә мәнтиқигә тоғра кәлмәйдиған, һәқиқәттин жирақ болған хиялий пикирләрни оттуриға қоюш арқилиқ өзлириниң бу бузуқ әқидисини испатлашқа уруниду. Христианларниң мәшһур алими доктор Фендр өзиниң "Сирлар ачқуси" намлиқ әсәридә: «Иса немә үчүн өзиниң Илаһ екәнлигини очуқ ейтмиған? Немә үчүн у қисқичә болсиму "мән Аллаһтурмән" дәп елан қилмиған?», дегән соалларни қоюп, андин униңға өзи җавап бәргән болуп, мундақ дәйду: "Һәқиқәтән, Иса өлтүрүлгәндин кейин қайта тирилип туруп, униң асманға чиқип кетишидин бурун һечким бу мәсилини (йәни униң илаһлиғини) чүшәнмигән. Әгәр у очуқла "мән Аллаһтурмән" дәп өзини елан қилған болса еди, улар Исани әшу инсаний җисми билән Илаһ, дәп чүшинип қалған болатти. Бу тоғра әмәс. Униң өз муритлириға өзи тоғрилиқ ейтқан бәзи сөзлири бар. Мәсилән, «Инҗил» "Юһәнна" 16:12-мәтиндә: "Мән силәргә ейтишқа тегишлик болған көп ишлар бар, лекин силәр уни һазир чүшинәлмәйсиләр" дейилгән. Чүнки йәһудий алимлири нәччә қетим уни тутуп таш кесәк қилип өлтүрүшни қарар қилған. У шу сәвәптин уларға өзиниң Илаһ екәнлигини очуқ ейтишқа петиналмиған. Пәқәт уни бәзи ишарәтләр биләнла ипадилигән".

Доктор Фендрниң бу җававиға биз мундақ рәддийә беримиз:

Биринчидин, бу җавап наһайити аҗиз вә асассиз җаваптур. Чүнки униң гуманиға көрә Исаниң Илаһ екәнлигини чүшиниш кишиләрниң иқтидариниң сиртида еди. Исаниң өз муритлириға вә йәһудийларға: "Силәр мениң бу җисмим билән Илаһ екәнлигимниң арисидики мунасивәттни чүшинәлмәйсиләр. Шуңа бу тоғрида издинишни тәрк етип, мени Илаһ дәп етиқат қилиңлар, чүнки мән бу пани җисмим етивари билән Илаһ әмәсмән, бәлки силәрниң идрәкиңларниң сиртида болған бир бағлиниш билән Илаһмән", – дәп ейтишқа имканийити бар еди. Лекин, һәҗәплинәрлиги, мәзкүр бағлинишниң (йәни Исаниң җисми билән униң Илаһлиғи оттурисидики бағлиниш) мәнисини чүшинишкә болған бу иқтидарсизлиқ у асманға чиқип кәткәндин кейинму йәнә шу бойичә чүшинишсиз қалди. Һазирғичә һечбир христиан алими бу бағлинишниң мәнисини яки кәйпиятини баян қилип беришкә петиналмиған. Уларниң китаплириниң көплигән мәтинлиридә бу ишниң сирини билиш әқилниң сиртида, дәп етирап қилиш билән купайә қилған. Бу мәсилидә техиму издинип бекишни халиған киши христианларниң атақлиқ алимлириниң иштираки билән йезилған "Муқәддәс китапларниң қамуси" намлиқ әсәргә мураҗиәт қилса болиду.

Иккинчидин, дәймизки, немә үчүн Иса әләйһиссалам йәһудийларниң уни өлтүрүшидин қорқуп, өзиниң Илаһ екәнлигини очуқ баян қилмай, уларниң гуманичә ишарәт билән ипадилигән? Силәр христианлиқ сүпитиңлар билән Иса пәқәт өзиниң йәһудийларниң қолида өлтүрүлүши арқилиқ пүтүн инсанийәтниң гуналирини жуюш үчүнла кәлгән, у өзиниң йәһудийлар тәрипидин креста өлтүрүлүдиғанлиғини еник биләтти, дәп етиқат қилисиләр. Ундақта, гуманиңларға көрә ниҗатлиқниң асасий нуқтиси болған бу муһим әқидини (йәни өзиниң Илаһ екәнлигини) йәһудийларниң өлтүрүшидин қорқуп баян қилмаслиқ униң шәнигә лайиқму? Илаһ дегән кишиләрдин қорқамду? Гуманиңларда Илаһ саналған Иса әләйһиссалам қандақму бу дуниядики азаптин қорқуп һәқиқәтни сөзләштин чекинсун?! Һалбуки, Исраил сулалисидин кәлгән бәзи Пәйғәмбәрләр уларға һәқиқәтни қорқмай ейтқанлиқлири үчүн, қаттиқ қийин-қистақлар билән өлтүрүлгән. Иса әләйһиссаламму әйнә шу Пәйғәмбәрләргә охшаш һәқиқәтни қорқмай сөзләйдиған Пәйғәмбәр еди.

Шуниму ейтиш керәкки, Иса әләйһиссалам йәһудийларниң катиплирини вә алимлирини қаттиқ инкар қилип, уларни рияхорлар, әма йолбашчилар, җаһиллар, вәһший иланлар дәп сөккән. Һәтта

уларниң қәбиһликлирини йетәрлик дәлилләр билән паш қилғанда, бәзиләр бизни сөктүң, дәп униңға наразилиқ билдүргән. («Инжил» “Луқа” 11: 37-54, “Мәтта” 23: 13-37).

Иса әләйһиссалам өз вақтида йәһудий алимлириға уларниң һәқиқәткә қарши чиққучилар вә қаттиқ қол кишиләр екәнлигини һеч қорқмастин очуқ ейтқан вә уларниң алдида уларни шәпқәтсизләр, дәп сөккән. Пәйғәмбәр шундақ җасарәтлик қорқмас болған йәрдә қандақму уни ниҗатлиқниң асаси болған бу муһим әқидини йәһудийлардин қорқуп баян қилалмиған, дәп гуман қилишқа болиду?! Һәргизму ундақ әмәс. Биз Иса әләйһиссаламни мундақ бузуқ гуманлар билән әйипләшкә йол қоймаймиз!

ҮЧНИ БИР ГӘВДӘ ҚИЛИШ ЕТИҚАТИНИҢ ХАТАЛИҒИНИҢ ӘҚЛИ ДӘЛИЛЛӘР АРҚИЛИҚ ИСПАТЛИНИШИ

Христианлар үчни бир гәвдә қилиш һәқтур, Аллаһниң бир екәнлигиму һәқтур, дәп етиқат қилиду. Лекин һәқиқий үчлүк һасил болған йәрдә Илаһниң бирдин көп болуши тәбиийдур. Үчни бир гәвдә қилиш вә Илаһниң көп болғанлиғи тепилған йәрдә Аллаһни бир дейиштин ибарәт бирлик йоқ болған болиду? Бундақ вақитта Аллаһни бир дәп испатлиғили болмайду. Әгәр мундақ болмиғанда, бир-биригә зит болған икки һәқиқәт мәйданға кәлгән болиду. Йәни Аллаһниң һәқиқәттә бир екәнлиги вә һәқиқәттә үч Илаһниң бири болғанлиғидин ибарәт икки зит һәқиқәт оттуриға чиқиду. Бу мүмкин әмәс. Чүнки бу вақитта Аллаһ бир болмастин, көп болған болиду. Үчни бир гәвдә қилиш әқидисигә ишәнгүчиләр Аллаһни үч Иллаһниң бири, дәп етиқат қилиду. Чүнки һәқиқий бир көплигән бирләрдин бир парчә әмәстур, бир һәр заман бирдур. У үчкә парчиланмайду. Әгәр у парчиланса, у бир дейилмәйду. Үчниң үчтин бири бирдур. Бу бир үчни тәшкил қилған бир парчидур. Бир нәрсә бирла вақитта һәм һәқиқий бир һәм һәқиқий үч болмайду. Әқилму мундақ болушни қобул қилмайду. Бундақ болған екән, үч Илаһниң бирлишип бир Аллаһни тәшкил қилиши мүмкин әмәс. Христианларниң китаплирида Аллаһни үч Илаһниң бири дәйдиған әқидигә далаләт қилидиған мәтинләр учриса, уни әқил вә нәқил (вәһий)гә мунасип келидиған шәкилдә чүшиниш керәк. Әқил билән нәқил Аллаһниң үч илаһниң бири болушини қәтъий рәт қилиду.

Чирчир Сел «Қурьанни» инглиз тилиға тәрҗимә қилип, 1836-жили нәшир қилдурған вақтида өз қәвмигә мундақ дәп тәвсийә қилған: “Силәр әқилгә зит келидиған мәсилиләрни мусулманларға үгитимиз, дәп аварә болмаңлар. Чүнки мусулманлар бу мәсилиләргә алдинидиған ахмақлардин әмәс. Улар буддистларға охшаш әқилсиз қәвмләр әмәс. Улар бу мәсилиләрниң көплириниң һәқиқитини билиду. Бундақ әқилгә зит келидиған мәсилиләрни оттуриға чиқиривалған чирколарниң һечбири уларни чирколириға тарталмай кәлгән”. Демәк, бу христиан алимиму өзиниң динида әқилгә зит келидиған мәсилиләрниң барлиғини етирап қилмақта. Тоғриси, мошу мәсилиләргә (йәни Аллаһни бирдин көп дәйдиған әқидигә) ишинидиған һәрқандақ дин әһлилири шәксиз мушриклардур (йәни Аллаһқа башқа бирини шерик қилип қошувалғучилардур). Ислам алимлири мундақ дәп хуласә чиқарған:“Дунияда христиан динидәк әқилдин жирақ болған хурапий бир динни көрмидуқ вә уларниң сөзлиридәк батил сөзләрни аңлимидуқ”.

ҮЧНИ БИР ГӘВДӘ ҚИЛИШ ӘҚИДИСИНИҢ ИСАНИҢ СӨЗЛИРИ АРҚИЛИҚ РӘТ ҚИЛИНИШИ

Биринчи сөзи

Иса әләйһиссалам Аллаһқа хитап қилип мундақ дегән: “Сениң һәқиқий ялғуз бир Илаһ екәнлигиңни вә Исаниң сән әвәткән һәқ Пәйғәмбәр екәнлигини тонуғанлар үчүн яритилған бу һаят мәңгүлүк һаяттур” («Инжил» “Юһәнна”17:3). Иса әләйһиссалам жуқуридики сөзидә ахирәттики мәңгүлүк һаятта Аллаһни бир екәнлигини вә Иса әләйһиссаламниң Аллаһ әвәткән һәқ Пәйғәмбәр екәнлигини тонуп иман ейтиши билән еришкили болидиғанлиғини очуқ баян қилған. У һәргизму бу мәңгүлүк һаятта үчни бир гәвдә қилиш әқидисигә ишиниш вә Исани Аллаһниң оғли дәп етиқат қилиш билән йәткили болиду, дегән әмәс. Иса әләйһисаламниң бу вақиттики сөзи Аллаһқа қилған хитаби болған екән. Униң йәһудийлардин қорқушиға һечқандақ еһтимал йоқ еди. Әгәр үчни бир гәвдә қилиш вә Исани бу үч Илаһниң иккинчиси дейиш әқидиси нижатлиқниң вә мәңгүлүк һаятниң асаси болған болса, у, әлвәттә, бу һәқиқәтни очуқ елан қилған болатти. Лекин нижатлиқниң асаси Аллаһни бир билип, Иса әләйһисаламниң Аллаһниң Пәйғәмбири вә бәндиси екәнлигини етирап қилиш болғачқа, Иса әләйһисаламму жуқуридики сөзини ейтқан. Етиқат буниң әксичә болғанда, киши мәңгүлүк һалакәткә дучар болуп қалиду. Чүнки Аллаһниң бир екәнлиги униң үч екәнлигиниң зити вә Иса әләйһисаламниң Пәйғәмбәр екәнлиги униң Илаһ екәнлигиниң зитидур. Әвәткүчи (Аллаһ) әвәтилгүчи (Пәйғәмбәр)ниң өзи әмәстур.

Иккинчи сөз

“Катиплардин бири келип уларниң муназирә қилиши-ватқанлиғини көрүп униңдин: «Қайси вәсийәт әң биринчи вәсийәт болалайду?» – дәп сориди катип. Иса җавап берип дедики: «Әй, Исраил, убдан қулақ сал! Пүтүн вәсийәтләрниң әң авалқиси бизниң Илаһимиз болған рәб бирдур. Илаһниң болған рәбни пүтүн қәлбиң билән өз нәпсиңдин, пүтүн пикриңдин, пүтүн қудритиңдин бәкирәк сөйүшиңдур. Бу биринчи вәсийәттур. Иккинчисиму униңға охшайду. У болсиму йеқинлириңни өзәңни сөйгиниңдәк сөйисән. Бу иккисидин чоң вәсийәт йоқтур». Катип униңға: «Һаһайити тоғра ейттиң, әй, муәллим. Һәқиқәтни сөзлидиң, чүнки һәқиқәттә Аллаһ бирдур. Униңдин башқа Илаһ йоқтур. Униң муһәббити пүтүн қәлибтин, пүтүн җандин вә пүтүн қудрәттин чоңдур. Йеқинларниң сөйгүси болса, өзәңниң сөйгүсигә охшаштур. У пүтүн қурванлиқлардин әвзәлдур», деди. Униң бу әқиланә җававини көргән Иса дедики: «Сән Аллаһниң падишалиғидин жирақ әмәссән». («Инжил» “Маркус”12:28-34).

«Инжил» “Маркос”12:34-40- мәтинләрдиму буниңға охшаш сөзләнгән. Мән пәқәт 40-мәтиннила нәқил кәлтүримән. Иса әләйһисалам мундақ дегән: «Бу икки вәсийәт пүтүн қанунларға вә барлиқ Пәйғәмбәрләргә тәәллуқтур».

Жуқуридики мәтинләр «Тәвратта» вә башқа Пәйғәмбәрләр-ниң китаплирида қилинған вәсийәтләрниң әң авалқиси вә нижатлиқниң асасий нуқтиси Аллаһниң бир екәнлигигә вә униң шериги йоқлуғиға етиқат қилиштин ибарәт екәнлигини тәкитлигән. Үчни бир гәвдә қилиш әқидиси һәқ болидиған болса еди, әлвәттә, «Тәвратта» яки башқа Пәйғәмбәрләрниң китаплирида баян қилинған болатти вә Иса әләйһисаламму катипниң сориған соалиға: вәсийәтләрниң әң авалқиси Аллаһниң үч Илаһниң бири екәнлигигә вә Исаниң иккинчи Илаһ һәм Аллаһниң оғли екәнлигигә етиқат қилиш, дәп ейтқан болатти. Амма, һәқиқәт шуки, Иса әләйһиссалам мундақ демигән. «Тәвратта» яки «Инжилларда», яки бурунқи Пәйғәмбәрләрниң китаплирида бир етиқатқа даир һечқандақ бир ишарәт кәлми-гән. Бәлки мәзкүр китапларға нижатлиқниң асасий нуқтиси Аллаһни һәқиқий мәнада бир дәп етиқат қилиш вә уни шериктин, балиси болуштин пак вә үстүн, дәп етиқат қилишниң зөрүрлүги қәйт қилинған. Кона әһида китаплирида Аллаһниң бир екәнлиги елан қилған

очуқ баянлар наһайити көптур. «Тәврат» “Үлгә” 4:35-39,6:4-5, “Ишия” 45:5-6,46:9- мәтинләрдә бу мәсилә баян қилинған.

Үчинчи сөзи

“Амма у күнни вә у саатни атидин башқа һеч ким билмәйду. Асмандики пәриштиләрму вә оғулму билмәйду” («Инҗил» “Маркос”13:33). Иса Әләйһиссаламниң бу мәтиндики сөзини үчни бир гәвдә қилиш вә Исани Аллаһ дейиш етиқатиниң хата екәнлигини испатлайду. Чүнки Иса һәққидики илимниң пәқәт Аллаһқила хас екәнлигини елан қилған вә қиямәтниң қачан болидиғанлиғи һәққидики илимни билмәсликтә өзини башқа бәндиләр билән охшаш қилип көрсәтмигән. Әгәр у әмәлиятта Илаһ болидиған болса, у қиямәтниң вақтини билгән вә өзиниң билмәйдиғанлиғини ейтмиған болатти.

Төртинчи сөзи

“Саат тоққуз әтрапида еди, Иса наһайити жуқури авази билән “Илаһим! Илаһим! Немишкә мени бундақ тәрк әттиң”, – дәп қаттиқ вақириди. Иса шундақ авазлиқ пәрияд қилған һалда жан үзди. ” («Инҗил» “Мәтта” 27:46-50).

“Иса жуқури аваз билән вақирап: «Әй, ата, сениң алдиңда җенимни тапшуримән деди, андин жан үзди” («Инҗил» “Луқа” 23:46).

Иса әләйһиссаламниң ахирқи нәпәслиридә – уларниң гуманиға көрә – униңдин садир болған бу сөзләр униң Илаһ екәнлигини инкар қилиду. Чүнки Илаһ болидиған болса, у башқа бир Илаһтин мәдәт соримиған болатти. Һәқиқий Илаһта аҗизлиқ, налә-пәрияд қилиш, чарчаш, ярдәм сораш, азаплиниш вә өлтүрүлүштәк сүпәтләр қәтъий болмайду. Чүнки һәқиқий Илаһ һәммигә қадир, һемишәм тирик, қудрәтлик заттур. “Һеч тонумидиңму яки аңлимидиңму? Мәңгүлүк рәб йәр йүзиниң һәммә тәрәплирини яратқан вә һармайдиған, чарчимайдиған заттур” («Тәврат» “Иссия”40:27). Буниңға охшаш мәтинләр икки әһидниң китаплирида наһайити көп учрайду. Мәсилән, «Тәврат» “Иссия”44:6-, “Ирмия”10:10-, “Һәбәкфуқ”1:12-, «Инҗил» “Павлус 2”1:17- мәтинлиридә һәқиқий Илаһниң шериксиз, тәңдашсиз, һемишәм тирик, өлмәйдиған, чарчимайдиған зат екәнлигини испатлайдиған сөзләр бар, паний болғучи вә өлүмгә йүз тутқучи инсан қандақму Илаһ болалисун?!

«Тәврат» “Һәбәққут”1:12-мәтининиң бурунқи нәширлиридә: “Әй, мениң, Илаһим Рәб! Сән мениң муқәддәс Илаһимсән, сән һеч өлмәйсән”, – дәп нәшир қилинған болса, кейинки йеңи нәширлиридә бу мәтининиң ахирқи “һеч өлмәйсән” дегән сөзи “һеч өлмәймиз”гә өзгәртилгән. Бу христианларниң креста өлтүрүлгән Исаниң өзи Аллаһ еди, дәйдиған хата давалирини күчкә егә қилиш үчүн қилған бурмилашлири еди.

Бәшинчи сөзи

«Инҗил» “Юһәнна” 17-20 мәтинидә Иса әләйһисаламниң мәждәнийәлик Мәрийәм атлиқ аялға мундақ дегәнлиги қәйт қилинған: “Лекин сән қериндашлиримизниң йениға кәткин. Уларға мениң вә силәрниң атаңлар, мениң вә силәрниң Илаһиңлар болған затниң йениға өрләйдиғанлиғимни ейтқин”. Бу сөзидә Иса әләйһиссалам өзи билән башқа инсанларни Аллаһниң уларниң атиси вә Илаһи екәнлигигә охшаш қилип көрсәткән. Иса әләйһиссалам һәқиқәттә Аллаһниң оғли болмиғанға охшаш униң муритлириму һәқиқәттә Аллаһниң оғуллири әмәстур. Бәлки бу мавзудики “ата” сөзи һәқиқий мәнада әмәс, бәлким җазийу мәнада қоллинилған. Әгәр Иса әләйһиссаламни һәқиқәттә Аллаһниң оғли дәп дава қилинса, униң муритлириниң һәқиқәттә Аллаһниң оғуллири, дәп дава қилинған болиду. Бу мүмкин әмәс. Бу сөз Иса әләйһиссаламниң асманға чиқип кетиши алдида ейтилған екән. Буниңдин шу һәқиқәт испатлинидуки, Иса әләйһиссалам өзиниң Аллаһниң бәндиси екәнлигини ахирқи нәпәсигә қәдәр елан қилип кәлгән. Мана бу сөз Иса әләйһисаламларниң

“Қуръан Қәримдә” баян қилинған мону сөзини тәкитләйду: “Һәқиқәтән, мениң вә силәрниң рәббиңлар Аллаһтур, униңға ибадәт қилиңлар”(3-сүрә Әл имран 51-айәт). “Һәқиқәтән, мениң рәббим вә силәрниң рәббиңлар Аллаһтур”(19-сүрә Мәрйәм 36-айәт). Үчни бир гәвдә қилиш етиқади Иса әләйһисаламниң муритлири билән видалишип асманға чиқип кетиш алдида ейтқан ахирқи сөзигә зиттур. Чүнки у һаятиниң ахирқи шу ләһзилиригичә Аллаһни бир дәп етиқат қилишқа вә өзини Аллаһниң бәндиси дәп билишкә чақирған.

Алтинчи сөз

«Инҗилларда» Иса әләйһиссаламниң өзиниң инсан, муәллимә вә Пәйғәмбәр екәнлигини ашкарә һалда елан қилған сөзлири наһайити көптур. Мураҗиәт қилғучилар «Инҗил» “Мәтта 10:40,11:19,13:57,15:24,17::12-22,19:16,21:11-46,23:8-10,26:18 «Инҗил» “Маркос” 9:37-38,10:35, «Инҗил» “Луқа” 4:43,5:5,7:16,39,40,8:24,45,9:33, 56,10:16,12:13,13:33-34,17:13,23:47,24:19, «Инҗил» “Юһәнна” 1:38,4:19,31-34, 5:23-24,36-37, 6:14, 25,7:15+18,52,8:18 17:26-, 28-,29-,40,42,9:11-,15-,17,11:42, 12:44-, 49-, 50,13:13-14, 14:24,17:3-,8-,18,25-,20:16-,21 - мәтинләргә қарисун.

Төвәндә бәзисини баян қилимиз. Иса әләйһисалам мундақ дегән: “Силәрни қобул қилған киши мени қобул қилған болиду. Мени қобул қилған киши мени әвәткән затни қобул қилған болиду” («Инҗил» “Мәтта”10:40).

“Иса җавап берип мундақ деди: «Мән пәқәт Исраил сулалисиниң йиткән қойлириға әвәтилдим”. («Инҗил» “Мәтта”15:24).

“Көпчилик манна бу насирадин әвәтилгән улуқ Пәйғәмбәр Йәсуидур дейишти” («Инҗил» “Мәтта 21:11”).

Иса әләйһиссалам муритлириға: “Чүнки силәрниң муәлли-миңлар мәсиһ дегән бирла кишидур” дегән. («Инҗил» “Мәтта” 23:8-,10).

“Иса уларға: «Қалған шәһәрләрдиму Аллаһниң падишаһ-лиғини бешарәт қилишим керәк, чүнки мән шуниң үчүн әвәтилдим” («Инҗил» “Луқа”4:34). Иса әләйһиссалам өлүкни тирилдүргәндин кейин: “Һәммиси қорқунучқа чүшкән һалда, Аллаһқа һәмду сана ейтишип: аримизда улуқ Пәйғәмбәр кәпту, Аллаһ өз хәлқигә нәзәр қилипту дейишти”. («Инҗил» “Луқа” 7:16)

“Силәрни аңлаватқан зат мени аңлайду. Силәрни хар көргән киши, мениму хар көргән болиду. Мени хар көргән киши, мени әвәткән затни хар көргән охшаш болиду” («Инҗил» “Луқа”10:16).

Иса көрсәткән мөҗүзиләрни көргән хәлиқ һәқиқәтән бу аләмгә әвәткән Пәйғәмбир дейишти. («Инҗил “Луқа”6:14»).

“Йәһудийлар Исадин әҗәплинип: бу оқумиған бир адәм турса, қандақ болуп китапларни билиду дейишкәндә, Иса уларға җавап берип: Мениң тәлимим саңа аит әмәс, бәлки мени әвәткән затқа аиттур деди ”. («Инҗил» “Юһәнна”16:15).

“Мени әвәткән зат маңа гуваһтур, лекин мени әвәткән зат һәқтур. Мән пәқәт униңдин аңлиғанлиримни аләмгә елан қиливатимән. Мени әвәткән зат һемишәм мениң билән биргидур. Мени тәрк әткини йоқ, лекин силәр һазир мени өлтүрмәкчи болуватисиләр. Мән Аллаһтин аңлиған һәқиқәтләрни силәргә сөзләп бериватқан бир инсанмән. Чүнки мән өзәмчә Пәйғәмбәр болуп кәлгиним йоқ. Бәлким мени у зат әвәтти.” («Инҗил» “Юһәнна”8:18-,26-,29-,40-,42).

“Силәр мени “муәллим”, “әпәндим” дәп чақириватисиләр. Бу яхши, чүнки мән шундақмән.” («Инҗил» “Юһәнна”13:13).

Жуқуридики мәтинләрдә Иса әләйһисалам өзиниң инсан вә муәллим екәнлигини, униң пәқәт Аллаһтин аңлиғанлирини кишиләргә йәткүзидиған һәқ Пәйғәмбәр екәнлигини очуқ баян қилған. Аллаһ мөҗүзиләрни униң инсанлиқ вә Пәйғәмбәрлик сүпитигә асасән униң қолида әмәлгә ашурған.

Йәттинчи сөзи.

"Өз вақтида Йәсуъи улар билән Гетсәймани дегән яққа келип муритлириға: «Мән у җайға берип дуа қилип болғичә, силәр бу йәрдә туруп туруңлар», деди вә Зәбдинниң икки оғли билән Петросни өз йенида елип қалди, көп ғәм-қайғуға патти вә беарам болди. Уларға ейтти: «Мән өлгидәк ғәм ичидә қеливатимән. Мениң йенимда ойғақ туруңлар». Андин алдиға бираз меңип йәргә йиқилип, мундақ дәп дуа қилишқа башлиди. «Әй, ата! Мүмкин болса, бу пиялә мәндин өтсүн. Лекин мән халиғандәк әмәс, бәлки сән халиғандәк болсун». Андин муритлириниң йениға қайтип келип, уларниң ухлаватқанлиғини көрүп Петросқа ейтти: «Мана мениң билән бир саатму ойғақ туралмидиңларму? Силәр кечидә ойғақ туруп дуа қилиңларки, синақларға дуч кәлмәңлар. Роһ ирадиликтур, амма бәдән аҗиздур». Йәнә иккинчи қетим кетип дуа ейтти: «Әй, ата! Мән уни ичмигичә, пиялә мәндин өтмәйдиған болса, сениң халиғиниңчә болсун». Андин қайтип келип уларни ухлаватқан һалда көрди. Чүнки уларниң көзлири еғирлашқан еди. Йәсуъи улардин айрилип, үчинчи қетим кетип дуа қилип, бурун ейтқан сөзлирини тәкрарлиди. Андин муритлириниң йениға келип ейтти: «Әнди ухлап, раһәтлиниңлар. Мана әнди саатму йеқинлашти, инсан оғли гунаһкарларниң қолиға тапшурулиду. Туруңлар, кетәйли. Мени тутуп бәргүчи йеқинлишиватиду" («Инҗил» "Мәтта"26:36-46). Бу мәтинләрниң охшиши (Инҗил "Луқа"22:39-46) мәтинлиридин у баян қилинған. Бу мәтинләрдә Иса әләйһиссалам өзиниң Пәйғәмбәр вә бәндә екәнлигини елан қилған һәм униң үстигә ғәм-қайғуға патидиған, чарчайдиған, дуа қилип, ярдәм сорайдиған вә өлидиған бир киши Илаһ болалмайду, бәлки у инсандур.

Иса әләйһиссаламниң илаһлиғиға кәлтүрүлгән нәқил-ләрниң хаталиғиниң испатлиниши

Христианлар өзлириниң Иса әләйһиссаламни Илаһ дәйди-ған даваси күчкә егә қилишлири үчүн «Инҗилларда» кәлгән бәзи мәтинләрни дәлил қилип көрситиду. Бундақ мәтинләр хусусән «Инҗил» "Юһәнна"да көп учрайду. Төвәндә уларниң бу мәсилидики дәлиллирини нәқил кәлтүрүп, уларға рәддийә берилиду.

Уларниң биринчи дәлили.

Уларниң биринчи дәлилили, Иса әләйһиссалам үчүн "Аллаһниң оғли" дегән сөзиниң қоллиниши болуп, бу дәлил икки җәһәттин хатадур:

1- «Инҗиллардики» "Аллаһниң оғли" ибарисиниң Иса әләйһиссаламниң өзини мән "Инсан оғли" дәп тонутқанда, уни "Давутниң оғли" дегән ибариләргә зиттур. Мәсилән, Иса әләйһиссаламға "Инсан оғли" дегән сөзи «Инҗил» "Мәтта" 8:20,9:-16,13:27,17:9-,13-,22-,18:11,19:27, 20:18-, 24:27,20:18-,28-,24:27, 26:24-,45-,64- мәтинлиридә, униңға "Давутниң оғли" дегән сөзи йәнә «Инҗил» «Мәтта» 9:27, 12:23, 15:22, 20:30-31, 21:9,-15, 22:42 – мәтинлиридә вә «Инҗил» «Луқа» 18:38-, 39-48, – мәтинлиридә «Инҗил» «Луққа» 18:38-, – мәтинлиридә қоллинилған. Иса әләйһиссаламниң Давут әләйһиссаламға, андин Ибраһим әләйһиссаламниң нәвриси Яқуп әләйһиссалам-ғичә болған нәсәб тизмиси Инҗил "Мәтта" 1:1-17- вә "Луқа" 3:23-34-мәтинлиридә баян қилинған. Иса әләйһиссаламниң нәсиби «Инҗилларға» көрә жуқуридики Пәйғәмбәрләргә берип йәтсә, шүбһисизки, у чоқум инсан оғлидур. Чүнки у Илаһ болидиған болса, униң нәсиби инсанларға туташмиған болатти.

2- «Инҗилларда» кәлгән "Аллаһниң оғли" дегән сөз һәргизму һәқиқий мәнада қоллинилған әмәс. Чүнки "оғул" сөзиниң һәқиқий мәнаси пүтүн дуния әһлиниң луғәтлиридә ата билән аниниң өз ара

йеқинчилиқ қилиши арқилиқ төрәлгән инсан дегәнликтур. Шуңа «Инҗилларда» кәлгән “Аллаһниң оғли” дегән сөзләрни Иса әләйһиссаламниң шәнигә мунасип келидиған җазий мәнаси билән “Яхши инсан” мәнасида кәлгәнлигиниң дәлиллири «Инҗилларда» наһайити көптур: “Һәқиқәт, бу инсан Аллаһниң оғлидур” («Инҗил» “Маркос”15:39). “Йүз беши командан болған ишларни көргәндин кейин, Аллаһқа һәмдусана ейтип: «Һәқиқәтән бу яхши инсандур», деди («Инҗил» “Луқа”23:47). Луқаниң бу текстики “яхши” дегән сөз “Маркостики” әйни мәтиндә “Аллаһниң оғли” дегән сөзгә өзгәртилип кәлгән. Христианларниң Иса әләйһиссаламни Аллаһниң оғли дәйдиған батил давасини күчкә егә қилишлири үчүн давамлиқ түрдә «Инҗилларни» өзгәртиш, бурмилаш қатарлиқ җинайәтлири түпәйлидин келип чиққан бу икки ләвзә арисидики зитлиқлардин қәтъий нәзәр һалда, бу икки ләвзини – биригә зит әмәс, дәп пәрәз қилғандиму, бу иккиси “Аллаһниң оғли” дегән сөзини яхши, адил кишиләр үчүн қоллинишниң җа изи екәнлигини испатлайду. Хусусән, жуқуридики мәтиндә йүз беши команданниң Иса әләйһиссаламни инсан дәп тәриплигәнлиги вә униң бу сөзигә қаршилиқ билдүрүлмигәнлиги Иса әләйһиссаламниң инсан екәнлигигә айрим бир дәлилдур. «Инҗилларда» “Аллаһниң оғли” дегән сөз Иса әләйһиссаламдин башқиму яхши кишиләр үчүн қолинилғандәк, “Иблисниң оғли” дегән сөзму яман инсанларға қоллинилип кәлгән. “Аманлиқ елип кәлгүчиләр бәхиткә еришсун! Чүнки улар Аллаһниң оғуллири дәп атилиду” («Инҗил» “Мәтта”5:9). “Амма мән силәргә ейтимәнки, дүшмәнлириңларни сөйүңлар. Силәргә ләнәт оқуғанларни тәбрикләңлар. Силәрни қоғлиғанлар үчүн дуа қилиңлар. Шундақ қилсаңлар, асмандики атаңларниң оғуллири болалайсиләр” («Инҗил» “Мәтта”5:44-45).

Иса әләйһиссалам жуқуридики мәтинләрдә аманлиқни турғузғучиларни вә яхши иш қилғучиларни “Аллаһниң оғуллири” дәп атиған. Иса әләйһиссалам билән йәһудийлар оттурисида муназирә болған. Униң бәзи мәтинлирини нәқил кәлтүрмәкчимиз: “(Иса йәһудийларға дедики) Силәр атаңларниң ишлирини қиливатисиләр». Улар Исаға җавап берип: «Биз зинадин болған әмәсмиз. Бизниң бирла атимиз бар, у болсиму Аллаһтур» девиди, Иса ейтти: «Әгәр Аллаһ силәрниң атаңлар болған болса еди, силәр мени сөйгән болаттиңлар… бәлки шу атаңларниң һавайи-һәвәслирини орунлашни халайсиләр» («Инҗил» “Юһәнна”8:41-44).

Йәһудийлар өзлирини Аллаһниң оғуллири, йәни Аллаға итаәт қилғучи яхши кишиләрмиз, дәп дава қилғанда, Иса әләйһиссалам уларниң иблисниң оғуллири, йәни алдамчи вә шәйтанға итаәт қилғучилар екәнлигини ейтқан. Шүбһисизки, Аллаһ яки Иблис уларниң һеч бириниң һәқиқий атиси әмәстур. Бу сөзләр пәқәт мәҗазий мәнаси билән шундақ қоллинилған. Бу мәҗазий мәнани күчләндүридиған сөзләрму «Инҗилларда» көпләп учримақта. Мәсилән: “Гунаһ өткүзгән киши иблистур, чүнки иблисму әң авал гунаһ өткүзгән. Аллаһтин туғулған һәрқандақ киши гуна өткүзмәйду. Чүнки униң уруғи униңда сабит қалиду вә Аллаһтин туғулғини үчүн, у гунаһ қилмайду. Буниң билән Аллаһниң оғуллири Иблисниң оғуллиридин пәриқ қилиниду” («Инҗил» “Юһәнна”3:8-10).

“Әй, яранлар бир-биримизни дост тутайли, чүнки муһәббәт Аллаһдиндур. Сөйгән һәр киши Аллаһдин туғулған болиду вә у Аллаһни тонуйду”(«Инҗил» “Юһәнна 1” 4:7). “Исаниң мәсиһ екәнлигигә ишәнгән һәрқандақ киши Аллаһтин туғулған болиду. Туққанни сөйгән һәрқандақ киши туғулғанниму сөйиду. Шуңа биз Аллаһни сөйүп, униң әмирлиригә әмәл қилсақ, Аллаһниң оғлини сөйгәнлигимизни шуниңдин билимиз” («Инҗил» “Юһәнна1”5:1-2).

“Әйипсиз, сап болуп, бузуқ бир нәсил арисида асмандики нурлардәк пақирап, Аллаһниң дағсиз оғуллиридин болушуңлар үчүн терикмәстин, җедәл-җазирә қилмастин, һәр ишни қилиңлар” («Инҗил» “Филипийликләр” 2:14-15).

“Чүнки Аллаһниң роһи билән иш көргәнләрниң һәммиси Аллаһниң оғуллиридур”. («Инжил» “Римлиқлар” 8:14). «Шүб-һисизки, жуқуридики мәтинләрдә тилға елинғанларниң һеч-бири һәқиқий мәнада Аллаһниң оғуллири әмәстур».

Бундақ сөзләр икки әһдә китаплирида көп тепилиду. Мәсилән «Инжил» “Луқа” 3:83 мәтинидә “Аллаһниң оғли” дегән шу сөз Адәм әләйһиссалам үчүн қоллинилған.

«Тәврат» «Чиқиш” 31:9 мәтинидә “Аллаһниң биринчи оғли” дегән сөз Исраил (Йәни Яқуп әләйһиссалам) үчүн қоллинилған.

«Тәврат» “Зәбур” 89:26-,27-мәтинләрдә Давут әләйһисалам үчүн “Аллаһниң биринчи оғли” дегән сөз вә Аллаһ үчүн “Униң атиси” дегән сөз қоллинилған.

«Тәврат» “Самуил 2” 31:9 мәтинидә Сулайман әләйһиссалам үчүн “Аллаһниң оғли” вә Алла үчүн “Сулайманниң атиси” дегән сөзләр қолланған.

Әгәр “Аллаһниң оғли” дегән сөзниң Иса әләйһиссалам үчүн қоллинилғанлиғи униң һәқиқәттә Аллаһниң оғли вә Илаһ екәнлигини лазим қилидиған болса, Адәм, Исраил, Әхрам, Давут вә Сулайман әләйһиссаламлар Илаһ болушқа Иса әләйһиссаламдин һәқлиқтур. Чүнки улар Иса әләйһиссаламниң әждатлиридур. Чүнки улардин үчигә “Аллаһниң биринчи оғли” ибариси қоллинилған. “Аллаһниң оғуллири” дегән сөз Исраил сулалисиниң һәммиси үчүн қоллинилинип, «Тәвратниң» көп орунлирида кәлгән. Мәсилән «Тәврат» “14:1,32:19 “Иссия” 1:2,30:1,64:8,-мәтинлиридә Аллаһ үчүн “Пүтүн Исраил әвлатлириниң атиси” дегән сөз қоллинилған. «Тәврат» “Әййуп” 38:7-мәтинидә: “Алла оғуллириниң һәммиси вақириди” дәп қәйт қилинған. «Тәврат» “Зәбур” 68:5-мәтинидә: “Житимларниң атиси вә тулларниң қазиси Аллаһтур” дәп қәйт қилинған.

Жуқуридики мәтинләрниң һәммиси мәҗазий мәнада қоллинилған болуп, әһли китаплардин һечбир киши мәзкүр мәтинләрдики қоллинишларни һәқиқий мәнада қоллинилған, дәп етиқат қилмайду вә даваму қилалмайду.

Адәм әләйһиссаламни, униң әвлатлирини, Яқуп әләй-һиссаламни, Әфрамни, Давут вә Сулайман әләйһиссаламларни, житимларни вә Исраил әвлатлирини уларни мәҗазий мәнада Аллаһниң оғуллири дейилгәнлик сәвәптин, Илаһ дәп етиқат қилиш тоғра болмиғандәк, Иса әләйһиссаламниму һәқиқий мәнада мәхсәт қилинмиған “Аллаһ оғли” дегән сөзиниң униңға қоллинилғанлиғи үчүн, Илаһ дәп дава қилиш жаиз әмәстур.

Уларниң иккинчи дәлили.

Уларниң иккинчи дәлили, Иса жуқури аләмдиндур, у бу аләмдин әмәс, дегән сөзләрниң «Инжилларда» кәлгәнлиги болуп, «Инжил» “Юһәнна” 8:23 мәтиндә Иса әләйһиссаламниң мону сөзи қәйт қилинған: “Иса уларға: силәр төвәндин, мән жуқуридинмән. Силәр бу аләмдин силәр, амма мән бу аләмдин әмәсмән”.

Улар Иса әләйһиссаламниң бу мәтиндики сөзи униң бу аләмләргә аит болмиған ата Илаһтин (йәни илаһтин) чүшкән бала Илаһ екәнлигини ипадиләйду, дәп гуман қилишиду. Бу пикир шәксиз хата вә һәқиқәткә зиттур. Чүнки Иса әләйһиссалам һәқиқәттә бу аләмдин еди. Уларниң жуқуридики хата пикригә икки җәһәттин мундақ дәп җавап берилиду:

1-Бу тәвил әқлий дәлилләргә вә самави китапларниң очуқ мәтинлиригә зиттур.

2-Иса әләйһиссалам униңға охшаш сөзләрни муритлири үчүнму ейтқан. Мәсилән: “Әгәр силәр бу аләмдин болған болсаңлар еди, әлвәттә, аләм өзиниң алаһидә кишилирини сөйгән болатти. Лекин силәр бу аләмдин әмәссиләр, бәлки мән силәрни бу аләмдин таллидим, шуңа бу аләм силәргә адавәт қилиду”. («Инжил» “Юһәнна”15:19).

Иса әләйһиссалам муритлири һәққидә мундақ дегән: “Аләм уларни яман көрди, чүнки мәнму бу аләмдин болмиғандәк, уларму бу аләмдин әмәс. Мән бу аләмгә аит болмиғандәк, уларму бу аләмгә аит әмәстур” («Инжил» “Юһәнна”17:14-16).

Иса әләйһиссалам жуқуридики вә башқа мәтинләрдә өзи билән муритлирини бу аләмдин әмәсликтә охшаш қилип ипадилигән. Улар гуман қилғандәк, Иса әләйһиссаламниң жуқуридики сөзлири униң Илаһ екәнлигини испатлайдиған болса, униң муритлириниңму һәммиси Илаһ болушқа тегишлик болуп қалиду. Чүнки уларниму бу аләмдин әмәс дегән. Һалбуки, христианлар Иса муритлириниң һечбирини Илаһ, дәп етиқат қилмайду. Бундақ болған екән, христианларниң бу пикриниң хата екәнлиги испатланған болиду.

Иса әләйһиссаламниң жуқуридики мәтинлиридики сөзлириниң әң тоғра тәвили мундақтур: Иса әләйһиссалам вә униң муритлири бу дунияниң мәнпиәтлирини көзләй-диғанлардин әмәс, бәлки улар ахирәтни, Аллаһниң дәргаһида уларға берилидиған алий мукапатларни вә жуқури дәрижини көзләйдиған кишиләрдур. Бундақ мәҗазлар дуниядики һәр-қайси тилларда мәшһурдур. Мәсилән, ахирәт үчүн өзлирини атавәткән тәрки дуния кишиләрни “улар бу дуниядин әмәс” дейилиду.

Уларниң үчинчи дәлилили.

Уларниң үчинчи дәлили, «Инжилларда кәлгән» “Мәсиһ билән ата бирдур” дегән сөзләр болуп, «Инҗил» “Йүһәнна” 10:30-мәтинидә Иса әләйһиссаламниң “Мән вә ата бирмиз” дегән сөзи қәйт қилинған. Бу сөз, уларниң гуманиға көрә, Иса әләйһиссаламниң әмәлиятта Аллаһ билән бир екәнлигини вә униңму Аллаһқа охшаш Илаһ екәнлигини ипадиләрмиш. Бу тәвилму икки җәһәттин хатадур:

1-Христианларниң нәзәридә Иса әләйһиссаламниң лаһут (Илаһ) вә насут (инсан) дегән икки тәбиити (хусусийити) бардур. Улар Иса әләйһиссаламни униң инсанлиқ хусусийити етивари билән әмәс, бәлки униң Илаһлиқ хусусийити етивари билән Илаһ, йәни Аллаһ билән бирдур дәйду. Мәсиһ дегән исим уларға уларниң нәзәридә Иса әләйһиссаламниң лаһутлиғиға вә насутлиғиға охшаш қоллинилғанлиғи үчүн, уларниң жуқуридики тәвили шәксиз хатадур.

2-Буниңға охшаш сөзләр муритлар һәққидиму сөзләнгән: Мәсилән: “Сениң мени әвәткиниңгә аләм ишәнсун үчүн әй ата! Сән мәндә вә мән сәндә бир болғинимиздәк, уларму биздә болғай. Биз бир болғандәк, уларму биздә болсун үчүн, сән маңа әта қилған улуқлуқни уларға бәрдим. Дуния сениң мени әвәтип, мени сөйгиниңдәк, уларни сөйгиниңни билсун үчүн, мән улар дава сән мәндә болғиниңдәк, улар бирликни толуқлиғай! («Инҗил» «Юһәнна” 17:21-23).

Бу мәтиндә кәлгән сөзләр муритларниң өз ара бир-бири билән вә Иса әләйһиссалам билән бир екәнлигини ипадиләйду. Муритлири билән бир болғанлиғиға охшаш қилип ипадилигән. Шу ениққи, уларниң өз арилиридики бир-бири билән болған бирлиги һәқиқий мәнадики бирлик әмәс, йәни бирлишип бир нәрсини тәшкил қилған мәнада әмәстур. Шуниңдәк, Иса әләйһиссаламму Аллаһ билән һәқиқий мәнада бир әмәс. Йәни иккиси бирлишип, мурәккәп болған әмәс. Бәлки “Аллаһ билән бир” дегән сөзниң тоғра мәнаси: Аллаһниң әмирлиригә итаәт қилиш вә яхши ишларни қилиш демәктур. Бу мәнада Иса әләйһиссалам барлиқ муритлири билән пүтүн әһли иман кишиләр билән бирдур. Уларниң арисидики бирла пәриқ қувәт вә аҗизлиқ пәрқидур. Шүбһисизки, Иса әләйһиссаламниң Аллаһқа болған итаәтчанлиғи униң муритлириниң итаәт-чанлиғидин күчлүктур, әлвәттә. Бу мәтинләрдики бирликтики мәхсәт, уларниң муддиалириниң вә ишлириниң бирлигидур. Чүнки улар Аллаһни сөйүш вә униңға итаәт қилишта һәммиси бирдур. Буниңдин муритларниң затиниң бир-бири билән яки Иса әләйһиссалам билән бир екәнлиги тәсәввур қилинмиғандәк, Иса әләйһиссаламниңму затиниң Аллаһ билән бир екәнлиги тәсәввур қилинмайду.

Уларниң төртинчи дәлили

Христианларниң Исани көрүш Аллаһни көргәнликтур. Чүнки Иса атида (йәни Аллаһта), Аллаһ Исадидур, дәйдиған батил даваси болуп, «Инжил» (Юһәнна) 14:9-,10- мәтинлиридә мундақ дәп қәйт қилинған: "Йәсъу униңға ейтти: Әй, Филепус! Шунчә вақит силәр билән биргә болдум, сән мени техичә тонумидиңму? Мени көргән киши атини көргән болиду. Сән атини бизгә көрсәткин дәп қандақ ейтисән? Сән мениң атида, атиниң мәндә екәнлигигә ишәнмәмсән? Силәргә ейтип бәргән сөзлиримни мән өз хаһишимдин ейтқиним йоқ. Лекин мениңдә орун алған ата ишларни қилиду". Жуқуридики мәтинләр уларниң гуманиға көрә Иса әләйһиссаламниң Илаһ екәнлигигә далаләт қилиду. Чүнки уни көрүш, Аллаһни көргәнликтур вә Аллаһ униңдидур. Бу дәлилму икки җәһәттин хатадур:

1-Уларниң «Инжиллириниң» дәлиллиригә асасән Аллаһни бу дунияда көрүш мүмкин. Дәлиллиригә асасән Аллаһни бу дунияда көрүш мүмкин әмәс вә Исани көргәнлик һәқиқәттә Аллаһни көргәнлик әмәс. Улар бу орундики "көрүшни" "тонушқа" тәвил қилиду. Иса әләйһиссаламни униң җисми етивари билән тонусиму, тонушму униң Аллаһ билән бир екәнлигини ипадилимәйду. Әң тоғриси шуки, Иса әләйһиссалам қиливатқан ишларни көргән киши гува Аллаһниң ишлирини көргән болиду. Чүнки Иса әләйһиссалам қилған бу ишлар Аллаһниң әмри вә ирадиси билән әмәлгә ашқан.

2-Буниңға охшаш сөзләр муритлар һәққидиму кәлгән. Мәсилән: "У күндә мән атида, силәр мәндә вә мәнму силәрдә болғинимизни билисиләр" («Инжил» "Юһәнна"14:20).

"Әй, ата, сән мәндә вә мән сәндә болғандәк, уларниң һәммиси биздә бир болғай"(«Инжил» «Юһәнна" 17:21).

"Бәдиниңларниң Аллаһтин силәргә берилгән муқәддәс роһниң һәйкили екәнлигини биләмсиләр? Шуңа силәр өзәңларға аит әмәстур." («Инжил» "Курнитиликләр1" 6:19).

"Һәқиқәтән силәр Аллаһниң жанлиқ һәйкилисиләр"(«Инжил» "Курнитиликләр 2" 16:6).

"Һәмминиң атиси болған Аллаһ бирдур. У һәмминиң үстидә, һәммә билән биллә вә һәммидидур". («Инжил» "Эфусуслуқлар" 6:4).

Жуқуридики мәтинләр Аллаһниң һәқиқий мәнада инсанларда орун алғанлиғини вә униң инсанлар билән бир екәнлигини ипадиләп, Аллаһ билән бир болған яки Аллаһ униңда болған кишиләрниң Илаһ екәнлигини испатлайдиған болса, муритлар, курнитиликләр вә эфусуслуқларниң һәммиси Илаһ болушқа тегишлик болуп қалиду. Һалбуки, улар Илаһ әмәс. Бундақ болған екән, жуқуридики мәтинләрниң һәқиқий мәнаси Аллаһниң бирәр кишидә яки униң Аллаһта болғанлиғи, шуниңдәк, бирәр кишиниң Исада яки Исаниң униңда болғанлиғи һәқиқий мәнадики орун алғанлиқ әмәс. Бәлки уларниң әмирлиригә итаәт қилғанлиқ демәктур. Иса әләйһиссаламни тонуш вә униңға итаәт қилиш Аллаһни тонуғанлиқниң вә әмригә итаәт қилғанлиқниң орнида туриду дегәнликтур.

Жуқуридики мәтинләрни христианларниң чүшәнгини бойичә тоғра дәп пәрәз қилған тәғдирдиму, биз, мусулманлар, бу «Инжилларда» кәлгән сөзләрни һәқиқәттә Иса әләйһиссаламниң яки муритлириниң сөзлири, дәп етиқат қилмаймиз. Чүнки биз башта баян қилғандәк, уларниң икки әһдә китаплириниң һечбири йетип келиштә ишәшлик васитилири билән кәлгән әмәс. Шуңа бу китапларниң шүбһилик болуп қалғанлиғи испатланған вә уларму иқрар қилған. Бизниң етиқатимиз бойичә дәймизки, Иса әләйһиссалам вә униң садиқ муритлири бундақ куфри етиқатлардин пактур. Улар Аллаһниң шәнигә лайиқ кәлмәйдиған бундақ хата сөзләрни ейтмиған, пәқәт кейинкиләр бу сөзләрни Аллаһниң намиға тоқуп чиқарған. Биз Аллаһниң шериксиз, балисиз, тәңдашсиз бир

екәнлигигә, Иса вә Муһәммәд әләйһиссаламларниң Аллаһниң бәндилири вә әлчилири екәнлигигә вә муритларниң Иса әләйһиссаламниң һәрқайси чағларға дин тарқитишқа әвәткән әлчилири екәнлигигә ишинимиз вә гувалиқ беримиз.

ҮЧИНЧИ БАП

«ҚУРЪАН КӘРИМНИҢ» АЛЛАҺНИҢ СӨЗИ ВӘ МӨҖҮЗИ ЕКӘНЛИГИНИҢ ИСПАТЛИНИШИ

«ҚУРЪАН КӘРИМНИҢ» АЛЛАҺНИҢ СӨЗИ ЕКӘНЛИГИНИ ИСПАТЛАЙДИҒАН ДӘЛИЛЛӘР

«Қуръан Кәрим» әрәпләрдә мисли көрүлмигән дәрижидики әң үстүн балағәт вә пасаһәт билән кәлгәндин кейин, әрәпләрниң әдәбияттики үстүнлүклири униң балағити алдида тиз чөкүшкә мәҗбур болған.

Балағәт мәхсәт қилинған мавзуни униңға мунасип ипадиләш демәктур. Пасаһәт ипадилимәкчи болған мәнани әң чүшинишлик вә бәдиий услуб билән тәбирләш демәктур. Мөҗүзә инсанларниң қолидин кәлмәйдиған хариғи адәт (адәттин ташқири) ишлар демәктур.

«Қуръанниң» балағәт вә пасаһәт җәһәттин әң жуқури дәрижидә екәнлигини униң төвәндики алаһидиликлиридин билимиз:

1-Әрәп, әҗәм (әрәп болмиған) һәрқандақ хәлиқниң әдәбий пасаһити, мәйли улар шаир болсун, мәйли язғучи болсун, уларниң өзлири билгән вә көргәнлирини тәсәввурләшлири билән болиду. Бәзидә бирәр язғучи яки шаирда йеңи бир услуб яки айрим бир алаһидилик көрүлиду. Кейинкиләр көпинчә һалларда бурунқиларниң алаһидиликлиригә әгишиду. «Қуръан Кәрим” бундақ нәрсиләрниң хусусий баянида болмиған. Шундақтиму униңда бурунқи әрәпләрдә көрүлүп бақмиған пасаһәт вә балағәтләр бардур.

2-Әрәпләрниң пасаһити ялғанчилиқтин хали болалмиған түрлүк ғәрәзләр вә һәрхил мавзуларда кәлгән. Һәтта уларда “Шеирниң әң яхшиси ялғинидур” дәйдиған гәп мәшһур еди. Амма «Қуръан Кәрим» пүтүн мавзулирида әң чекигә йәткән пасаһәтләр вә растчиллиқ билән кәлгән.

3-Һәрқандақ шаир өзиниң пүтүн шеирлири пасаһәтлик болмисиму вә пасаһәтлик болған бир яки икки бейит шеири билән пасаһәтлик шаир дәп тонулиду. Амма «Қуръан Кәрим» айәтлириниң һәммиси кишиләрни һәйран қалдурарлиқ дәрижидики пасаһити вә балағити билән кәлгән. Мәсилән: Йүсуф сүрисини убдан тәпәккүр қилған киши униң шу узунлуғи билән әң үстүн дәрижидә пасаһәт билән кәлгәнлигини көриду.

4-Шаир яки муәллип бирәр мавзуни тәкрарлиғанда, униң иккинчи қетимқи тәкрарлиши биринчисигә охшаш чиқмаслиғи мүмкин. Амма Пәйғәмбәрләрниң қиссилири яритилиш вә қайтиш әһваллири, шәриәт әһкамлири, етиқат мәсилилири вә Аллаһниң сүпәтлири «Қуръан Кәрим» айәтлиридә тәкрарлинип кәлгән болсиму, уларниң һәммиси әң үстүн пасаһәт вә балағәт билән кәлгән, тәкрарлар арисида бирәр ихтилап яки зитлиқ қәтъий көрүлмигән.

5- «Қуръанда» баян қилған буйруқлар, чәклимиләр, пәриз, важиплар, ибадәтләрниң системилири, яман ишларниң гунаһлиғи, яхши ишларға кишиләрни үндәшниң пәзилити, ахирәт ишлирини дуния ишлиридин илгири қилиш мәсилиси қатарлиқларниң һәммиси әң үстүн балағәт вә пасаһәт билән кәлгән. Мәлумки, адәттә мундақ мәсилиләрниң баяни пасаһәтликниң төвәнләп кетишигә сәвәп

болиду. Шуңа һәрқандақ шаир яки язғучи бәзи етиқат вә фиқһи мәсилилирини балағәтлик һәм пасаһәтлик қилип йезип чиқишқа ажизлиқ қилиду.

6-Һәрқандақ шаир сөзини бир пәндә балағәтлик услубта язалиса, башқа пәнләрдә ундақ қилалмайду. Амма «Қуръан Кәрим» кишиләрни яхши ишларға тәрғип қилиш, яман ишларниң ақивитидин агаһландуруш, несиһәт қилиш вә башқа пүтүн мавзуларда әң жуқури пасаһәт вә балағәт билән кәлгән. Бунңға бәзи мисалларни кәлтүримиз.

Тәрғип һәққидә: "Уларниң қилған әмәллиригә мукапат бериш йүзисидин Аллаһниң һозурида сақланған вә уларни хошал қилидиған катта немәтни һечким билмәйду" (32-сүрә «Сәждә», 17-айәт).

Агаһландуруш һәққидә: "Һәрбир учиға чиққан тәрса, шәпқәтсиз һалак болди. Униң алдида жәһәннәм туриду, жәһәннәмдә у жириң арилаш су билән суғирилиду. (униң аччиқлиғидин). Уни жутумлап ичип, тәсликтә жуттиду. Өлүм уни қоршавалиду. Лекин у һәргиз өлмәйду. Шуниңдин кейин техиму қаттиқ азапқа дучар болиду". (14-сүрә «Ибраһим», 15 – 17-айәтләр).

Кайиш һәққидә: «(Бу гунаһкарларниң) һәрбирини гунаһи түпәйлидин жазалидуқ, уларниң бәзисигә таш яғдурдуқ, уларниң бәзисигә қаттиқ аваз һалак қилди, уларниң бәзисини (мал-мүлки билән қошуп) йәргә жутқуздуқ, уларниң бәзисини (суда) ғәриқ қилдуқ, Аллаһ уларға зулум қилмиди, лекин улар өзлиригә өзлири зулум қилди». (29-сүрә «Әнкәбут», 40-айәт).

Вәз-несиһәт һәққидә: "Улар бизниң азавимизниң бурунирақ келишини тиләмду? Ейтип баққина! Әгәр уларни (нурғун)жиллар (немәтлиримиздин) бәһриман қилсақ, андин уларға агаһландурулған азап кәлсә, уларниң бәһриман болған немәтлири (улардин азапни дәпин қилишта) һечнәрсигә әсқатмайду" (26-сүрә «Шуъәра», 204 – 207-айәтләр).

Аллаһниң сүпәтлири һәққидә: "Һәрбир (һамилдар аялниң қосиғидикини Аллаһ билиду (йәни оғулму, қизму, бирму, көпму, бәхитиликму, бәхитсизму, кәмтүкму, сақму, өмри узақму, қисқиму – һәммисини Аллаһ билиду). Бәччиданларниң кичикләп кәткәнлиги яки йоғирип кәткәнлигиниму (йәни балиниң муддити тошмай туғулидиғанлиғини яки муддити ешип кетип туғулидиғанлиғини) Аллаһ билиду. Аллаһниң дәргаһида һәммә нәрсә өлчәмликтур" (13-сүрә «Рәъд», 8-айәт). Жуқуридики айәтләрдә мәхсәт қилинған мәналар әң ихчам, чүшинишлик вә әң бәдиий услубта кам-зиядә қилинмастин ипадиләнгән.

7- Бир мавзудин йәнә бир мавзуға йөткилишниң мавзуниң һәрхил нәрсиләрниң баянлирини өз ичигә алған болуши адәттә мавзулар арисидики әдәбий бағлинишини йоқитиду вә балағәткә нуқсан йәткүзиду. «Қуръан Кәримдики» бир мавзудин йәнә башқа бир мавзуға йөткилишидә у буйруқ, чәкләш, хуш хәвәр, агаһландуруш, Аллаһниң бирлигини баян қилиш, униң сүпәтлирини тәрипләш, Пәйғәмбәрләрниң һәқлиғини испатлаш, яхши ишларға тәрғип қилиш, өтмүштики үмүтләрниң ақивәтлиридин мисалларни баян қилиш вә башқа нурғунлиған мәсилиләрни өз ичигә алған туруп, униңда әрәпләрниң әдиплири вә шаирлири зади көрүп бақмиған, һәйран қаларлиқ әдәбий бағлинишлар, жуқури балағәтлик алий услублар можуттур. Һәтта өз вақтида әрәпләрниң пасаһәт вә балағәтлик әдиплири, шаирлири «Қуръан Кәримниң» мөжүзисигә қайил болған.

8- «Қуръан Кәрим» ләвзи қисқа, мәнаси мол ибариләр билән кәлгән. Мәсилән: «Сад» сүрисидә баян қилинған кафирларниң қилмишлири, уларни улардин бурунқиларниң башлириға кәлгән һалакәтләр билән агаһландуруш, уларниң Муһәммәд әләйһиссаламға болған дүшмәнликлири, Муһәммәд әләйһиссаламға Аллаһ тәрипидин, «Қуръан Кәримниң» чүшкәнлигигә әжәпләнгәнликлири, уларниң һәммисиниң куфулукта охшаш екәнлиги, уларниң сөзлиридә оттуриға чиққан һәсәтхорлуқлар вә көрәлмәсликләрниң баянлири, уларниң, әгәр һәқиқәткә қайтмиса, дуния вә

ахирәтлик азап-оқубәтләргә қалидиғанлиғини әслитип агаһландурулғанлиғи, бурунқи шәкъи-үммәтләргиму Пәйғәмбәрлирини инкар қилғанлиқлири сәвәптин һалак болғанлиғи, қурәйш әрәплириниму бурунқи үммәтләрниң һалакәтлиригә охшаш һалакәтләрниң башлириға келишидин агаһландуруш, Пәйғәмбәр әләйһиссаламни уларниң азаплириға сәвирлик болушқа үндәш, бурунқи Пәйғәмбәрләрниң тартқан азаплирини әслитиш арқилиқ униңға тәсәлли бериш қатарлиқ баянларниң һәммиси ләвзи қисқа, мәнаси мол ибарилар билән кәлгән.

Аллаһ тааланиң «Бәқәрә» сүрисидики: “Силәргә қисаста һаят бар” дегән бу сөзиниң ләвзи шунчилик қисқа, амма мәнаси наһайити молдур. Бу айәт өзиниң жуқури балағити вә пасаһити билән қисас вә һаятлиқтин ибарәт бир-биригә зит икки мәнаниң оттурисидики алаһидә бағлинишини өзигә мужҗәсәмлигән. Бу айәт қатилліқни мәнъий қилиш һәққидә әрәпләрдә мәшһур болған барлиқ әдәбий сөзләрниң һәммисидин үстүн балағәткә вә пасаһәткә егидур. Чүнки улар бу мәнани: “Бәзиләрни (йәни қатилларни) өлтүрүш һәмдә кишиниң һаятини сақлиғанлиқтур, қатиллиқниң азийиши үчүн, қатилларни көп өлтүрүңлар вә қатилларни өлтүрүш уларниң йәнә башқиларни өлтүрүшиниң алдини алиду”, – қатарлиқ қисқа ләвзилик сөзләр билән ипадиләп кәлгән. Ахирқи сөз әрәпләрниң нәзәридә әң ихчам вә әң әдәбий сөз болуп талланған. Лекин «Қуръан Кәримниң” бу мавзуни ипадилигән айити уларниң жуқуридики пүтүн сөзлиридин пасаһәт вә балағәттә әң әдәбий һәм әң ихчам айәт еди. Төвәндә униң ихчам баяни келиду.

1- «Қуръан Кәримдики» бу қисас айити уларниң ихчам һесапланған барлиқ сөзлиридин, әлвәттә, техиму ихчам вә мәзмунлуқтур.

2-Әрәпләрниң талланған ахирқи сөзи бир нәрсиниң йоқ қилиниши үчүн, у нәрсиниң өзиниң сәвәпчи екәнлигини тәқәзза қилиду. Амма «Қуръан Кәримниң” бу қисас айити өлтүрүшниң түрлиридин болған қисасниң һаятлиққа (йәни башқиларниң һаят қелишиға) сәвәп болидиғанлиғини ипадилигән.

3-Уларниң әң ихчам вә әң әдәбий саналған ахирқи сөзидин “Актл” йәни (өлтүрүш) сөзи тәкрарланған. Чүнки һәр қандақ әсәрдики зиядә тәкрарлиқ униң әдәбийлигигә нуқсан йәткүзиду. Амма «Қуръан Кәримдики» бу айәттә тәкрар болмиған.

4-Уларниң ахирқи әң ихчам вә әдәбий һесапланған сөзи пәқәт қатиллиқтин мәнъий қилишнила ипадилигән. Амма «Қуръан Кәримниң» бу қисас айити қатиллиқтин вә яридар қилиштин кишиләрни мәнъий қилишни ипадилигән. Чүнки қисас өлтүргәнни өлтүрүш вә яридар қилғанни яридар қилиш демәктур. Бундақ болған екән, бу айәттики қисас сөзи һәр иккисини өз ичигә алған болиду.

5-Уларниң бу әң ихчам вә әдәбий ахирқи сөзи бу мавзуниң асаслиқ мәхсити болған һаятлиқни қатиллиқниң алдини елишқа яндаштуруп ипадилигән. Амма «Қуръан Кәримниң» айити қатилни өлтүрүшкә түрткә болған вә мавзуниң әсли мәхсити болған һаятлиқни әсли мәхсәт қилип очуқ баян қилған.

6-Уларниң әң ихчам вә әң әдәбий саналған ахирқи сөзидики “өлтүрүш” сөзи қатилнила өлтүрүшниң мәхсәт қилғанлиғини ипадиләйду. Чүнки бу умумий мәнаси билән һәқсиз һалда өлтүрүшниму өз ичигә алиду, йәни қисас мәнасини ипадилимәйду. Амма «Қуръан Кәримниң» айити һәқсиз өлтүрүшләрни һәқсиз һалда өлтүрүшниму өз ичигә алиду, йәни қисас мәнасини ипадилимәйду. Амма «Қуръан Кәримниң» айити һәқсиз өлтүрүшләрни өз ичигә алмастин, бәлки қатилнила өлтүрүштин ибарәт қисасни ипадиләйду. Шуңа қисас сөзи бу айәттә уларниң барлиқ сөзлиридин әң ихчам вә әң әдәбий әкилидә, мәхсәт қилған мәнани әң тоғра ипадилигән. Амма уларниң сөзлири мәхсәт қилинған мәнани тоғра ипадиләштә вә пасаһәт балағәт җәһәттә хелә көп

йетәрсиздур. Чүнки уларниң “өлтүрүш” дегән сөзи қисасни ипадилимәстин, бәлки өлтүрүшниң пүтүн түрлирини ипадиләйду. Һалбуки, уларниң бу сөзлири арқилиқ ипадилимәкчи болған муддиаси қисас еди.

9-Балағәттики “Җәзалә вә әзубә” иккиси бир-биригә зит сүпәтләрдур. Бу сүпәтләрниң җүмлиләрдә иккиси биргә келиши мәзкүр җүмлиләрниң пасаһитигә нуқсан йәткүзиду. Бундақ келиши балағәтшунасларниң адитигиму хилап иштур. Амма бу икки сүпәтниң «Қуръан Кәримниң» һәрбир мавзулирида биргә кәлгәнлиги вә «Қуръанниң» пасаһитини һеч бузмиғанлиғи «Қуръан Кәримниң» адәттин ташқири һалда пасаһәт вә балағәтлик бир китап екәнлигини испатлимақта.

10- «Қуръан Кәрим» балағәт пәнлириниң һәммисини өз ичигә алған. Әрәпләрдин чиққан әң атақлиқ әдипләр, шаирлар вә балағәтшунасларму «Қуръан Кәримдики» балағәт пәнлиридин пәқәт бир яки икки түринила кәлтүрәләйду. Башқилирини кәлтүрүшкә урунғинида, сөзниң балағәт услуби нуқсанға учрайду. Амма «Қуръан Кәрим» балағәт пәнлириниң һәммисини әң камил вә әң әдәбий шәклидә өз ичигә алған.

Жуқуридики 10 мәсилә «Қуръан Кәримниң» балағәт вә пасаһәт җәһәттә адәттин ташқири һалда жуқури екәнлигигә далаләт қилмақта. Әрәп тилини вә униң балағәт, пасаһәт пәнлирини қанчилик яхши билгән киши «Қуръан Кәримниң» харқи адәт (адәттин ташқири) әдәбий үстүнлүгини вә һәқиқий мөҗүзә екәнлигини шунчилик яхши чүшинәләйду.

«Қуръан Кәрим» айәтлириниң тәркиплинишидики әҗайиплиғи, униң услуби, инчикә баянлири вә башқилар әрәпләрниң атақлиқ әдип вә шаирлирини һәйран қалдурди. «Қуръан Кәримниң» әрәпләрниң ипадиләш услублириға охшимиғанлиғиниң һекмити шуки, мутәәсип әрәпләрниң «Қуръан Кәрим» алдида өзлириниң аҗизлиғини етирап қилиши, униң услублирини тәқлит яки инсан сөзи дәп гуман қилмаслиғи, «Қуръан Кәримниң» уларниң сөзлиридин алаһидә пәриқлиқ вә үстүн мөҗүзә екәнлигиниң оттуриға чиқиши үчүн еди, чүнки һәрқандақ шаир яки муәллип өзиниң әсәридә күчиниң йетишичә өзини көрситишкә вә әсәрини әң камил дәриҗидә оттуриға чиқиришқа тиришиду. Улар өз әсәрлириниң бир қисим йәрлиридә кишиләр тәрипидин махтанса, йәнә башқа йәрлиридә тәнқитләргә учрайду. Һәрқандақ шаир яки язғучи бәзи мавзуларни шундақ ипадә қилалмиғанлиғи яки башқиларниң услубини өзигә мәнсүп қиливалғанлиғи вә башқа сәвәпләр түпәйлидин, гаһида әйиплинишкә учрайду. Әрәпл????? ??????? ???????? ????????? ???????, ??????? ??????????? ????????? ?? ????? ?????? ???????? ?????? ????????? ???????? ??? ?????? ??????????. ????? ???? ??????? ????????? ???? ???? ??? ??????? ????? ??? ???????? ????? ?????????? ?????? ??????. ???? ?? ????? ????????? ???????????? ?????? ???????????? ??? ??? ?????, ??? ????????? ?????? ????? ???????? ??? ??, ??? ?????? ??????? ????????. ??????? ?????? ??????? ????????? ???? ????? ?????? ?????: ?????????: ?? ? ?????????? ????? ?????????, ????????????????, ????? ?????? ?????????? ??????? ?????? (41-???? ??????????, 26-????).

???? ?? ??????? ??????? ?????? ?????? ??????????????? ?????? ??????????. ???? ??????? ???????? ??? ?? ???????????? ?????????, ?????????? ??? ???????? ?????? ??????? ????????. ????? ??????? ????????? ????? ??? ?????? ?????? ??????? ????? ?????? ?? ????? ??????.

?????????? ??????? ?? ????????? ??????? ???????? ?????? ?????????? ???????? ??? ???. ??????? ????? ?? ????????? ?????????? ????????? ?????? ?? ???????????? ????? ?????? ????? ?? ??? ???????? ???????, ?????????? ?? ????? ????? ????????? ???????? ??????? ???????????? ??????? ?????? ??????????? ??????? ???????? ??????. ???? ????????? ???????? ??? ??????? ?????????, ????????? ??????? ?????? ????? ??? ?? ??????? ????????? ??????? ????? ??????? ???????? ????? ???????????. ???????, ???? ??????? ????? ??? ???????? ?? ??????? ????? ???????. ???? ????????? ?????????? ??????? ???????? ???????? ?????, ?????????

???? ??????? ??????? ??????? ??????? ?????????? ????? ??????? ???????? ???? ???????? ?????? ??? ?????? ????? ???? ???? ??????, ??? ?? ????? ???? ??????? ??????????? ??????? ????????? ??????? ?????? ?????? ???? ???????????? ?? ?????? ??? ???????????????? ?????????? ?????. ????????? ??????????? ?????? ? ????? ????, ????? ??????? ????????? ???????? ???? ????? ??????? ???????, ???????? ????????? әрниң атақлиқ әдиплири өзлириниң балағәт, пасаһәт илимлиридики үстүнлүги вә Ислам диниға шунчилик қаттиқ өчмәнлиги камчилиқ яки нуқсан тапалмиған. Бәлки улар «Қуръан Кәримниң» шаир сөзи яки әдипниң әсәри яки натиқниң нутқи әмәслигини етирап қилған. Улар «Қуръан Кәримниң» әдәбийлигигә һәйран қалғанлиқтин уни гаһ сеһир, гаһ жинларниң ярдими билән йезилған китап, дәп төһмәт қилишқа башлайду. «Қуръан Кәрим» уларниң сөзлирини баян қилип мундақ дәйду: “Кафирлар: “бу «Қуръанға» қулақ салмаңлар, елиштуруветиңлар, силәр ғәлибә қилишиңлар мүмкин” дәйду” (41-сүрә «Фуссиләт», 26-айәт).

Мана бу уларниң «Қуръан Кәрим» алдида йеңилгәнлигиниң җанлиқ ипадисидур. Улар «Қуръан Кәримгә» тәң келәлмигәнлиги сәвәвидин, башқиларни уни аңлаштин мәнъий қилишқа тиришқан. Чүнки «Қуръан Кәримниң» өзигә хас әҗайип услуби һәммини қайил қилған вә җәлип қилған.

Әрәпләрниң балағәт вә пасаһәттә алаһидә тонулған мәшһур кишилириму наһайити көп еди. Уларниң һәммиси өзлириниң буддистлиқ әқидисини қоғдаш вә қәбиливазлиқ қилиш ғайиси билән өз ара муназирә қилишиш, пәхирлиниш вә ундин башқа җәмитиниң абройини көтириш муддиалирини һемишәм әдәбий муназириләр арқилиқ оттуриға қоятти. Улар әдәбиятқа шунчилик көп әһмийәт берәттики, қәбилиләр арисида шөһрәт тепиш яки әйиплиниш ишлириниң һәммиси пәқәт уларниң әдәбияти билән қияслинатти. Қисқиси, улар әдәбият билән көтириләтти вә әдәбият билән чүшәтти. Улар әдәбиятта башқиларни йеңишқа шунчилик һерисмән туруп, мусулманларға рәддийә бериштә уларниң «Қуръан Кәримдики» бирәр сүриниң охшишини иҗат қилиштин ибарәт җан кәтмәйдиған ишни қоюп урушни, җан вә мални пида қилишни таллиғанлиғи уларниң әмәлиятта «Қуръан Кәрим» алдида аҗиз қалғанлиғиниң вә униңға тәң келәлмигәнлигиниң испатлиниши болди. Пәйғәмбәр әләйһиссалам уларни урушқа әмәс, бәлки «Қуръан Кәримниң» охшишини иҗат қилип беқишқа чақирип, Аллаһниң төвәндики сөзлири билән уларға мундақ дуэль елан қилған:

“Бәндимиз (Муһәммәд)кә биз назил қилған «Қуръандин» шәкләнсәңлар, «Қуръанға» охшаш бирәр сүрини мәйданға чиқирип беқиңлар («Қуръанға» тәәрруз қилишта) Аллаһтин башқа ярдәмчиңларниң һәммисини (ярдәмгә) чақириңлар, («Қуръан» инсанниң сөзи дегән гепиңларда) растчил болсаңлар. Әгәр мундақ қилмисаңлар һәргизму қилалмайсиләр кафирлар үчүн тәйярланған, инсан вә ташлар йеқилғу болған дозақтин сақлиниңлар”(2-сүрә «Бәқәрә», 23-, 24-айәтләр)

“Улар “«Қуръанни» Муһәммәд өзи тоқуп чиққан” дейишәмду? Ейтқинки, “Әгәр” (бу сөзүңларда) растчил болсаңлар, Аллаһтин башқа (ярдәмгә) чақиралайдиған кишиңларни чақирип, «Қуръанға» охшаш бирәр сүрини кәлтүрүп чиқиңлар”(10-сүрә «Юнус», 38-айәт).

Әгәр әрәпләр Муһәммәд әләйһиссаламни «Қуръан Кәримни» оттуриға чиқиришта башқисидин ярдәм алған, дәп гуман қилидиған болса, әлвәттә, уларму мусулманлар билән муназирилишиш вә уларни мат қилиш үчүн болсиму, башқилардин ярдәм сорашқа тиришатти, чүнки улар әрәп тилиниң әдәбиятини билиштә вә ярдәм сорашқа җүръәт қилишта Муһәммәд әләйһиссаламдин күчлүк еди. Улар «Қуръан Кәримгә» униң бирәр сүрисиниң охшишини иҗазәт қилиш арқилиқ тақабил турушқа күчи йәтмигәндин кейин, тил билән қаршилиқ көрситишниң орниға тиғ билән йәни қилич вә нәйзиләр билән, қаршилиқ көрситишниң йолини таллиди. Буниңдин испатландики «Қуръан

Кәримниң» балағити уларниң нәзәридиму мислисиз дәрижидә жуқури вә үстүн еди. Нәтижидә әрәпләр икки чоң гуруһқа айрилди. Уларниң бири: Муһәммәд әләйһиссаламниң һәқ Пәйғәмбәр екәнлигигә иман кәлтүрүп, «Қуръан Кәримниң» униңға Аллаһ тәрипидин кәлгәнлигини етирап қилғучи мусулманлар, йәнә бири: «Қуръан Кәримниң» мөжүзисигә һәйран қалған туруп: өзлириниң батил динлиридин ваз кечәлмигән тәрса мушриклар еди.

«ҚУРЪАН КӘРИМ» ХӘВӘРЛИРИНИҢ РАСТЛИҒИНИҢ ИСПАТЛИНИШИ

«Қуръан Кәримниң» келәчәктә болидиған ишлар тоғрилиқ бәргән хәвәрлириниң кейинчә хәвәр берилгән бойичә әмәлгә ашқанлиғиниң дәлиллири көп.

1-"Аллаһ пәйғәмбиригә, һәқ рәвиштә, һәқиқий раст чүш көрсәтти. (Әй, Муһәммәд! Сән вә саһабилириң) башлириңларни чүшүргән вә (бәзилириңлар) қирқиған һалда, қорқмай чоқум мәсчити Һәрәмгә кирисиләр" (48-сүрә «Фәтиһ», 27-айәт).

Бу иш әмәлиятта хәвәр бәргән бойичә әмәлгә ашқан. Бу һәммигә мәлум.

2-"Аллаһ ичиңлардики иман ейтқан вә яхши әмәлләрни қилған кшиләргә, улардин бурун өткәнләрни зиминда һөкүмран қилғандәк, уларниму чоқум һөкүмран қилишни, улар үчүн таллиған динни чоқум мустәһкәм қилип беришни вә уларниң қорқунчисини аманлиққа айландуруп беришини вәдә қилди" (24-сүрә «Нур», 55-айәт).

Аллаһ бу вәдисини Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң һаят вақтидила әмәлгә ашурушқа башлиди. Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң вапатидин кейин, һәзрити Әбу Бәкриниң хәлипилик дәвридә бу вәдиниң әмәлгә ешиши нәтижисидә, бәзи шәһәрләр фәтһи қилинип, Ислам хәлипилигиниң һакимийәт даириси ичигә кирди, кейин иккинчи хәлипә һәзрити Өмәрниң дәвридә фәтиһләр техиму кәңәйди, андин үчинчи хәлипә һәзрити Османниң дәвридә фәтиһи кәңийип, шәриқ вә ғәрип мәмликәтлиридә Ислам дининиң нури рәсмий рәвиштә парлашқа башлиди. Шундақ қилип, Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң вапатидин чарәк әсир өтмәстин, Аллаһниң бу һәқ дини пүтүн динларниң үстидин ғәлибә қилди. Мусулманларму Аллаһниң вәдиси бойичә қорқунчсиз һалда Аллаһқа ибадәт қилидиған болди.

3-"Силәр жәңгивар бир қәвм билән (урушушқа) чақирисиләр, яки улар (урушсизла) мусулман болиду" (48-сүрә «Фәтиһ», 16-айәтниң бир қисми).

Бу ишму хәвәр берилгән бойичә әмәлгә ашқан.

4-"Аллаһниң ярдими вә ғәлибиси кәлгән вә Аллаһниң диниға кишиләрниң топ-топ болуп киргәнлигини көргиниңдә, рәббиңгә тәсбиһ ейтқин, һәмдә ейтқин вә униңдин мәғпирәт тилигин" (110-сүрә «Нәсир», 1-3 айәтләр).

Бу хуш хәвәр әмәлиятта әмәлгә ешип, мусулманлар һижрийәниң 8-жили Мәккини фәтһи қилди. Бу вақитта кишиләр Аллаһниң диниға топ-топ болуп кирди.

5-"Ей, Муһәммәд! Аллаһ сени кишиләрниң зиянкәшлигидин сақлайду" (5-сүрә «Маидә», 67-айәт).

Бу вәдиму әмәлиятта ишқа ашти. Муһәммәд әләйһиссаламға қәст қилмақчи болғанлар шунчилик көп болған болсиму, Аллаһ уни сақлиди вә һечбир сүйқәсткә учримастин, Аллаһниң һозуриға улашти.

6-"Румлуқлар йеқин бир җайда йеңилди, улар йеңилгәндин кейин, бир қанчә жил ичидә йеңиду, илгири вә кейин һәммә иш Аллаһниң башқурушидур, бу күндә мөмүнләр Аллаһниң бәргән ярдими

билән хошал болиду, Аллаһ халиған кишигә ярдәм бериду, Аллаһ ғалиптур, (мөмүнләргә) наһайити меһрибандур. Аллаһ (уларни ғалип қилидиғанлиғини, вәдә қилди. Аллаһ вәдисигә хилаплиқ қилмайду. Лекин кишиләрниң толиси (уни) билмәйду)" (30-сүрә «Рум», 2-6 -айәтләр).

Бу вәдә худди хәвәр берилгән бойичә әмәлгә ашти, румлуқлар иранлиқларға йеңилгинидин йәттә жил кейин, уларни йәңди.

7-"«Қуръанни» һәқиқәтән биз чүшәрдуқ вә чоқум уни қоғдаймиз" (15-сүрә «Һижр», 9-айәт).

Бу айәттә Аллаһ «Қуръан Кәримни» кишиләрниң бузушидин, өзгәртишидин вә кам-зиядә қиливетишидин сақлайдиған-лиғиға вәдә қилған болуп, әмәлиятта Аллаһниң бу вәдиси та бүгүнгичә әмәлгә ешип кәлмәктә. Буниңға пүтүн дуния иқрардур.

8-Алла таала йәһудийлар тоғрилиқ мундақ дегән: "Уларға: "Әгәр ахирәт жути (йәни жәннәт) Аллаһниң қешида (силәр гуман қилғандәк) башқиларға әмәс, ялғуз силәргила хас болса, (силәрни жәннәткә улаштуридиған) өлүмни арзу қилип бекиңлар! (Жәннәт бизгила хас дегән сөзүңларда) растчил болсаңлар" дегин. Улар қилған яман әмәллири сәвәплик, өлүмни һәргизму арзу қилмайду. Алла залимларни убдан билгүчидур"(2-сүрә «Бәқәрә», 94,95- айәтләр).

Бу айәтниң охшиши 62-сүрә «Жумуәниң» 6-,7- айәтлиридиму кәлгән. Шүбһисизки, йәһудийлар Муһәммәд әләйһиссаламға әң дүшмән болған мәхлуқлар еди. Муһәммәд әләйһиссаламни инкар қилишта башқа кафирлардин бәк һерис вә бәк жиддий еди. Шундақ қилип, улардин бирәр киши уни ялғанға чиқириш йүзисидин болсиму, өзиниң өлүмини арзу қилидиғанлиғини ейтқан әмәс. Чүнки бу айәт уларни шундақ қилишқа чақирған еди.

9-"Бәндимиз (Муһәммәд)кә биз назил қилған «Қуръандин» шәкләнсаңлар, «Қуръанға» охшаш бирәр сүрини мәйданға чиқирип бекиңлар («Қуръанға» тәәрруз қилишта) Аллаһтин башқа ярдәмчиңларниң һәммисини (ярдәмгә) чақириңлар, («Қуръан» инсанниң сөзи дегән гепиңларда) растчил болсаңлар. Әгәр мундақ қилалмисаңлар һәргизму қилалмайсиләр кафирлар үчүн тәйярланған, инсан вә ташлар йеқилғу болған дозақтин сақлиниңлар" (2- «Бәқәрә», сүриси 23 – 24- айәтләр).

Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң заманидин башлап күнү-мизгичә кафир әрәпләр Ислам дәвитини йоқ қилишқа вә «Қуръан Кәримдин» бирәр камчилиқ тепип, өзлирини һәқлиқ көрситишкә шунчилик һерислиқ туруп, улардин бирәрси «Қуръан Кәримгә» охшаш бирәр сүрә ижат қилип, униң билән «Қуръан Кәримгә» тақабил турушқа жүръәт қилалиғини йоқ. Жуқурида баян қилинғанлар вә «Қуръан Кәримниң» Аллаһ тааланиң сөзи екәнлигигә очуқ далаләт қилмақта. Чүнки Аллаһ тааланиң қануни әзәлдин шундақ жарий болуп кәлгәнки, ялғандин Пәйғәмбәрлик даваси қилғанларниң Аллаһниң намини ейтқан ялған хәвәрлири һечбир заман тоғра чиққан әмәс, бәлки Аллаһ уларни рәсва қилип, уларниң ялғанчилиқлирини хәлқи аләмгә паш қилған.

«Қуръан Кәримдә» бурунқи үммәтләрниң ишлири вә улар-ниң һалакәтлири баян қилинған. Шу һәқиқәт һәммигә мәлумки, Муһәммәд әләйһиссалам йезишни яки оқушни үгәнмигән, алимлар биләнму һәм сөһбәттә болмиған саватсиз Пәйғәмбәр еди. У бутларға чоқунидиған, илим-мәрипәттин жирақ болған, һәтта бирәр китапниму тонумайдиған вә әқлий илимлардин бирәр илимгиму егә болмиған жаил қәвмниң арисида өсүп йетилди. У илгәрки һаятида башқилардин тәлим алғучилиқ вақит қәвмидин айрилғанму әмәс. Әһли китапниң китаплиридики бәзи қиссиләрниң «Қуръан Кәримгә» хилап келиши болса, әһли китапларниң һәқиқәтни йошуруш үчүн өз китаплирини қәстән өзгәртивәткәнлиги сәвәптин еди. Чүнки улар, биз жуқурида баян қилғандәк, у китапларниң әсли нусхисини алли бурун йоқитип қойған болуп, уларниң қолидики һазирқи икки әһдә китаплири өзлириниң чин йетип келишидики васитилирини йоқатқачқа, бу

китаплар вәһийлик яки илһамийлиқ сүпәтләрдин жирақтур. Алла мундақ дәйду: “Бу «Қуръан» һәқиқәтән Исраил әвлатлириға уларниң ихтилап қилишқан нәрсилириниң көпини баян қилип бериду” (27-сүрә «Нәмил», 76-айәт).

«Қуръан Кәримдә» мунапиқлар (тилида иман ейтип, дилида ишәнмигүчиләр)ниң түрлүк сирлири паш қилинған. Улар мәхпий һалда һәр түрлүк һейлә-микирләр билән мусулманларниң зийиниға иш елип баратти. Аллаһ Муһәммәд әләйһиссаламға уларниң бу әһваллирини бир-бирләп билдүрүп туратти. Мунапиқларму «Қуръан Кәримниң» бу хәвәрлирини етирап қилатти. «Қуръан Кәрим» йәнә йәһудийларниң йошурун әһваллиридинму хәвәр берип туратти. Уларму «Қуръан Кәримниң» бу хәвәрлирини инкар қилалмиған.

«Қуръан Кәримдә» әрәпләр көрүп бақмиған умумий вә хусусий илимлар кәлгән. Униңда: шәриәт илимлири, әқлият илимлири, азғуларға рәддийә, тарих, вәз-нәсиһәт, һекмәтләр, ахирәт алимигә мунасивәтлик хәвәрләр, әдәп-әхлақ вә башқилар бар болуп, һазирқи көплигән әһмийәтлик илимлар «Қуръан Кәримдин» елинған, уларниң муһимлири әқидә, шәриәт әһкамлири, әхлақ өлчәмлири вә башқилардур.

«Қуръан Кәрим» көплигән илимларни вә мәсилиләрни өз ичигә алған чоң бир китап туруп, һәрхил ихтилаплардин вә зитлиқлардин пүтүнләй халидур. Әгәр у Аллаһдин башқисиниң сөзи болған болса еди, әлвәттә, униңда көплигән зитлиқлар вә хаталиқлар тепилған болатти. Чүнки чоң һәжимлик китаплар адәттә мундақ ишлардин хали болмайду. «Қуръан Кәримдә» азирақму ихтилап көрүлмигәчкә, униң чоқум Аллаһниң сөзи екәнлигигә һеч шүбһимиз йоқтур. Аллаһ таала бу һәқтә мундақ дәйду: “Улар «Қуръан» үстидә пикир жүргүзмәмду? Әгәр «Қуръан» (мушриклар билән мунапиқлар гуман қилғандәк)Аллаһдин ғәйриниң тәрипидин болған болса, әлвәттә, униңдин нурғун зиддийәтләрни тапқан болатти”. (4-сүрә «Ниса», 82-айәт).

Аллаһ таала жуқурида баян қилинған бу аламәткә «Қуръан Кәримниң» «Фурқан» сүрисидә мундақ ишарәт қилиду: “Ейтқинки, “уни асманлардики вә зиминдики сирни билип туридиған Аллаһ чүшәрди”” (25-сүрә «Фурқан», 6-айәт).

Чүнки өзиниң әҗайип услуби, һәммидин үстүн балағити вә пасаһити, ғайиплардин хәвәр бериши, көплигән илимларни өз ичигә алған болуши ихтилаплардин, зитлиқлардин хали болуши билән инсанларни һәйранлиқта қалдурған мундақ һәжимлик бир китап пәқәт һәммини убдан билгүчи қудрәтлик зат (Аллаһ) тәрипидинла келиду.

«Қуръан Кәрим» мәңгүлүк давам қилидиған мөҗүзидур. Униң мөҗүзиси дунияниң һәммә җайлирида җарий болғучидур. Чүнки Аллаһ таала бурунқи Пәйғәмбәрләрниң мөҗүзилириниң эксичә «Қуръан Кәримни» өзи сақлашқа кепиллик қилған. Бурунқи Пәйғәмбәрләрниң мөҗүзилири уларниң һаят вақтидила җарий болидиған, улар аләмдин өткәндин кейин тохтайдиған вақитлиқ мөҗүзиләр еди. Лекин «Қуръан Кәримниң» мөҗүзиси Аллаһтин чүшкән вақиттин та һазирғичә бир хил давам қилип кәлгән өзгәрмәс шу мәңгүлүк мөҗүзидур. Униң елан қилған дуэли һазирғичә күчини сақлап кәлмәктә. Дунияниң һәрқайси җайлири худасизлар вә һәрхил дин вә мәзһәпләрдин болған Ислам дүшмәнлири билән толған мошу дәвримиздиму уларниң һечбири «Қуръан Кәримниң» охшишидин бирәр сүрә иҗат қилип, «Қуръан Кәримниң» дуэлға турушқа вә шу арқилиқ мусулманларни мат қилишқа җүръәт қилалмай кәлмәктә. Бундин кейинму улар һәргизму бу ишқа җүръәт қилалмайду. Чүнки бу мөҗүзә Аллаһниң вәдисигә асасән та қиямәткичә шундақ давам қилиду.

«Қуръан Кәримни» оқуған киши қәтъий чарчаш һис қил-майду. Уни тиңшиған кишиму униңдин зерикиш һис қилмайду. Бәлки «Қуръан Кәримни» қайта-қайта, тәкрар оқуш – униңға болған

муһәббәт вә ихласни ашуриду. «Қуръан Кәримдин» башқа адәттики әсәрләр қанчилик әдәбий вә қанчилик қизиқарлиқ болсиму, уни қайтилап оқуш кишидә зерикиш пәйда қилиду. Амма «Қуръан Кәрим» уни оқуғучини вә аңлиғучини һөзүр-һалавәт билән өзигәт техиму йеқинлаштуриду вә тартиду. «Қуръан Кәримниң» бу һөзүр-һалавитини «Қуръан Кәримниң» мәнасини билмәйдиған, бәлки әрәп тилидин һечнәрсә билмәйдиған кишиләрму һис қилиду. Мана бу униң илаһий калам екәнлигиниң ипадисидур. (Мәсилән, йеқинқи заманда Қәшқәрдә яшиған диний өлима Абдурешит қариһаҗи «Қуръан Кәримни» 10 миң қетимдин артуқ оқуп тамамлиған. «Жуңго мусулманлири» журналидин).

«Қуръан Кәримниң» айәтлирини ядлаш наһайити асандур. Аллаһ таала бу һәқиқәтни 54 сүрә «Қәмәрниң» 17-, 22-, 32,40- айәтлиридә: "Биз һәқиқәтән «Қуръанни» ядлаш үчүн асан қилдуқ, ибрәт алғучи барму?" – дегән сөзи билән елан қилған. «Қуръан Кәримни» ядлаш кичик балилар үчүн техиму оңайдур. Улар қисқа вақит ичидә уни ядлап болиду. «Қуръан Кәрими» толуқ ядлиған қарилар дунияниң һәркайси җайлирида көп тепилиду. Уларниң көпинчиси «Қуръан Кәримни» униң ибарә вә һәрәкәлириниң һеч биридә хаталиқсиз, камил һалда йезип чиқишқа ихтидарлиқтур. Амма христианлар дуниясида икки әһли китаплириниң һәммини әмәс, бәлки «Инҗиллардин» бирәрсини ядлиған бирәр киши әсла тепилмайду. «Қуръан Кәримниң» бундақ ядлашқа оңай болғанлиғи, Аллаһниң Муһәммәд әләйһиссаламниң үммәтлири үчүн әта қилған катта немити вә «Қуръан Кәримниң» өзгәртишләрдин сақлинип келишиниң бир васитиси еди.

ҮЧ СОАЛ ВӘ УНИҢ ҖАВАПЛИРИ

Биринчи соал:

Муһәммәд әләйһиссаламниң мөҗүзисиниң балағәт нуқти-сидин болғанлиғиниң сәвәви немә?

Җавап: бәзи мөҗүзиләр һәркачан шу заман кишилиридә дәвир сүргән вә мәшһур болуп учиға чиққан нәрсиләрниң җинсидин келиду. Чүнки улар шу нәрсиләрдә әң биринчи саналған болуп, шу замандики инсанийәтниң иқтидари йәткән әң жуқури пәллигә йәткән болиду. Мундақ кишиләр өзлириниң тақәт, иқтидариниң сиртида болған ишларни көргәндә, униң чоқум Аллаһ тәрипидин кәлгән хариғи адәт иш екәнлигигә қайил болиду. Мәсилән, Муса әләйһиссаламниң заманидики бирәвнниң сеһиргәрлиги Муса әләйһиссаламниң һасисиниң иланға айланғанлиғини көргәндин кейин, бу ишниң сеһир даириси ичидики бир иш әмәслигини вә униң Аллаһ таала тәрипидин Муса әләйһиссаламға берилгән мөҗүзә екәнлигини шу һаман билиду вә униңға иман ейтиду.

Иса әләйһиссаламниң заманида дохтурлуқ илми әң йүксәк дәриҗидә тәрәққий қилған еди. Бу заман әлилири Иса әләйһиссаламниң өлүкләрни тирилдүргәнлигини, корларниң көзлирини ачқанлиғини көрүп, бу ишларниң дохтурлуқ илмигә аит илимлардин әмәс, бәлки Аллаһ таала тәрипидин Иса әләйһиссаламғила берилгән бир мөҗүзә екәнлигини билиду вә униң диниға әгишиду.

Муһәммәд әләйһиссаламниң заманида болса, илми балағәт саһаси дәвир сүрүп, у әң чекигә йәткән еди. Муһәммәд әлиһиссалам бу «Қуръан Кәрим» билән кәлгәндин кейин, «Қуръан Кәрим» уларниң пүтүн атақлиқ әдип вә шаирлири һаң-таң қалдурди вә тәбиий һалда униң Аллаһ тәрипидин кәлгән мөҗүзә екәнлиги оттуриға чиқти. Униңға иман кәлтүргәнләр мусулман болуп, бәхиткә еришти. Униңға пәқәт тәрса, мутәкәббур вә җаһиллар иман ейтмиди.

Иккинчи соал:

«Қуръан Кәримниң» бирақла чүшүрүлмәстин, парчә-парчә чүшрүлгәнлигиниң һекмити немә?

Жавап: «Қуръан Кәримниң» парчә-парчә чүширилгәнлиги-ниң һекмәтлири көптур.

1-Муһәммәд әләйһиссалам оқуш вә йезишни билмәйдиған саватсиз бир милләтниң ичидин чиққан Пәйғәмбәрдур. «Қуръан Кәрим» униңға бирақла чүшүрүлгән болса, уларға уни ядлаш қийин болған болатти. Униң аз-аздин, парчә-парчә чүширилгәнлиги уларниң әһвалиға наһайити мунасип еди. Чүнки саһабиләр «Қуръан Кәримни» тәдрижий һалда үгәнгән вә ядлиған. «Қуръан Кәримни» ядлаш иши бу үммәттә шу бойичә жарий болуп кәлмәктә.

2- «Қуръан Кәримниң» көп айәтлири муәййән һадисә вә вәқәликләр һәққидә бирәр мүшкүл ниһәл қилиш, яки соалға жавап бериш, яки бирәр һөкүмни очуқлаштуруш мәхситидә чүшкән. Әгәр «Қуръан Кәрим» Муһәммәд әләйһиссаламға бирла вақитта бирақла чүшкән болса, униң чүшишидики мәхсәт очуқлашмиған болатти. Шуңа униң парчә-парчә чүширилгәнлиги қәлбләрдә әң тәсирлик вә мәхсәтни айдиңлаштурушта әң күчлүк болған.

3-Аллаһ таала «Қуръан Кәримни» бир қетимдила чүшәргән болса, шәриәт әһкамлири вә башқа буйруқларниң һәммиси мусулманларға бирла вақитта чүшкән болатти, буниң билән уларға буларниң һәммисигә бирақла әмәл қилишни башлаш қийин кәлгән болатти. Лекин «Қуръан Кәрим» аз-аздин, парчә-парчә чүширилгәчкә, әһкамлар вә буйрук-көрсәтмиләрдә тәдрижий һалда аз-аздин буйрулған болди, нәтиҗидә уларни қобул қилишиму кишиләргә наһайити йеник туюлди.

4- «Қуръан Кәримниң» аз-аздин чүшүрүлиши Пәйғәмбәрниң Җибрилни арқа-арқидин көрүп турушини тәқәзза қилиду. Чүнки Пәйғәмбәрниң қәлби Җибрили пәриштәниң Аллаһниң изни билән бәргән роһи мәдәтлири арқилиқ динни дәвәт қилиш вә қәвмниң азарлириға сәвирлик болушқа күчлинип туратти.

Үчинчи соал:

Тәвһид мәсилисиниң, қиямәт әһвалиниң, Пәйғәмбәрләр қиссилириниң тәкрарлинишиниң сәвәви немә?

Жавап: «Қуръан Кәримдики» тәкрарларниң көплигән пайдилири бар:

1-Тәкрар тәкитни ипадиләйду, йәни бир мәсилиниң көп қетим баян қилиниши бу мәсилиниң әһмийәтлик екәнлигини ипадиләйду.

2- «Қуръан Кәримниң» үстүнлүги униң балағити етивари билән болғачқа, «Қуръан Кәрим» әрәпләргә бу етивар билән дуель елан қилған. Қиссиләрниң вә башқа мәсилилиләрниң тәкрарлинип келиши өзиниң үстүнлүгини сақлап қалған һалда һәр қетимда охшаш болмиған билдүрүш үчүн еди. Чүнки балағәтшунаслар униң хариғи адәт екәнлигини билиду.

3-Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң көңли қәвминиң азарилиридин һемишәм сиқилатти. “Биз уларниң сөзлиридин жүригиңниң сиқиливатқанлиғини убдан билимиз”. (15-сүрә «Һижр», 97-айәт). Алла униң әһвалиға вә шараитиға маслашқан һалда бурунқи Пәйғәмбәрләрниң қисссилиридин баян қилип бериш арқилиқ униң көңлигә тәсәлли берәтти. “Көңлүңни хатирҗәм қилиш үчүн, саңа Пәйғәмбәрләрниң қиссилирини баян қилип беримиз, бу қиссиләр һәқиқәтни, мөмүнләр үчүн вәз-несиһәтни өз ичигә алиду” (11-сүрә Һуд 120-айәт).

4-Кишиләр Ислам диниға киришкә башлиған вақитларда, мусулманлар факафирлар тәрипидин һемишә әзийәтләр келип туратти. Аллаһ уларни сәвирчанлиққа йетәкләш үчүн «Қуръан Кәримдин» һәрбир әһвалға мунасип һалда қиссиләрни чүширип туратти. Чүнки бурунқи Пәйғәмбәрләрниң башлириға кәлгән күлпәтләр вә уларниң бу күлпәтләр алдида тиз пүкмәстин өз вәзипилирини орунлиғанлиғини кейинкиләрниң мустәһкәм болушлири үчүн чоң ибрәт еди.

ТӨРТИНЧИ БАП

МУҺӘММӘД ӘЛӘЙҺИССАЛАМНИҢ ПӘЙҒӘМБӘР ЕКӘНЛИГИНИҢ ИСПАТЛИНИШИ

МУҺӘММӘД ӘЛӘЙҺИССАЛАМНИҢ ПӘЙҒӘМБӘРЛИГИНИ ИСПАТЛАЙДИҒАН АЛТӘ ҺӘҚИҚӘТНИҢ БАЯНИ

??????? ???????Биринчи һәқиқәт

Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң қолида мәйданға чиққан мөҗүзиләр болуп, улар икки түргә бөлүниду.

Биринчи түри: Өтмүш вә келәчәккә аит болған ишлар һәққидә берилгән хәвәр болуп, Муһәммәд әләйһиссаламниң өтмүштә болуп өткән вәқәликләрдин бәргән хәвәрлири наһайити көптур. У бирәр китап оқумастин яки бирәр кишидин тәлим алмастин туруп, өтмүштики үммәтләрниң вәқәликлири, у заманларда болуп өткән һадисиләр, Пәйғәмбәрләрниң қиссилири вә Пәйғәмбәрләрни инкар қилғанларниң ечинишлиқ ақивәтлири һәққидә ибрәтлик баянларни қилған. Бу һәқтә Аллаһ мундақ дәйду: “(Ей, Муһәммәд)” әйнә шу (қиссә) ғәйипкә аит хәвәрләрдиндур, саңа уни вәһий қилдуқ, сән вә сениң қәвмиң буниңдин илгири уни билмәтти (11-сүрә «Һуд», 49-айәт). Бәзи қиссиләрниң баянида «Қуръан Кәрим» билән әһли китапларниң китаплири оттурисидин бәзи охшимаслиқлар уларниң өзи китаплирини һәр заман қәстән өзгәртип кәлгәнликниң нәтиҗиси еди. Уларниң китаплириниң сағлам әмәслигини вә «Қуръан Кәримниң» улардики хаталиқларни түзитидиғанлиғи һәққидә мундақ дәйду: “Бу «Қуръан» һәқиқәтән Исраил әвладиға уларниң ихтилап қилған нәрсилириниң көпини баян қилип бериду” (27-сүрә «Нәмл», 76-айәт).

Келәчәккә аит болған хәвәрләр һәққидә кәлгән һәдисиләр наһайити көптур.

1-Пәйғәмбәр әләйһиссалам саһабилириға Мәккиниң, Қуд-дусниң, Йәмәнниң Шам вә Ирақниң фәтһи қилинидиғанлиғи, Хәйбәрниң һәзрити Әли тәрипидин фәтһи қилинидиғанлиғини, мусулманларниң иранлиқлар (парислар) билән румлуқларниң байлирини ғәнимәт елип, өлүшидиғанлиғи, иранлиқларниң қизлириниң мусулманлар үчүн хизмәтчи болидиғанлиғи, иранлиқларниң мәғлуп болидиғанлиғи, румлуқлар (йәни римлиқ пирәникләр вә башқа христианлар)ниң арқа-арқидин мәғлуп болуп, һалак болидиғанлиғи тоғрисида алдин хәвәр бәргән, бу ишлар әмәлиятта шу бойичә саһабиларниң һаят вақтидила әмәлгә ашқан.

2-Пәйғәмбәр әләйһиссалам питниниң (йәни мусулманларниң бөлүнүшиниң) һәзрити Өмәр өлмәстин баш көтәрмәйдиғанлиғи һәққидә алдин хәвәр бәргән. Әмәлиятта һәзрити Өмәрниң вапатидин кейинла, питнә башланған.

3-Һәзрити Османниң «Қуръан Кәрим» оқуп олтарған йеридә шәһидә қилинидиғанлиғи, һәзрити Әлини шәқийләрдин бири өлтүридиғанлиғи, Әммарани исиянкар гуруһларниң өлтүридиғанлиғи һәққидә Пәйғәмбәр әләйһиссалам алдин хәвәр бәргән болуп, бу үч саһабә хәвәр берилгән бойичә шәһидә қилинған.

4-Пәйғәмбәр әләйһиссалам сәқиб қәбилисидин бир алдамчиниң Пәйғәмбәрлик даваси қилип чиқидиғанлиғи һәққидә алдин хәвәр бәргән. Әмәлиятта сәқиб қәбилисидин бу қәбилиниң каттиси Пәйғәмбәрлик даваси қилип чиқип, кишиләрни аздурушқа тиришқанда, уни Бәсрә шәһириниң Әмири Мусъәб ибни Зубәйир һиҗрийәниң 67-жили (мила-дийәниң 687-жили) Куфә шәһиридә

өлтүрүлди. Амма һалкәтлик адәм болса, һижрийәниң 95-жили (миладийәниң 714-жили) өлгән Һәҗҗаҗ ибни Йүсүф Әсәқәфий еди. (Бу адәм мусулманлар арисидин чиққан залим һөкүмран еди. У Ирақҗа валий болған вақтида, наһәқ һалда көп қан төккән. Шуңа у тарихта "залим Һәҗҗаҗ" дәп атилип кәлмәктә – т).

5-Пәйғәмбәр әләйһиссалам Қуддус фәтһи қилинғандин кейин, ваба кесили тарқилидиғанлиғи һәққидә хәвәр бәргән. Һәзрити Өмәрниң хәлипилик дәвридә Қуддус фәтһи қилиниду вә аридин үч жил өткәндин кейин, Қуддус шәһридин 20 километр жирақлиқта болған Әмвас йезисида ваба кесили тарқилип, 70 миң адәм һалак болиду. Бу Ислам тарихида биринчи қетим тарқалған ваба еди.

6-Пәйғәмбәр әләйһиссалам Мәлһан Әнсариниң қизи Умму Һәрамниң башқа мусулманлар билән бирликтә Аллаһ йолида җиһад қилиши үчүн кемидә җүридиғанлиғидин хәвәр бәргән. Әмәлиятта Ужуруси Убадә ибни Самит вә мусулманлардин көп кишиләр билән бирликтә Қибрис аралини фәтһи қилиш йолида деңизға кириду. У деңиздин чиқип, уларға миниш алдида вапат болуп, шу җайда дәпнә қилиниду. Бу вақиә һижрийәниң 27-жили (миладийәниң 647-жили) Осман рәзийәаллаһу әнһу (Аллаһ униңдн рази болсун) хәлипилик дәвиридә Муавийәниң башчилиғида болған еди.

7-Пәйғәмбәр әләйһиссалам өзиниң қизи Фатимә рәзийә-аллаһу әнһунниң аилисидикиләр ичидин Пәйғәмбәр әләйһис-саламға әң авал йетишидиғанлиғидин хәвәр бәргән. Дегәндәк, у атисиниң вапатидин 6 ай кейин, йәни һижрийәниң 11-жили (миладийәниң 632-жили), Рамзан ейида вапат болған.

8-Һәсән ибни Әли (Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң нәврисиниң) васитиси билән Аллаһ икки чоң гуруһниң арисини ислаһ қилиду, дәп Пәйғәмбәр әләйһиссалам хәвәр бәргән. Әмәлияттиму һәзрити Һәсән атисиниң вапатидин кейин, һижрийәниң 40-жили, хәлипә болуп сайлиниду. У хәлипә болуп 7 айдин кейин, мусулманларниң өз ара урушлирини яқтурмиғанлиғи үчүн, хәлипиликтин чүшүп, орнини Муаввийәгә өткүзүп бериду. Буниң билән Шам вә Ирақ әһлиниң өз ара зиддийәтлирини Аллаһ ислаһ қилип, уларни бирләштүриду. Бу жил "Бирлик" жили дәп атилип, тарихқа йезилиду.

9-Пәйғәмбәр әләйһиссалам (өзиниң нәвриси) Һүсәйин рәзийәаллаһу әнһуниң тәффи (Фурат дәриясиниң әтрапиға җайлашқан вә Куфә шәһириниң бир наһийәси, һазир Кәрбала дәп атилидиған җайда) өлтүрүлидиғанлиғидин хәвәр бәргән. Әмәлияттиму бу иш хәвәр берилгән бойичә болған.

10-Пәйғәмбәр әләйһиссалам Һиҗаз (Мәккә) зиминидин бир отниң чиқидиғанлиғи вә бу отниң шолиси Бәсрә шәһиридики төгиләрниң боюнлирини йорутидиғанлиғи һәққидә хәвәр бәргән. Һижрийәниң 654-жили җамадийә ахир (қәмәрийә 6-айда) Мәдинигә йеқин болған бир җайда чоң көләмлик бир от яниду. Бу отниң чоңлуғидин Мәдинә хәлқи өзлирини һалак болдуқ, дәп гуман қилишиду. Бу от ахири рәҗәб (қәмәрийә7-айниң) 27-күни өчиду. Бу отниң вәқәлиги тарих китаплирида қәйт қилинғандур. Бу мавзуда мәхсус китапларму йезилған. Бухари вә Муслимлар бу вәқә болуштин 400 жил бурун уни Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң һәдисигә асаслинип, өз әсәрлиридә қәйт қилған.

Иккинчи түри

Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң қолида әмәлгә ашқан мөҗүзиләр (хариқи адәт ишлар) болуп, Ислам бу ишларниң санини 100дин артуқ дәп қәйт қилған. Төвәндә униң бәзисини баян қилимиз:

1-Исра вә Мираж

Исра – Аллаһниң кечидә Муһәммәд әләйһиссаламни Мәсчиди Һәрамдин Мәсчиди Әқсаға елип барғанлиғи, Мираж уни асманға елип чиқип йәнә қайтуруп кәлгәнлиги демәктур.

Аллаһ таала «Қуръан Кәримдә» мундақ дәйду: “Аллаһ барчә нуқсандин” пактур, у (Муһәммәд әләйһиссаламға) қудритимизниң дәлиллирини көрситиш үчүн. Бәндисини (йәни Муһәммәд әләйһиссаламни) бир кечидә Мәсчиди Һәрамдин әтрапини бәрикәтлик қилған Мәсчиди Әқсанға елип кәлди” (17-сүрә «Исра», 1-айәтниң бир қисми). Шүбһисизки, Исра вә Мираждин ибарәт бу вәқәлик Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң ойған һалитидә җисми вә роһи билән бирликтә әмәлгә ашқан. Чүнки айәттики “бәндимиз” сөзи җисим вә роһ иккисиниң бирләшкинигә қоллинилиду. Шуңа кафирлар бу ишни еһтималдин жирақ саниғанлиқтин, уни инкар қилған. Әгәр бу иш җисим билән роһниң бирликтә вә униң ойған һалитидә болмиған болса, кафирларниң еһтималдин жирақ санишиға сәвәп болмиған болатти. Чүнки чүштә көргән ишлар жирақ саналмайду вә инкар қилинмайду. Адәттә бир киши чүшидә шәриқ билән ғәрипләрдә учқанлиғини дава қилса, уни һечким инкар қилинмайду. Исра вә Миражниң Муһәммәд әләйһиссаламниң ойғақлиғида униң җисми вә роһи билән бирликтә болғанлиғи әқлий вә нәқлий дәлилләр арқилиқ испатланған мәсилидур. Әқлий җәһәттин шуңа уни мөҗүзә дәймиз. Чүнки мөҗүзә адәттә кишиләрниң адитигә хилап һалда ишқа ашқан әҗайип ишлардур. Аллаһ мундақ мөҗүзиләрни яритишқа, әлвәттә, қадирдур. Амма нәқлий җәһәттин җисимниң асманға чиқиши жирақ санилидиған иш әмәс, чүнки әһли китапларниң китаплиридиму мундақ хәвәрләр учрайду. Мәсилән: “Әхнух (йәни Идрис Пәйғәмбәр)” Аллаһ билән жүрди, андин у көрүнмиди, чүнки Аллаһ уни елип кәткән» («Тәврат» “Яритилиш” 5:24). Бу мәтин Идрис әләйһиссаламниң асманға тирик һалитидә чиқип кәткәнлигини ипадиләйду. Христианларму Иса әләйһиссалам һәққидә Иса өлтүрүлүп вә дәпнә қилинип болғандин кейин, асманға чиқип, атисиниң йенида орун алди, дәп етиқат қилиду. Уларниң Муһәммәд әләйһиссаламниң Исра вә Миражиға әқлий вә нәқлий җәһәттин һечбир инкар қилишқа һәргизму орун йоқтур.

2-Айниң йерилғанлиқ мөҗүзиси

Аллаһ таала «Қуръан Кәримдә» мундақ дәйду: “Қиямәт йеқинлашти, ай йерилди” (54-сүрә «Қәмәр», 1-айәт).Сәһиһ һәдисләрму Муһәммәд әләйһиссалам үчүн айниң йерилғанлиғини сөзләйду. Демәк, бу һадисиниң болғанлиғи «Қуръан Кәрим» вә “Һәдис шәрифләр” арқилиқ испатланған. Христиан алимлириниң бу һадисә тоғрилиқ қилған әң күчлүк шүбһиси шуки, гәр бу һадисә әмәлиятта болған болса, униң болғанлиғини йәр шари әһли билгән болатти вә дуниядики әҗайип ишлар тарихиға киргән болатти. Бу шүбһә бизниң нәзәримиздә һечқандақ күчкә егә болмиған бир шүбһидур дәйду. Униң җавави мундақ:

1-Нуһ әләйһиссаламниң дәвридә йүз бәргән топан баласиму алаһидә мәшһур вә чоң бир вәқәлик еди. Топан баласи дунияниң һәммә җайлирида ортақ болған. «Қуръан Кәримниң» баянидин бурунму «Тәврат» “Айрилиш” 71-81-баянлирида топан баласи баян қилинған. Лекин Һиндстан, Парис, Жуңго вә Калькутта буддистлири бу һадисиниң болғанлиғини пүтүн жени билән инкар қилиду. Ғәрип христианлириму бу һадисини инкар қилиду вә уни баян қилғанларға мәсхирә билән күлиду. Христиан алимлири шәриқ буддистлириниң баласини инкар қилишлириға, өз диндашлиридин болған ғәрип христианлириниң бу вәқәликкә мәсхирә билән қарашлириға рази боламду?

2-Йәшуъи әләйһиссалам үчүн күн тутулғанлиғи «Тәврат» “Йәшуъи”10:12-,13-, мәтинләрдә қәйт қилинған. Әһли китап тарихчилири вә мупәссирлири Йәшуъи 24 саат күн тутулғанлиғини баян қилиду. Бу чоң һадисә миладийәдин бурунқи 1450-жили болған. Бундақ чоң һадисини пүтүн дуния әһлиниң көрүши керәк еди. Чүнки күн тутулғанда күндүз болған бәлвақларда асманниң булутлуқ болушиму кишиләрни бу һадисини көрүштин тосалмайду. Шуниңдәк, күн тутулған вақитта кечә

болған бәлвағлардики кишиләрму кечиниң 24 саат узарғанлиғидин, бу һадисини билмәй қалмайду. Әһвал шундақ туруп, Һиндстан, Парис вә Жуңго буддистлири бу һадисини инкар қилиду. Уларниң тарихлириму буни баян қилмайду. Европилиқлар болса бу вәқәни болған дәп ишәнгүчиләргә мәсхирә билән күлиду. Христианлар өз китаплирида қәйт қилинған бу һадисигә шәриқ буддистлириниң инкар қилишиға вә өз қәвмлириниң уни мәсхирә қилишиға рази болуп турамду?

3- «Инжил» “Мәтта” 27:51-53- мәтинлиридә – уларниң гуманиға көрә Иса әләйһиссаламниң креста өлтүрүлгинидин кейинла йүз бәргән һадисиләрни баян қилған. Бу һадисиләрдин ибадәтханиниң йерилғанлиғи, йәр тәвригәнлиги, ташларниң парчиланғанлиғи, қәбирләрниң ечилғанлиғи, улуқларниң қәбирлиридин чиққанлиғи, уларниң Қуддусқа киргәнлиги, уларни көп кишиләрниң көргәнлиги қатарлиқ бу һадисиләрниңғу һәммиси – ялған һадисиләр – римлиқларниң вә йәһудийларниң китаплирида йоқ. Бәлки «Инжил» “Юһәнна”диму йоқ. Амма «Инжил» “Маркос” вә “Луқаларда” пәқәт ибадәтханиниң йерилғанлиғила қәйт қилинған. Шуңа бәзи христианлар бу вақиәләрниң болғанлиғини инкар қилип: “Бәлки һәтта чүшидә шундақ көргән болуши керәк”, дәп уни мәсхирә қилған. “Луқадики мәтиндин ибадәтханиниң йерилғанлиғиниң Иса әләйһиссаламниң өлүмидин бурун болғанлиғи мәлум болиду. Амма “Мәтта” вә «Маркосниң» мәтинлиридин бу һадисиниң Иса әләйһиссаламниң өлүмидин кейин болғанлиғи мәлум болиду. Христиан алимлири бу зитлиқларни қандақ йол билән һәл қилалайду?

4- «Инжил» “Мәтта” 3:16-,17, “Маркос”1:10-,11, “Луқа” 3:21,22-мәтинлиридә чөмүлдүргүчи Йәһя Исани Ордун дәриясида чөмүлдүрди. Иса судин чиққан вақтида асман йерилди вә ечилди, униңға муқәддәс роһ кәптәр сүритидә келип қонди. Андин асмандин бир аваз келип: “Бу мени шаһ қилған улуқ затниң оғли” дейилиду, дәп қәйт қилинған. Асманниң йерилғанлиғи вә ечилғанлиғи күндүздә болған екән, уни пүтүн дуния әһли көрүш керәк еди. Шуниңдәк, асмандин кәлгән авазни аңлаш у йәрдики кишиләрдин биригә хас болмастин, бәлки көп кишиләрниң бу авазни аңлиши мүмкин еди вә тарихларда йезилиши зөрүр еди. Һалбуки, шу заманниң тарихчилиридин һечбир киши бу вәқәни язмиған, пәқәт үч «Инжилдила» бу вәқә йезилған. Шуңа бу иш европилиқларниң күлкисигә қалған, улар: Асмандин чүшкән кәптәр йәнә асманға қайтип кәткәнму? Яки уни бирси тутувалғанму? Асманниң йерилғанлиғи қанчә вақит давам қилған? Бу ишни пүтүн инсанлар көргәнму? Немә үчүн “Мәтта” бу ишни баян қилмиған? – дегән соалларни қойған. Христиан алимлири буниңға немә дәп жавап берәләйду? Бундақ болған екән, Муһәммәд әләйһиссаламға айниң йерилғанлиқ мөжүзисини инкар қилиш һәқсизлиқтур.

3-Аз суниң көпәйгәнлик мөжүзиси.

Аз суниң көпийишидин ибарәт бу мөжүзә Пәйғәмбәр әләйһиссаламдин көп қетим садир болған. Әнәс ибни Малик рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Биз Мәдининиң базарлирида едуқ, намаз әсириниң вақти кирди, кишиләр таһарәт елиш үчүн су издәп тапалмиди, бу вақиттә Пәйғәмбәр әләйһиссалам ичидә азирақ су болған бир қачиға қолини тиқиведи, бармақлириниң арисидин су етилип чиқишқа башлиди, андин кишиләр бу судин арқа-арқидин таһарәт елишти”. (Бухари ривайити).

Жабир рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Кишиләр һудәйбийә күни қаттиқ уссап кетишти, уларниң йенида су йоқ еди. Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң йенида кичик бир қачида азирақ су қалған болуп, униңға Пәйғәмбәр әләйһиссалам қолини тиқиведи, сулар униң бармақлириниң арисидин булақтәк етилип чиқишқа башлиди, һәмәм киши шу судин ичишти. Уларниң сани 1400 киши еди”. (Бухари вә Муслим ривайити). Йәнә Жабир рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Бәват ғазитида кишиләр сусиз қалди, Пәйғәмбәр әләйһиссаламға бир қача кәлтүрүлди, Пәйғәмбәр

әлйһиссалам униңға қолини селип туруп һәммимизни униңдин таһарәт елишқа вә ичишкә буйриди, һәтта бирму киши сусиз қалмиди, андин Пәйғәмбәр әләйһиссалам қолини қачидин тартиведи, қача йәнә толған һалда қалди”. (Бухариривайити). Ундин башқа Муаз, Өмәр ибни Хәттаб вә Умран ибни Үсәйин рәзийәаллаһу әнһуларму бу мавзуда һәдисиләрни ривайәт қилған.

4-аз тамақниң көп кишини тойғузғанлиқ мөҗүзиси

Әнәс ибни Малик рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Мән Пәйғәмбәр әләйһиссаламға бирқанчә тал арпини елип келиведим, Пәйғәмбәр әләйһиссалам буниң билән 80 кишини тойғузди”. (Муслим ривайити). Җабир рәзийәалаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Хәндәк ғазити болған күни мән бирса (йәни 3кг) арпини әздим вә кичик бир қозини союп, бир қазанда пүшәрдим, андин буларни Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң йениға елип келиведим, у арпиға вә қазанға бәрикәт тиләп дуа қилди, буниң билән миңдин көп киши униңдин ғизалинип тойди”. (Бухари вә Муслим ривайити). Әнәс рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Пәйғәмбәр әләйһиссалам Зәйнәпкә өйләнгән күни мени кишиләрни зияпәткә чақиришимни буйриди, һәтта бу өй адәмгә лиқ толди. Пәйғәмбәр әләйһиссалам уларға кичик бир қачини елип кәлди. Униң ичидә азирақ хорма бар еди. Пәйғәмбәр әләйһиссалам бу қачиниң ағзини үч бармиғи билән тутуп турди вә кишиләр униңдин тойғичә ғизаланди, андин қолини қачидин тартиведи, қача бурунқи һалити бойичә қалди”. (Муслим ривайити).

Әбу Әййуп Әнсари рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Мән Пәйғәмбәр әләйһиссалам билән Әбу Бәкригә йәткидәк тамақ тәйярлап, бу иккисини чақирған едим, Пәйғәмбәр әләйһиссалам Әнсарларниң каттилиридин 30 кишини биргә чақиришимни буйриди, улар келип ғизалинип чиқип кәткәндин кейин, йәнә атмиш кишини чақиришимни ейтти, уларниму чақирдим, уларму келип ғизалинип чиқип кәтти. Андин йәнә йәтмиш адәмни чақирдуқ, уларму ғизалинип кәтти. Йәнә бир қанчә кишини чақирдуқ, уларму ғизалинип чиқип кәтти, нәтиҗидә бу икки кишилик тамиғимдин 180 киши ғизаланди”. (Бухари вә Муслим ривайити). Буниңдин башқа бу мавзуда Сәмурә ибни Җүндуб, Абдураһман ибни Әбубәкри, Сәлмә ибни Әкван, Абуһурәйрә рәзийәаллаһу әнһулардинму һәдисиләр ривайәт қилинған.

5-Дәрәқләрниң сөзлигәнлиги вә Муһәммәд әләйһиссаламниң һәқ екәнлигигә гуваһлиқ бәргәнлиги мөҗүзиси

Ибни Өмәр рәйзиаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Бир әрәби иманға дәвәт қилинғанда, әрәби Пәйғәмбәр әләйһиссаламдин: “Сениң дегәнлириңниң һәқ екәнлигигә ким гува болалайду?” дәп сориғанда, Пәйғәмбир әләйһиссалам “Бу дәрәқ гува болиду” девиди, һелиқи дәрәқ әрәбиниң йениға йөткилип келип: “Мән униң Пәйғәмбәр екәнлигигә гувалиқ беримән”, дәп үч қетим қайтилап гувалиқ бәрди вә андин қайтип йәнә өз орниға келип турди”. (Бухари ривайити).

Җабир рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: “Пәй-ғәмбәр әләйһиссалам бир күни һаҗити үчүн бир хали җайға барди вә өзини далда қилишқа бирнәрсә тапалмиди. Бу вақитта вадиниң бойидики икки дәрәқниң шехини тутуп туруп: “Маңа Аллаһниң изни билән бойсунуңлар” девиди, бу дәрәқләрниң бири униң арқисидин, худди өз егисиниң арқисидин жүргәндәк, меңип кәлди, башқа бириму шундақ кәлди. Пәйғәмбәр әләйһиссалам уларға Аллаһниң изни билән мени далда қилиң-лар девиди, улар Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң әтрапини оравалди. У һаҗитини түгәткәндин кейин бу икки дәрәқ қайтип өз орниға берип орун алди”. (Муслим ривайити).

Он саһабиниң бирдәк ривайитидә мундақ кәлгән: “Мәди-нидики Пәйғәмбәр мәсчитиниң үсти хорма яғачлири билән турғузулған еди, Пәйғәмбәр әләйһиссалам хутбә оқуғанда, бу яғачлардин биригә йөлинип туруп хутбә оқатти. Мәсчиткә минбәр ясалғандин кейин, Пәйғәмбәр әләйһиссалам

минбәрдә туруп хутбә оқуйдиған болди. Пәйғәмбәр әләйһиссалам минбәрдә хутбә оқуватқан бир күни бу яғачтин худди төгиниң авазидәк бир хил жиға авази чиқишқа башлиди. Бу яғач әмәлиятта жиғлиған еди Мәсчитики саһабиларму буни аңлаш билән қаттиқ жиға-зарә қилишип кәтти. Ахири Пәйғәмбәр әләйһиссалам бу яғачқа қолини қойғандин кейин, униң жиғиси тохтиди вә Пәйғәмбәр әләйһиссалам дедики: бу яғач униңға йөлинип туруп оқулидиған Аллаһниң зикридин мәһрум қалғанлиғи үчүн жиғлиди, Аллаһниң нами билән қәсәм қилимәнки, әгәр мән уни тутмиған болсам, у та қиямәткичә жиғлатти. Андин Пәйғәмбәр әләйһиссалам бу яғачни минбәрниң астиға көмүш-ни әмир қилди вә шундақ қилинди". (Бухари вә Муслим ривайити).

6-Бутларниң өрүлгәнлик мөҗүзиси

Ибни Аббас рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: "Кәбиниң ичидә таштин ясалған 360 бут бар еди, Мәккә фәтһи қилинған жили Пәйғәмбәр әләйһиссалам Кәбигә кирип, қолидики һассиси билән ишарәт қилған һалда: "Һәқиқәт (йәни Ислам) кәлди, батил (йәни куфри) йоқалди. Батил һәқиқәтән оңай йоқилиду", дегән айәтни оқушқа башлиди. Һасса қайси бутқа қаритилса, шу бут домилап чүшүшкә башлиди. Ахири шундақ қилип, һәммә бутлар йүзичә йәргә чүшүп түгиди, андин Пәйғәмбәр әләйһиссалам бу бутларни елип чиқип кетишкә әмир қилди". (Бухари вә Муслим ривайити).

7-Кесәлләрниң Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң қолида шипа тапқанлиғи

Сәид ибни Әбувәққас рәзийәаллаһу әнһудин ривайт қилинидуки: "Қәтадә ибни Нәманниң көзи Уһуд ғазитида ярилаңған еди. Пәйғәмбәр әләйһиссалам униң көзини мубарәк қоли билән силиведи, униң көзи әслигә кәлди вә у бу көзиниң бурунқидинму яхши көридиған болғанлиғини ейтти". (Муслим ривайити).

Осман ибни Җунәйф рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилинидуки: "Бир әма киши Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң йениға келип, "Әй, Рәсуллулаһ! Аллаһқа дуа қил, мениң көзүм ечилсун", дәп ялвурғанда, Пәйғәмбәр әләйһиссалам униңға қилинидиған дуаларни үгәтти вә у адәм қайтқандин кейин униң көзи ечилди. (Муслим ривайити).

Көп саһабилар ривайәт қилған бир һәдистә: "Хәсъәм қәбилисидин бир аял Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң йениға тилсиз бир балисини елип кәлди, Пәйғәмбәр әләйһиссалам бу балиниң еғизини вә икки қолини су билән жуюп, бу судин анисиға бәрди, аниси суни балисиға ичкүзиведи, униң тили сөзгә кәлди вә әқлиму адәттики кишиләрниң әқлидин алаһидә ашти". (Муслим ривайити).

8-Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң дуасиниң һаман иҗабәт болғанлиғи

Әнәс ибни Малик рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилини-дуки, у мундақ дәйду: "Пәйғәмбәр әләйһиссалам маңа мал-мүлкүмниң вә пәрзәнтлиримниң көп болушиға дуа қилған еди. Әмәлиятта мал-дуниялирим һәссиләп көпәйди, балилирим вә нәврилирим болуп, һәммиси һазир йүздин ашиду". (Бухари ривайити).

Кисра Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң униң Исламға дәвәт қилған мәктүбини жиртқандин кейин, Пәйғәмбәр әләйһиссалам униң һакимийитиниң завал тепишиға дуа қилған еди, узақ өтмәй униң һакимийити мусулманларниң қоли билән йәр-йүзидин үзүл-кесил йоқалди.

Әнәс ибни Малик рәзийәаллаһу әнһудин ривайәт қилини-дуки: "Бир җүмә күнлүктә Пәйғәмбәр әләйһиссалам мәсчиттә хутбә оқуватати, бир әраби мәсчиткә кирип қурғақчилиқтин шикайәт қилди, бу вақитта Пәйғәмбәр әләйһиссалам су тиләп дуа қилди вә шу һаман қаттиқ ямғур тохтимиғанлиқтин, күнни көргилиму болмиди, кейинки җүмә Пәйғәмбәр әләйһиссалам йәнә хутбигә чиққанда һелиқи әраби ямғурниң көплүгидин шикайәт қиливеди, Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң

дуаси билән ямғур тохтиди”. (Бухари вә Муслим ривайити). Йәнә көплигән саһабиларниң ривайәтлиригә көрә: «Набиғә Әлҗәъид исимлиқ бир шаир Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң йенида шеир оқуведи, Пәйғәмбәр әләйһиссалам униң шеиридин мәмнун болуп, “Аллаһ сениң ағзиңға дәрт бәрмисун!” дәп дуа қилған еди, бу адәм 120 яшта өлгән вә шу вақитқичә бир талму чиши чүшмигән. Пәйғәмбәр әләйһиссалам бир күни сол қоли билән бир нәрсә йәватқан бир адәмгә: “Оң қолуң билән йегин!” девиди, у адәм өзини чоң тутуп: “Мән оң қолум билән йейәлмәймән” деди, бу вақитта Пәйғәмбәр әләйһиссалам униңға: “Йейәлмегәйсән” девиди, у адәм қолини ағзиға һеч апиралмайдиған болуп қалди». Ундин башқа Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң қолида мәйданға кәлгән мөҗүзиләр наһайити көптур. Бу китап бу һәқтә болмиғачқа, биз жуқуридикиләр билән купайә қилдуқ. Издәнгүчиләр болса, мөҗүзә һәққидә йезилғна мәхсус китапларға, тарих вә һәдис китаплириға муражиәт қилсун.

Иккинчи һәқиқәт:

Муһәммәд әләйһиссаламда есил сүпәтләр, гөзәл әхлақларни илмий вә әмәлий камаләтләр вә ундин башқа Пәйғәмбәрләрдә болушқа тегишлик болған пәзиләтлрниң һәммиси болғанлиғи болуп, булар Муһәммәд әләйһиссаламниң һәқ Пәйғәмбәр екәнлигиниң дәлиллиридин биридур. Пәйғәмбәр әләйһиссаламға дүшмәнлик мәвқәсидә болуватқанларму униң бу пәзиләтлиригә иқрар қилмай қалмиған.

?????? ???????:Үчинчи һәқиқәт:

Пәйғәмбәр әләйһиссаламға кәлгән Ислам шәръити етиқат, ибадәт, муамилә, сәясәт, әхлақ вә һекмәтләрни өз ичигә алған. Бу шәриәттики камаләт вә гөзәлликләргә нәзәр салған кишиму буниң пәқәт Аллаһ таала тәрипидин кәлгәнлигини вә Муһәммәд әләйһиссаламниң Аллаһ тәрипидин әвәтилгән һәқ әлчи екәнлигигә қанаәтлиниду.

Төртинчи һәқиқәт:

Муһәммәд әләйһиссалам китавидин, яки һекмәттин һечнәрсә аңлимиған, яки үгәнмигән жаһил бир қәвмниң ичидин чиқти вә уларға нурлуқ китап («Қуръанни»), һекмәтләрни елип кәлди, уларни иман вә әмәлгә чақирди. У ярдәмчилириниң вә күч-кудритиниң йетәрсизлигигә қаримай, пүтүн дунияниң залимлири қарши һалда өз динини елан қилди. Буниң билән уларниң күчлири, һакимийәтлири тар-мар қилинип, қисқа вақит ичидә униң дини дунияниң шәриқ вә ғәрип – һәммила жайлирида нур чечишқа башлиди. Бу дин барлиқ динлар үстидин ғәлибә қилди. Заманниң илгирилиши билән Ислам дининиң тарқилиши вә гүллиниши тезләшти. Әһли китаптин, мушриклардин, буддистлардин вә худасизлардин болуп, бир йүрүш дүшмәнниң бу динни йәр шаридин йоқ қиливетиш үчүн көрсәткән тиришчанлиқлири вә меһнәтлири пүтүнләй пайдисиз чиқти, униң әксинчә, Ислам дини әқли сағлам кишиләрниң һәммисини өзигә жәлип қилип кәлмәктә, униң нури барғансири парлимақта. Буларниң һәммиси Аллаһниң ярдиминиң нәтиҗиси әмәсму? Муһәммәд әләйһиссаламниң һәқ екәнлигиниң бир аламити әмәсму?

Йәһудий, христианларниң китаплири Муһәммәд әләйһи-ссаламниң һәқ Пәйғәмбәр екәнлигигә гувадур. Мәсилән: «Тәврат» “Зәбур” 6:1 мәтиндә: “Чүнки рәб яхшиларни йолини билиду, амма яманларниң йоли һаман һалакәткә учрайду”, дәп қәйт қилинған. «Тәврат» “Зәбур” 6:5-мәтиндә: “Ялғандин дава қилғучилар һалак болиду. Қанхор, алдамчи кишини рәб яқтурмайду” «Тәврат» “Зәбур” 37:17-20-мәтинлиридә: “Чүнки алдамчиларниң даваси һаман түгишиду. Рәб растчилларниң ярдәмчисидур. Чүнки ялғанчилар һалак болиду. Рәбниң дүшмәнлири түтүндәкла йоқилип кетиду” дәп қәйт қилинған. «Тәврат» “Зәбур” 16:34-мәтиндә: “Рәб яман иш қилғучиларниң тәсирини йәр йүзидин пүтүнләй йоқ қилиш үчүн һемишәм тәйярдур” дәп қәйт қилинған.

«Инжил» “Әлчиләрниң ишлири” 5:35-39-мәтинләрдә: “Андин уларға дедики: Әй, исрайиллиқлар! Шу инсанларға алдинип кетиштин өзәңларға диққәт қилиңлар, чүнки бундин бурун Судас дегән бирси ялған дава билән мәйданға чиққан вә униңға 400гә йеқин адәм әгәшкән еди, андин у өлтүрүлди вә униңға әгәшкәнләрму йәр йүзидин йоқ болди. Униңдин кейин Йәһуза ялған дава билән өзини елан қилип чиқиведи, униңға көп кишиләр әгәшти, андин уму һалак болди, әгәшкүчиләрму тозуп кәтти. Һазир мән силәргә дәймәнки, силәр ундақ кишиләрдин жирақ туруңлар, уларни өз һалиға қоюветиңлар, әгәр уларниң дава қилған нәрсиси инсанлар тәрипидин ижат қилинған пикирләр болған болса, у һаман өзлүгидин түгишиду, әгәр у Аллаһтин кәлгән болса, силәрму уни йоқ қилалмайсиләр”.

Жуқуридики мәтинләргә асасланғанда, әгәр Муһәммәд әләйһиссалам ялғандин өзини Пәйғәмбәр дәп дава қилған болса, рәб (йәни Аллаһ) һаман уни һалак қилған болатти. Униң тәсирини йәр йүзидин йоқ қиливәткән болатти. Униң әгәшкүчилириму аллибурун түгәшкән болатти вә униң дини, худди бир аздин кейин йоқилип кәткән түтүндәк, йәр йүзидин йоқалған болатти. Лекин ундақ болмиди, бәлки, униң әксинчә, рәб Муһәммәд әләйһиссаламға өзиниң ярдимини һеч бир заман айимиди, униң динини күчләндүрди, дүшмәнлирини йәр билән йәксән қилди, Муһәммәд әләйһиссаламни дунияниң һәрқайси жайлирида мәдһийлинидиған, униң нами, сөһбити вә һәқ дини та қиямәткичә әзизлинидиған, һеч заваллиққа йүз тутмайдиған қилди. Шуниңдин испатландики, йәһудий, христианларниң Муһәммәд әләйһиссаламни инкар қилишлири әң авал өзлириниң китаплириға инкар қилғинидур. Чүнки уларниң китаплирида Муһәммәд әләйһиссаламниң ахир заманда чиққанлиғи һәқиқәттә Аллаһқа қарши чиққанлиғи еди. “Улар Аллаһниң нурини (йәни Аллаһниң нурлуқ динини вә нурлуқ шәръитини) еғизлири билән өчиривәтмәкчи болиду, кафирлар яман көргән тәғдирдиму, Аллаһ өзиниң нурини мукәммәл (йәни өзиниң динини ашкарә) қилғучидур” (61-сүрсә «Сәф» 8-айәт).

??????? ???????Бәшинчи һәқиқәт

Пәйғәмбиримиз Муһәммәд әләйһиссалам инсанийәт өзлирини тоғра йолға башлайдиған, һәқ динға чақиридиған бирәр кишигә қаттиқ еһтияжлиқ болған бир вәзийәттә әвәтилди. Әрәпләр бутларға, парслар икки илаһқа, һиндстанлиқлар калиға вә дәрәққә, йәһудийлар йәһудий динини бузған маддизмчиларға, христианлар үч илаһқа чоқунатти. Ундин башқа хәлиқләрму һәрхил залаләтләрниң патқақлирида еди. Аллаһниң чәксиз һекмити вә илми бу вақитта бирәр пәйғәмбир әвәтиш арқилиқ йәр шари әһлини өз рәһмитидин бәһриман қилишни тәқазза қилди. Кишиләрни азғунлуқлардин қутулдуруп, уларни тоғра динға йетәкләштин ибарәт бу улуқ вәзипини Муһәммәд әләйһиссаламдин башқа бирси орунлиған әмәс. Муһәммәд әләйһиссалам Аллаһниң әмри вә ярдими билән куфриниң вә шеригиниң қараңғулуқлирини тәвһид нури билән йорутти, йәр шариға һәқиқәт мәшъилини яқти. Аллаһ таала буниңға ишарәт қилип мундақ дәйду: “Ей, әһли китап! Бизгә (совап билән) хуш хәвәр бәргүчи, (азаптин) агаһландурғучи кәлмиди демәслигиңлар үчүн, Пәйғәмбәрләр үзүлүп қалған бир заманда силәргә (шәриәттин вә униң әһкамлирини) баян қилип беридиған рәсулимиз кәлди, һәқиқәтән силәргә хуш хәвәр бәргүчи вә агаһландурғучи (йәни Муһәммәд әләйһиссалам) кәлди (әнди силәргә үзрә қалмиди)” (5-сүрә «Маидә», 19-айәт).

??????? ???????Алтинчи һәқиқәт

Бурунқи Пәйғәмбәрләрниң китаплирида Муһәммәд әләй-һиссаламниң ахирқи заман пәйғәмбири болуп келидиғанлиғи һәққидә бешарәтләр берилгән. Биз бу бешарәтләрни баян қилиштин авал төвәндики ишлар әскәртилиду:

1-Исраил сулалисидин кәлгән Пәйғәмбәрләр Бухтәннәсәр, Қурйиш, Александр һадисилири, Әдвәм зиминида, Мисирда болидиған вәқәликләр, Бабил әсирлиги вә башқилар қатарлиқ көплигән һадисиләр вә вәқәликләрдин алдин хәвәр бәргән. Жуқуридики Пәйғәмбәрләрдин бирәрсиниң Муһәммәд әләйһиссаламниң келидиғанлиғи һәққидә очуқ бир бешарәт бәрмәслиги мүмкин әмәс. Чүнки Муһәммәд әләйһиссаламниң дунияға келиши вә униң дини дуния тарихида наһайити чоң өзгиришләрни пәйда қилди. Униң дини қисқа вақит ичидә шәриқ вә ғәрип эллиригә тез сүръәттә тарқалғандин кейин, у җайлардики барлиқ динлар заваликқа йүзләнди. Униң дини тарқалғандин кейин, дунияни титритип туридиған Парис вә Рим императорлуғидин ибарәт икки чоң императорлуқ тәхттин чүшти. Ислам дини пүтүн Исраил Пәйғәмбәрлириниң диярлирида нур чачти. Бундақ бир чоң һадисә бурунқи Пәйғәмбәрләр алдин хәвәр бәргән гәп барлиқ һадисиләрдин вә вәқәликләрдин, әлвәттә, чоң вә әһмийәтлик бир һадисидур. Улар бунчилик әһмийәтлик вә чоң болмиған аддий һадисиләрдин хәвәр берип, пүтүн дунияға умум болған бундақ чоң вә әһмийәтлик бир һадисидин немишкә хәвәр бәрмәйду?

2-Бурунқи Пәйғәмбәрниң кейин келидиған бир Пәйғәмбәр һәққидә бешарәт бериши үчүн, униң тәпсилий сөзлиши шәрт әмәс, бәлки бундақ бешарәтләр көпинчә иҗмалий болуп, авал хәлиқләр үчүн мәхпий вә алимлар үчүн еник болиду. Гаһида мундақ бешарәтләрни һәрқандақ алим чүшинәлмәйду, амма бешарәт берилгән Пәйғәмбәр кәлгәндин кейин, у елип кәлгән мөҗүзиләр вә аламәтләрни бу бешарәтләрни тәстиқләйду вә уларниң чүшәнчилирму айдиңлишиду. Шуниң үчүн Иса әләйһиссалам йәһудий алимлириға кайип мундақ дегән: “Вай! Силәргә, әй, дин егилири! Чүнки силәр мәрипәтлик ачқучини алдиңлар, амма өзәңлар кирмидиңлар вә киридиғанларниму униңдин тостуңлар” («Инжил» “Луқа”11:52).

Ислам өлималири мундақ дәйду: Самави китаплириниң һечбири Муһәммәд әләйһиссаламниң келидиғанлиғи һәққидә бешарәтсиз кәлгән әмәс, бу бешарәтләр авам хәлиқләр үчүн тәпсилий болған болса еди, әһли китап алимлири уни йошуралмиған болатти вә уларму һәқиқәтни йошуридиғанлиқ гунаһи билән әйипләнмигән болатти.

3-Йәһудийлар Иса әләйһисаламдин башқа бир Пәйғәмбәрниң келишини күтәтти. “Йәһудий алимлири Йәһия Пәйғәмбәрдин: «Сән мәсиһму? дәп сориди, у «яқ», дәп җавап бәргәндин кейин, «сән Иляму» дәп сориди, Йәһия йәнә: «яқ», дәп җавап бәргәндин кейин, «сән ундақта Муса бешарәт бәргән шу Пәйғәмбәрму?» дәп сориди”. («Инжил» “Юһәнна 1”19:25). Буниңдин билинидуки, улар күтүватқан Пәйғәмбәрниң Иса әләйһиссаламдин бурун кәлмигәнлиги испатланған екән, униң Иса әләйһиссаламдин кейин кәлгәнлигидә һеч шүбһә қалмиди.

Иса әләйһиссалам мундақ дегән: “Көрүнүши қой сүритидә, ичи бөрә сүрәтлик болған ялғанчи Пәйғәмбәрләрдин һәзәр қилиңлар” («Инжил» “Мәтта” 7:15). Бу мәтинни тутқа қилип Муһәммәд әләйһиссаламниң Пәйғәмбәрлигини инкар қилиш қәтъий хатадур. Чүнки Иса әләйһиссалам Пәйғәмбәрлик даваси қилип чиққан һәр қандақ кишидин һәзәр қилиңлар дегән әмәс, бәлки ялғанчи Пәйғәмбәрләрдин һәзәр қилиңлар дегән. Бу мәтин растчил Пәйғәмбәрләрдинму һәзәр қилиш мәнасини ипадилимәйду. Бәлки униңдин кейин бир Пәйғәмбәр келидиғанлиғи вә тонуш үчүн башқа ялғанчилардин һәзәр қилишниң лазимлиғини ипадиләйду, әлвәттә. Уларниң китаплирида Иса әләйһиссаламниң өлүмидин кейин Исраил әвлатлири ичидин ялғандин Пәйғәмбәрлик даваси қилип чиқидиған каззапларниң чиқидиғанлиғи баян қилинған. Әмәлияттиму миладийәниң 1-әсиридә көплигән ялғанчилар Пәйғәмбәрлик даваси қилип мәйданға чиққан. Иса әләйһиссалам әйнә әшу ялғанчилардин һәзәр қилишқа буйриған. У жуқуридики сөзигә улап мундақ дегән: “Уларниң мевилири арқилиқ тонуйсиләр. Улар янтақтин үзүм, тикәндин әнҗүр аламду? Шуниңға охшаш

һәрқандақ яхши дәрәқ яхши мевиләрни бериду. Лекин яман дәрәқ яман мевиләрни бериду. Яхши дәрәқ яман мевә бәрмигәндәк, яман дәрәқму яхши мевә бәрмәйду. Яхши мевиләрни бәрмәйдиған һәрқандақ дәрәқ кесип отун қилиниду. Билиңларки, уларни силәр мевилири арқилиқ тонуйсиләр”. («Инжил» “Мәтта” 7:16-20).

Шүбһисизки, Муһәммәд әләйһиссалам униң дәвитиниң мевилири далаләт қилғандәк һәқиқий растчил Пәйғәмбәрләрдин еди. Кафирларниң уни инкар қилишлири инавәтсиздур. Чүнки йәһудийлар Иса әләйһиссаламниң Пәйғәмбәрлигини инкар қилиду. Йәһудийләр үчүн дунияда Иса әләйһиссаламдәк адәм йоқтур. Шуниңдәк Европиниң динсизлириму Иса әләйһиссаламни инкар қилиду. Һәтта униң қиссилирини аңлиғанлирида уни мәсхирә қилип күлиду. Улар бу һәқтә көп китапларни нәшир қилип дунияға тарқатқан. Йәһудийларниң европилиқ динсизларниң Иса әләйһиссаламни инкар қилишлири христианларниң нәзиридә инавәтсиз болғандәк, христианларниң вә башқа Муһәммәд әләйһиссаламни инкар қилишлириму бизниң нәзиримиздә инавәтсиздур.

4-Әһли китапларниң әзәлдин та һазирғичә давам қилип кәлгән адити шуки, улар муқәддәс китаплирини башқа тилларға тәрҗимә қилғанда, исимларниму тәрҗимә қилип, бу исимларниң шу тилдики мәналиринила язиду. Бу китапларниң мәтинлирини тәпсир йоллири билән гаһ зиядә, гаһ кам қилиш арқилиқ өзгәртиду. Буларниң гуманлириға көрә Аллаһ сөзлири һесаплинидиған бу ишлар уларда адәттики ишлардур. Уларниң һәрқайси тилларға тәрҗимә қилинған китаплирини оқуп көргән киши буни һаман пәриқ етиду. Шуңа уларни Муһәммәд әләйһиссалам һәққидә кәлгән очуқ бешарәтләрни өзгәртиватқән яки очуқ бешарәтни мәҗһул қилип қойған десәкму һәқлиқмиз. Чүнки мундақ ишларниң улардин садир болуши тәбиий һаләттур. Шуңа уларниң китаплирида Муһәммәд әләйһиссаламниң исимлиридин “Муһәммәд” яки “Әһмәд” дегән исимларниң очуқ ләвзи билән болуши тәләп қилинмайду, чүнки уларниң адити өзгәртиштин ибарәт болған.

«ТӘВРАТНИҢ» МУҺӘММӘД ӘЛӘЙҺИССАЛАМ ҺӘҚҚИДИКИ БЕШАРӘТЛИРИ

Төвәндә «Тәвраттики» Муһәммәд әләйһиссалам һәққидә берилгән бешарәтләрни нәқил қилимиз:

Биринчи бешарәт

«Тәврат» “Үлгә” 17:18-20 мәтинләрдә Муса әләйһиссаламниң мону сөзи қәйт қилинған: “Рәб маңа дедики, сөзлигәнлириңларни яхши бежириңлар! Мән улар үчүн уларниң қериндашлири оттурисида саңа охшаш бир Пәйғәмбәр әвәтимән. Сөзлиримни униң ағзиға қойимән, у уларға мениң тәвсийәлирим бойичә сөзләйду. У мениң намимдин сөзлигән, мениң сөзлиримни аңлимиған кишидин мән интиқам алимән”. Бу бешарәттә вәдә қилинған Пәйғәмбәр йәһудийлар гуман қилғандәк, Йәшуъи әләйһиссаламму әмәс, яки, христианларниң гуман қилғандәк, Иса әләйһиссаламму әмәс, бәлки бу Муһәммәд әләйһисаламдур. Буниң баяни төвәндикичә:

1-Иса әләйһиссаламниң заманидики йәһудийлар «Тәвратта» бешарәт берилгән бир Пәйғәмбәрниң келишини күтәтти. Уларниң бу күтүши бешарәт берилгән бу Пәйғәмбәрниң Муса әләйһиссаламниң заманида өткән Йәшуъи яки улар билән замандаш болуп турған Иса әләйһиссалам әмәслигигә қәтъий дәлилидур.

2-Бу бешарәттә “Саңа охшаш” дегән сөз Муһәммәд әләйһи-ссаламға ишарәттур. Чүнки «Тәврат» “Үлгә” 10:34-мәтиндики “Рәб Мусаға охшаш бир Пәйғәмбәрни Исраил сулалисидин чиқармиди”,

дегән һөкүмгә көрә, Исраил сулалисидин чиққан Йәшуъи билән Иса әләйһиссалам Муса әләйһиссаламға охшимайду. Чүнки Йәшуъи Муса әләйһиссаламниң һаят вақтида униң йенида болған вә униң шәръитигә әгишидиған бир Пәйғәмбәр еди. Униңға Муса әләйһиссаламға кәлгәндәк, әмирләрни, мәнъиләр-ни, һалал-һарамниң чәк-чегарилирини, җазаларни,таһарәт вә башқиларни өз ичигә алған мустәқил бир шәръиәт кәлгән әмәс. Иса әләйһиссаламму Муса әләйһиссаламниң шәръитидики йәһудийларниң бузғунчилиқлирини ислаһ қилиш үчүн кәлгән Пәйғәмбәр болуп, униңға кәлгән «Инҗилму» жуқуридики шәръиәт һөкүмлиридин пүтүнләй халидур. Бундақ болған екән, бу икки Пәйғәмбәр Муса әләйһиссаламға охшимайду вә буларниң һечбири бешарәттә мәхсәт қилинған Пәйғәмбәр әмәстур.

3-бу бешарәттики “Уларниң қериндашлириниң оттурисидин” дегән сөзи Муһәммәд әләйһиссаламға ишарәттур. Чүнки Исраил сулалисиниң 12 қәбилисиниң һәммиси шу вақитта Муса әләйһиссалам билән биргә мәвҗут еди. Бешарәттин мәхсәт қилинған Пәйғәмбәр әгәр Исраил сулалисидин болған болса еди, әлвәттә, бу мәтиндики: “Уларниң қериндашлириниң оттурисидин” дегән ибариниң орниға “Улардин” яки “уларниң ичидин” яки “Уларниң кәйнидин” яки “Уларниң арисидин” дегән ибариләрдин бирәрси кәлгән болатти. Йәшуъи билән Иса әләйһиссаламниң нәсиби Ибраһим әләйһиссаламниң оғуллиридин Исһақ әләйһиссаламниң оғли Яқуп әләйһиссаламға тутишиду. Йәшуъи билән Иса Исраил әвлатлиридин чиққан Пәйғәмбәрләр болғачқа, бу бешарәттин улар мәхсәт қилинмайду. Бәлки бу бешарәттин мәхсәт Ибраһим әләйһиссаламниң оғли вә Исһақниң қериндиши болған билән, Исмаил әләйһиссаламниң оғуллиридур. «Тәвраттиму» Исһақ билән Исмаилниң әвлатлири үчүн қериндаш ләвзи қоллинилған. Мәсилән: “Яритилиш” 16:12-мәтиндә Исмаил әләйһиссалам тоғрилиқ “У барлиқ қериндашлири алдида…” дәп қәйт қилинған. Исмаил оғуллири ичидин ялғуз Муһәммәд әләйһиссаламдин башқа һеч Пәйғәмбәр кәлмигән. Әнди бу мавзуда мундақ бир соал келиши мүмкин: Исраил оғуллириниң қериндашлири ялғуз Исмаил оғуллири биләнла түгәп қалмайду, чүнки Исһақниң оғли Исәв оғуллириму Исраил оғуллириниң қериндашлири әмәсму?

Җавап: Исәв оғуллири ичидин Пәйғәмбәр кәлгән әмәс һәмдә Алламу Исһақ оғли Исәв һәққидә вәдә қилған әмәс. Бәлки Аллаһ «Тәвратниң» көп орунлирида Ибраһим оғли Исмаил вә униң сулалиси һәққидә вәдә бәргән.

4-Бу бешарәттики “Сөзлиримни униң ағзиға қойимән”, дегән ибарә бешарәттә мәхсәт қилинған Пәйғәмбәргә Аллаһ тәрипидин китап берилидиғанлиғиға, униң оқушини яки йезишни билмәйдиған, пәқәт Аллаһ униң қәлбигә чүшәргән сөзләрнила сөзләйдиған Пәйғәмбәр екәнлигигә ишарәт қилиду. Бу ибарә Иса вә Йәшуъи Пәйғәмбәрләргә мувапиқ кәлмәйду, чүнки улар йезиш вә оқушни биләтти, шуңа бу ишарә Муһәммәд әләйһиссаламға мувапиқ келиду.

5-Бу бешарәттики “әвәтимән” дегән келидиған заман пеили Йәшуъи әләйһиссаламға маслашмайду, чүнки Йәшуъи Муса әләйһиссаламниң заманида униң йенида бар еди.

6-Муһәммәд әләйһиссаламниң заманидики йәһудий алимлиридин көп сандики кишиләр бу мәтиндики бешарәттә вәдә қилинған Пәйғәмбәрниң Муһәммәд әләйһиссалам екәнлигини иқрар қилип, мусулман болған. Уларниң мәшһурлиридин Мәхйәриқ, Абдуллаһ ибни Салам, Кәъб ибни Әһбар вә башқилардур. Абдуалаһ ибни Сүрия, Һәййә ибни Әхтәб вә қериндиши Ясир ибни Әхтәб қатарлиқ йәһудийлар бу бешарәт-тики Пәйғәмбәрниң Муһәммәд әләйһиссалам екәнлигини етирап қилған, амма мусулман болмиған. Бу әҗәплинәрлик әмәс, чүнки Иса әләйһиссаламниң заманидики йәһудий алимлири униң көрсәткән мөҗүзилиридин униң һәқ Пәйғәмбәр екәнлигини етирап қилип туруп, уни кафирлиққа һөкүм қилған вә уни өлтүргән. («Инҗил» “Юһәнна”11:45-75,18:1-24).

Әскәртиш: Муса әләйһиссалам билән Муһәммәд әләйһис-саламниң оттурисидики бәзи охшашлиқлар монулар: уларниң һәр иккиси Аллаһниң бәндиси вә Пәйғәмбири, мустәқил шәръиәт саһиби, өйләнгән вә пәрзәнтлик болған, җиһат қилишқа буйрулған вә мушрикларни, буддистларни өлтәргән, зина қилғанни җазалашқа буйрулған, шәръиәтни иҗра қилишта күчлүк, шәриъити таһарәтни, бәдәнниң вә кийимниң пак болушини, өсүмни һарам қилишни, шәръиәт бойичә боғузланмиған малниң һарамлиғини вә қисасниң буйрулғанлиғини өз ичигә алған, буларниң һәр иккиси дүшмәнлири үстидин ғәлибә қилған вә нормал өлүмдә өлгән вә дәпнә қилинған.

??????? ???????Иккинчи бешарәт

«Тәврат» "Үлгә" 33:1-,2- мәтинләрдә: "Мана бу Аллаһниң адими болған Муса өлүшидин бурун Исраил әвлатлириға тәвәрүк қилип кәткән сөзләрдур… У мундақ дегән: Рәб Синадин кәлгән, уларға Саирдин көрүнди вә қазан тағлирида парлиди. У миңларчә муқәддәсләр ичидә кәлди вә улар үчүн униң оң тәрипидә отлуқ пәрманә бар еди". Рәбниң Синадин кәлгәнлиги Муса әләйһиссаламға у җайда «Тәвратни» бәргәнлиги, униң Саирдин көрүнгәнлиги Иса әләйһиссаламға «Инҗил» әта қилғанлиғи вә униң Фаран тағлирида парлиғанлиғи «Қуръан Кәримни» Муһәммәд әләйһиссаламға чүшүрүлгәнлигидур. Чүнки «Тәврат» Муса әләйһиссаламға Мисирдики Турсина теғида берилгән Саир Иса әләйһиссалам дунияға кәлгән Насира шәһиригә қарашлиқ бир йезидики тағниң исми болуп, у Пәләстиндидур. Фаран тағлири Мәккиниң бурунқи исми болуп, Мәккиниң тағлири Фаран тағлири дәп атилиду. Фаран теғида Мәккидә екәнлигини «Тәвратму» сөзләйду. «Тәвратта» Исмаил әләйһиссалам тоғрилиқ мундақ дейилгән: "Аллаһ бу балиға һәмраһ еди, у чоң болди, у чөлгә йәрләшти, оқ-я етишни үгәнди, у Фаран чөлидә яшиди, андин уни аниси Мисирдин өйләндүрди" («Тәврат» "Яритилиш" 21:20-21). Бу мәтинниң 1851-жили нәшир қилинған Самирийә нусхисида Фаранниң Һиҗаз (йәни Мәккидә) екәнлиги очуқ ләвзә билән баян қилинип, мундақ қәйт қилинған: "Исмаил Һеҗаздики Фаран чөлидә муқимлашти".

Шүбһисизки, Исмаил әләйһиссаламниң йәрләшкән җайи Мәккә еди. Мәккидә униңдин кейин униң нәвриси Муһәммәд әләйһиссаламдин башқа Пәйғәмбәр кәлмигән. Буниңдин ашкарландики, Аллаһниң Фаран тағлирида парлиғанлиғи Мәккидә Муһәммәд әләйһиссаламға вәһийәниң йәни «Қуръан Кәримниң» чүшүшкә башлиғанлиғидур. Муса әләйһиссаламға «Тәврат» Мисирдики Турсина теғида берилгәндәк, Иса әләйһиссаламға «Инҗил» Пәләстиндики Саир теғида берилгәндәк, «Қуръан Кәримму» Мәккидин Фаран теғида вәһий қилинған. «Қуръан Кәримдин» әң авал чүшкән айәт Фаран теғиниң әң чоққисида орунлашқан Һира ғарида чүшкән. Жуқуридики «Тәврат» мәтинидики: "У миңларчә ичидә кәлди вә улар үчүн униң оң тәрипидә отлуқ пәрман бар еди", дегән ибарә Муһәммәд әләйһиссаламға Ислам динини қанат яйдурушта ярдәмдә болған, җиһат йолини униң башчилиғида әмәлгә ашурған саһабилириға кәскин ишарәт қилиду. Мәтиндики отлуқ пәрман Ислам динида пәриз қилинған җиһадтур. Һәрқандақ ақил адәм бу мәтинни тәпәккүр қилидекән, Фаран тағлиридин әвәтилгән мәзкүр Пәйғәмбәрниң шүбһисиз Муһәммәд әләйһиссалам екәнлигини, униң йенида миңларчә муқәддәс (пак вә улуқ)ларниң саһабиләр екәнлигини вә Муһәммәд әләйһиссаламға берилгән отлуқ пәрманниң Ислам динида пәриз қилинған җиһад екәнлигини, әлвәттә, чүшиниду. «Тәвратниң» бу мәтинни 1844- жилдики нәшридә: «Униң йенида миңларчә яхшилар, униң қолида отлуқ китап бар еди», дәп қәйт қилинған. Кейинки нәширләрдә болса бу ибариләр мәтиндин чиқирилип ташланған һалда нәшир қилинған. Амма бурунқи нәширләрниң һәммисидә бу мәтин толуқ қәйт қилинған.

Жуқуридики бешарәт Муса, Иса вә Муһәммәд әләйһиссалам қатарлиқ үч Пәйғәмбәргә вә уларға бу үч мубарәк җайда (йәни Пәләстин, Турсина, Фаран теғида) вәһий қилинған «Тәврат», «Инҗил»

вә «Қуръан Кәримдин» ибарәт үч китапқа очуқ далаләт қилиду. Бу бешарәт «Қуръан Кәримдики» мону айәткә мужәссәмләшкән: “Әнҗүр билән, зәйтүн билән қәсәмки, Сина теғи билән қәсәмки, бу тинч шәһәр (йәни Мәккә Мукәррәмә) билән қәсәмки” (95-сүрә «Тин», 1-3-айәтләр) бу айәт жуқуридики үч Пәйғәмбәрниң әвәтилидиған җайлириға ишарәт қилиду. Чүнки Пәләстинда әнҗүр билән зәйтүн көп чиқиду, шуңа Иса әләйһиссалам Пәйғәмбәр болуп әвәтилгән Пәләстин әнҗүр билән зәйтүн арқилиқ ипадиләнгән. Сина теғи Муса әләйһиссаламға Пәйғәмбәрлик кәлгән вә униңға «Тәврат» берилгән җай. Мәккә болса Муһәммәд әләйһиссалам Пәйғәмбәр болуп әвәтилгән җай. «Қуръан Кәримниң» бу ишаритидә төвәндин жуқуриға тәдриҗийлик мәхсәт қилинғанлиғи үчүн, авал Пәләстин, андин Сина, андин Мәккә баян қилинған. Муса әләйһиссаламниң шәрьити Иса әләйһиссаламниң шәрьити Муса әләйһиссаламниң шәрьитидин каттидур. Шуниңдәк, Мәккә мукарәмә Пәләстин билән Синадин улуқ вә әң муқәддәстур. «Тәвраттики» бу бешарәттин мәхсәт тарихий вәқәликнила баян қилиштин ибарәт болғачқа, униңда бу үч Пәйғәмбәрниң әвәтилидиған җайлири уларниң әвәтилиш заманиға көрә тәриплəнгән. Мәсилән, Муса әләйһиссаламниң әвәтилиши таңниң ақарғанлиғиға, Иса әләйһиссаламниң әвәтилиши қуяшниң чиққанлиғиға, Муһәммәд әләйһиссаламниң әвәтилиши қуяшниң асманниң оттурисида парлиғанлиғиға охшитилған. Қуяш асманниң оттурисида парлиғандин кейин, униң нури кишиләргә умум болиду. Дунияда һечқандақ бирдин яки бирәр китап Муһәммәд әләйһиссалам елип кәлгән Ислам билән «Қуръан Кәримдәк» парлап, нур чечип шерик вә куфриниң қараңғулуқлирини бундақ тез йоруткан әмәс, әлвәттә.

?????? ???????Үчинчи бешарәт

«Тәврат» “Яритилиш” 17:20-мәтинидә: “Амма сениң Исмаил тоғрилиқ қилған дуайиңни қобул қилдим, униңға бәрикәт әта қилимән, уни көклитимән, уни наһайити көпкә көпәйтимән. Униңдин он икки рәис дунияға келиду, уни чоң бир үммәткә айландуримән”.

Бу мәтин 1844-жилдики нәширдә: “Исмаил тоғрилиқ дуайиңни иҗабәт қилдим, униңға мән бәрикәт әта қилимән, уни чоңайтимән, уни наһайити көпкә көпәйтимән, униңдин он икки рәис чиқиду. Уни чоң бир үммәтниң атиси қилимән”.

Қази Ияз өзиниң “Шифа” намлиқ әсәридә мундақ язиду: Жуқуридики «Тәврат» мәтинидики: “Уни чоң бир үммәткә айландуримән” дегән ибарә Муһәммәд әләйһиссалам һәққидә берилгән бешарәттур. Чүнки Исмаил әләйһиссаламниң сулалисидин униң нәвриси Муһәммәд әләйһиссаламдин башқа бирси чоң үммәткә сәрдар болған әмәс. Мана бу Ибраһим вә Исмаил әләйһиссаламларниң Аллаһқа қилған дуасиниң нәтиҗиси еди. «Қуръан Кәрим» бу дуани мундақ баян қилиду: “Пәрвардигаримиз! Уларниң ичидин айәтлириңниң уларға тилавәт қилип беридиған, китавиңни (йәни «Қуръанни»), һекмәтни (йәни пак сүннәтни) уларға үгитидиған, уларни (мушриклик вә гуналардин) пак қилидиған бир Пәйғәмбәр әвәткин, һәқиқәтән Сән ғалибисән, һекмәт билән иш қилғучисән” (2-сүрә «Бәқәрә», 129-айәт).

Имам Куртуби өзиниң “Христиан динидики пасатчилиқ-ларниң баяни” намлиқ әсәридә мундақ дәп язиду: «Йәһудийларниң өз арисидики һәриплəрдин сан чиқириши арқилиқ мәна ипадиләш усулиға көрә, жуқуридики бешарәт мәтинлиридики икки җайдин Муһәммәд әләйһиссаламниң исми чиқиду. Чүнки бу мәтиндики “Уни наһайити көпкә көпәйтимән” дегән ибариниң әсли ибраний тилидики мәтини “Бмадмад” “Уни чоң бир үммәткә айландуримән” дегән ибариниң әсли ибраний тилидики мәтини “Лҗой җдол”дур. Бу ибранийчә сөзләрдики һәриплəрниң топлими уларниң һәриплəрдин сан чиқириш усули бойичә, “Муһәммәд” дегән исимдики һәриплəрниң

топлимиға баравәрдур. Бу болсиму тохсән икки һәриптур. Униң жуқуридики һесаплаш усулиға көрә баян мундақ:

Һижрийә 10-әсирдә (Миладийә 16-әсирдә) мусулман болған йәһудий алими Абдуссалам, өзиниң мусулман болғанлиғини елан қилғинидин кейин, "Һидайәт китави" намлиқ бир китап йезип чиқиду, Абдуссалам бу китавида йәһудийларниң һәриплэрдин сан чиқириш арқилиқ мәналарни ипадиләш усулиниң уларниң адитидә сабит болған бир усул екәнлигини, уларниң көплигән һәқиқәтләрни бу усул арқилиқ ипадиләйдиғанлиғини, Муһәммәд әләйһиссаламниң исмиға бәлгү болған "Бмад мад" сөзиниң уларниң һәрипләрдин сан чиқириш усулиға топтоғра келидиғанлиғини, амма уларниң адити әзәлдин өз китаплиридики өзлириниң хаһишиға мувапиқ кәлмигән һәқиқәтләрни өзгәртиш, твил қилиш вә инкар қилиштин ибарәт болғанлиқтин, уларниң бу бешарәтни йошурғанлиғини баян қилған вә уларға күчлүк рәддийә бәргән.

Аллаһниң Ибраһим әләйһиссалам билән (униң аяли) Һа-җәргә Исмаил әләйһиссаламниң нәслини көпәйтип чоң бир үммәткә айландуридиғанлиғи һәққидики вәдиси һәқиқәттә Исмаил әләйһиссаламға әта қилинидиған мәңгүлүк мәдһийә вә шәрәпни ипадиләйду. Чүнки униңға келидиған шәрәп вә мәдһийә пәқәт униң нәслиниң көп болғанлиғи үчүн әмәс, бәлки униң нәслиниң тәвһид вә иманни асас қилған бир нәсил болғанлиғи үчүн еди. Исмаил әләйһиссаламдин кейин Мәккидә униң нәслидин Муһәммәд әләйһиссаламғичә кишиләрни тәвһид вә иманға чақиридиған бирәр Пәйғәмбәрниң кәлмигәнлиги Исмаил әләйһиссаламниң чоң бир үммәтниң атиси болғанлиғиниң пәқәт Муһәммәд келиши биләнла әмәлгә ашқанлиғини испатлайду. Бу бешарәтниң һәқлиғини инкар қилидиған киши бизгә Исмаил әләйһиссаламниң нәслидин Муһәммәд әләйһиссаламниң үммитидин башқа чоң үммәтниң нәдә мәйданға кәлгәнлигини ейтип бәрсун?!

Төртинчи бешарәт

«Тәврат» "Үлгә"21:32-мәтиндә бир заманларда Аллаһтин йүз өрүп, бутларға чоқунған йәһудийлар тоғрилиқ мундақ дейилгән: "Улар илаһ болмиған нәрсиләргә баш уруш билән мени қизғандурди, батиллири билән мени ғәзәпләндүрди, мәнму милләт саналмайдиған нәрсиләр билән уларни қизғандуримән. Җаһил бир милләт билән уларниң ичини ечиштуримән".

Бу мәтинниң 1844-жилдики нәшридә мундақ кәлгән: "Улар мени илаһ болмиған нәрсиләр билән қизғандурди, батил илаһлири билән мени ғәзәпләндүрди, мәнму уларни милләт болмиған бирлири билән қизғандуримән, җаһил бир милләт билән ғәзәпләндүримән".

Шүбһисизки, бу мәтиндики җаһил милләттин мәхсәт әрәпләрдур. Чүнки улар җаһаләт вә залаләтниң патқақлириға патқан бир милләт еди. Муһәммәд әләйһиссалам келиштин бурун улар бутларға чоқунуштин ибарәт азғунлуқлардин һечбир заман жирақ болалиған әмәс. Аллаһ бу һәқтә мундақ дәйду: “Аллаһ мөмүнләргә Аллаһниң айәтлирини тилавәт қилидиған, уларни гуналардин пак қилидиған, уларға китапни вә һекмәтни (йәни «Қуръан» билән «Сүннәтни»)” үгитидиған, өзлиридин болған бир Пәйғәмбәр әвәтип, уларға чоң еһсан қилди: һалбуки, улар бурун очуқ гумраһлиқта еди” (3-сүрә «Әл-Имран», 164-айәт).

Йәһудийлар әрәпләрни уларниң Аллаһни тонумайдиған азған қәвм вә Ибраһим әләйһиссаламниң чөриси Һаҗәрниң әвлатлиридин болғанлиғи үчүн, толиму һәқир вә хор көрәтти вә өзлириниң һур аял Сарәниң әвлатлири болғанлиғи вә уларниң арисидин Пәйғәмбәрләрниң кәлгәнлиги билән пәхирлинип өзлирини әрәплардин алаһидә үстүн тутатти. Лекин Исраил әвлатлириниң Аллаһқа қилған иссиянлири, Пәйғәмбәрләрни наһәқ өлтүрүшлири, тәвһид вә имандин узақлишип, бутларға баш урғанлиқлири, қурванлиқлирини бутларға атап қилғанлири Аллаһни ғәзәпләндүргәнликтин, Аллаһ Пәйғәмбәрлик новитини улардин елип, уларниң нәзәридә әң һәқир вә җаһил милләт санилидиған әрәпләргә бериш арқилиқ уларни қизғандурди вә ичини ечиштурди. Муһәммәд әләйһиссаламни әрәпләрниң ичидин әвәткәнлиги, униңға мәңгүлүк мөҗүзә болған «Қуръан Кәримни» чүшәргәнлиги вә әрәпләрни Исламниң шәрипи билән әзиз қилғанлиғи һәқиқәттә Аллаһниң Исраил әвлатлирини әң қаттиқ қизғандурғанлиғи еди.

Биз йәһудийларниң тарихини көздин кәчүридиған болсақ, йәһудийлар әң яқтурмайдиған милләт Муһәммәд әләйһисса-лам әвәтилгәндин кейинки әрәп миллити екәнлигини байқаймиз. Чүнки парислиқлар билән румлуқлар бурун йәһудийларниң Пәләстиндики дөлитини гумран қилип, уларни әсиргә алған болсиму, парислиқларниң яки румлуқларниң ичидин Муса әләйһиссаламға тәң келидиған бир Пәйғәмбәр кәлмигәнлиги үчүн, йәһудийлар уларға әрәпләргә қилғандәк һәсәт қилмайду вә уларни әрәпләрни яман көргәндәк яман көрмәйду. Амма Муһәммәд әләйһиссаламниң үммити йәһудийларниң үстүнлүгини йәр билән йәксән қилди. Чүнки Аллаһ Пәйғәмбәрлик новитини улардин елип әрәпләргә бәрди әмәсму?

Жуқуридики бешарәтни Иса әләйһиссалам, дәп тәпсир қилған киши чоқум хаталашқан болиду, чүнки бу бешарәт Иса әләйһиссаламға һәргизму мувапиқ кәлмәйду.

Биринчидин, Иса әләйһиссалам Исраил сулалисидин кәлгән Пәйғәмбәрдур. Инсан өз әвладиға һәсәт қилмайду, униңдин қизғанмайду. Һәсәт вә қизғиниш нормал әһвалда өзиниң қериндашлириниң әвлатлириға яки тағилириниң әвлатлириға, хусусән өзиниң нәзәридә һәқир вә хар көрүлгән бирсигә кәлгән амәт үчүн қилиниду.

Иккинчидин, миладийәниң 6-әсиригичә әрәплардин баш-қа һечқандақ бир милләт җаһил милләт, дәп сүпәтләнгән әмәс. Чүнки өз заманларда әрәпләрдин башқа милләтләрниң һәммисидә оқуш, йезиш вә башқа маарипләр можут еди. Буниңдин ениқландики, бу бешарәтниң Муһәммәд әләйһис-салам вә униң қәвми һәққидә кәлгәнлиги һеч шүбһисиз һәқиқәттур.

Әһли китапларниң китаплирида кәлгән бешарәтлр көптур. Уларниң бәзиси Муһәммәд әләйһиссалам тоғрилиқ болса, бәзиси униң үммити тоғрилиқ еди. Иса әләйһиссаламниңму бу һәқтә бәзи бешарәтләрни бәргәнлиги «Инжилларда» қәйт қилинған.

ҚОШУМЧӘ ПАЙДИЛИНИШ МАТЕРИАЛИ (тәрҗиманниң илависи)

Йәһудий дини

Йәһуд Яқуп әләйһиссаламниң 12 оғлиниң бири болған Йәһузарниң исми болуп, кейинчә йәһудий диниға етиқат қилидиғанлар үчүн ишлитилидиған аталғуға айланған. Яқуп (Исраил) әләйһиссалам Кәнъан (һазирқи Пәләстин) зиминидики қурғақчилиқ сәвәплик, миладийдин бурунқи 17-әсирдә аилисидикилирини башлап Мисирға көчүп барған. Уларни Мисир пирәвни (падишаһи)ниң вәзири болуп турған оғли Йүсүп әләйһиссалам күтүвалған вә Мисирниң шәрқий районидики "Гасан" дегән җайда турғузған. Уларниң шу вақитта 70 киши екәнлиги сөзлиниду. («Тәвратниң» «Тәквин» бөлүми, 47-бап, 11-мәтин).

Яқуп әләйһиссаламиң 12 балисидин көпәйгән әвлатлири Мисирда төрт әсир туруш җәриянида, бөлүнүп 12 қәбилигә айрилған вә уларниң һәммиси Исраил әвлади дәп тонулған. Миладийәниң тәхминән 13 яки 14 әсир илгири Муса әләйһиссалам уларниң ичидин Пәйғәмбәр болуп чиқип, уларни вә Мисир пирәвнини иманға дәвәт қилғанда, Исраил әвладидин азла киши иман ейтқан. Шундақ қилип, Йәһудий дини Мисирда йилтиз тартқан. Бу сәвәплик пирәвн вә униң адәмлири билән Исраил әвлатлири оттурисида җиддий зиддийәт пәйда болған. Шу сәвәптин милладийәдин бурунқи 1280-жили Мисир пирәвни иккинчи Рәмзис заманида Исраил әвлади Мисирдин чиқип кетишкә мәҗбур болған. («Бәқәрә» сүрисиниң 49-50-айәтлиридә, «Таһа» сүрисиниң 77-вә 88-айәтлиридә, «Тәвратниң» чиқиш бөлүми 13-14-мәтинлиридә бу вәқәлик баян қилинған).

Исраил әвлади Мисирдин Сина чөлигә чиққандин кейин, Муса әләйһиссалам шу чөлдә аләмдин өтиду, униң орунбасари болған Йушәниң башчилиғида Исраил әвлади Кәнъан зиминиға бесип кирип, йәрлишиду. Миладийәдин бурунқи 922-жиллириға кәлгәндә, уларниң Пәйғәмбири Сулайман әләйһиссалам вапат болғандин кейин уларниң илгири Давут әләйһиссалам миладийдин бурунқи 990-жиллирида қурған мәмликити барлиққа келиду. Кейинчә Бабил мәмликитиниң падишаси Бухтәнәссәр (Бухтәнәссәр – миладийдин бурунқи 605-жилдин 563-жилға қәдәр Бабил (һазирқи Ирақ) мәмликитиниң падишалиқ тәхтидә олтарған вә уруш тактикисиниң жуқурилиғи җәһәттә дуния тарихида тонулған әң мәшһур қоманданлардин санилиду. Бухтәнәссәр Шам райониға һуҗум қилип, көплигән дөләтләр-ни ағдуруп ташлап, өзигә қарам қилған шәхс) йәһудийларға һуҗум қилғанға қәдәр бу икки мәмликәт оттурисида узунға созулған урушлар давам қилиду.

Йәһудийлариңң улуқ дәври

Бухтанәссәр Пәләстингә миладийдин бурунқи 596-жили вә 587-жили икки қетим һуҗум қилған болуп, йәһудийларниң көп санлиғини Бабилға әсир қилип елип кәткән. Йәһудийлар Бабил әсирлигидә 50 жилдин көпирәк турған. Милладийәдин бурунқи 538-жили Ирак дөлитиниң падишаһи Курш Бабил мәмликитини мәғлуп қилғанда, Бабилдики йәһудий әсирләр қоюп берилгән вә улар Пәләстингә қайтип келип, мустәқил дөлити болмиған һалда иранлиқларға қарам болуп, кейинчә Рим империясигә бойсунуп һаят кәчүргән. Бу әснада йәһудийларниң көп санлиғи Пәләстиндин айрилип, Азия вә Европа қитъәлиригә тарқилип кәткән. Миладийәниң 135-жили Пәләстиндә қозғиған инқилабини бастуруп, Сулайман әләйһиссаламниң һәйкилини чеқип ташлиған вә йәһудийларни Пәләстин зиминидин қоғлап чиқарған. Йәһудийларниң шу вақиттики сани тәхминән 50 миң әтрапида екәнлиги сөзлиниду. Шуниңдин башлап йәһудий-лар бөлүнүшкә башлап, Европиға барғанлар шу җайларда йәрләшкән вә европилиқ буддистлар арисида Йәһудий динини тарқитишқа киришкән. Йәһудийларниң бир бөлиги Кавказ йоли билән Иран, Һиндстан, Түркстан, Җуңгоға қәдәр йәткән. Йәнә бир бөлиги Ирақ, Мисир, Шималий Африка, Әрәп йерим

арали, Испания, Партугалия вә Қара Африка қатарлиқ дөләтлиригичә йетип барған. Йәһудийлар барған жайлирида йәһудий динини тәшвиқ қилиш билән шуғуллиниш нәтижи-сидә, көплигән милләтләр йәһудий диниға киргән.

Йәһудийларниң дөләт қуруши

Йәһудийлар жуқарқи чоң бөлүштин илгири вә кейин, яшиған җәмийәтлириниң һәммисидә шу җәмийәт кишилириниң әң төвән тәпиқә адәмлири сүпитидә, сәясәттин, һәрқандақ бир мәнсәптин жирақ һалда һаят кәчүрүп кәлгән. Улар барлиқ һиммитини ихтисатқа беғишлап, базар содисини қолиға елишқа тиришип кәлгән.

19-әсиргә кәлгәндә, Европидики йәһудийларда өзлиригә хас бир дөләт қуруш пикри илгири сүрүлүп, сәясәттин жирақ һаяттин сәясий һаятқа көчүш арзуси күчийиду. Шундақ қилип, улар 1897-жили Швецариядә чоң қурултай чақирип, бу арзуни қарарлаштуриду вә 1948-жили Пәләстинни бесивелип, у җайда Исраилийә дөлитини қуруп чиқиду.

Йәһудийларниң диний мәнбәлири

Йәһудийларниң әң мөтивәр китави “«Тәврат» (әһидә қәдим)” болуп, “Яритилиш”, “Чиқиш”, “Мәдһийә” вә “Санлар”дин ибарәт 4 бөлүм вә 39 баптин тәркип тапқан. “Яритилиш” бөлүмидә дуния тарихи, “Чиқиш” бөлүмидә йәһудийларниң Мисирдики һаяти вә Мисирдин чиққандин кейинки әһвали, “Мәдһийә” бөлүмидә йәһудий шәрьитидики ибадәт системилири, “Санлар” бөлүмидә йәһудий қәбилилириниң, әскәрлириниң вә мал-дуниясиниң сани сөзлиниду.

Амма йәһудийларниң “Тәлмуд” намлиқ китави Муса әләйһиссаламдин йетип кәлгән ағзаки ривайәтләрниң шәрһилиридин топланған китап болуп, икки қисимдин ибарәт. Бири Пәләстиндә, йәни бири Бабилда йезилған. Йәһудийлар көплигән мәзһәп вә пирқиларға бөлүниду. (Мисир вәқип ишлири министрлиқниң “Исламий ишлар алий кеңиши” тәрипидин һазирланған “Умумий Ислам энциклопедиясидин”).

Христиан дини

Христиан дини Мәрийәм оғли Иса әләйһиссаламниң үммәтлири болған христианларға қоюлған исим. Христианлар әрәп тилида “Нсари” (Насара) дәп атилиду.

Христианларниң пәйғәмбири Иса әләйһиссалам падишаһ Һиродусниң заманида, һазирқи Пәләстинниң Бәйтилаһим шәһиридә дунияға кәлгән болуп, кейинчә аниси һәзрити Мәрийәм Хәлил шәһириниң Насирә йезисиға көчүп берип олтирақлашқан.

Бу вақитта йәһудийлар йәр йүзидә сүргүнлүк һаятида яшат-ти. Улар Рим императорлиғиниң һакимийити астида болуп, униң зулмидин қутулушни бәкму арзу қилатти. Иса әләйһиссалам-ниң диний дәвити мәйданға кәлгәндә, улар Иса әләйһиссаламни йәһудийларни қуллуқтин қутулдуруп, әслидики падишалиқни әслигә кәлтүридиған бирдин бир шәхс дегән етиқат билән улардин бәзиси Иса әләйһиссаламниң 12 нәпәр муриди болуп, уларни йәһудийлар ичидә дин тарқитишқа әвәткән.

Иса әләйһиссалам йәһудийларниң динини ислаһ қилиш вә уларниң илаһи һәққидики хата чүшәнчилирини түзитиш үчүн кәлгән болуп, униң дин дәвити Аллаһ тааланиң бирлигигә етиқат қилишни тәшәббус қилидиған вә йәһудийларға мәхсус дәвәт еди. «Қурьан Кәрим» Иса әләйһиссаламниң шу вақиттики сөзини һекайә қилип мундақ дәйду: «Мәрийәм оғли Иса өз вақтида “Ей, Исраил әвлади! Мән Аллаһниң силәргә әвәткән әлчисимән” деди». («Сәф» сүрис, 6-айәт).

Христианларниң диний мәнбәлири

Христианларниң диний мәнбәлири «Тәврат» билән «Инҗил» болуп, «Инҗил» “Муқәддәс китап” дәп атилиду вә “Кона әһдә”, “Йеңи әһдә” дәп иккигә бөлүниду. Һазирқи христианларниң қолидики «Инҗил» “Мәтта Инҗили”, “Маркос Инҗили”, “Луқа Инҗили” вә “Йуһәнна Инҗили” дәп төрт «Инҗилдин» тәркип тапқан болуп, һәрбири муәллиплириниң исимлири билән шундақ аталған. Уларниң йәнә бу «Инҗиллардин» башқа “Пәйғәмбәрләрниң ишлири”, “Дәвәт рисалиси” дәп атилидиған китаплириму бар болуп, буларни Павлос (Павлос христиан дини тарихида иккинчи чоң шәхсийәт болуп, Иса әләйһиссаламдин қалса әң мөтивәр дин адими санилиду. Павлос миладийәниң 5-жили билән 10-жиллири арисида һазирқи Түркияниң Тарсун дегән йеридә бир йәһудий аилисидә дунияға кәлгән болуп, чедир тикиш кәспи билән шуғуллинидиған болуп, йәһудий шәръитини үгинишкә зор әһмийәт берәтти. Павлос кейинчә, Иерусалимға берип, йәһудийларниң шу вақиттики әң катта устази Гамлаил дегән кишидә оқуған. Униң Иса әләйһиссаламни көрмигәнлиги мәлум. Павлос өзи язған “Пәйғәмбәрләрниң ишлири” дегән китавиниң 22-бап, 6 – 11-мәтинлиридә баян қилишичә, у чүшидә Иса әләйһиссаламни көргәндин кейин, христиан диниға кирип, бу динниң мухлислириға айлиниду. Павлос шуниңдин кейин христиан динини Азия вә Европа қитъәлиридә тарқитиш ишлири билән шуғулланған, көплигән әсәрләрни язған вә Иса әләйһиссаламниң тәлиматлиридин көплирини өзгәртивәткән.

Христианларниң мәзһәплири

Христианларниң дәвити “Тәвһид замани” вә “Үчни бир гәвдә қилиш замани” дәп икки чоң заманға бөлүниду.

1) Иса әләйһиссаламниң заманидин миладийә 325-жилға қәдәр өткән заман тәвһид заман дәп атилиду. Чүнки улар 325-жили чақирилған “Ниқийә” қурултийиға қәдәр Иса әләйһиссаламни Аллаһ тааланиң бәндиси вә пәйғәмбири, Аллаһ таалани бир дәп етиқат қилатти.

2) Үчни бир гәвдә қилиш дәвити болуп, христианлар үчинчи әсирниң йеримидин кейин, Иса әләйһиссаламни Аллаһ тааланиң оғли, у Аллаһ, Иса вә муқәддәс роһтин тәркип тапқан үч илаһниң бири дәп етиқат қилишқа өткән.

Христианларниң һазирқи мәшһур мәзһәплири: католик, ортудукс вә протестант мәзһәпилиридур.

1) Католик мәзһипи – Рим чирколири етиқат қилидиған мәзһәп болуп, улар Иса әләйһиссаламни инсанлиқ вә илаһлиқтин ибарәт икки тәбиити бар етиқат қилиду.

2) Ортудокс мәзһипи – булар шәриқ чирколири етиқат қилидиған мәзһәп болуп, улар Иса әләйһиссаламниң бирла тәбиити барлиғиға етиқат қилиду.

3) Протестант мәзһипи— улар чирколирини “«Инҗил» чирколири” дәп атайду. Чүнки улар «Инҗилғила» етиқат қилиду.

Ислам дини мәйданға кәлгәндин кейин, «Қуръан Кәримниң» “Ей, әһли китап! Келиңлар! Пәқәт Аллаһқила ибадәт қилиш, Аллаһқа һечнәрсини шерик кәлтүрмәслик, Аллаһни қоюп бир-биримизни илаһ қиливалмаслиқтәк һәммимизгә ортақ болған бир хил әқидигә келәйли!” дегән. («Әл-Имран» сүриси, 64-айәт) Чақириғиға асасән, мусулманлар билән христианлар вә йәһудийлар оттурисида диний муназирә башланған.

Ислам, христиан вә йәһудий динлиридин ибарәт самавий динларниң әслидики әқидиси бирхил болуп, пәқәт шәръиәт әһкамлирида пәриқлиқ болған. Аллаһ силәргә диндин Нуһқа тәвсийә қилған

нәрсини, саңа биз вәһий қилған нәрсини, Ибраһимға, Мусаға вә Исаға биз тәвсийә қилған нәрсини баян қилди («Шура» сүриси, 13-айәт).

Христиан дининиң мәнбәлиридә Муһәммәд әләйһисса-ламниң ахир заман пәйғәмбири болуп келидиғанлиғи һәққидә бешарәтләр берилгән. Өз вақтида Мәрийәмниң оғли Иса: “Ей, Исраил әвлади! Мән силәргә һәқиқәтән Аллаһ әвәткән, мәндин бурун кәлгән «Тәвратни» тәстиқ қилғучи, мәндин кейин келидиған Әһмәд исимлик Пәйғәмбәр билән хуш хәвәр бәргүчи Пәйғәмбәрмән” деди («Сәф» сүриси, 6-айәт).

Муқәддәс китаплар

Пәйғәмбәрләр инсанларниң әхлақидики бузулған тәрәпләр-ни ислаһ қилип, уларниң дуния вә ахирәтлик саадәт йоллирини көрситиш үчүн Аллаһ тәрипидин әвәтилгән әлчилиридур. Аллаһниң мәзкүр Пәйғәмбәрлири һеч вақит өз хаһишлириға көрә иш көргән әмәс. Бәлки улар Аллаһниң әмри-пәмирлирини инсанларға шу бойичә толуқ йәткүзәтти. Бу мунасивәт билән уларға Аллаһтин кәлгән вәһийләр арқилиқ муқәддәс китаплар оттуриға чиқти. Бәзи Пәйғәмбәрләргә кичик һәҗимлик китаплар чүширилгән болса, бәзилиригә чоң һәҗимилик китаплар чүширилгән. Уларниң мәшһурлири төвәндикичә:

1. «Тәврат» (Кона әһдә), Муса әләйһиссаламға чүширилгән.
2. «Инҗил» (Йеңи әһдә), Иса әләйһиссаламға чүширилгән.
3. «Зәбур» (дуа китави болуп «Тәвраттин» орун алған), Давут әләйһиссаламға чүширилгән.
4. «Қуръан Кәрим», һәзрити Муһәммәд әләйһиссаламға чүширилгән.

Муса әләйһиссалам, он әмир вә «Тәврат»

Муса әләйһиссалам Исраил әвлатлири үчүн Пәйғәмбәр болуп әвәтилгән. Исраил әвлатлириму авалқи заманларда «Тәвратқа» әмәл қилатти. «Қуръан Кәримниң» бизгә билдүргинигә көрә Муса әләйһиссаламға Мисирдики “Тур теғида” он әмир чүшкән болуп, улар монулар: Биз өз вақтида бир Исраил әвлатлиридин:

1. Аллаһтин башқисиға ибадәт қилмаңлар.
2. Ата-анаңларға яхшилиқ қилиңлар.
3. Уруқ-туққанларға силә-рәһим қилиңлар.
4. Житимларға яхшилиқ қилиңлар.
5. Кәмбәғәл, йоқсулларға ярдәм қилиңлар.
6. Инсанларға яхши сөз қиилңлар, адил муамилә қилиңлар.
7. Намазни толуқ ада қилиңлар.
8. Закатни ада қилиңлар.
9. Бир-бириңларниң қенини төкмәңлар.
10. Бир-бириңларни өз мәмликитидин қоғлап чиқармаңлар, дәп әһдә алған едуқ. («Бәқәрә» сүриси, 83 – 84-айәтләр).

Муса әләйһиссаламниң дәвридә оқуш вә йезишни били-диғанлар йоқ дейәрлик еди. Бу сәвәптин «Тәвратни» оқушни билидиғанларниң сани наһайити аз болған. Униң үстигә «Тәврат» бирла вақитта чүширилгән чоң һәҗимлик китап болғанлиқтин, уни ядлавелишқа әсла имканийәт йоқ еди. Муса әләйһиссаламдин кейин көплигән соқушлар болуп өтти. Һәтта Исраил әвлатлири өзлириниң мустәқиллиғини қолдин берип қоюп, әсирләр бойи башқа мәмликәтләрниң мустәмлиги астида өмүр сүрди. Улар бу асарәт дәвирлиридә өзлириниң муқәддәс китави болған «Тәвратни» қоғдап

қалалмиған еди. Шу сәвәптин Муса әләйһиссаламға Аллаһтин чүширилгән әсли «Тәврат» аллибурунла йәр йүзидин йоқилип болған еди. Заманимиздики йәһудийлар вә христианларниң қоллиридики «Тәврат» милладийәдин бурунқи 622-жили, йәни Муса әләйһиссаламниң вапатидин 750 жил кейин, йезилған болуп, ривайәтләргә көрә, униң муәллипи Әзра исимлик бир каһин еди.

Муса әләйһиссаламға Аллаһ тәрипидин чүширилгән әсли «Тәврат» Муса әләйһиссаламниң тили болған ибранийә тилида чүшкән еди. Чүнки Аллаһ таала әзәлдин һәр Пәйғәмбәргә шу Пәйғәмбәрниң тилида китап чүшәргән. Заманимиздики «Тәврат» нусхилири болса, әслиси арамийә тилида йезилған болуп, кейинчә ибранийә тилиға тәрҗимә қилинған тәрҗимә нусхисидур.

Иса әләйһиссалам вә Инҗил

«Инҗил» Иса әләйһиссаламға Аллаһ тәрипидин чүширилгән илаһий китаптур. «Инҗилму» худди «Тәвратқа» охшаш Аллаһ тәрипидин кәлгән әсли бойичә қоғдиналмиған. Христианлар-ниң бешиғиму, бурунқи йәһудийларниң бешиға кәлгәнләрниң әйниси кәлгән болуп, Иса әләйһиссаламдин кейин униң муритлири христиан динини римлиқлар арисида тәшвиқ қилишқа башлиған болсиму, христиан диндарлири барғанла йеридә қәтли амалларға учрап кәлгән. Бу сәвәптин улар өзлириниң муқәддәс китави болған әслий «Инҗилни» сақлап қалалмиған. Пәқәт миладийә 4-әсирниң бешида шәрқи Рим императори Константинниң христиан динини қобул қилиши билән бу дин риваҗлинишқа башлайду вә христиан дини Римда тунҗа қетим дөләт дини болуп бәлгүлиниду. Кейинчә бу динниң китаплирини тәтқиқ қилғанда 100дин көпирәк «Инҗилниң» барлиғи оттуриға чиқиду. Шуниң билән Рим императори Константин миладийәниң 325-жили һазирқи Түркийәниң “Изник” дегән йеридә миңдин көпирәк христиан диний алимини жиғип бир чоң курултай ачиду. Қурултайниң қарари бойичә, бир-биригә зит келидиған вә һеч йеқинлашмайдиған мәзкүр «Инҗилларниң» ичидин муәллиплири мәшһурирақ болған 4 «Инҗилни» муқәддәс китап дәп тонуп елан қилиду вә “Йеңи әһдә” дәп атайду. Бүгүн христанларниң қоллиридаможут болуп турған мәзкүр 4 «Инҗил» айрим 4 муәллипниң әсәрлири болуп, буларниң һечбири Иса әләйһиссаламға Аллаһтин чүшкән әсли «Инҗил» әмәстур. Мәзкүр «Инҗиллар» Иса әләйһиссаламдин йерим әсир кейин йезилған китаплардур.

Төрт «Инҗил»

1. Мәтта «Инҗили»: Мәтта исимлик бир киши тәрипидин тәхминән миладийәниң 41-жили Пәләстиндә бир «Инҗил» йезилип, униң “Мәтта Инҗили” дәп аталғанлиғи еник. Амма шу «Инҗилиниң» әслий нусхиси йоқалған болуп, кейин униң грекчә тәрҗимә нусхиси оттуриға чиққан болсиму, бу тәрҗиминиң қачан вә ким тәрипидин тәрҗимә қилинғанлиғи та һазирғичә мәлум әмәс.
2. Маркос «Инҗили»: Маркос Иса әләйһиссаламниң муритлиридин Петорсонниң оқуғучиси еди. Маркос «Инҗилниң» қачан йезилғанлиғи еник әмәс. Бу китапта Иса әләйһиссалам-ниң тәрҗимәһали қисқичә сөзләнгән вә йәһудийларниң адәтлириму сөзләнгән.
3. Луқа «Инҗили»: Луқа Иса әләйһиссаламниң мурити Павлосниң оқуғучиси болуп, бу китап Иса әләйһиссаламниң тәрҗимәһали көпирәк сөзлиниду.
4. Юһәнна «Инҗили»: Юһәннаниң Иса әләйһиссаламниң муритлиридин екәнлиги сөзлиниду. Амма христиан алимлириниң көпинчиси бундақ әмәслигини, бәлки Павлосниң шагирти екәнлигини сөзләйду. Юһәнна «Инҗили» Иса әләйһиссаламдин 80 жил кейин йезилған болуп, униңда Иса әләйһиссаламни Аллаһниң оғли дәйдиған дава көпирәк сөзлиниду.

Һәзрити Муһәммәд әләйһиссалам вә «Қуръан Кәрим»

Мусулманларниң әң мөтивәр дәстүри болған «Қуръан Кә-рим» Муһәммәд әләйһиссаламға Җибрил исимлик пәриштә-ниң васитиси билән вәһий йоли арқилиқ толуқ 23 жилда аз-аздин тәдриҗий чүширилгән.

Парчә-парчә чүширилгән айәт вә сүриләр давам қиливатқан һаятниң оттуриға чиқирип турған йеңи-йеңи мәсилилири вә мушкилатлирини һәл қилған, вәқәликләр вә һадисиләрни өз вақтида җавапландуруш арқилиқ кишиләрниң диққитини өзигә җәлип қилған еди. Әгәр «Қуръан Кәрим», бурунқи самавий китапларға охшаш, һәммиси бирла вақитта чүшүрүлгән болса еди, мусулманларни бир анда чоң бир мәсъулийәткә киргүзүш иши улар үчүн еғир келәтти. Ислам дининиң әмри вә мәналири аз-аздин тәдриҗий буйрулғанлиқтин, булар мусулманларни психикилиқ тәрәптинму яхши тәйярлиған.

Вәһий йоли билән парчә-парчә, аз-аздин кәлгән айәт вә сүриләрни ядлаш вә муһапизә қилиш иши оңай болди.

«Қуръан Кәримниң» авалқи рәтлиниши вә топлиниши

«Қуръан Кәрим» һазирқи шәкли бойичә рәтлиништә бурунқи самавий китаплар еришәлмигән алаһидә имтиязға еришкән еди. У Пәйғәмбиримиз һәзрити Муһәммәд әләйһиссаламниң һаят вақтидила рәтлинип болған. У мундақ болған:

1. Вәһий йоли билән чүшкән айәт вә сүрүләрни кейин Пәйғәмбәр әләйһиссалам пишшиқ ядлавалатти. У ядлиғанлирини қәтъий унтиматти.

2. Һәр қетим вәһий чүшүп болғандин кейин, Пәйғәмбәр әләйһиссалам өзиниң йенидики куттубулвәһий (вәһий катип-лириға) һаман яздуратти. Вәһийләрни йезишқа тәйинләнгән 40тин артуқ мәхсус вәһий катиплири бар еди.

3. Катиплар тәрипидин йезилған айәт вә сүриләр Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң өз өйидә мәхсус җайда сақлинатти.

4. Вәһийләр йезилип сақлиниш билән бир вақита саһабийлар, хусусән өсмүр балилар, ядқа алдурилатти. «Қуръанни» толуқ ядлиған қариларниң сани шунчилик көп болғанки, пәқәт бирла Йәмамә урушида шеһид болған қариларниң сани 70тин көп болғанлиғи бизгә шу вақитларда «Қуръанни» толуқ ядқа алған қариларниң аз әмәслигини көрситиду.

5. Һәр жили рамазан ейида пәриштә Җибраил һәзрити Муһәммәд әләйһиссаламниң йениға келип, шу чаққичә чүшүп болған барлиқ сүриләрни униңдин бир-бирләп тиңшатти.

«Қуръанниң» рәтлинишидә қоллинилған жуқарқи принцип-лар «Қуръандин» әң ахири чүшкән айәткә қәдәр шундақ давам қилған.

«Қуръан Кәримниң» топлиниши

Һәзрити Муһәммәд әләйһиссаламниң һаят вақтида «Қуръан Кәрим» һазирқи тәртиви бойичә рәтлинип болған болсиму, у техи китап шәклигә топлинип болмиған еди. Чүнки униң һаятиниң ахирқи күнлиригичә «Қуръан Кәрим» айәтлири чүшүп турған. Пәйғәмбәр әләйһиссалам вапат болғандин кейин, биринчи хәлипә һәзрити Әбу Бәкри рәзийәаллаһу әнһуниң әмри билән "«Қуръанни» топлаш комитети" қурулиду. Бу комитетниң әзалири өз вақтида Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң еғизидин «Қуръан Кәрим» айәтлирини язған кутубулвәһийләрниң өзи еди. Комитетниң рәиси Зәйд ибни Сабит рәзийәаллаһу әнһу еди. Комитет интайин еһтияҗлиқ вә һошиярлиқ билән «Қуръан Кәрим» айәтлири йезилған вә ишәшлик орунда сақланған «Қуръан Кәрим» варақлирини топлайду. Топланған бу айәт Пәйғәмбиримиз һәзрити Муһәммәд әләйһиссалам көрситип бәргән тәртип бойичә топлинип, хәлипә Әбу Бәкригә тапшурулиду.

«Қуръан Кәримниң» көпәйтилиши

Һәзрити Османниң хәлипилик қиливатқан заманида Ислам дини техиму кәңийип, һәрқайси мәмликәтләргә оқтәк тез тарқилишқа башлайду. Охшаш болмиған мәмликәт вә шәһәрләрдики мусулманларниң қоллиридиму «Қуръан Кәрим» нусхилиридин болушқа тегишлик еди. Чүнки ядқа оқулған айәт вә сүриләрдә оттуриға чиқип туридиған тола хаталиқларни түзитиш үчүн «Қуръан Кәримниң» әслисигә муражиәт қилишқа тоғра келәтти. Бу еһтияж йүзисидин «Қуръан Кәрим» нухсилирини көпәйтишкә қарар берилиду. Һәзрити Осман рәзийәаллаһу әнһуниң буйруғи билән қурулған. "«Қуръанни» нусхиларға көпәйтиш комитетиниң" рәиси йәнә Зәйд ибни Сабит еди. Комитет әзалириниң һәммиси «Қуръан» сүрилирини әслий нусхисидин көчирип йезиш ишида алаһидә йетишкән мутәхәссисләр еди. Комитетниң әмгиги билән «Қуръан Кәримниң» 6 нусхиси көчирилип чиқилиду. Хәлипә Османниң буйруғи билән мәзкүр «Қуръан Кәрим» нусхилири Мәккә, Мисир, Шам, Бәһрәйн, Йәмән қатарлиқ Ислам мәмликәтлиригә бир нусхисидин әвәтип берилиду вә бир нусхиси Мәдинидә қалдурулиду.

«Қуръанниң» мундақ өз пети сақлинип қелишиға түрткә болған немә?

Аллаһ талла самавий китапларниң ахирқиси болған «Қуръан Кәримни» Муһәммәд әләйһиссаламға чүшкән пети сақлашниң пүтүн шәрт-шараитлирини вә сәвәплирини толуқлап бәргән. Муһәммәд әләйһиссалам уни чүшкән пети сақлап, авалқи мусулманларға саламәт йәткүзгән. Шуңа «Қуръан Кәрим» һәрқандақ бир өзгәртиш, алмаштуруш вә бурмилашлардин пүтүнләй сақлинип, бизләргичә өз пети билән йетип кәлгән йеганә китап.

Пәйғәмбәр әләйһиссалам билән саһабиларниң «Қуръан Кәримни» чүшкән пети сақлаш ишидики һошиярлиғи вә чекигә йәткән еһтиятчанлиғи дуния тарихида мисли көрүлмигән бир әһвал. Буниңға мусулман әмәс илим әһлилириму гува.

«Қуръан Кәримниң» өз пети сақлинип кәлгәнлигидики сир

«Қуръан Кәрим» ядқа елиш вә йезип қалдуруштин ибарәт икки йол билән сақлинип кәлгән. Пәйғәмбәр әләйһиссалам «Қуръан Кәримдин» чүшүп турған айәт вә сүриләрни шу вақитниң өзидила саһабиларға ядқа алдуруш вә териләргә, хорма йопурмақлириға яздуруш арқилиқ сақлап кәлгән.

Пәйғәмбәр әләйһиссалам айәтләрни чүшүватқан пәйтидә ядқа еливелишқа наһайити зор әһмийәт берәтти, һәтта Җибрил униңға оқуп бериватқан айәтләрни унтуп қелиштин әнсирәп, шу ләһзиниң өзидә ядлавелишқа алдирап, тилини мидирлитатти. Шуңа Аллаһ таала Пәйғәмбәр әләйһиссаламни униң «Қуръан Кәрим» айәтлирини унтуп қалмайдиғанлиғи вә уларни униңға толуқ үгитип топлап беридиғанлиғини уқтуруп, униң көңлини мону айәт билән хатирҗәм қилған: «Алдирап тилиңни мидирлатма. Уни топлаш вә оқуп бериш бизниң мәсъулийитимиздур. Саңа уни оқуп бәргинимиздә, униң оқулишиға әгәшкин» («Қиямәт» сүриси, 16 – 19-айәтләр).

Мундин башқа Җибрил әләйһиссалам Пәйғәмбәр әләйһи-ссаламға «Қуръан Кәримдин» чүшүп болған пүтүн айәтләр вә сүриләрни һәр жили рамазан ейида бир қетим баштин оқуп берип, андин йәнә униңдин тиңшатти. Пәйғәмбәр әләйһиссалам вапат болуши алдидики рамзанда Җибрил «Қуръан Кәримни» униңға баштин ахир икки қетим оқуп берип, йәнә тиңшиған.

Пәйғәмбәр әләйһиссалам пүтүн әқлини вә вақтиниң көпирәгини «Қуръан Кәримни» тәкрарлашқа вә уни пишшиқ ядлавелип, өз пети сақлаш ишиға атиған еди. Шуңа бәш вақ намазлирида,

кечиләрдики тәһәҗҗутлирида, сәпәрлиридә, һәтта уруш әсналирида ағзидин «Қуръан Кәрим» чүшмәтти.

Пәйғәмбәр әләйһиссалам «Қуръан Кәрим» айәтлиридин чүшкәнлирини өз вақтидила саһабиларға ядқа алдуратти, уларға «Қуръан Кәримдин» савақ берәтти вә қандақ ядлаш усуллирини үгитәтти, саһабилармy «Қуръан Кәримни» ядлаш ишиға пәвқуладдә зор әһмийәт бәргәнликтин, һемишәм Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң йенидин айрилмай, аз-аздин чүшүп турған айәтләрни тезла ядлавалатти вә ядлиған айәтләрниң көрсәтмилирини күндилик турмушида вә һаятниң һәммә саһалирида әмәлийләштүрүп маңатти. Улар «Қуръан Кәримни» ядлашта өз ара бәслишәтти, кечилири мәсчитләргә киривелип бәс-бәстә «Қуръан» ядлатти, ядлап болғанлири тәкрарлатти, һәтта кечилири Мәдинә Мунәввәрә шәһиридики мәсчитләрдин «Қуръан Кәрим» тилавити йүксилип туратти.

«Қуръан Кәримдин» башқа самавий китаплар ядқа елинмиған

Аллаһ талла илгәрки Пәйғәмбәрләргә көплигән китапларни чүшәргән болсиму, улардин бириниму кишиләр ядлап баққан әмәс. Һәтта өтмүшләрдә «Тәврат» билән «Инҗилларни» һәрқандақ бир авам оқалматти. Пәқәт дин адәмлирила оқуп, мәнасини чүшәндүрүп берәтти. Чүнки бу вақитларда ядлаш у яқта турсун, алимлардин башқа хәт оқушни билидиғанлармy йоқ дейәрлик еди. Амма «Қуръан Кәримни» Пәйғәмбәр әләйһиссаламдин башлап саһабиларниң мутләқ көп санлиғи ядисиға биләтти.

Дуния тарихида «Қуръан Кәримдин» башқа бирәр китапни бунчилик зор әһмийәт берип ядқа елиш өтмүшләрдә яки һазирда көрүлүп бақмиған бир иш. Униңға пүтүн дуния гува. Униңдики сәвәп шуки, Аллаһ талла «Қуръан Кәримни» та қиямәткичә өзи муһапизәт қилип, қоғдашни өз үстигә елиш билән бир вақитта бу «Қуръан Кәримни» сақлашниң сәвәплири вә түрткилирини яритип бәргән. У болсиму, «Қуръан Кәримни» ядлашни әң шәрәплик ибадәт қатаридин санап, мусулманларниң дилида уни ядлаш отини яндурғанлиғини вә уни ядлашни асанлаштуруп бәргәнлиги һәмдә өз вақтида йезип сақлашниң пүтүн имканийәтлирини яритип бәргәнлиги еди. “Биз һәқиқәтән «Қуръанни» ядлаш үчүн асан қилдуқ. Ибрәт алғучи барму?” («Қәмәр» сүриси, 22-айәт).

Мәлумки, «Қуръан Кәримдин» башқа һечқандақ бир самавий китапни яки һадисини ядлиғанға яки оқуғанға совап бериш вәдә қилинған әмәс. Бәлки әмәл қилғанғила совап бериш вәдә қилинған. Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң заманида та һазирғичә дунияда қарилар үзүлүп қалмиғанлиғи үчүн һечким «Қуръан Кәримгә» бирәр һәрип чағлиқ өзгәртиш киргүзәлмәйду. «Қуръан Кәримни» һазир мусулман әмәс хәлиқләрму мусулман әмәс дөләтләрдә һәрхил мәнпиәтләр йүзисидин нәшир қилип тарқитип келиватқан болсиму, униңға бирәр һәрипкә чағлиқ өзгәртиш киргүзәлмигән.

Өз вақтида оқуш вә йезишни билидиған саһабилар интайин көп еди. Пәйғәмбәр әләйһиссалам куффар әрәпләрдин әсиргә чүшкәнләр ичидин хәт билидиғанлиридин һәрбирини 10дин мусулман балисиға оқуш вә йезишни үгитип қоюш шәрти билән қоюп бериш сәяситини қоллиниш арқилиқ мусулманларни, хусусән шу вақиттики яшларни асасән саватлиқ қиливәткән.

«Қуръан Кәримни» сақлашниң йәнә бир йоли Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң һәр вақит чүшүп турған айәт вә сүриләрни өз вақтидила “Куттубул вәһий” дәп аталған 40тин көпирәк мәхсус вәһий катиплириға буйрyп яздуруп маңатти. Пәйғәмбәр әләйһиссалам илгәрки самавий китапларниң Пәйғәмбәр аләмдин өткәндин кейин, һәрхил өзгәртилиш вә йәңгүшлинишләргә учраш нәтиҗисидә өз әслини йоқатқанлиғини убдан билгәнлиги үчүн «Қуръан Кәримниң» та қиямәткичә өз петичә сақлиниш йолида чарә-тәдбирләрниң һәммисини қолланған. Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң «Қуръан

Кәримни» ядқа алдуруп, шу заманларда қәғәзниң орнида туридиған нәрсиләргә яздуруп сақлаш-тин ибарәт бу усули әң күчлүк амиллиридин бири болған еди.

«Қуръан Кәримниң» китап һалиға кәлтүрүлүши

«Қуръан Кәрим» биринчи хәлипә Әбу Бәкри Сидиқ рәзийәаллаһу әнһуниң дәвридә, Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң вапатиға бир жилму тошмастин, һижрийәниң 12-жили (631-милади) Йәмамә урушидин кейинла, рәсмий китап шәклидә топланған. «Қуръан Кәримни» китап һалида топлаш пикрини от жүрәк саһаби Өмәр ибни Хәттаб рәзийәаллаһу әнһу тунҗа болуп оттуриға қойған, андин саһабиларниң өлималири «Қуръан Кәримни» топлаш пикригә һәммә бирдәк иттипаққа кәлгән. Андин «Қуръан Кәримни» китап шәклидә чиқиш ишини Зәйд ибни Сабит башчилиғидики “Куттубул вәһий” комитетиниң әзалири үстигә алған.

Зәйд ибни Сабит

Зәйд ибни Сабит рәзийәаллаһу әнһу Пәйғәмбәр әләйһис-саламниң мәхсус кативи вә “Куттубул вәһий” комитетиниң рәиси болуп, қариларниң әң сәрхили, пәвқуладдә зерәк, һошияр вә әстә тутуш қабилийити алаһидә жуқури киши еди. Шу сәвәптин авал Пәйғәмбәр әләйһиссалам, кейин хәлипиләр уни өзлири үчүн мәхсус катип қилип ишләткән. Зәйд ибни Сабит Җибрил Пәйғәмбәр әләйһиссаламға «Қуръан Кәримни» әң ахирқи қетим баштин ахир оқуп берип, йәнә униңдин тиңшиғанда Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң йенида һазир болуш шәрипигә наил болған, ишәнчиликни, еһтияҗчанлиқни вә тәқвалиғи билән Пәйғәмбәр әләйһиссаламни қайил қилған саһабиларниң бири еди.

“Куттубул вәһий” комитети «Қуръан Кәримни» топлашта қолланған усули

Зәйд ибни Сабит риясәтчилигидики “Куттубул вәһий” комитети әзалири «Қуръан Кәримниң» айәт вә сүрилирини топлап, китап шәклигә киргүзүштә дунияда мисли көрүлмигән әң илғар вә әң ишәшлик методини қолланған.

Бу мундақ болған: “Куттубул вәһий” комитетиниң әзалири териләргә, силиқ ташларға, хорма дәриғиниң қовзақлириға вә бәзи йопурмақлириға, шундақла түз сүңәкләргә йезилип Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң өйидә сақланған «Қуръан Кәримниң» айәт вә сүрилирини шу вақиттики қариларниң ядлиғналириға бир-бирләп селиштуруп, һәрбир қаридин тиңшиған айәтләрдин һәрбир айәтниң тоғрилиғиға вә Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң өйидә йезип сақланған айәтләрдин һәрбир айәтниң Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң һозурида йезилғанлиғиға икки гувачиниң гувалиғини елишни шәрт қилған. Улар һәр бир айәт үстидә алаһидә тохтилип, униң Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң һозурида, униң дәп бериши билән йезилғанлиғиға әң аз икки гувачини қәсәм қилдуратти. Андин шу айәтниң өзини қарилардин тиңшап көрәтти. Қариларниң оқуғини билән йезип сақланғини әйнән чиқса, андин уни рәсмий «Қуръан Кәрим» қатаридин санап хатириләп маңатти.

Шундақ қилип, улар «Қуръан Кәримниң» айәт вә сүрилирини Пәйғәмбәр әләйһиссалам өз вақтида рәтләп қойған тәртип бойичә интайин еһтиятчанлиқ билән тизип чиқип, «Қуръан Кәримни» һазирқи китап һалиға кәлтүргән.

«Қуръан Кәрим» Аллаһ тааланиң сөзи, уни Аллаһ тааладин чүшкән вә Пәйғәмбәр әләйһиссаламдин тапшуруп алған пети мусулманларға йәткүзүш вәзиписи һәм шәрәплик, һәм хәтәрлик чоң бир вәзипә еди. «Қуръан Кәримни» топлиған “Куттубул вәһий” комитетиниң әзалири буни наһайити яхши биләтти. Улар бу ишта қилчә сәвәнлик өткүзүшиниң Аллаһ таалаға вә

Муһәммәд әләйһиссаламға қилинған кәчүрүлмәс чоң хиянәт һесаплинидиғанлиғини, навада қилчилик сәвәнлик өтүлсә, өзлириниң худди илгәрки йәһудий, христиан алимлириға охшаш өзлириниң илаһий китаплирини өзгәртиветип та қиямәткичә Аллаһниң вә хәлиқниң алдида ләнәткәрди болуп қелиш ховпини, әлвәттә, һис қилатти вә яхши биләтти.

Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң вақтида вәһйиләрни йезип қалдурушқа вә кейинчә «Қуръан Кәрим» айәтлирини топлашқа бәлгүләнгән "Куттубул вәһий" комитетиниң әзалири саһабиларниң әң мукәммәл қарилиридин таллап чиқирилған әң тәқвадар, әң алим, әң һошияр, чекигә йәткән еһтиятчан шәхсләрдин тәшкилләнгән топ еди. «Қуръан Кәримниң» пүтүн айәтлирини җәмләп, уларни китап һалиға кәлтүрүш иши үчүн сақ бир жил вақит кәткән.

«Қуръан Кәримни» китап шәклидә топлашқа түрткә болған сәвәп

Саһабиларниң мутләқ көп саниғи «Қуръан Кәримни» ядисиға биләтти. Шуңа улар өз вақтида «Қуръан Кәримни» китап шәклигә топлап оқушқа зор еһтияҗлиқ әмәс еди. Чүнки еғиздин еғизға йөткилип жүргән «Қуръан Кәрим» айәтлири һәтта уни ядқа алмиған саһабилар үчүнму тонушлуқ еди. Пәйғәмбәр әләйһиссалам вапат болған жили Ислам динини йоқ қилиш плани билән оттуриға чиққан муртәд (Исламдин йенивалған) әрәп қәбилилири билән болған, тарихта "Йәмамә уруши" дәп аталған урушта саһабилардин көп кишиниң шеһид болғанлиғи, һәтта қарилардин бу бир қетимлиқ урушта 70тин көпирәк кишиниң шеһид болғанлиғи сәвәплик, мусулманлар «Қуръан Кәримни» ядлиған қарилар түгәп кәтсә, униң бәзи айәтлириниң қәлбләрдин өчирилип кетиш ховупини һис қилған. Шундақ қилип, саһабилар қариларниң кетишидин әнсирәп, Пәйғәмбәр әләйһиссалам өзи рәтләп қойған айәт вә сүриләрни шу тәртиви бойичә китап һалиға кәлтүрүп топлаш қарариға кәлгән.

«Қуръан Кәримниң» топлинишидики хусусийәтләр

«Қуръан Кәримниң» тунҗа қетим қәғәз йүзигә топлинип китап һалиға кәлтүрүлүшидики хусусийәтләр төвәндикиләр:

1. «Қуръан Кәримниң» айәт вә сүрилирини тоғра топлап китап һалиға кәлтүрүлүш пикригә саһабиларниң өлималири һәммә бирдәк иттипаққа кәлгән.

2. Тилавити әмәлдин қалдурулмиған айәтләрнила топлиған, тилавити әмәлгә қалдурулғанлиғи сәвәплик Пәйғәмбәр әләй-һиссалам рәтлигән тәртиптин орун алмиғанлири «Қуръан Кәрим» топлимиға киргүзмигән.

3. «Қуръан Кәримни» «Қуръан Кәрим» чүшкән 7 хил әрәп шивиси билән топлап чиққан.

4. Айәт вә сүриләрниң тәртиви биз һазир оқуватқан тәртип бойичә тизилған.

«Қуръан Кәримниң» нусхиларға көпәйтилиши

«Қуръан Кәрим» һиҗрийәниң 25-жили (645-миладийә) үчинчи хәлипә Осман ибни Аффан рәзийәаллаһу әнһуниң дәвридә, униң мәхсус пәрмани билән нусхиландуруп, көпәйтилгән. «Қуръан Кәримни» нусхиландуруп, көпәйтиш пикрини қариларниң пешиваси Һузәйфә ибни Йәман рәзийәал-лаһу әнһу оттуриға қойған болуп, бу пикирни хәлипидин башлап пүтүн өлималар қоллиған.

«Қуръан Кәримни» нусхиландурушқа түрткә болған сәвәп

«Қуръан Кәримни» һәрбир қарийниң өзи мәнсүп болған шевидә оқуши вә һәрбири қарийниң өзи оқуған шевини һәммидин әвзәл саниши нәтиҗисидә чиққан ихтилапни йоқ қилип, «Қуръан Кәримни» һәммә бирхил қираәт вә бирхил шевидә оқушини әмәлгә ашуруш мәхсити билән

«Қуръан Кәримни» бирла қурәйш шевисидә нусхиландуруп, һәрқайси Ислам әллиригә бир нусхидин әвәткән.

«Қуръан Кәримни» нусхиландуруш ишини “Куттубул вәһий” комитетиниң рәиси Зәйд ибни Сабит, Абдулла ибни Зубәйр, Сәид ибни Ас, Абдурахман ибни Һарис қатарлиқ қарий саһабилар үстигә алған. «Қуръан Кәримни» нусхиландурушқа бәлгүләнгәнләр биринчи хәлипә Әбу Бәкри рәзийәаллаһу әнһуниң заманида топланған «Қуръан Кәрим» нусхисини Пәйғәмбәр әләйһиссаламниң аяли Һәфсә рәзийәаллаһу әнһаниң өйидин сорап елип келип, нусхиларни «Қуръан Кәримниң» мошу нусхисиға асаслинип нусхиландурулған, андин әсли нусхисини йәнә Һәфсә рәзийәаллаһу әнһаға қайтуруп берип, йеңи нусхилардин бирни Хәлипә Осман рәзийәаллаһу әнһу өз йенида елип қелип, қалғанлирини Ислам әллиридин һәрбиригә бир нусхисидин «Қуръан Кәримни» бирдин қари билән қошуп әвәтип бәргән вә һәр җайда «Қуръан Кәримниң» мошу нусхисини оқуш тоғрилиқ мәхсус пәрман чиқарған. Андин мошу қетим нусхиландурулғандин башқа «Қуръан» дәп саналғанларниң һәммисини көйдүрүп ташлиған.

Үчинчи хәлипә Осман ибни Аффан рәзийәаллаһу әнһуниң заманида нусхиландурулған «Қуръан Кәрим» заманимизда дунияниң һәрқайси җайлирида оқуливатқан «Қуръан Кәримниң» өзидур. Бу нусха “Мусһәф Османи” («Османий Қуръан») дәп атилип кәлмәктә.

«Қуръан Кәримни» нусхиландурушниң хусусийәтлири

«Қуръан Кәримни» нусхиландуруп көпәйтиш ишидики хусусийәтләр төвәндикиләрдин ибарәт:

1. «Қуръан Кәримниң» айәт вә сүрилириниң тәртиви һазир биз оқуватқан тәртипниң өзи еди.
2. «Қуръан Кәрим» нусхиларға көпәйтилгәндә, һәрипләр чекит вә пәшләрдин хали еди.
3. «Қуръан Кәрим» 7 шевидә оқуғули болидиған шәкилдә пүтүлгән.
4. Хәлипиниң пәрмани билән саһабилар “Мусһәф Османий”нила һесап қилип, қалғанлириниң һәммисини көйдүрүп ташлиған.

Осман ибни Аффан рәзийәаллаһу әнһуниң заманида көпәйтилгән «Қуръан Кәрим» нусхилири 5 еди дегәнләрму вә 6 еди, дегәнләрму бар. Амма хәлипә Осман рәзийәаллаһу әнһуниң Мисир, Йәмән, Мәккә, Бәсрә қатарлиқ шәһәрләргә бирдин «Қуръан Кәримни» бирдин қари билән қошуп әвәткәнлиги ениқ.

Һәзрити Осман заманидики «Қуръанниң» қолязма нусхилири һазир нәдә?

Һәзрити Осман рәзийәаллаһу әнһу заманида топлинип вә һәрқайси Ислам шәһәрлиригә әвәтилгән «Қуръан Кәримниң» шу вақиттики әсли нусхилириниң көпинчиси заманниң өтүши билән йоқап кәткән. Амма шу вақиттики қолязма нусхилардин бири һазир Мәдинә Мунавәрә шәһиридә, йәнә бири Түркияниң Истанбул шәһиридики Топқапи сарийи “Муқәддәс аманәтләр музейи”да, йәнә бир нусхиси Өзбәкстан Җумһурийити “Мусулманлар идраси”ниң кутупханисида, тамға орнитилған мәхсус әйнәк җиһазниң ичидә сақлиниватқанлиғи сөзлиниду.

«Қуръан Кәрим»» айәтлиригә оқуш қаидилири вә бәлгүлириниң қоюлиши

Илгири әрәп һәриплири чекитсиз йезилатти. Мәсилән: (ب، ت، ث، ي، ن), (ج، ح، خ), (د، د،), (ر، ز), (س،), (ش), (ص، ض), (ع، غ), (ط، ظ), (ف، ق) қатарлиқ һәрипләрни бир-биридин айрип туридиған чекитләр йоқ еди. Лекин әрәпләр адити бойичә бу чекитсиз һәрипләрниң қайсиси (ب), қайсиси (ت) вә қайсиси (ث)

екәнлигини сөзниң баш ахириға қарапла, һечбир қийинчилиқ һис қилмастин биливалатти вә тоғра оқатти. Шуңа Пәйғәмбәр әләйһисаламниң заманида «Қуръан Кәрим» айәтлириниң оқуш бәлгүлирини бәкитишкә һаҗәт йоқ еди.

Пәйғәмбәр әләйһиссалам аләмдин өтүп, қисқа вақит ичидила, Ислам дини әрәп әмәс қәвмләр арисиға кәң тарқилишқа башлиған. Һәрхил милләтләрниң Ислам диниға кириши билән, уларниң «Қуръан Кәримни» оқушқа болған зор еһтияҗи әрәп әмәс қәвмләрниң әрәп тилини тоғра оқуши үчүн мәхсус қаидә бәлгүләшни тәқазза қилған еди. Чүнки әрәпләр өз тилида чүшкән бу «Қуръан Кәримниң» һәриплирини бир-биридин пәриқләндүрүп, тоғра оқуп кетәлигән билән, әрәп әмәс милләтләр уни әрәпләрдәк оқалматти.

Әрәп тилиниң грамматика қаидисини вә «Қуръан Кәрим» айәтлириниң оқулуш бәлгүлирини тунҗа қетим түзүп чиққан адәм табиин (саһабиларни көргән иккинчи әвлат) өлималиридин Әбул Әсвәд Дуъли (606 – 688м) дегән киши болуп, у төртинчи хәлипә һәзрити Әли ибни Әбу Талип (601-660м)ниң әмри билән бу ишни башлап, һәрипләрниң фәтһә (َ), кәсрә (ِ), даммә (ُ) қатарлиқ һәрикәтлирини бәкитип чиққан. Фәтһә аламитини һәрипниң үстигә бир чекит қоюш билән, кәсрә аламитини һәрипниң астиға бир чекит қоюш билән, даммә аламитини һәрипниң оттурисиға бир чекит қоюш билән, сукун аламитини икки чекит билән айривалғили болидиған қаидини түзүп чиққан.

Кейин Хәлил ибни Әһмәд әл Фәраһидий келип чекитләрниң орниға һазирқи зир – َ, зивәр – ِ, пиш – ُ бәлгүлирини қоюп, техиму рошән, техиму пухта усулни иҗат қилған.

Әрәп һәриплириниң чекитлири вә бәлгүлирини тунҗа болуп иҗат қилған алим Хәлил ибни Әһмәд әл Фәраһиди (718 – 790м) дегән киши болуп, у йәнә һәмзә, шәддә вә башқа бәлгүләрни түзүп чиққан. Кейинчә әрәп тилиниң синтаксис қаидисини түзүп чиққан. Шуниңдин кейин әрәп тилиниң оқуш қаидилири, һәрипләрниң бәлгүлири, һәрикәтлириниң муқумлишип, «Қуръан Кәрим» айәтлириниң хәт услуби күндин-күнгә көркәм вә чирайлиқ һалға келип, тәдриҗий һалда тәрәққий қилип берип, әң ахирқи камалиға йәткән. «Қуръан Кәримниң» һазир биз оқуватқан шәкли һиҗрийә 3-әсиридә барлиққа кәлгән. Шуниңдин бери «Қуръан Кәримниң» шәкли бирхил болуп кәлмәктә.

МУНДӘРИҖӘ

Тәрҗимандин 3
Муқәддимә 7
Биринчи бап 9
Йәһудий вә христианларниң китаплири вә өзгәртилгәнлигиниң дәлиллири 9
Христиан китаплириниң исимлири вә сани 9
Йәшуәниң китави 16
“Инҗилларниң” әһвали 18
“Инҗил Мәтта” 18

“Инжил Юһәнна” 20
“Инжил Маркос” вә “Инжил Луқа” 28
Муқәддәс китаплардики бәзи зитлиқлар 30
Муқәддәс китаплардики бәзи хаталиқлар 39
Муқәддәс китапларниң ләбзилиридики өзгәртишләр 51
Христианларниң хаталиқлири вә уларға рәддийә 69
Христианларниң иккинчи хаталиғи 78
Христианларниң үчинчи хаталиғи 81
Икки әһда китаплардин бәзи әһкамларниң әмәлдин
қалдурғанлиғиниң испатлиниши 92
Иккинчи бап 106
Үчни бир гәвдә қилиш етиқатиниң хаталиғиниң испатлиниши 106
Әскәртишкә тегишлик болған мәсилиләр 106
Үчни бир гәвдә қилиш етиқатиниң хаталиғиниң әқли
дәлилләр арқилиқ испатлиниши 110
Үчни бир гәвдә қилиш әқидисиниң Исаниң сөзлири арқилиқ
рәт қилиши 112
Үчинчи бап 127
“Қуръан Кәримниң” Аллаһниң сөзи вә мөҗүзиси екәнлигиниң
испатлиниши 127
“Қуръан Кәримниң” Аллаһниң сөзи екәнлигини испатлайдиған
дәлилләр 127
“Қуръан Кәримниң” хәвәрлириниң растлиғиниң испатлиниши 136
Үч соал вә униң җаваплири 142
Төртинчи бап 146
Муһәммәд әләйһиссаламниң Пәйғәмбәр екәнлигиниң
испатлиниши 146
Муһәммәд әләйһиссаламниң Пәйғәмбәрлигини испатлайдиған
алтә һәқиқәтниң баяни 146
“Тәвратниң” Муһәммәд әләйһиссалам һәққидики бешарәтлири 164
Қошумчә пайдилиниш материали (тәрҗиманниң илависи) 175

Рәһмәтуллаһ ҺИНДИ

ҺӘҚИҚӘТНИҢ ЕЛАНИ

Тәрҗимә қилғучи: *Муһәммәд ЙҮСҮП*
Тех.муһәррир вә дизайн: *Шахниза МЕРАЕВА*

Офсетлиқ қәғәз
Һәрип түри: Times New Roman
Һәҗими: 12,5 б.т
Тарилими: 500 данә

МИР» НӘШРИЯТ ӨЙИ»
Алмута шәһири, Жибек Жолы кочиси, 64
Тел. (+7 727) 273-39-89, 328-12-66